

NÁRODNÍ ROZVOJOVÝ PLÁN ČESKÉ REPUBLIKY 2007 - 2013

verze 22.11.2005

OBSAH

kapitola 1: analýza současné situace.....	8
1.1. Obecná charakteristika.....	8
1.1.1. Všeobecné údaje	8
1.1.1. Všeobecné údaje	8
1.1.2. Administrativní členění.....	9
1.1.2. Administrativní členění.....	9
1.1.3. Struktura osídlení.....	10
1.1.3. Struktura osídlení.....	10
1.2. Makroekonomická analýza a prognóza.....	11
1.2.1. Kontext mezinárodního hospodářského vývoje.....	11
1.2.1. Kontext mezinárodního hospodářského vývoje.....	11
1.2.2. Makroekonomický vývoj České republiky.....	12
1.2.2. Makroekonomický vývoj České republiky.....	12
1.2.2.1. Hrubý domácí produkt.....	12
1.2.2.2. Inlace a měnová politika.....	14
1.2.2.3. Kurz české měny.....	16
1.2.2.4. Vnější bilance.....	16
Běžný účet, obchodní bilance	16
Přímé zahraniční investice.....	18
1.2.2.5. Nezaměstnanost.....	19
1.2.2.6. Fiskální politika.....	20
1.2.3. Závěr.....	21
1.2.3. Závěr.....	21
1.3. Základní charakteristiky ekonomické, sociální a environmentální.....	22
1.3.1. Ekonomická struktura ČR	22
1.3.1. Ekonomická struktura ČR	22
1.3.1.1. Průmysl a stavebnictví	22
Zaměstnanost v průmyslu.....	24
Výkonnost jednotlivých velikostních skupin podnikatelských subjektů.....	25
1.3.1.2. Služby	26
1.3.1.3. Cestovní ruch.....	27
1.3.1.4. Rozvoj podnikání a podnikatelského prostředí.....	32
Přímé zahraniční investice.....	33
Finanční výsledky podnikatelských subjektů	33
1.3.2. Výzkum, vývoj, inovace a informační společnost	35
1.3.2. Výzkum, vývoj, inovace a informační společnost	35
1.3.2.1. Výzkum a vývoj v ČR	35
1.3.2.2. Inovace	36
Konkurenceschopnost ČR v inovacích	36
Inovace a ochrana výsledků českého výzkumu a vývoje.....	37
Inovační úrovně	38
Financování inovací	38
Stav inovační infrastruktury	39
Spolupráce veřejného a soukromého sektoru v oblasti inovací.....	40
Lidské zdroje a inovace	41
Trh s inovacemi	42

Regionální specifika v oblasti VaV a inovacích	42
1.3.2.3. Informační společnost.....	45
Dostupnost ICT pro MSP, veřejnou správu a obyvatelstvo.....	45
1.3.3. Česká společnost, lidské zdroje a veřejná správa	47
1.3.3. Česká společnost, lidské zdroje a veřejná správa	47
1.3.3.1. Úvodní charakteristika.....	47
1.3.3.2. Základní demografické vývojové trendy.....	47
Obyvatelstvo.....	47
Rodina.....	50
Mezinárodní migrace.....	50
1.3.3.3. Vzdělávání.....	51
Vývoj vzdělávacího systému v ČR.....	51
Vzdělávání a informační gramotnost.....	55
Další vzdělávání v kontextu rozvoje celoživotního učení.....	55
Školská infrastruktura.....	56
1.3.3.4. Situace na trhu práce.....	57
Zaměstnanost.....	57
Nezaměstnanost.....	59
Sektorová zaměstnanost.....	60
1.3.3.5. Sociální integrace a rovnost příležitostí.....	61
Sociální začleňování.....	61
Rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce.....	64
Sociální infrastruktura.....	65
Sociální ekonomika	66
1.3.3.6. Zdravotnictví.....	66
Zdravotnická infrastruktura.....	68
1.3.3.7. Kultura.....	69
Kultura a její přínos k rozvoji ČR	69
Hmotné kulturní dědictví České republiky.....	69
Vzdělávání a aktivity v oblasti kultury.....	71
Podpora informační společnosti v oblasti kultury.....	71
1.3.3.8. Modernizace veřejné správy	72
Modernizace ústřední státní správy.....	72
Modernizace územní veřejné správy.....	73
1.3.4. Doprava, informační a telekomunikační technologie.....	75
1.3.4. Doprava, informační a telekomunikační technologie.....	75
1.3.4.1. Doprava.....	75
Silniční doprava.....	75
Železniční doprava.....	76
Letecká doprava.....	77
Vnitrozemská vodní doprava a cesty.....	77
Kombinovaná doprava.....	78
1.3.4.2. Veřejná doprava a dostupnost.....	78
1.3.4.3. Doprava a životní prostředí.....	78
1.3.4.4. Informační infrastruktura, komunikace a přenos informací.....	79
Vysokorychlostní přístup	79
1.3.5. Životní prostředí.....	81
1.3.5. Životní prostředí.....	81

1.3.5.1. Charakteristika současného stavu.....	81
1.3.5.2. Složky životního prostředí.....	84
Ovzduší.....	84
Voda.....	84
Půda.....	85
Příroda a krajina.....	86
Energie a její úspory.....	87
Odpady a obaly, hluk a staré zátěže.....	88
Environmentální vzdělávání.....	89
Specifické problémy regionů soudržnosti.....	89
1.3.5.3. Prevence a řešení rizik.....	90
1.4. Regionální rozvoj, rozvoj městských a venkovských oblastí	93
1.4.1. Sídelní struktura, urbánní problematika a regionální disparity	93
1.4.1. Sídelní struktura, urbánní problematika a regionální disparity	93
1.4.1.1. Sídelní struktura, urbánní problematika.....	93
Tendence rozvoje sídelní struktury.....	95
1.4.1.2. Regionální socioekonomické disparity.....	96
Analýza disparit.....	96
Vývojové tendence v regionální struktuře	102
Specifika příhraničních regionů.....	103
Shrnutí příčin hlavních regionálních disparit.....	104
1.4.1.3. Klasifikace regionů soudržnosti ČR.....	105
1.4.1.4. Závěry a doporučení.....	107
1.4.2. Vazba politiky soudržnosti na rozvoj venkova a zemědělství	108
1.4.2. Vazba politiky soudržnosti na rozvoj venkova a zemědělství	108
1.4.2.1. Změny v zemědělství a dopady na pracovní trh na venkově.....	108
1.4.2.2. Faktory rozvoje venkovského prostoru v ČR.....	109
Problematika vymezení venkova.....	109
Rozvoj lidských zdrojů ve venkovském prostoru.....	110
Dopravní dostupnost a infrastruktura.....	111
1.5. Zhodnocení dopadů realizace dosavadních rozvojových programů.....	112
1.5.1. Předvstupní programy Evropské unie.....	112
1.5.1. Předvstupní programy Evropské unie.....	112
1.5.2. Programy strukturálních fondů.....	113
1.5.2. Programy strukturálních fondů.....	113
kapitola 2: SWOT analýza	116
2.1. Silné stránky.....	116
2.2. Slabé stránky.....	118
2.3. Příležitosti.....	122
2.4. Hrozby.....	125
Kapitola 3: Strategie NRP pro období 2007-2013	128
3.1. Východiska strategie NRP pro období 2007-2013.....	128
3.1.1. Zásady, které byly respektovány při formulování strategie	129
3.1.1. Zásady, které byly respektovány při formulování strategie	129
3.2. Strategie NRP 2007-2013.....	131
3.2.1. Vize ČR po roce 2013.....	131
3.2.1. Vize ČR po roce 2013.....	131
3.2.2. Globální cíl.....	131

3.2.2. Globální cíl.....	131
3.2.3. Strategické cíle a prioritní osy NRP	132
3.2.3. Strategické cíle a prioritní osy NRP	132
<u>3.2.3.1. Východiska pro definování strategických cílů a prioritních os NRP ...</u>	<u>132</u>
<u>3.2.3.2. Systém strategických cílů</u>	<u>134</u>
<u>3.2.3.3. Systém prioritních os NRP</u>	<u>136</u>
3.2.4. Podrobné rozčlenění prioritních os NRP do priorit	139
3.2.4. Podrobné rozčlenění prioritních os NRP do priorit	139
<u>3.2.4.1. PO Posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky.....</u>	<u>139</u>
<u>3.2.4.2. PO Rozvoj moderní a konkurenceschopné společnosti.....</u>	<u>145</u>
<u>3.2.4.3. PO Životní prostředí a dostupnost</u>	<u>150</u>
<u>3.2.4.4. PO Vyvážený a harmonický rozvoj území České republiky.....</u>	<u>153</u>
<u>Kapitola 4: Zaměření operačních programů</u>	<u>160</u>
<u>4.1. Východiska.....</u>	<u>160</u>
<u>4.2. Systém operačních programů.....</u>	<u>160</u>
1.2.1. Operační program Podnikání a inovace	160
1.2.1. Operační program Podnikání a inovace	160
4.2.2. Operační program Výzkum, vývoj, inovace.....	161
4.2.2. Operační program Výzkum, vývoj, inovace.....	161
4.2.3. Operační program Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost.....	163
4.2.3. Operační program Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost.....	163
4.2.4. Operační program Vzdělávání.....	165
4.2.4. Operační program Vzdělávání.....	165
4.2.5. Operační program Životní prostředí.....	167
4.2.5. Operační program Životní prostředí.....	167
4.2.6. OP Doprava.....	168
4.2.6. OP Doprava.....	168
4.2.7. Integrovaný operační program	169
4.2.7. Integrovaný operační program	169
4.2.8. Regionální operační programy.....	171
4.2.8. Regionální operační programy.....	171
4.2.9. Operační program Technická pomoc	172
4.2.9. Operační program Technická pomoc	172
4.2.10. Operační program Praha - Konkurenceschopnost.....	172
4.2.10. Operační program Praha - Konkurenceschopnost.....	172
4.2.11. Operační program Praha - Adaptabilita.....	174
4.2.11. Operační program Praha - Adaptabilita.....	174
4.2.12. Operační programy přeshraniční spolupráce pro cíl Evropská územní spolupráce.....	176
4.2.12. Operační programy přeshraniční spolupráce pro cíl Evropská územní spolupráce.....	176
4.2.13. Operační programy nadnárodní a meziregionální spolupráce pro cíl Evropská územní spolupráce.....	177
4.2.13. Operační programy nadnárodní a meziregionální spolupráce pro cíl Evropská územní spolupráce.....	177
<u>Kapitola 5 - Rozložení finančních zdrojů mezi prioritní oblasti</u>	<u>178</u>
<u>5.1. Východiska.....</u>	<u>178</u>
<u>5.2. Popis finančního rozdělení pro jednotlivé priority.....</u>	<u>179</u>

5.2.1. Konkurenceschopný podnikatelský sektor.....	179
5.2.1. Konkurenceschopný podnikatelský sektor.....	179
5.2.2. Rozvoj udržitelného cestovního ruchu.....	181
5.2.2. Rozvoj udržitelného cestovního ruchu.....	181
5.2.3. Podpora kapacit výzkumu a vývoje, inovací.....	183
5.2.3. Podpora kapacit výzkumu a vývoje, inovací.....	183
5.2.4. Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti.....	185
5.2.4. Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti.....	185
5.2.5. Vzdělávání.....	187
5.2.5. Vzdělávání.....	187
5.2.6. Posilování sociální soudržnosti.....	189
5.2.6. Posilování sociální soudržnosti.....	189
5.2.7. Modernizace veřejné správy.....	190
5.2.7. Modernizace veřejné správy.....	190
5.2.8. Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí.....	194
5.2.8. Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí.....	194
5.2.9. Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií.....	197
5.2.9. Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií.....	197
5.2.10. Vyvážený rozvoj regionů, rozvoj městských a venkovských oblastí.....	200
5.2.10. Vyvážený rozvoj regionů, rozvoj městských a venkovských oblastí.....	200
5.2.11. Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost – Praha.....	202
5.2.11. Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost – Praha.....	202
5.2.12. Evropská územní spolupráce.....	204
5.2.12. Evropská územní spolupráce.....	204
<u>5.3. Komentář k obsahu a způsobu zpracování tabulek v přílohách.....</u>	<u>205</u>
5.3.1. Příloha 1.....	205
5.3.1. Příloha 1.....	205
5.3.2. Příloha 2.....	205
5.3.2. Příloha 2.....	205
5.3.3. Příloha 3.....	205
5.3.3. Příloha 3.....	205
5.3.4. Příloha 4.....	205
5.3.4. Příloha 4.....	205
5.3.5. Příloha 5.....	206
5.3.5. Příloha 5.....	206
<hr/>	
<u>212</u>	
<u>Kapitola 6 - Řízení a koordinace politiky soudržnosti v ČR v období 2007-2013</u>	
<hr/>	
<u>213</u>	
<u>6.1. Věcné řízení politiky hospodářské a sociální soudržnosti v ČR – období 2007-2013</u>	
<hr/>	
<u>213</u>	
6.1.1. Řídící orgán Národního rámce politiky soudržnosti	213
6.1.1. Řídící orgán Národního rámce politiky soudržnosti	213
6.1.2. Obecná ustanovení o řízení operačních programů	215
6.1.2. Obecná ustanovení o řízení operačních programů	215
6.1.3. Sběr dat a jejich elektronická výměna	217
6.1.3. Sběr dat a jejich elektronická výměna	217
6.1.4. Informovanost a publicita	217
6.1.4. Informovanost a publicita	217

6.1.5. Hodnocení	218
6.1.5. Hodnocení	218
6.1.6. Monitorovací výbory	219
6.1.6. Monitorovací výbory	219
6.1.6.1. Monitorovací výbor Národního rámce politiky soudržnosti	219
6.1.6.2. Monitorovací výbory operačních programů	220
6.2. Finanční řízení a kontrola	221
6.2.1. Platební a certifikační orgán	221
6.2.1. Platební a certifikační orgán	221
6.2.2. Finanční kontrola a korekce	222
6.2.2. Finanční kontrola a korekce	222
6.2.3. Kontrolní orgány.....	222
6.2.3. Kontrolní orgány.....	222
Seznam zkratk.....	224

KAPITOLA 1: ANALÝZA SOUČASNÉ SITUACE

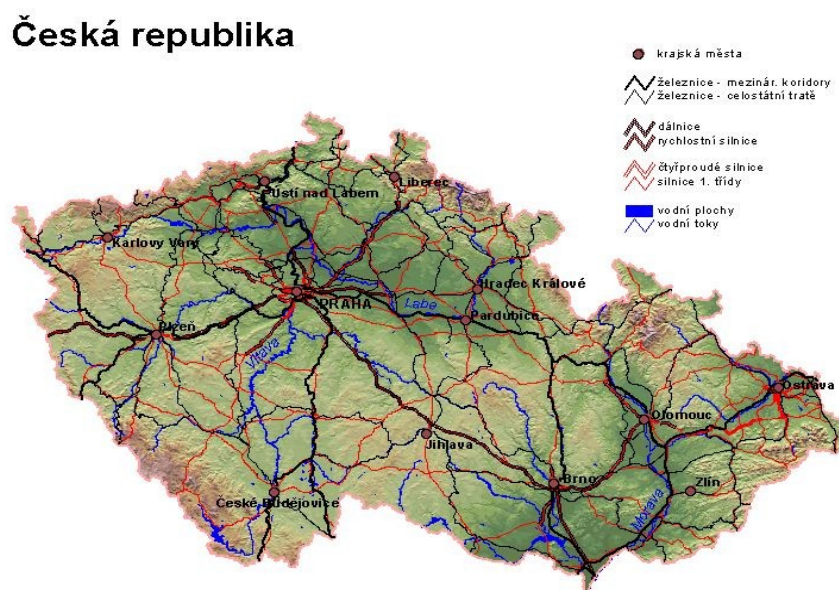
1.1. Obecná charakteristika

1.1.1. Všeobecné údaje

Česká republika je vnitrozemským státem ležícím ve střední Evropě. Její území zahrnuje historická území Čech, Moravy a části Slezska. Hraničí s Polskem (761,8 km), Německem (810,3 km), Rakouskem (466,3 km) a Slovenskem (251,8 km). Hlavním městem je Praha. Rozloha činí 78 868,4 km² (21. místo v Evropě) a počet obyvatel je 10,22 mil. (k 31.12.2004, 12. místo v Evropě). Průměrná hustota zalidnění v roce 2004 činila 130 obyv./km². Převážná většina obyvatel 90,5 % podle výsledků SLBD¹ 2001 se hlásí k české národnosti, 3,7 % k moravské, 1,9 % ke slovenské a 0,5 % k polské národnosti. Ostatní národnosti se pohybují pod úrovní 0,5 % celkového počtu obyvatel².

Z fyzicko-geografického hlediska leží Česká republika na rozhraní dvou horských soustav. Západní a střední část území vyplňuje Česká vysočina a do východní části zasahují Západní Karpaty. Česká vysočina a Karpaty jsou od sebe odděleny vněkarpatskými sníženinami. Na severu se k nim přimyká výběžek Severoevropské nížiny, na jihu Vídeňská pánev. Územím České republiky probíhá hlavní evropské rozvodí, a to mezi Severním a Baltským mořem na jedné straně a Černým mořem na straně druhé. Nejdelšími vodními toky na území ČR jsou Labe (370 km), Vltava (433 km), Morava (246 km) a Dyje (306 km). Česká republika patří do mírného podnebného pásu. Průměrná nadmořská výška území České republiky je 430 m n. m. a 67 % celkové rozlohy nepřesahuje nadmořskou výšku 500 m. Nejvýznamnější zdroje nerostných surovin České republiky představují zásoby černého a hnědého uhlí a lignitu (využívané především pro výrobu elektrické energie), dále surovin pro stavebnictví (kamene, štěrkopísku a písků), kaolinu a sklářských písků.

Mapa č.1: Česká republika – obecně geografická mapa

¹ SLBD - Sčítání lidu, domů a bytů

² Problémem však zůstává nezměřitelnost početní velikosti populace Romů: při SLBD v roce 2001 se k romské národnosti přihlásilo 0,1% obyvatel, reálné odhady se pohybují v hranici 2 až 3 %.

Česká republika patří v rámci Evropské unie ke středně velkým zemím. Po r. 1989 prošla významnými politickými, ekonomickými a sociálními změnami, jejichž vyvrcholením byl vstup ČR do Evropské Unie 1.5.2004. Srovnání České republiky s některými členskými zeměmi EU a USA naznačuje její ekonomickou konvergenci směrem k vyspělejším zemím světa, ČR byla v r. 2005 Světovou bankou překvalifikována z rozvojové na rozvinutou zemi. Přes tyto úspěchy se Česká republika potýká s problémy, které dlouhodobě ohrožují harmonický vývoj jejího území jako celku a do určité míry jsou ještě pozůstatky situace před r. 1989. Řešení těchto problémů je podporováno v rámci politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU.

1.1.2. Administrativní členění

Podle zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, je území České republiky s účinností od 1. ledna 2000 rozděleno na 14 krajů včetně území hlavního města Prahy. V České republice je uplatňován spojený model výkonu veřejné správy. Územní veřejná správa je dvojstupňová – je vykonávána na úrovni krajů a obcí, pro jejichž činnost byly vytvořeny podmínky a příslušný právní rámec. Krajská úroveň odpovídá rozdělení České republiky na statistické územní jednotky NUTS III. Regiony NUTS II jsou tvořeny jednou až třemi jednotkami NUTS III. Byly vytvořeny pro potřeby spojené s koordinací a realizací politiky hospodářské a sociální soudržnosti zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, a jsou označovány jako regiony soudržnosti. Česká republika se skládá z osmi regionů soudržnosti. Jednotka NUTS I je tvořena územím celé České republiky.

Mapa č. 2: Regiony soudržnosti (oblasti, NUTS II) a kraje (NUTS III) v České republice

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 1: Základní informace o území (k 31.12.2004)

Region soudržnosti	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel	Hustota osídlení (počet obyv./km ²)	Počet obcí
Praha	496,1	1 170 571	2 360	1
Střední Čechy	11 014,6	1 144 071	104	1 146
Jihozápad	17 618,4	1 175 330	67	1 124
Severozápad	8 649,4	1 126 721	130	486
Severovýchod	12 439,8	1 480 144	119	1 116
Jihovýchod	13 992,3	1 640 354	117	1 376
Střední Morava	9 122,7	1 225 832	134	698
Moravskoslezsko	5 535,1	1 257 554	227	302
Česká republika	78 868,4	10 220 577	130	6 249

Zdroj: ČSÚ

Hodnota ukazatele regionálního HDP/obyv. v PPS ve vztahu k průměru EU-25 ve všech regionech soudržnosti České republiky s výjimkou Prahy se pohybuje pod hranicí 66 % průměru EU-25, proto jsou všechny tyto regiony způsobilé pro zařazení pod cíl Konvergence: podpora růstu a tvorby pracovních míst v nejméně rozvinutých členských zemích a oblastech. Toto území má rozlohu 78 372,3 km² a 9,05 mil. obyvatel, tj. 88,5 % celkového počtu obyvatel České republiky (k 31.12.2004).

Tabulka 2: Regionální HDP na 1 obyvatele v PPS, EU 25 = 100, v %

Region soudržnosti	1999	2000	2001	2002	2003
Praha	145,2	145,5	156,2	158,4	163,8
Střední Čechy	57,0	56,4	56,1	57,3	59,1
Jihozápad	63,6	63,0	62,5	63,3	65,6
Severozápad	57,9	55,9	54,8	55,9	57,8
Severovýchod	58,2	57,7	57,3	58,8	61,1
Jihovýchod	60,0	59,2	60,5	62,0	64,4
Střední Morava	55,4	54,2	54,2	54,3	56,6
Moravskoslezsko	59,0	56,7	57,6	58,5	60,7
Česká republika	68,8	67,8	68,9	70,1	72,7

Zdroj: Regionální účty 2003, ČSÚ 2004

Praha má sice vysokou hodnotu HDP/obyv., nicméně potýká se s velkými problémy v oblasti životního prostředí a dopravní infrastruktury, díky velké koncentraci obyvatel zde dochází k nárůstu sociálně patologických jevů a kriminality. Pro řešení specifických problémů by Praha měla být zařazena pod cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost.

1.1.3. Struktura osídlení

ČR se vyznačuje nadprůměrnou hustotou zalidnění³, která se dlouhodobě udržuje, jak již bylo uvedeno, na úrovni 130 ob./km² a která je nevyrovnaná vzhledem k váze Prahy a

³ V obcích do 2 tis. obyvatel - považovaných v České republice tradičně za venkovské - k 1. lednu 2005 žilo 26,3 % obyvatelstva. Přitom v obcích nad 100 tisíc obyvatel (kategorie pro velkoměsto) to bylo 20,7 %, v obcích od 2 tisíc do 20 tisíc 29,5 % a obcích od 20 tisíc do 100 tisíc 23,5 %.

velkých měst. Od roku 1994, kdy se na území státu zastavil proces koncentrace obyvatelstva, se do popředí prostorových procesů dostává proces suburbanizace, tj. stěhování městského obyvatelstva především do zázemí velkých měst v rámci tzv. metropolitních oblastí, doprovázený v menší míře desurbanizací, nebo-li procesem přemísťování obyvatel do vzdálenějších sídel venkovského typu bez výraznějšího propojení s metropolí.

Nejvýraznější úbytek obyvatel zaznamenávají města ve velikostních kategoriích nad 10 tisíc obyvatel. Výraznější nárůst obyvatelstva v tomto období je typický pro obce s počtem obyvatel mezi 500 až 4 999 (nárůst okolo 150 000 obyvatel při celkovém počtu 2 335 obcí). Významným trendem je také pokles váhy nejmenších obcí s počtem obyvatel do 500. Tento proces vylidňování se výrazně dotýká především okrajových, příhraničních a výše položených venkovských oblastí.

Ke konci roku 2001 se poprvé od roku 1990 zastavil růst počtu obcí. Následným mírným poklesem se stabilizoval na hodnotě 6 249. Nejvyšší míru hustoty obcí (počet obcí na 100 km² území) dosahují regiony Střední Čechy, Jihovýchod a Severovýchod, nejméně potom Moravskoslezsko, Jihozápad a Severozápad. Nejvyššího stupně urbanizace podle legislativního určení města (527 sídel ke konci r. 2004), kromě hlavního města Prahy (100 %), dosahují regiony soudržnosti Severozápad (79,7 %) a Moravskoslezsko (76,7 %). Naopak nejméně urbanizovanými prostory jsou Střední Čechy (54,6 %) a Střední Morava (59,3 %). Tento ukazatel dosáhl nejvyšší hodnoty za celorepublikovou úroveň až koncem 20. století (71 %) a ke konci roku 2004 vykázal hodnotu 70,2 %.

1.2. Makroekonomická analýza a prognóza

1.2.1. Kontext mezinárodního hospodářského vývoje

Růst světové ekonomiky (USA, Japonsko a EU) pokračuje i v roce 2005, přestože tento růst je pomalejší oproti předchozímu roku. Vývoj světové ekonomiky je stále více ovlivňován Čínou a ostatními asijskými ekonomikami. Nicméně, tento růst je negativně ovlivňován především vysokými cenami nerostných surovin, zejména ropy.

Ve starých členských zemích EU (EU-15) je možné pozorovat zpomalení hospodářského růstu v roce 2005 oproti roku 2004 (z 2,2 % na 2,0 %). Toto zpomalení je důsledkem vysokých cen ropy, apreciací eura vůči americkému dolaru a stagnací spotřeby domácností. Očekávané oživení bude důsledkem rostoucí poptávky v asijských zemích a USA. Hospodářský vývoj v Německu, které ovlivňuje EU jako celek, je charakterizován nárůstem exportu, ale nízkou spotřebou domácností, která je odrazem dlouhodobých problémů na trhu práce. Země střední Evropy dlouhodobě vykazují vyšší dynamiku hospodářského růstu oproti starým členským zemím EU a tato dynamika byla ještě podpořena jejich přijetím do EU v květnu 2004.

Obecně lze konstatovat, že hospodářská výkonnost ekonomiky EU bude v budoucnu ovlivněna nejenom vývojem cen ropy a ropných produktů v důsledku vysoké závislosti na jejich dovozu, ale i snižujícím se důrazem na kvalitu produktů, inovace, vzdělání a životní prostředí, rozvojem civilizačních chorob a vysokým imigračním saldem zejména z rozvojových zemí.

1.2.2. Makroekonomický vývoj České republiky

Makroekonomický vývoj dané ekonomiky je sledován na základě řady makroekonomických ukazatelů, mezi které patří zejména vývoj reálného HDP, výše HDP na jednoho obyvatele, výše spotřeby domácností, vývoj míry inflace a měnového kurzu, vývoj míry nezaměstnanosti. Nicméně, tato makroekonomická data popisující vývoj ekonomiky nemusí plně odrážet úspěšnost země, neboť pojetí HDP vyjadřuje pouze část kvality života a není zde obsažen zdravotní stav obyvatelstva, vzdělanost, bezpečnost, kvalita životního prostředí, aj.

Proces ekonomické konvergence České republiky k průměru EU-15 je od roku 2000 relativně vyrovnaný a má setrvalou tendenci. HDP na obyvatele České republiky dosáhl v roce 2004 celých 18 500 USD v paritě kupní síly⁴ a tato úroveň odpovídá 65 % úrovni EU-15. V roce 2005 by mohla česká ekonomika dosáhnout 70 % ekonomické úrovně EU-15.

V případě použití běžného měnového kurzu⁵ dosáhla výše HDP na obyvatele v roce 2004 celých 10 000 USD. V roce 2005 se očekává zvýšení tohoto ukazatele na úroveň 12 800 USD z důvodů apreciacie české koruny vůči americkému dolaru. Následující tabulka shrnuje vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů v ČR v letech 2000 až 2006.

Tabulka 3: Vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů v ČR (meziroční změna, v procentech).

		2001	2002	2003	2004	2005 ^P	2006 ^P
HDP	s. c.	4,3	3,7	3,3	4,6	4,0	4,1
Spotřeba domácností	s. c.	2,6	2,8	4,9	2,5	3,5	3,5
Spotřeba vlády	s. c.	3,8	4,5	4,2	- 3,2	1,0	- 1,4
Hrubá tvorba fixního kapitálu	s. c.	5,4	3,4	4,8	9,1	7,1	7,1
Průměrná míra inflace		4,7	1,8	0,1	2,8	1,8	2,2
Zaměstnanost	růst	0,4	0,8	- 0,7	- 0,6	0,2	0,2
Míra registrované nezaměstnanosti		8,5	9,2	9,9	10,2	10,0	9,7
Podíl běžného účtu PB na HDP		- 5,4	- 5,6	- 6,3	- 5,2	- 5,0	- 3,9

Zdroj: ČSÚ, MF ČR (2005a).

Poznámka: P ... prognóza.

1.2.2.1. Hrubý domácí produkt

V ČR dochází k postupnému zrychlování růstu potenciálního produktu a jeho tempo bylo na úrovni 3,6 % v roce 2004⁶. Hlavním faktorem tohoto příznivého vývoje je zrychlení růstového trendu produktivity výrobních faktorů (o 2,4 % ročně), které jsou důsledkem odstranění překážek pohybu zboží po vstupu do EU, zlepšení fungování podnikové sféry pod zahraniční kontrolou, stability finančního systému. Nicméně stále přetrvávají negativní faktory, mezi které patří špatná vymahatelnost práva a bariéry výstupu hospodářských subjektů z trhu.

Vysoká dynamika hrubé tvorby fixního kapitálu přispěla ke zvýšení vybavenosti české ekonomiky jednak zlepšením infrastruktury a jednak zvýšením konkurenceschopných výrobních jednotek. Určitým rizikovým faktorem pro akceleraci růstu potenciálního

⁴ Parita kupní síly (PPP) je poměr mezi dvěma měnami různých zemí, který vyjadřuje schopnost zakoupit stejný koš spotřebních statků v obou zemích.

⁵ Vyjádření HDP na obyvatele prostřednictvím běžného měnového kurzu zahrnuje tržní ocenění měny, které v sobě zahrnuje konkurenceschopnost dané ekonomiky a rozdílnou úroveň cenových hladin.

⁶ Výpočty Ministerstva financí ČR.

produktu může být fungování trhu práce, kdy klesající míra participace na trhu práce brání efektivnímu využívání pracovní síly (ekonomicky aktivních obyvatel).

Meziroční růst české ekonomiky neklesl již tři čtvrtletí pod hranici 4,0 % a struktura růstu je příznivá, je tažen investicemi a exportem zboží, růst spotřeby domácností se zpomaluje. V krátkém období se budou projevovat pozitivní efekty vstupu ČR do EU. Vzhledem ke zrychlování růstu potenciálního produktu nevznikne výrazná kladná produkční mezera a ani riziko přehřátí ekonomiky, které by bylo spojeno s vyššími inflačními tlaky.

Meziroční přírůstek reálného HDP dosáhl 4,3 % ve 4. čtvrtletí roku 2004 a za rok 2004 došlo k vzrůstu reálného HDP o 4,0 % v porovnání s předcházejícím rokem. V následujících letech se dá očekávat udržení růstové dynamiky na úrovni 4,0 %.

Meziroční růst výdajů domácností na spotřebu se během roku 2004 zpomalil. Toto zpomalení bylo způsobeno nižším růstem reálných mezd a dočasným zvýšením míry inflace. Současně nízké úrokové sazby vedly domácnosti k vyšším investicím do vlastního bydlení, které odčerpalo část disponibilního důchodu.

Spotřeba vlády měla klesající tendenci v roce 2004, hrubá tvorba fixního kapitálu vykazuje naopak rostoucí trend. Pozitivním prvkem v roce 2004 bylo také dosažení pozitivního příspěvku zahraničního obchodu k růstu HDP.

Srovnání České republiky s některými členskými zeměmi EU a USA naznačuje její ekonomickou konvergenci směrem k vyspělejším zemím světa. Jedním z impulsů zrychlení hospodářského růstu v ČR je oživení růstu v EU. To do jisté míry naznačuje cyklickou sladěnost ČR s EU a eurozónou. Vstup do eurozóny a přijetí společné měny, která odstraní vliv kurzových výkyvů na hospodářský vývoj ČR, by mohlo tuto sladěnost hospodářského cyklu ještě více podpořit.

Očekávaná dynamika HDP

Předpokládaný růst světové ekonomiky bude zpomalován vysokými cenami nerostných surovin, zejména ropy. To bude mít dopad i na českou ekonomiku. Hospodářský růst v eurozóně bude i nadále pomalejší ve srovnání ostatními hospodářsko-geografickými oblastmi. Na základě konsensuální předpovědi⁷, lze předpokládat, že se vývoj ekonomický růst ČR bude pohybovat v roce 2005 a 2006 na úrovni 4,2 %.

V následujícím období do roku 2006 by se mělo tempo růstu výdajů domácností na spotřebu stabilizovat na relativně vyšší úrovni, a to ve výši okolo 3,5 % jak v roce 2005 tak v roce 2006. Spotřeba vlády bude mít i ve středně dlouhém období klesající tendenci z důvodu reformy veřejných financí a úspornému chování vládních institucí. Výjimečným rokem v tomto trendu bude rok 2005, kdy se očekává přírůstek ve spotřebě vlády v důsledku jednorázového pořízení letounů pro armádu ČR. Od roku 2006 se předpokládá pokračující tendence poklesu vládní spotřeby.

V důsledku přílivu přímých zahraničních investic a zlepšující se finanční situace podnikové sféry můžeme očekávat udržení vysokého tempa růstu hrubého fixního kapitálu. Příznivý vývoj zisků podniků se odrazí v zesílené investiční aktivitě, která bude proexportně orientována. Dále se předpokládá silná reinvestice zisků zahraničních vlastníků a zvyšující se příspěvky ze strukturálních fondů EU směřující do infrastruktury.

⁷ *Makroekonomické predikce 15 institucí zabývajících se prognózováním budoucího vývoje české ekonomiky.*

Národní rozvojový plán ČR 2007 - 2013
KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

V krátkém období se předpokládá udržení tempa hrubé tvorby fixního kapitálu na úrovni 7,0 %.

Tabulka 4: Vývoj reálného HDP (meziroční změna, v procentech).

	2005 ^P	2006 ^P	2007 ^P	2008 ^P	2009 ^E	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E
Reálný HDP	4,0	4,1	4,2	4,3	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
Výdaje domácností na spotřebu	3,5	3,5	3,6	3,6	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
Výdaje vládních institucí na spotřebu	1,0	- 1,4	- 0,5	- 0,5	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Hrubá tvorba fixního kapitálu	6,4	7,5	6,1	5,8	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Vývoz zboží a služeb	14,8	11,3	10,1	10,2	11,6	11,6	11,6	11,6	11,6
Dovoz zboží a služeb	14,4	10,5	9,2	9,3	11,6	11,6	11,6	11,6	11,6
Domácí poptávka	4,1	3,9	3,7	3,7	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
Příspěvky k růstu HDP: (procentní body)									
domácí poptávka	3,8	3,5	3,3	3,2	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6
spotřeba	2,0	1,4	1,6	1,6	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
hrubá tvorba kapitálu	1,8	2,1	1,7	1,6	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
saldo zahraničního obchodu	0,3	0,6	0,9	1,0	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01

Pramen: ČSÚ, MF ČR (2005a), odhady analytického týmu.

Poznámka: P ... prognóza MF ČR, E ... odhady analytického týmu.

Určité riziko pro udržení pozitivního hospodářského vývoje ČR je možné definovat v oblasti veřejných financí, které by měly projít reformními procesy. Dalším rizikem je vývoj cen nerostných surovin, zejména ropy.

Strukturální opatření na trzích zboží a služeb, práce a kapitálu povedou k vytvoření příznivých podmínek pro růst potenciálního produktu, zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky a růstu zaměstnanosti. Bude pokračovat proces liberalizace sítí, dokončení privatizace a restrukturalizace, dojde k rozvoji konkurence v sektoru služeb. Při predikci dlouhodobého vývoje reálného HDP v ČR lze vycházet z odhadovaného vývoje potenciálního produktu, který je ČNB a MF ČR stanoven na úrovni 4,0 %.

Tempo růstu české ekonomiky může být také negativně ovlivněno přesunem zahraničních investic dále na východ, investic hledajících větší výnosnost v podobě nižších mzdových nákladů a nižší míry zdanění (př. Slovensko); prohlubující se nezaměstnaností, která může ovlivnit domácí spotřebu; a nižším tempem růstu zemí EU (zejména Německa), které absorbují významnou část českého exportu.

Tabulka 5: Vývoj ekonomické úrovně regionů soudržnosti ČR (EU-25=100, v procentech).

	2005 ^P	2006 ^P	2007 ^E	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E
Česká republika	67,8	68,1	68,5	68,8	69,1	69,5	69,8	70,2	70,5
Praha	167,6	172,7	178,0	183,4	189,0	194,7	200,6	206,7	213,0
Střední Čechy	58,9	59,9	61,0	62,1	63,2	64,3	65,5	66,6	67,8
Jihozápad	59,7	59,5	59,3	59,1	60,1	61,2	62,3	63,4	64,5
Severozápad	47,1	45,8	44,6	43,4	44,1	44,9	45,7	46,5	47,3
Severovýchod	55,1	54,9	54,8	54,6	55,6	56,6	57,6	58,6	59,7
Jihovýchod	57,6	57,4	57,1	56,9	57,9	58,9	60,0	61,0	62,1
Střední Morava	50,3	49,8	49,2	48,6	49,4	50,3	51,2	52,1	53,0
Moravskoslezsko	49,6	48,2	46,9	45,6	46,4	47,2	48,1	48,9	49,8

Pramen: Eurostat, prognózy a odhady analytického týmu.

Poznámka: P ... prognóza, E ... odhad.

1.2.2.2. Inflace a měnová politika

ČNB operuje v měnově politickém režimu cílování inflace. Cílové pásmo pro meziroční růst indexu spotřebitelských cen, kterým se definuje míra inflace v ČR, rovnoměrně klesá

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

z 3 – 5ti procentní úrovně v lednu 2002 na 2 – 4 procentní úroveň v prosinci 2005. Růst hladiny spotřebitelských cen se na počátku roku 2005 výrazně zpomalil v porovnání s předchozím rokem 2004. K tomuto příznivému vývoji přispívá odeznívání vlivu zvýšení nepřímých daní v souvislosti s reformou veřejných financí a harmonizací daňových zákonů při vstupu ČR do EU, ale také zpomalení růstu cen komodit na světových trzích. Určité zvýšení míry inflace je možné očekávat v druhé polovině roku 2005 v důsledku zdražení cen energií (zejména vysokých cen ropy).

V důsledku růstu cen na světových komoditních trzích došlo v průběhu roku 2004 k tlaku na růst cen průmyslových výrobců. Nicméně, tento tlak je kompenzován zhodnocováním kurzu české koruny jak vůči americkému dolaru tak vůči euru.

Tabulka 6: Vývoj cen zboží a služeb (roční průměr, v procentech).

	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^P	2006 ^P	2007 ^P
Index spotřebitelských cen	3,9	4,7	1,8	0,1	2,8	1,8	2,2	2,4
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	3,9	4,5	1,4	- 0,1	2,6	1,5	1,9	2,1
Index cen výrobců	4,9	2,9	- 0,5	- 0,3	5,7	5,9	3,3	2,6
Deflátor HDP	1,4	4,9	2,8	1,9	3,7	2,7	3,1	2,8

Pramen: MF ČR (2005a).

Poznámka: P ... prognóza.

Mezinárodní srovnání

V únoru 2005 vzrostla míra inflace⁸ v eurozóně na 2,1 %. V důsledku rostoucích cen nerostných surovin sílí inflační tlaky, na které může Evropská centrální banka reagovat zvýšením klíčových úrokových sazeb.

Cena ropy Brent dosáhla v roce 2004 průměru 38,30 USD za barel. Vysoká poptávka v Číně, válečné konflikty na Blízkém Východě a přírodní katastrofy (nepříznivé klimatické podmínky v oblastech těžby ropy) vedly k postupnému nárůstu ceny až na úroveň 68 USD za barel v září 2005. Nelze předpokládat, že cena ropy by se v nejbližším období vrátila zpět pod úroveň 30,00 USD za barel. Ceny ostatních nepalivových surovin a potravin dosáhly také v roce 2004 relativně vysokých hodnot a v roce 2005 se dá předpokládat jejich další nárůst. Hlavní příčinou je růst poptávky v Číně a Indii.

Tabulka 7: Vývoj spotřebitelských cen (roční průměrná harmonizovaná míra inflace, v procentech).

	2000	2001	2002	2003	2004 ^P	2005 ^P	2006 ^P
ČR	3,9	4,5	1,4	- 0,1	2,6	1,5	1,9
EU-25	2,4	2,5	2,1	1,9	2,1	2,0	1,9
Eurozóna	2,1	2,4	2,2	2,1	2,2	1,9	1,7

Pramen: MF ČR (2005a).

Vysvětlivky: P ... prognóza.

V roce 2005 se průměrná míra inflace odhaduje na úrovni necelých dvou procent (1,8 %). V roce 2006 by mělo dojít k jejímu mírnému zvýšení na úroveň 2,2 %. K tomuto nárůstu přispěje deregulace cen nájemného a jejich narovnání.

Tabulka 8: Vývoj míry inflace v ČR měřené prostřednictvím indexu spotřebitel. cen (roční index v %).

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vývoj CPI v ČR	2,7	3,2 ^P	2,6 ^P	2,2 ^P	-	-	-	-	-	-
Inflační cíl ČNB	-	-	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	-	-	-
Inflační cíl ECB	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0

⁸ Měřená harmonizovaným indexem spotřebitelských cen pro měnovou unii.

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

Předpokládaný vývoj CPI v ČR	-	-	-	-	-	-	-	2,5	2,5	2,5
------------------------------	---	---	---	---	---	---	---	-----	-----	-----

Pramen: MF ČR (2005b), ČNB.

Poznámka: P ... prognóza.

Výši reálné úrokové sazby lze odhadnout na úrovni 1 %. Vzhledem k předpokládané míře inflace od roku 2006 na základě definovaného inflačního cíle ve výši 3 % bude nominální úroková sazba na úrovni 4 %.

1.2.2.3. Kurz české měny

Vývoj měnového kurzu české koruny vůči hlavním světovým měnám – americkému dolaru a euru, je charakterizován apreciačním trendem. Nicméně v roce 2004 došlo k mírnému oslabení kurzu české koruny vůči euru.

Tabulka 9: Vývoj měnových kurzů (roční index zhodnocení).

	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^P	2006 ^P
Nominální devizový kurz							
CZK/EUR	3,6	4,5	10,6	- 3,2	- 0,2	7,3	1,8
CZK/USD	- 0,3	1,5	16,2	16,0	9,8	14,6	1,6
Nominální efektivní měnový kurz	1,4	4,4	11,6	- 0,5	0,4	7,7	1,8
Reálný devizový kurz							
CZK/EUR (vůči SRN)	5,3	8,2	12,0	- 2,5	2,7	9,3	4,0
CZK/USD	- 11,0	3,9	17,5	16,0	11,5	15,8	2,9

Pramen: MF ČR (2005a).

Poznámky: P ... prognóza.

Kurzový vývoj v roce 2005 bude předpokládat silnější posílení české koruny vůči americkému dolaru a euru. Tento vývoj bude mít pozitivní cenový efekt na obchodní bilanci a nemělo by dojít k ohrožení konkurenceschopnosti českého exportu.

1.2.2.4. Vnější bilance

Běžný účet, obchodní bilance

Česká ekonomika je ekonomikou s vysokou mírou otevřenosti a je charakterizována výraznou orientací zahraničního obchodu na členské země EU. Podíl vývozu zboží a služeb na HDP dosahuje 65 %. Z pohledu strukturální charakteristiky zahraničního obchodu je pro českou ekonomikou příznivá nižší pravděpodobnost zasažení asymetrickými ekonomickými šoky v rámci celé EU.

Podíl deficitu běžného účtu platební bilance na HDP dosáhl v roce 2004 úrovně přes 6 %. Určité zlepšení na konci roku 2004 bylo zapříčiněno snížením deficitu obchodní bilance. Nicméně došlo ke zhoršení deficitu bilance výnosů a také ke snížení přebytku běžných převodů a bilance služeb. Lze očekávat, že deficit běžného účtu platební bilance bude v budoucnu určován především rostoucím deficitem bilance výnosů.

Deficit obchodní bilance se od roku 2002 plynule snižuje i přes apreciaci české koruny a zvýšení cen ropy. V období po vstupu ČR do EU došlo k jeho podstatnému zlepšení a deficit obchodní bilance tak dosáhl nejnižších hodnot od roku 1994. Toto zlepšení bylo mimo jiné způsobeno oživením hospodářského růstu v sousedních zemích, kde zejména

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

v Polsku a Slovensku došlo k růstu exportních trhů. Tento fakt velmi příznivě ovlivňuje dynamiku zahraničního obchodu.

V roce 2004 se výrazně dynamizovaly všechny základní ukazatele zahraničního obchodu.

- Celkový vývoz se zvýšil o čtvrtinu a dosáhl 1 713,7 mld. Kč. Vzrostl do všech teritoriálních seskupení, nejvyšší růst byl do SNS (48 %) a nejnižší do ostatních tzv. mimoevropských zemí (3,4 %). Na meziročním přírůstku vývozu o 342,8 mld. Kč se 84 % podílely státy EU. Hodnota dovozu vzrostla na 1 736 mld. Kč. Na přírůstku dovozu, který činil 295,3 mld. Kč, se podílely 88 % vyspělé tržní ekonomiky (z toho EU 73,9 %).
- Meziroční pokles deficitu na 22,3 mld. Kč byl pozitivně ovlivněn jednak zvýšením aktivní obchodní bilance s vyspělými tržními ekonomikami zhruba o polovinu na 148,5 mld. Kč (kladné saldo s EU dosáhlo 225,8 mld. Kč) a jednak poklesem pasiva s rozvojovými ekonomikami na 55,1 mld. Kč.
- Po rozšíření EU se seskupení 25 zemí podílelo na našem vývozu 85,9 % a na dovozu 71,8 %, především v důsledku růstu vývozu o 24,5 % a dovozu o 21,2 %. Přebytek obchodní bilance s EU překročil dvousetmiliardovou hranici a na jeho zvýšení se podílel svými přírůstky aktivních bilancí obchod s Německem, Slovenskem, Maďarskem, Belgií a Rakouskem.
- Z pohledu struktury stupně zpracování ve vývozu posílil podíl výrobků s nižším stupněm zpracování na úkor výrobků s vyšším stupněm zpracování, v dovozu posílil podíl strojírenských a elektrotechnických výrobků na úkor potravin, surovin a polotovarů.
- Podíl HI-TECH výrobků oslabil ve vývozu na 11,9 % a v dovozu na 15 %. Deficit těchto výrobků se snížil na 56,7 mld. Kč, když vývoz meziročně vzrostl o 19,3 % a dovoz o 13,7 % (dominantní položkou ve vývozu byla výpočetní technika a v dovozu výrobky elektrotechniky telekomunikace).

Dynamický růst exportní výkonnosti, který byl podpořen vstupem do EU, a zlepšení směnných relací prokazují zvýšení konkurenceschopnosti domácích výrobců zejména v oblasti informačních a komunikačních technologií. Došlo k zastavení poklesu přebytku bilance služeb a s ekonomickým ožíváním v okolních zemích lze předpokládat postupné zlepšování bilance služeb v oblasti cestovního ruchu a dopravy. Bilance výnosů zahrnující reinvestované a repatriované zisky zahraničních investorů se přes mírné zlepšení v roce 2004 dostává do stále většího deficitu. V bilanci převodů byla ČR čistým příjemcem plateb z EU v roce 2004.

V roce 2004 došlo k dosažení pozitivního příspěvku zahraničního obchodu k růstu HDP a v budoucnu lze předpokládat, že dojde k jeho udržení.

Tabulka 10: Vývoj platební bilance (v mld. Kč, v procentech).

	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^p	2006 ^p
Obchodní bilance	- 120,8	- 116,7	- 71,3	- 69,8	- 22,3	0,0	48,0
Bilance služeb	54,6	58,0	21,9	13,2	12,5	12,0	13,0
Bilance výnosů	- 53,0	- 83,5	- 115,6	- 119,9	- 139,5	- 170,0	- 196,0
Bilance převodů	14,4	17,8	28,7	15,8	6,1	9,0	10,0
Běžný účet	- 104,9	- 124,5	- 136,4	- 160,6	- 143,3	- 148,0	- 124,0
Finanční účet	148,0	172,8	347,8	157,1	180,9	153,0	129,0
Přímé zahraniční investice	190,8	208,3	270,9	53,5	100,7	-	-
Devizové rezervy ČNB (mld.)	13,1	14,5	23,7	27,0	28,4	28,0	28,0

Národní rozvojový plán ČR 2007 - 2013
KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

USD)							
Podíl obchodní bilance na HDP	- 5,6	- 5,0	- 3,0	- 2,7	- 0,8	0,0	1,5
Podíl běžného účtu na HDP	- 4,9	- 5,4	- 5,6	- 6,3	- 5,2	- 5,0	- 3,9

Pramen: MF ČR (2005a).

Poznámka: P ... prognóza

Lze předpokládat pokračující pozitivní tendence z roku 2004, jejichž výsledkem je snižování deficitu obchodní bilance až na její vyrovnání a v roce 2006 lze předpokládat přebytkovou platební bilanci.

Bilance výnosů by v roce 2005 měla přesáhnout velikost deficitu běžného účtu platební bilance. V roce 2005 lze očekávat, že podíl deficitu běžného účtu platební bilance na HDP dosáhne 5,0 % a v roce 2006 dosáhne úrovně necelých čtyř procent. Nicméně tento vývoj není z makroekonomického hlediska pro ČR rizikový, neboť deficit bude z velké části tvořen reinvestovanými zisky.

Vzhledem k dalšímu předpokládanému nárůstu ukazatelů otevřenosti ekonomiky ve spojení s výraznou orientací zahraničního obchodu na členské země EU lze očekávat sblížení hospodářských cyklů mezi ČR a EU, resp. eurozónou, a následně tím klesající pravděpodobnost asymetrických ekonomických šoků. Dalším příznivým aspektem pro budoucí vývoj HDP je vysoký podíl vnitroodvětvového obchodu mezi ČR a zeměmi EU (zejména Německem), který také snižuje pravděpodobnost asymetrických šoků.

Přímé zahraniční investice

Velký rozsah přílivu přímých zahraničních investic do ČR za posledních pět let se v roce 2003 razantně zmenšil především vlivem nižšího rozsahu privatizačních příjmů při současném výrazném poklesu ostatních přímých investic. Na druhou stranu, v 1. pololetí roku 2004 bylo alokováno do ČR okolo 59,9 mld. Kč přímých zahraničních investic, což bylo o 6,4 mld. Kč více než v stejném období roku 2003. Tento přírůstek nelze přeceňovat, nicméně lze jej spojovat se změnou investiční nálady související s oživením ekonomik zemí EU a vstupem ČR do EU.

Tabulka 11: Stav přímých investic v ČR (mil. CZK)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<i>Základní kapitál</i>	349 879,0	506 546,0	641 391,6	706 410,0	798 050,8	767 018,3	802 235,0
Reinvestovaný zisk	14 937,6	31 833,1	60 826,2	131 127,3	215 042,1	242 373,5	303 915,9
Ostatní kapitál	64 361,3	93 126,0	116 193,8	144 797,7	152 426,2	152 391,8	155 560,0
Celkem	429 167,8	631 505,3	814 411,6	982 335,0	1 165 529,1	1 161 783,7	1 261 710,9

Pramen: ČNB (2005a).

Poznámka: Stav k 1.1. Pro rok 2004 se jedná o předběžné údaje.

Největší podíl zahraničních investic dosahující téměř 17 % zaujímá odvětví peněžnictví a pojišťovnictví.⁹ Oproti roku 2002 poklesl podíl odvětví obchodu a oprav, které bylo v roce 2002 největším příjemcem zahraničních investic. Tento vývoj reflektuje situaci, kdy po období rychlého rozvoje, především obchodních řetězců, začalo v této oblasti docházet k zánikům a slučování společností a optimalizaci výše vloženého kapitálu. Z hlediska odvětví ekonomiky došlo k navýšení investic do zpracovatelského průmyslu, který se na celkovém přílivu investic podílel 42 %. Nejrychlejší rozvoj v rámci

⁹ Odvětvové členění je založeno na Odvětvové klasifikaci ekonomických činností, která odpovídá mezinárodně užívané klasifikaci NACE.

zpracovatelského průmyslu zaznamenala výroba motorových vozidel. Podíl sektoru služeb naproti tomu poklesl, především vlivem prodeje podílu Českého Telecomu a Eurotelu, na 47 %.

Z hlediska teritoriálního členění platí, že největší objemy přímých investic přicházejí do České republiky z Nizozemí a Německa, odkud pochází více než 50 % investovaného kapitálu.¹⁰ Třetím největším investorem je stejně jako v předchozím roce Rakousko s 12 % podílem. Mezi osmi nejvýznamnějšími investorskými zeměmi zůstávají ještě Francie, USA, Velká Británie, Belgie a Švýcarsko. Země Evropské unie se na přílivu investic do ČR podílejí 88 procenty, přičemž celých 85 % připadá na původní členské země EU. Zahraniční investoři vykazují ve většině podniků rozhodující vliv. Z celkového počtu asi 3 900 společností se zahraniční majetkovou účastí je více než 70 % společností vlastněno stoprocentně a dalších 21 % vyazuje více než padesátiprocentní zahraniční podíl na základním kapitálu tuzemské společnosti.

Budoucí vývoj přílivu přímých zahraničních investic může být klasifikován jako stabilní, nicméně velkou část těchto investic již nebude představovat základní kapitál ale reinvestované zisky. Příliv těchto investic prostřednictvím privatizačního procesu je již vyčerpán, neboť v ČR je již možné privatizovat pouze společnost ČEZ, o jejíž privatizaci však nebylo ještě rozhodnuto.

1.2.2.5. Nezaměstnanost

Pružnost trhu práce je významně utvářena institucionálními pravidly a situace na trhu práce v ČR je jimi ovlivňována. Na trhu práce v ČR ve střednědobém výhledu dojde k podpoře aktivních opatření pro předcházení dlouhodobé a opakované nezaměstnanosti znevýhodněných skupin, k reformě daňového systému a systému sociálních dávek, které povedou k vyšší motivaci k práci, a také dojde k modernizaci vzdělávacího systému, který bude reflektovat požadavky trhu práce.

Nabídková strana trhu práce je ovlivněna zvýšením životního minima a minimální mzdy od ledna 2005, které vedly ke zvýšení plateb sociálních dávek a snížila se tak motivace lidí hledat a udržet si práci. Vysoké zdanění osob s nízkou kvalifikací a systém daní a sociálních dávek nemotivuje tyto osoby k hledání pracovního uplatnění a vytlačuje je do nezaměstnanosti nebo šedé ekonomiky. Nicméně nová právní úprava by měla přispět k větší strukturalizaci konstrukce sociálních dávek a přispět tak ke zvýšení rozdílů mezi pracovními příjmy a příjmy ze sociální pomoci.

Dalším pozitivním impulsem pro trh práce by měla být změna nemocenského pojištění (dojde ke snížení sazby nemocenského pojištění odváděného zaměstnavatelem) a nový zákoník práce (změny pracovně právní legislativy s cílem zpružnit uzavírání a rozvazování standardních pracovních smluv).

V roce 2004 došlo ke snížení míry nezaměstnanosti¹¹ o 0,6 % na úroveň 10,2 %. Snižování míry nezaměstnanosti má především cyklický charakter. Nicméně toto snižování míry nezaměstnanosti nebylo v souladu s akcelerujícím hospodářským růstem

¹⁰ Teritoriální členění přímých zahraničních investic vychází v souladu s metodikou používanou v EU ze země bezprostředního investora. Konečný vlastník investice může tedy pocházet z jiné země (např. pokud mateřská společnost vlastní zahraniční afilaci, která investuje v ČR, investice je zařazena do země sídla této afilace).

¹¹ *Ve staré metodice VŠPS.*

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

od roku 2003. V případě vývoje míry nezaměstnanosti dochází k časovému zpoždění za dynamickým hospodářským růstem za prvé z důvodů dalšího růstu produktivity práce a tím udržení konkurenceschopnosti a za druhé z důvodů strukturálního nesouladu nabídky a poptávky po práci, včetně horší zaměstnatelnosti znevýhodněných skupin.

V důsledku hospodářského růstu a opatření aktivní politiky zaměstnanosti by mělo dojít ke zlepšení strukturálních nedostatků trhu práce, ale bude nutná reforma systému sociálního zabezpečení, aby došlo k narovnání trhu práce a zvýšení motivace k práci.

Regionální rozdíly v míře nezaměstnanosti jsou důsledkem kvalifikačního nesouladu nabídky a poptávky po práci a nízké regionální mobility pracovní síly. V ČR jsou významným problémem (ve srovnání s ostatními členskými zeměmi EU) regionální disparity v míře nezaměstnanosti, které se neustále zvyšují.

Tabulka 12: Vývoj zaměstnanosti a nezaměstnanosti (v procentech).

	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^P	2006 ^P	2007 ^P
Zaměstnanost (meziroční změny)	- 0,7	0,4	0,8	- 0,7	- 0,6	0,2	0,2	0,2
Míra zaměstnanosti	66,0	66,0	66,3	65,6	64,9	64,8	64,7	64,7
Míra participace	72,4	71,8	71,5	71,1	70,8	70,6	70,4	70,3
Míra nezaměstnanosti ČSÚ	8,8	8,1	7,3	7,8	8,3	8,2	8,1	8,0
Míra nezaměstn. MPSV	8,78	8,90	9,81	10,31	10,33 (9,47*)	10,00	9,70	9,50
Prac. síla (meziroční změny)	- 0,6	- 0,3	- 0,1	- 0,1	0,0	0,2	0,1	0,0
Produktivita práce (meziroční změny)	4,6	2,2	0,7	4,4	4,6	3,8	3,9	4,0

Pramen: MF ČR (2005a).

Poznámka: P ... prognóza; data ČSÚ se vztahují k ročním průměrům, data MPSV jsou uvedeny ve staré metodice ke konci roku; * ... údaj k 31.12.2004 dle nové metodiky.

Vysvětlení: V praxi ČR existují dva způsoby zjišťování počtu nezaměstnaných a míry nezaměstnanosti. (1) ČSÚ používá výběrové šetření pracovních sil (VŠPS). Jedná se o mezinárodně srovnatelnou metodiku Eurostatu na základě rezoluce a metodiky ILO. (2) Nová metodika MPSV je používána od července 2004. V rámci této metodiky je nezaměstnaný definován podle nového zákona 435/2004 Sb. o zaměstnanosti.

Ve středně dlouhém období lze očekávat mírný nárůst zaměstnanosti. V krátkém období, v roce 2005 lze předpokládat mírný pokles nezaměstnanosti až na úroveň 10,0 % a v roce 2006 by její úroveň měla klesnout pod hranici 10ti procent – na 9,7 % vyjádřeno dle metodiky MPSV. Podle metodiky ČSÚ jsou tyto predikce míry nezaměstnanosti na úrovni 8,2 % pro rok 2005 a 8,1 % pro rok 2006.

V dlouhém období je vývoj míry nezaměstnanosti silně ovlivněn vývojem produktivity výrobních faktorů, zejména kapitálu a práce. S ohledem na skutečnost, že v ČR produktivita práce vlivem nových technologií a získaných dovedností (pozitivní efekt přílivu přímých zahraničních investic) roste, může docházet k uvolňování pracovní síly a v konečném důsledku k růstu míry nezaměstnanosti. Rizikovými faktory jsou vysoké zdanění práce, interakce daní a sociálních dávek a zvyšování minimální mzdy.

1.2.2.6. Fiskální politika

V posledních letech vykazovaly veřejné finance deficitní tendence a z jejich vývoje lze usuzovat o existenci strukturálních problémů české ekonomiky. Výše deficitů není

v souladu s jednotlivými fázemi hospodářského cyklu a je udržováno vysoké tempo růstu vládního dluhu.

Veřejné rozpočty odráží náklady spojené se zlepšováním infrastruktury, přizpůsobováním environmentálním standardům, ale také odráží náklady diskrečních hospodářských politik a změn institucionálního rámce. Výdajová strana veřejných rozpočtů je charakterizována vysokým podílem sociálních mandatorních výdajů, které nejsou plně kryty příjmy z pojistného na sociálního zabezpečení a politiku zaměstnanosti.

V souvislosti s negativním vývojem veřejných financí je prováděna reforma veřejných rozpočtů v podobě opatření jak na příjmové tak výdajové stránce rozpočtu. Jejím cílem je trvalé snížení fiskálních deficitů. Vláda si stanovila fiskální cíl pro rok 2006 ve výši 4,0 % podílu deficitu vládního sektoru na HDP a klesající trend deficitů veřejných rozpočtů. Základním kamenem reformy veřejných výdajů jsou střednědobé výdajové rámce umožňující kontrolu nad rozpočtovými výdaji a jejich efektivní alokaci.

Česká republika má problémy s dlouhodobou udržitelností veřejných financí. Jako členská země EMU s dočasným odkladem zavedení eura a bez možnosti podílet se na jednotné měnové politice podléhá Česká republika pravidlům Paktu stability a růstu, který definuje hraniční hodnoty pro vývoj veřejného dluhu a deficitu veřejných rozpočtů s cílem udržet zdravé veřejné finance. Vzhledem k nepříznivému vývoji ukazatele podílu deficitu veřejných rozpočtů k HDP byla v roce 2004 Evropskou komisí zahájena procedura nadměrného schodku, v rámci které se ČR zavázala ke snížení vládního schodku pod 3 % HDP do roku 2008. V oblasti vývoje vládního dluhu můžeme očekávat relativně příznivý vývoj vzhledem ke kritériím fiskální stability, jeho výše by neměla přesáhnout referenční hodnotu 60 %.

Při snížení strukturálních deficitů veřejných financí bude mít ČR po vstupu do eurozóny a působení společné měnové politiky větší prostor pro působení vestavěných automatických stabilizátorů bez dopadů na výsledný vývoj deficitu veřejných rozpočtů. Tím se nebude ČR dostávat do rozporu s pravidly Paktu stability a růstu.

Dynamika nárůstu veřejného dluhu se bude také díky reformě veřejných financí zpomalovat ve srovnání s obdobím do roku 2003. Úspěšné dokončení fiskální konsolidace bude stabilizovat úroveň veřejného dluhu hluboko pod úrovní 60 % HDP.

Dosažení referenčních hodnot stanovených Maastrichtskou smlouvou a Paktem stability a růstu jsou počáteční ale nikoliv postačující podmínkou pro udržení stability veřejných financí. Problémy může v budoucnu vyvolat zejména odkládání reformy penzijního a zdravotního systému.

1.2.3. Závěr

Srovnání České republiky s některými členskými zeměmi EU a USA naznačuje její ekonomickou konvergenci směrem k vyspělejším zemím světa, a to v oblasti hospodářského cyklu a růstu. Ekonomická výkonnost ČR je významně ovlivňována vývojem na světových a zejména evropských trzích a to nejenom v oblasti odbytu, ale i v oblasti dovozu zejména ropných produktů. Výkonnost české ekonomiky bude také ovlivněna vývojem přílivu či odlivu zahraničních investic. Příliv přímých zahraničních investic bude v následujícím období stabilní, nicméně velkou část těchto investic již nebude představovat základní kapitál ale reinvestované zisky.

Trh práce ČR je schopen relativně dobře reagovat na ekonomické šoky, přesto je možné definovat rizikové oblasti, ve kterých je pružnost trhu práce nižší. Institucionální pravidla trhu práce znevýhodňují osoby s nízkou kvalifikací. Rizikovými faktory jsou vysoké zdanění práce, interakce daní a sociálních dávek a zvyšování minimální mzdy. Prováděná reforma veřejných rozpočtů v podobě opatření jak na příjmové tak výdajové stránce rozpočtu se významně projeví v celkovém vývoji české ekonomiky a tedy i v možné změně makroekonomických ukazatelů.

V oblasti měnové politiky a vývoje míry inflace je česká ekonomika stabilní s predikovatelným inflačním vývojem a Vládou ČR současně s ČNB deklarovaným cílem vstupu ČR do eurozóny v roce 2010. To se projeví nejenom ve stabilním vývoji míry inflace, ale i stabilním vývoji měnového kurzu se všemi dopady na výkonnost českého exportu.

Přistoupením České republiky do EU vzala na sebe ČR závazek usilovat o vstup do eurozóny. Legislativa Evropských společenství stanovuje pět základních podmínek vstupu členské země do eurozóny, tzv. maastrichtská konvergenční kritéria, mezi která patří udržitelnost cenové stability na základě vývoje míry inflace, stálost konvergence odrážející se ve stabilitě dlouhodobých úrokových sazeb, udržitelnost stability měnového kurzu a dlouhodobá udržitelnost veřejných financí hodnocená prostřednictvím vývoje deficitu veřejných rozpočtů a veřejného dluhu. Česká republika je jako členská země EU zavázána podniknout takové kroky vedoucí k tomu, aby byla na přistoupení k eurozóně rychle a dobře připravena. Příprava splnění uvedených kritérií může ovlivnit hospodářský vývoj ČR v následujícím období a tedy i predikované makroekonomické ukazatele.

1.3. Základní charakteristiky ekonomické, sociální a environmentální

1.3.1. Ekonomická struktura ČR

1.3.1.1. Průmysl a stavebnictví

Průmysl je jedním z rozhodujících nositelů ekonomické aktivity a hospodářského růstu v ČR. Charakterizuje ho dominantní podíl na vývozu zboží, spolu se sofistikovanými službami je zdrojem vědecko-technického pokroku a růstu produktivity práce. Průmyslová produkce v posledních letech dosahuje solidního růstu a nyní ještě zrychluje. V odvětvové struktuře HDP (v běžných cenách) se zvýšil podíl průmyslu na 32,6 %, zatímco podíly sektoru služeb a zemědělství prakticky stagnovaly na úrovni 60,1 %, resp. 2,8 %. Podíl stavebnictví poklesl na 6,3 %.

Mírné oživení ekonomik západní Evropy a vstup ČR do EU, spolu s rostoucí konkurenceschopností, se projevují zvýšeným zájmem o výrobky z ČR. Příznivě působila pokračující vysoká výkonnost soukromých podniků pod zahraniční kontrolou s více než polovičním podílem na celkových tržbách, z nichž tři čtvrtiny jsou orientovány na zahraniční trhy, a to při třetinové zaměstnanosti na průmyslu celkem. V průběhu roku pokračovaly strukturální změny, spočívající ve zvyšování výkonu odvětví s vysokým přílivem zahraničního kapitálu a vyrábějící výrobky s vyšší přidanou hodnotou. Do provozu byla uvedena řada nových výrobních kapacit, zejména v elektrotechnickém průmyslu, strojírenství a kapacit zabezpečujících díly, komponenty a příslušenství pro automobilový průmysl. Oživení zaznamenalo i hutnictví, které těžilo z konjunktury na trhu oceli a železa, zejména v Asii. Prakticky stejným tempem jako produkce se vyvíjely

i tržby (ve s.c.), které vzrostly o 9,8 %, přičemž zvýšený zájem o naše výrobky se projevil růstem tržeb z přímého vývozu (ve s.c.) o 17 %. Jejich podíl na celkových tržbách z prodeje vlastních výrobků a služeb dosáhl 52,6 %. Ve struktuře produkce podle hlavních průmyslových seskupení se odrazilo zvýšení investiční aktivity vysokým růstem produkce výrobků investiční povahy s podílem 23,6 %. Výroba meziproductů stoupla o 12,9 %, především v důsledku přesunu částí výroby do ČR s využitím nižších nákladů. V porovnání ČR se sousedními tranzitivními zeměmi rostla průmyslová produkce rychleji v Polsku (12,3 %), naopak pomalejší růst byl v Maďarsku (8,4 %), a na Slovensku (4 %).

Výkonnost zpracovatelského průmyslu byla ovlivněna pokračujícím růstem v odvětvích s vysokým podílem zahraničního kapitálu a produkcí určenou převážně pro vývoz. Průmyslová produkce a tržby v této sekci vzrostly shodně o 10,8 %, tržby z přímého vývozu (ve s.c.) se zvýšily o 17,7 %, na celkových tržbách sekce se podílely 57,2 %. Nejvýraznější nárůst v rámci zpracovatelského průmyslu zaznamenala výroba základních kovů, hutních a kovodělných výrobků o 23 %, tržby (ve s.c.) se zvýšily o 9,2 %. Na vývoji se příznivě projevila rostoucí poptávka na trhu oceli a železa. Dynamický vývoj ve stavebnictví se odrazil růstem výroby kovových prefabrikátů pro stavebnictví o 27 % a výroby kovových konstrukcí o 18,3 %.

Ve výrobě elektrických a optických přístrojů produkce vzrostla o 15,3 %. Produkce tohoto odvětví je orientována převážně na vývoz, což se projevilo ve vysokém růstu tržeb z přímého vývozu o 37,9 %. V nejvýznamnějším odvětví, ve výrobě dopravních prostředků, vzrostla produkce o 14,3 %. Vysoký nárůst zaznamenala výroba dílů a příslušenství motorových vozidel o 24,4 %, mírně vzrostla výroba dvoustopých motorových vozidel o 2,1 %. Ve výrobě pryžových a plastových výrobků vzrostla produkce o 10 %. Příznivý vývoj byl ovlivněn pokračujícím vstupem zahraničního kapitálu zejména do podniků, které vyrábějí komponenty a díly určené pro automobilový a elektronický průmysl, a to zejména produkci určenou pro vývoz. V souvislosti s příznivým vývojem ve stavebnictví stoupla výroba výrobků z plastů pro stavebnictví o 31,1 %, vyšší nárůst zaznamenala výroba plastových dílů a příslušenství pro dopravní vozidla a izolační díly pro elektrické stroje o 20,1 %.

Zpracovatelský průmysl jinde neuvedený zaznamenal po roční stagnaci růst produkce o 8,7 %. Za růstem je nejen zvýšení poptávky, zejména vývozní, ale i konjunktura stavebnictví. Z jednotlivých oddílů vzrostla výroba nábytku o 8,9 % a dynamičtěji se vyvíjela i výroba sportovního zboží a hraček s více než čtvrtinovým růstem.

Růst poptávky doma i v zahraničí, zvýšení obchodních marží a zahájení provozu několika nových výrobních kapacit se příznivě projevily ve výrobě chemických látek, přípravků, léčiv a chemických vláken růstem produkce o 7,3 %. Z jednotlivých výrobových skupin zaznamenala vysoký nárůst výroba plastů v primární formě (o 26,1 %).

Ze strukturálního hlediska je možno konstatovat, že v rámci zpracovatelského průmyslu došlo k poklesu produkce a tržeb pouze ve dvou odvětvích, které přitom mají na celkových tržbách malý podíl (2,9 %). Vedle dlouhodobého poklesu ve výrobě usní a výrobků z usní zaznamenala mírný pokles i výroba textilií, textilních a oděvních výrobků. Rozvoj těchto odvětví s nízkým podílem zahraničního kapitálu a vysokou pracovní náročností byl nepříznivě ovlivňován vysokými dovozy levné produkce z jihovýchodní Asie, se kterými domácí výrobci nemohou cenově konkurovat. Stagnace produkce byla zaznamenána v rámci výroby potravinářských výrobků, nápojů a

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

tabákových výrobků. Všechny ostatní složky zpracovatelského průmyslu vykázaly meziroční růst.

Tabulka 13: Vývoj průmyslové produkce podle ekonomických činností (organizace s 20 a více zaměstnanci, meziroční změna v %)

	2002	2003	2004				Rok
			1. Q	2. Q	3. Q	4. Q	
Průmysl celkem	4,8	5,8	9,0	12,6	8,7	9,1	9,9
Těžba nerostných surovin	0,3	0,5	-2,3	1,0	0,3	-2,4	-0,9
z toho:							
<i>Těžba energetických surovin</i>	-2,0	-0,4	-3,7	0,8	-0,3	-6,3	-2,5
<i>Těžba ostatních nerostných surovin</i>	7,2	2,9	2,6	1,5	1,4	8,4	3,4
Výroba a rozvod el., plynu a vody	0,2	8,9	1,2	1,5	2,6	-1,0	0,9
Zpracovatelský průmysl	5,4	5,8	9,9	13,6	9,3	10,1	10,8
z toho:							
<i>Výroba potrav. výr., nápojů a tabák. výrobků</i>	3,5	2,8	1,0	-1,1	-1,1	1,7	0,1
<i>Výroba textilií., textil. a oděvních výrobků</i>	-1,4	-2,8	-0,5	1,6	-2,5	-1,2	-0,8
<i>Výroba usní a výrobků z usní</i>	-27,3	-19,3	1,9	-3,9	-7,4	-8,5	-4,5
<i>Zprac. dřeva, výr. dřevař. výr. kromě nábytku</i>	6,1	5,7	7,7	9,4	4,3	4,7	6,5
<i>Výroba vlákniny, papíru a výrobků z papíru</i>	2,8	9,5	9,4	8,8	9,2	7,2	8,6
<i>Výroba koksů, rafinérské zpracování ropy</i>	3,8	3,6	1,5	6,1	1,8	6,6	4,1
<i>Výroba chem. látek, přípravků a vláken</i>	0,3	7,0	10,0	9,5	3,7	5,1	7,3
<i>Výroba pryžových a plastových výrobků</i>	18,6	13,8	11,8	10,0	4,8	13,1	10,0
<i>Výroba ostatních nekov. minerál. výrobků</i>	4,0	5,7	8,0	7,5	3,9	2,3	5,3
<i>Výroba zákl. kovů a kovodělných výrobků</i>	-1,0	4,5	22,2	27,6	23,9	18,1	23,0
<i>Výroba a opravy strojů a zařízení j.n.</i>	2,6	6,4	-1,8	4,2	4,7	7,1	3,6
<i>Výroba elektr. a optic. přístrojů a zařízení</i>	27,5	2,9	14,4	23,8	12,0	11,1	15,3
<i>Výroba dopravních prostředků</i>	3,3	12,4	10,1	18,4	10,9	17,6	14,3
<i>Zpraviv. prům. jinde neuvedený</i>	2,6	-0,1	8,0	9,4	7,9	9,3	8,7

Pramen: ČSÚ

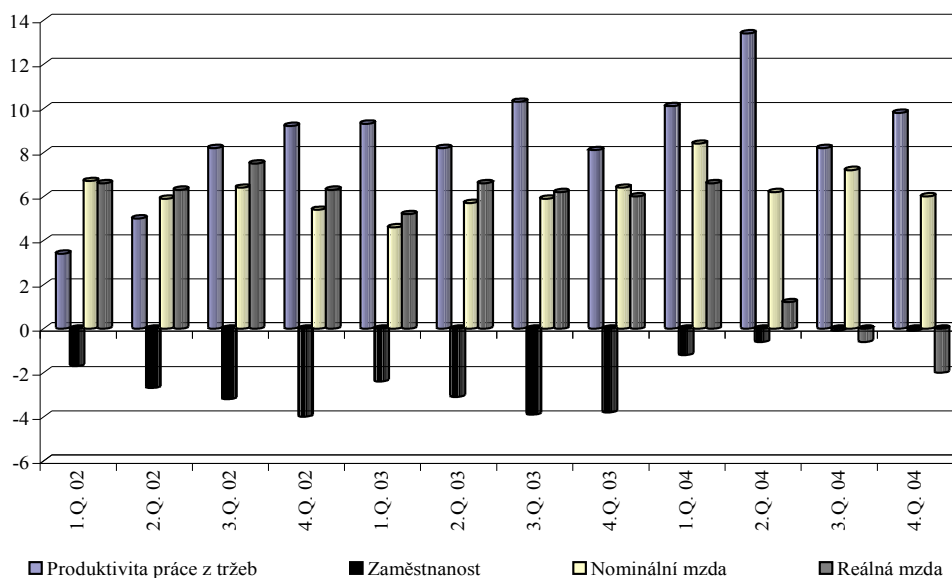
Rozsah uzavřených nových zakázek vypovídá o potenciálu rozvoje jednotlivých odvětví. Nově uzavřené zakázky celkem, sledované jen ve vybraných odvětvích průmyslu, vzrostly v roce 2004 o 22,6 %, z toho ze zahraničí o 25,9 %, které se na celkových zakázkách podílejí 63,5 %. Tržby u těchto vybraných odvětví (ve s.c.) vzrostly o 14,7 %. V rámci celkových tržeb průmyslu má dominantní roli zpracovatelský průmysl s podílem 91,1 %, zatímco energetická sekce poklesla na 6,5 % a surovinové sekce na 2,4 %.

Pokračující příliv zahraničního kapitálu do zpracovatelského průmyslu se projevil strukturálními změnami, kdy rostla váha odvětví s vyšší úrovní přidané hodnoty a technologické náročnosti.

Zaměstnanost v průmyslu

Celková zaměstnanost se v průmyslu snížila o 0,5 %, růst průmyslové produkce se projevil ve zpomalování jejího poklesu. Z jednotlivých sekcí se snížila v surovinové sekci o 4,9 %, v energetické sekci o 3,9 % a ve zpracovatelském průmyslu pouze o 0,1 %. I při růstu produkce došlo vlivem modernizace technologií a zvyšování produktivity k mírnému poklesu zaměstnanosti. Byl však podstatně menší než v předchozím roce. Celková zaměstnanost v průmyslových organizacích s 20 a více zaměstnanci se snížila o 0,5 % a v jednotlivých čtvrtletích se její pokles mírnil.

Graf 1: Vývoj produktivity práce, zaměstnanosti a mezd v průmyslu

(organizace s 20 a více zaměstnanci, meziroční změna v %) Poznámka: produktivita práce ve s.c., reálná mzda přepočtena indexem cen průmyslových výrobců
Pramen: ČSÚ

Tabulka 14: Vývoj zaměstnanosti v národním hospodářství podle odvětví (v jediném (hlavním) zaměstnání)

	2002	2003	2004	Podíl v %		Změna (2003/04)	
				2003	2004	absol.	v %
Zaměstnanost celkem	4 764,9	4 733,2	4 706,6	100,0	100,0	-26,6	-0,6
I.sektor(zemědělství,lesnictví,rybolov)	227,9	213,2	202,3	4,5	4,3	-10,9	-5,1
II. sektor (průmysl a stavebnictví)	1 888,3	1 863,4	1 844,6	39,4	39,2	-18,8	-1,0
Průmysl celkem	1463,1	1 424,7	1 409,0	30,1	29,9	-15,7	-1,1
- těžba nerostných surovin	61,1	53,3	58,6	1,1	1,2	5,3	10,0
- zpracovatelský průmysl	1318,2	1 294,3	1 274,2	27,4	27,1	-20,1	-1,5
- výroba a rozvod el., plynu a vody	83,8	77,1	76,2	1,6	1,6	-0,9	-1,2
Stavebnictví	425,2	438,7	435,6	9,3	9,3	-3,1	-0,7
III. sektor (služby celkem)	2648,7	2656,6	2659,7	56,1	56,5	3,1	0,1

Pramen: ČSÚ – Výběrové šetření pracovních sil

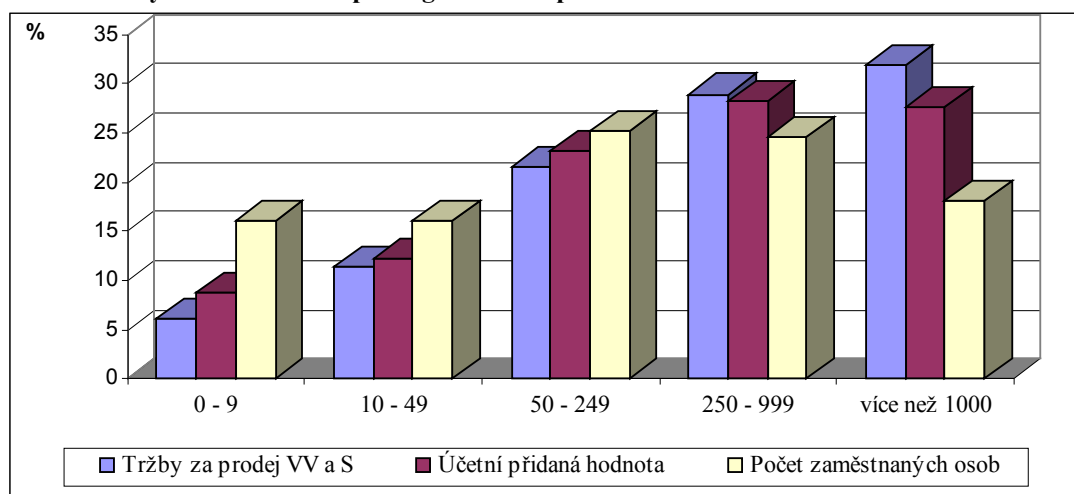
Výkonnost jednotlivých velikostních skupin podnikatelských subjektů

Ve velikostní struktuře průmyslových podniků s 20 a více zaměstnanci dosáhly vysokého nárůstu tržeb (ve s.c.) organizace s 2000 - 2999 zaměstnanci o 22,3 % a s 3000 - 3999 zaměstnanci o 20,9 %. V těchto skupinách působí zejména soukromé podniky pod zahraniční kontrolou s dobrými vývozními možnostmi, což se projevuje vysokým růstem tržeb z přímého vývozu (zhruba o třetinu). Příznivě se vyvíjely tržby i v dalších třech velikostních skupinách (250 - 499, 1000 - 1999 a 4000 - 4999 zaměstnanci), kde vzrostly o více než deset procent a tržby z přímého vývozu zhruba o pětinu. Vysoký nárůst zaměstnanosti byl zaznamenán ve velikostní skupině 3000 - 3999 zaměstnanci o 17,5% - dopad koncentrace tří menších podniků. Příznivý vývoj se projevil v mírném růstu zaměstnanosti i v dalších čtyřech velikostních skupinách (s 50 až 99 zaměstnanci o

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

0,9 %, 250 – 499 zaměstnanci o 0,8 %, 4000 – 4999 zaměstnanci o 0,2 % a 2000 – 2999 zaměstnanci o 0,1 %).

Graf 2: Podíly velikostních skupin organizací na produkčních charakteristikách v roce 2004

Pozn.: údaje na bázi běžných cen;

Pramen: ČSÚ, dopočet MPO

Vysoká výkonnost podniků pod zahraniční kontrolou byla doprovázena zvýšením zaměstnanosti o 3,2 % a růstem jejího podílu na 37,7 %. Ostatní sektory naopak zaznamenaly pokles, nejvíce u podniků soukromých národních o 2,7 %.

Tabulka 15: Přehled základních ukazatelů podle velikostních kategorií v roce 2004

Podniky s 20 a více zam.	Prům. počet podniků	Tržby za prodej vlastních vyr. služeb			Tržby z přímého vývozu	Počet zaměstnanců			Průměrná měsíční				
		mld. Kč	podíl	MI*	MI*	v tis. osob	podíl	MI*	tržba / zaměst.			mzda	
		b.c.	v %	s.c.	s.c.		v %		v Kč	MI*	úroveň	V Kč	MI*
celkem	8184	2371,5	100	109,8	117	1130	100	99,5	170699	110,4	100	17460	106,9
20 - 49	3944	144	6,1	100,1	106,2	118,7	10,5	95,2	97681	105,1	57,2	14677	106,1
50 - 99	1892	173	7,3	108,5	117,3	132,8	11,8	100,9	105319	107,5	61,7	15301	107
100 - 249	1431	339	14,3	106,9	112,7	221,1	19,6	99,8	122739	107,1	71,9	16094	106,8
250 - 499	530	380,7	16,1	113,6	121,7	184,1	16,3	100,8	169700	112,6	99,4	17096	106,4
500 - 999	249	388,4	16,4	106,1	114,6	170,6	15,1	99,4	187415	106,7	109,8	18021	106,9
1000 - 1999	104	373	15,7	113,4	126	141,2	12,5	99	215217	114,6	126,1	19826	106,6
2000 - 2999	16	150,1	6,3	122,3	131,1	39,4	3,5	100,1	321052	122,2	188,1	18499	108,4
3000 - 3999	7	47	2	120,9	135,8	22,1	2	117,5	174996	102,8	102,5	20638	107,5
4000 - 4999	6	60,9	2,6	111,4	118,8	27,8	2,5	100,2	187890	111,2	110,1	19735	107
5000 - 9999	4	103	4,3	107,4	84	24,7	2,2	96,6	303205	111,1	177,6	23367	109,6
10000 a více	3	212,3	9	107,7	104,2	47,1	4,2	95,9	366805	112,3	214,9	23675	107,4

* MI=meziroční index

Zdroj: ČSÚ

1.3.1.2. Služby

Po roce 1990 došlo k výraznému rozvoji sektoru služeb, který se tak stal na úrovni národní i většiny regionů nejvýznamnějším z hlediska podílu na zaměstnanosti. V průběhu 90. let v souvislosti s privatizací (zvláště malou) a restitucemi k rozdělení stávajících maloobchodních sítí a vzniku velkého množství samostatných provozoven. Rozvoj služeb v oblasti moderních technologií a postupné zvyšování koupěschopné

poptávky spojené s růstem životní úrovně umožnilo vznik úzce specializovaných provozoven, zaměřených na poskytování zboží a služeb vybraným segmentům obyvatelstva. Naopak ve venkovských oblastech s nízkou hustotou osídlení dochází k oslabování nabídky místních provozoven, která ohrožuje dostupnost základních druhů zboží pro zde žijící obyvatelstvo.

Konec 90. let je ve znamení zahájení procesu koncentrace maloobchodních prodejců.

Koncentrace se prosazuje následujícími trendy:

- přebírání stávajících provozoven, jejich rozšiřování a výstavba nových jednotek ze strany nadnárodních maloobchodních řetězců (supermarkety a hypermarkety),
- vytváření regionálních a národních řetězců ze strany menších českých obchodníků (potravinářské a spotřební zboží),
- výstavba obchodních center ve vysoce urbanizovaných oblastech, poskytujících komplexní nabídku zboží a služeb (včetně specializovaných).

Koncentrační proces na jedné straně zvyšuje dostupnost a komfort nákupu obyvatelstva a zvyšuje jeho spotřební chování. Na druhé straně doléhá na menší prodejce, zvyšuje riziko zániku místních provozoven se širšími sociálními a urbanistickými dopady.

Z hlediska modernizace české ekonomiky, zvyšování její konkurenceschopnosti, plní důležitou úlohu budování tzv. technologických a servisních center. Tato střediska, která poskytují vysoce specializované služby nejen pro české ale především zahraniční subjekty, jsou v ČR zakládána především ze strany zahraničních investorů.

Vedle přímých dopadů na trh práce (nabízejí specializovaná pracovní místa pro kvalifikované a vysoce kvalifikované pracovníky) umožňují difuzi nejmodernějších technologií a měkkých typů inovací do ČR. Vedle výstavby logistických a servisních center se jedná rovněž o oblast vývoje informačních technologií, poskytování obchodních služeb a poradenství (daňové, finanční) apod.

Významným impulsem pro rozvoje uvedených center v ČR je systém investičních pobídek poskytovaných od začátku tohoto desetiletí.

1.3.1.3. Cestovní ruch

Cestovní ruch patří mezi největší a nejdynamičtěji se rozvíjející ekonomická odvětví. **Cestovní ruch**, považovaný ve světě za odvětví budoucnosti, **se stává stále významnějším a nepostradatelnějším faktorem regionálního rozvoje v řadě českých regionů** i celé ekonomiky. Ekonomika cestovního ruchu se (dle propočtu WTTC¹²) podílí na celkové zaměstnanosti v ČR 12,4 %, průmysl cestovního ruchu 2,6 % .

Česká republika disponuje historickým, přírodním a kulturním potenciálem pro rozvoj cestovního ruchu a lázeňství. V zemi se nachází množství historických, kulturních a technických památek, včetně památek zapsaných do seznamu UNESCO. Existuje hustá a dobře značená síť vzájemně propojených turistických stezek a tras, udržovaná Klubem českých turistů. Navíc má ČR jedinečnou šanci uplatnit se na trhu cestovního ruchu nabídkou nových produktů jako např. městského, kongresového a incentivního cestovního ruchu, sportovní turistiky a cykloturistiky, kulturního cestovního ruchu a

¹² WTTC = World Travel & Tourism Council

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

širokého souboru produktů, které jsou šetrné k přírodě. Dobré podmínky v ČR nabízí rovněž venkovská turistika se svými produkty - agroturistika, ekoagroturistika, ekoturistika, poznávání tradičních technologií a řemesel apod.

České lázeňství má hluboké historické kořeny a tradici. Po r. 1990 byla většina lázeňských zařízení privatizována. Změna majetkových práv a úprava financování lázeňské péče se po r. 1990 promítla jednak do struktury pacientů lázní, jednak do posilování komerčních aktivit spojených s ubytováním a stravováním, s kulturními, sportovními a společenskými aktivitami, při zachování zdravotnického charakteru lázeňských zařízení.

Uvedený potenciál cestovního ruchu v ČR není v současnosti zcela využíván, jak lze dokumentovat na údajích o cestovním ruchu ve vybraných zemích EU v r. 2004.

Tabulka 23: Porovnání ČR a vybraných zemí v oblasti cestovního ruchu

země	počty příjezdů v mil. osob	příjmy z mez. CR v mil. USD
Česká republika	6,061	4161
Slovensko	1,401	901
Maďarsko	12,212	4061
Polsko	14,29	5828
Rakousko	19,373	15412
Dánsko	3,712	5669
Irsko	6,575	4279
Nizozemí	9,646	10081

Zdroj: World Tourism Organization

Zásadním dokumentem pro rozvoj cestovního ruchu v ČR je Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR, Strategie hospodářského růstu a Strategie regionálního rozvoje. Rozvoj cestovního ruchu musí respektovat možnosti území a limity jeho funkčního využití v souladu s Politikou územního rozvoje.

Vývoj cestovního ruchu v ČR v období 1993 – 2004 lze charakterizovat takto:

- počet zahraničních návštěvníků České republiky vzrostl během tohoto období zhruba o třetinu a v r. 2004 činil cca 95,9 mil. osob; z tohoto počtu přijelo silničními dopravními prostředky 92,5 % osob, po železnici 3,2 % a 4,3 % osob letecky;

Tabulka 24: Příjezdy zahraničních návštěvníků do ČR v letech 1993 – 2004, v mil. osob

rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Příjezdy	71,7	101,1	98,1	109,4	107,9	102,8	100,8	104,3	103,1	97,6	95,0	95,9
Index %	103,3	141	97	111,6	98,6	95,3	98	103,4	98,9	94,7	97,3	101,0

Zdroj: ČSÚ, MMR

- počet zahraničních turistů v registrovaných hromadných ubytovacích zařízeních dosáhl v r. 2004 6,1 mil. příjezdů a celkový počet přenocování dosáhl 19,0 mil. přenocování, průměrné výdaje zahraničních turistů v ČR činily v r. 2003 140 USD na osobu a den, průměrná délka pobytu, kterou zahraniční turista stráví v ČR, dosáhla 4,1 dne v r. 2004;
- nejčastějšími důvody návštěvy ČR pro turisty v r. 2003 byly ze 77 % dovolená, odpočinek, sport, zábava a poznání, z 19 % služební cesta, z 20 % návštěva příbuzných a známých a z 24 % nákupy¹³;

¹³ Někteří turisté uváděli více důvodů.

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

- návštěvníci ze zemí EU tvořili v roce 2004 v ČR 77 % všech zahraničních návštěvníků a v Praze 72 % (v ukazateli počtu přenocování v ČR 76 % a v Praze 71 %),
- zahraniční turisté se soustřeďují především na Prahu, v r. 2003 se ubytovalo 52 % zahraničních turistů v Praze (v hromadných ubytovacích zařízeních);
- lůžková kapacita se ve sledovaném období zvýšila 3,4krát oproti r. 1993 - počet hromadných ubytovacích zařízení k 31.12.2004 dosáhl počtu 7839, počet pokojů v pětihvězdičkových a ve čtyřhvězdičkových hotelech vzrostl cca 2,5krát a počet stálých lůžek cca 2,7krát;
- devizové příjmy z cestovního ruchu se zvýšily 2,3krát, přičemž devizové saldo z cestovního ruchu má trvale kladnou hodnotu;
- ekvivalent devizových příjmů z cestovního ruchu na tvorbě HDP představoval v r. 2004 cca 3,9 %, což je obdobný výsledek jako u srovnatelných destinací cestovního ruchu;
- podíl devizových příjmů – ekvivalent tržeb za export zboží a služeb dosáhl v r. 2004 úrovně 6,3 %.

Materiálně technická základna cestovního ruchu v ČR doznala po roce 1989 významných kvantitativních i kvalitativních změn. Většina zařízení podnikové rekreace se postupně transformovala na různá ubytovací zařízení převážně komerčního charakteru jako hotely a penziony. Celkový nárůst nové výstavby směřoval zejména do Prahy a atraktivních středisek cestovního ruchu (lázně, města, hory), celoplošně pak do výstavby penzionů a rychlého rozvoje ubytování v soukromí. Hotely a podobná ubytovací zařízení představují v současnosti 52,7 % ubytovací kapacity. Individuální ubytování, resp. ubytování v soukromí, se podílí více než 7 % na celkových ubytovacích kapacitách (v roce 1989 tento podíl představoval 4,3 %). Lázně v ČR disponují v současnosti cca 25 tis. lůžky a postupně dochází ke zvyšování kvality standardů ubytovacích služeb.

Tabulka 25: Podíl regionů soudržnosti na kapacitě registrovaných ubytovacích zařízení cestovního ruchu a návštěvnosti v roce 2003 v %

Region soudržnosti	Podíl ubytovacích zařízení	Podíl pokojů	Podíl stálých lůžek	Podíl zahr. hostů	Podíl přenocování zahr.hostů	Podíl dom. hostů	Podíl přenocování dom.hostů
Praha	7,3	18,8	15,6	52,2	45,7	6	3,8
Střední Čechy	7,6	6,7	7,1	4,7	3,9	9,5	8,3
Jihozápad	17,5	14,2	16,8	8	7,3	16,3	16,9
Severozápad	11,3	12,6	11	10,1	18,5	6,6	9,3
Severovýchod	28,9	21,1	23,1	11,6	13,9	23,6	24,8
Jihovýchod	11,2	11,1	11,4	7,6	5	16,8	13,1
Střední Morava	9,8	9,6	9,8	3,6	3,6	12,4	14,3
Moravskoslezsko	6,5	6	6,2	2,3	2,1	8,7	9,2
ČR celkem	100	100	100	100	100	100	100

Zdroj: ČSÚ

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

Více než 15 % lůžkové kapacity je soustředěno v hlavním městě Praze. V zásadě lze konstatovat, že dochází k rozšiřování ubytovací kapacity do ostatních regionů státu, což je pozitivní tendence s ohledem na význam cestovního ruchu pro regionální rozvoj. Průměrné roční využití lůžkové kapacity v hotelech a penzionech (statisticky sledovaných) v roce 2001 činilo 45,1 %. Nadprůměrné bylo v Praze (53,4 %), v Karlovarském (61,2 %) a Zlínském kraji (48,1 %).

Pro účely podrobnější klasifikace byly v rámci analýz ubytovací statistiky vyčleněny následující zóny cestovního ruchu v ČR:

- městského a kulturně-poznávacího cestovního ruchu (je v ní soustředěno 31,8 % celkové lůžkové kapacity);
- horského cestovního ruchu (25,6 % lůžkové kapacity);
- cestovního ruchu vázaného na vodní plochy (14,7 % lůžkové kapacity);
- lázeňského cestovního ruchu (9,0 % lůžkové kapacity);
- zhruba 18,9 % lůžkové kapacity je zónově nevyhraněno.

Z hlediska analýz celkového rozložení návštěvnosti lze konstatovat:

- pro zahraniční návštěvnost ČR je v současnosti typický velký podíl denní návštěvnosti a tranzitu. Na denní návštěvnost připadá asi 60 - 65 %, a to zejména v příhraničních regionech se SRN, Rakouskem, Polskem a Slovenskem, významný podíl zaujímá také Praha, na tranzit asi 25 % a na zahraniční turisty asi 10 - 15 % (návštěvníci s min. 1 přenocováním);
- z hlediska regionálního rozložení návštěvnosti existují výrazné rozdíly, které do značné míry reflektují "realizovanou" atraktivitu turistického potenciálu ČR. Kolem 40 % celkové návštěvnosti připadá na hlavní město Prahu, dalšími nejnavštěvovanějšími cíli jsou západočeské lázně, Krkonoše a Jizerské hory, Šumava a další oblasti jižních Čech, vybrané destinace ve Středních Čechách, z velkých měst především „veletržní“ Brno;
- poměrně nepříznivým faktorem je koncentrace na letní sezónu;
- trendy domácí návštěvnosti mají podobný charakter jako zahraniční návštěvnost, tj. koncentrace do turisticky nejatraktivnějších míst a oblastí, s větším důrazem "služebního a obchodního" cestovního ruchu ve městech. Z hlediska ubytovaných návštěvníků také převládá letní sezóna.

Z hlediska hodnocení očekávaných trendů lze konstatovat, že Praha zůstane i do budoucna turistickým centrem mezinárodního významu. Jedním z důvodů, proč Praha stále dominuje, je i ta skutečnost, že v ostatních regionech chybí nabídka nových kvalitních produktů cestovního ruchu. Není snaha prezentovat a nabízet pobyt v regionech turistům, kteří pobývají v Praze. V nabídce jsou již zaběhnuté regiony jako Český Krumlov, Karlštejn, Karlovy Vary. Nabídka pro zahraniční turisty není však obnovována a obohacována o další regiony ČR.

V posledních letech se na území některých regionů ustavily euroregiony (s ohledem na možnou přeshraniční spolupráci), které poskytují velké rozvojové příležitosti také pro aktivity cestovního ruchu rozšiřující regionální možnosti, jako jsou např. dálkové mezinárodní cyklotrasy.

Vývojové tendence rozvoje cestovního ruchu na národní i regionální úrovni v posledních 10-15 letech lze shrnout následovně:

- nastala významná změna v orientaci zahraničních návštěvníků, kteří vyžadují kvalitní služby (na počátku 90.let při poznávání dříve „nedostupné“ země nebyl požadavek na kvalitní služby tak důrazný). Vyšší požadavky mají díky zahraničním zkušenostem také čeští turisté;
- došlo ke kvantitativnímu a částečně i kvalitativnímu rozvoji základní a doprovodné turistické infrastruktury;
- byl nastartován, ale ne dostatečně akcelerován rozvoj doprovodných služeb (cestovní kanceláře, turistická informační centra, služby elektronického obsahu jako jsou elektronické rezervační systémy, mapové služby GIS apod.);
- došlo k částečné tvorbě nových lokálních a regionálních turistických produktů, chybí však zajištění jejich prodeje, především zahraničním turistům. Domácí turisté preferují individuální cestování, o turistické produkty nemají výrazný zájem;
- pomalu se zatím rozvíjely lokální a regionální turistická sdružení a organizace;
- pomalu se rozvíjelo odborné a profesní vzdělávání, poradenské a marketingové služby včetně statistiky a výzkumu na regionální úrovni. Výrazné nedostatky přetrvávají v jazykové vybavenosti pracovníků v cestovním ruchu.

Přestože je cestovní ruch považován za dynamicky se rozvíjející ekonomické odvětví s významnými dopady na tvorbu pracovních míst, naráží rozvoj cestovního ruchu v regionech na tyto bariéry:

- nedostatečná infrastruktura cestovního ruchu a nerozvinuté služby, problémy s jejich kvalitou (často nedosahují mezinárodních standardů);
- výrazné vnitroregionální rozdíly v úrovni vybavenosti a v návštěvnosti;
- nedostatek, resp. nízká technická úroveň a vybavenost zařízení koupališť na vodních tocích a nádržích, včetně uměle vybudovaných koupališť (bazény), problémy s neodpovídající kvalitou vody, ale i nedostatečné vybavení turistických tras, lyžařských a běžeckých tratí a cyklotras (odpočívadla, hygienická zařízení apod.), nepropojenost lyžařských areálů;
- nedostatek finančních prostředků na údržbu a obnovu kulturního dědictví;
- absence marketingových koncepcí rozvoje ČR jako evropské destinace;
- nedostatek nosných projektů vedoucích k tvorbě produktů CR;
- nedostatečná schopnost subjektů na trhu cestovního ruchu reagovat na trendy probíhající jak na straně poptávky, tak na straně konkurenční nabídky (nabídka atraktivit cestovního ruchu, nabídka produktů, marketingová komunikace atd.);
- problematický rozvoj řízení cestovního ruchu na úrovni destinací, tj. turistických regionů (tzv. destinačního managementu - organizace) související s nesouladem administrativního členění ČR na kraje a na turistické regiony (členění na turistické regiony mnohdy nerespektuje názory místních zástupců), s nedostatkem finančních prostředků atd.;

- nedostatek potřebných odborníků pro řízení podnikatelských subjektů (ubytovací, informační, marketingové subjekty) i pro oblast veřejné správy v cestovním ruchu. Kvalitní a zkušené odborníci většinou nejsou adekvátně ohodnoceni a často odcházejí do zahraničí;
- přetrvávají nedostatečné jazykové znalosti pracovníků v cestovním ruchu především na nižších pozicích a moderním požadavkům neodpovídá ani celková kultura chování ke klientům. Proto je nutné rozvíjet v této oblasti programy počátečního a dalšího vzdělávání tak, aby kvalita pracovních sil odpovídala významu a podpořila rozvoj tohoto odvětví;
- nízká úroveň partnerství mezi NNO, podnikatelskými subjekty, obcemi, kraji a státem, která se promítá jako do řídicích a koordinačních procesů, tak i v oblasti finanční;
- omezené finanční prostředky pro rozvoj podnikání, především drobného a malého;
- nedostatečné zavádění nových informačních technologií v cestovním ruchu (např. nedostatečný národní informační a rezervační systém cestovního ruchu včetně regionální úrovně, neprovázanost sítě budovaných Turistických informačních center), na regionální a místní úrovni nejsou informace v jazykových mutacích;
- dosud přetrvávající negativní image celé ČR v mezinárodních bedekrech a průvodcích či na webových stránkách, na což navazuje tradiční negativní image některých regionů (především průmyslových);
- velká konkurence levné zahraniční dovolené pro domácí cestovní ruch, která může vést k poklesu zájmu o strávení dovolené v České republice.

V rámci podpory rozvoje cestovního ruchu je nutno respektovat principy udržitelného rozvoje, a to jak po stránce socioekonomické – podíl odvětví na ekonomice státu, především jako významného zdroje zaměstnanosti, tak i ekologické - udržení atraktivnosti regionů z hlediska nabídky přírodních a také „zdravotních“ aspektů při respektování racionálních bariér ochrany životního prostředí při provozování aktivit v oblasti cestovního ruchu.

1.3.1.4. Rozvoj podnikání a podnikatelského prostředí

Na základě provedených analýz a šetření a také v souladu s dalšími v současné době zpracovanými a platnými dokumenty¹⁴ se ukazuje, že hlavní problémy spojené s dalším rozvojem podnikání a podnikatelského prostředí v České republice se koncentrují především do šesti níže uvedených oblastí.

Klíčové oblasti dalšího rozvoje podnikání a podnikatelského prostředí:

- Lidské zdroje
- Technologie a výroba
- Inovace, VaV

¹⁴ Jedná se především o analýzy vývoje vybraných sektorů a odvětví národního hospodářství, šetření mezi podnikatelskými subjekty či další studie a analýzy přímo spojené s jednotlivými vymezenými oblastmi a v neposlední řadě pak i o celkovou Střednědobou strategii hospodářského růstu ČR.

- Marketing
- Management a řízení
- Podniková infrastruktura

Při detailnějším pohledu na konkrétní problémy spojené s jednotlivými fázemi rozvoje podnikatelských aktivit je možné vymezit šest základních širších problémových skupin. Eliminace těchto skupin a v nich obsažených konkrétních problémů se ukazuje jako klíčová z hlediska úspěšného rozvoje podnikání v České republice v nadcházejícím období.

Jedná se o tyto širší problémové skupiny:

- Nedostatečná spolupráce mezi podnikatelským sektorem a výzkumnými institucemi a školami, především pak z důvodů nedostatečného infrastrukturního zajištění a existence většího množství vhodných nástrojů stimulujících rozvoj vzájemné spolupráce.
- Neuspokojivá podpora rozvoje aplikovaného výzkumu, včetně s ním spojené infrastruktury a stejně tak i podpora rozvoje transferu technologií a vývoje vlastních technologií.
- Celkově nedostatečná úroveň znalostí spojených s moderními metodami řízení a fungování firem, vycházející mimo jiné z nedostatečné šířky obsahu nabídky a nedostatečného regionálního pokrytí příslušnými poradenskými službami a vzdělávacími aktivitami.
- Nedostatečná úroveň vzájemné spolupráce podnikatelských subjektů v důsledku nedostatku rozvoje stimulujících nástrojů.
- Nedostatečná nabídka kvalitních a cenově dostupných podnikatelských ploch, které svoji úroveň vybavenosti a celkové kvality odpovídají evropským standardům.
- Nedostatečná flexibilita a problémy s kvalifikací pracovní síly v důsledku nedostatečné provázanosti vzdělávacího systému a podnikání a také v důsledku nedostatečné aplikace moderních vzdělávacích metod, včetně nedostatečné zainteresovanosti všech zúčastněných subjektů.

Přímé zahraniční investice

Přímé zahraniční investice v ČR jsou jedním z významných faktorů ekonomického růstu a zvyšování konkurenceschopnosti domácí ekonomiky, především důrazem na zvyšující se technologickou úroveň výroby s multiplikačním efektem na subdodavatele. Hlavní objem investic směřoval do průmyslu (63,2 %), a to převážně zpracovatelského (48 %). V následujících letech budou zahraniční investice patrně měnit svoji orientaci a strukturu směrem do oblasti služeb a moderních, zvláště informačních a komunikačních, technologií.

Na tomto místě je vhodné zmínit, že k výraznému přílivu PZI bezpochyby přispěl systém investičních pobídek. Systém investičních pobídek je v současné době zaměřen jak do oblasti zpracovatelského průmyslu, tak i do oblasti služeb. Zároveň se jako užitečné ukazuje, že díky vhodnému nastavení kritérií se systém investičních pobídek stává stále více dostupným i pro tuzemské podnikatelské subjekty.

Finanční výsledky podnikatelských subjektů

Celkové finanční výsledky podnikatelských subjektů nefinanční sféry se výrazně

meziročně zlepšily, a to zejména u některých ukazatelů. Dynamický meziroční vývoj byl především u účetní přidané hodnoty a hrubého zisku, které zaznamenaly nejvyšší růst za posledních pět let. Z hlediska jednotlivých odvětví působilo pozitivně hlavně posílení vlivu průmyslu a obchodu, které se na účetní přidané hodnotě nefinanční sféry podílely téměř třemi čtvrtinami. Na výsledky hospodaření působily jak již výše zmíněné vnější podmínky (růst zahraniční poptávky), tak i vnitřní podmínky, spočívající v rozšiřování stávajících výrobních kapacit a zprovoznění nových investic. Dalším faktorem bylo dokončení zásadních restrukturalizací a posílení vlivů podniků pod zahraniční kontrolou na celkových finančních výsledcích. Většina odvětví zvýšila výkonnost, když rozhodující vliv měla produktivita práce a lepší technická vybavenost podniku.

Na nabídkové straně ekonomiky vzrostla hrubá přidaná hodnota (ve stálých cenách) meziročně o 3,7 %. Z objemově významných odvětví zaznamenal v celoročním vyjádření nejrychlejší růst zpracovatelský průmysl o 7,3 %, dále doprava, spoje a telekomunikace o 3,6 %. Zpracovatelský průmysl pokryl meziroční přírůstek hrubé přidané hodnoty více než z poloviny.

Účetní přidaná hodnota (v b.c.) zrychlila růst na 11,2 %, což byl nejvyšší růst od roku 1999. Z odvětvového hlediska ovlivnil rozhodujícím způsobem vývoj nefinanční sféry průmysl, který se podílel téměř 2/3 na účetní přidané hodnotě, při růstu o 13,8 %. V průmyslu celkem (včetně odhadu za malé subjekty do 19 zaměstnanců) se meziročně zrychlil růst účetní přidané hodnoty na 13,4 %, při mírném předstihu růstu výkonové spotřeby o 14,3 % než výkonů vč. obchodní marže o 14,1 %.

1.3.2. Výzkum, vývoj, inovace a informační společnost

1.3.2.1. Výzkum a vývoj v ČR

Výzkum a vývoj jsou hlavním zdrojem inovací (především technických).

Situaci v oblasti výzkumu a vývoje (VaV) v ČR je možno souhrnně charakterizovat následovně:

- relativně nízký podíl výdajů na výzkum a vývoj na HDP České republiky ve srovnání s průměrem EU (vyspělé země vydávají na výzkum a vývoj 2 - 3 % HDP. V roce 2003 vydávala ČR na výzkum a vývoj cca 1,3 % HDP),
- pozitivní trend zvyšování státní účasti na financování výzkumu a vývoje,
- přitom nevhodná struktura podpory VaV z veřejných rozpočtů se silnou podporou základního výzkumu (bez souběžného vysokého tlaku na kvalitu jeho výsledků) a to zejména v podobě institucionálního financování,
- nedostatečný rozvoj kapacit ve výzkumu a vývoji včetně výzkumné infrastruktury a lidského kapitálu v oblastech se značným potenciálem růstu (dlouhodobé základní směry výzkumu),
- organizace VaV mají charakteristickou strnulou stabilní strukturu pracovišť,
- chybí skutečná centra excelence a
- výrazný pokles počtu přihlášených patentů ovlivněný doznívající privatizací a transformací, nízkou motivací pracovišť výzkumu a vývoje ke spolupráci s průmyslem a službami a ne zcela optimální podmínky malých a středních podniků k podnikání.

V oblasti VaV musí být do budoucna větší důraz položen na jeho orientaci na inovace a na kvalitu (excelenci) dosažených výsledků.

Výzkum a vývoj jsou dosti poškozeny tradičním dělením základního a aplikovaného výzkumu. Stále je ještě nedocena výzkumná a vývojová spolupráce v sítích a klastrech. V zahraničí organizační struktury VaV rychleji reagují na vznik a rozvoj nových oborů a směrů výzkumu a na měnící se potřeby uživatelů výsledků VaV.

Spolupráce vysokých škol a tzv. veřejného sektoru VaV s podnikatelskými subjekty je nevyhovující. Příčinou jsou značné rozdíly v organizaci, stylu práce, financování a řízení.

Oboustranná mobilita pracovníků mezi veřejným a soukromým sektorem při řešení VaV naráží na bariéry, které vychází často především z vnitřních řádů veřejných institucí a vysokých škol. Naopak mezi podnikovou sférou, státní správou a pracovišti VaV existuje relativně dobrá shoda v názorech na ustanovení a podporu efektivního fungování tzv. technologických platforem, které se osvědčily v řadě zemí EU.

Systém veřejné podpory VaV ČR je podstatně decentralizovanější než ve většině zemí OECD. V zahraničí bývá podpora VaV soustředěna do malého počtu rozpočtových kapitol a působnosti tak mohou být konkrétně a jednoznačně stanoveny.

V ČR chybí Technologická (nebo Inovační) agentura, která by zajišťovala převážnou část podpory aplikovaného výzkumu a podporu technologických inovací.

1.3.2.2. Inovace

Výsledky výzkumu a vývoje spolu s kvalifikovanou pracovní silou využívající ICT s potřebným inovačně podnikatelským vzděláním doplněnou o efektivní soustavu národních podpůrných opatření zárukou fungujících inovačních procesů, které vazbě s podnikatelským sektorem posunují státy a regiony k hospodářskému růstu a zvyšování zaměstnanosti.

Vhodně strukturovaný, dostatečně financovaný a proinovačně zaměřený výzkum a vývoj využívající znalosti se má stát na základě tzv. Lisabonské strategie¹⁵ zdrojem trvalé obnovy konkurenceschopnosti výroby a služeb v EU a naplnění dvou základních cílů: zajištění růstu a zaměstnanosti. V oblasti VaV jde zejména o oživení cíle Lisabonské strategie týkajícího se výdajů na VaV ve výši 3% HDP a o využití nového impulsu pro Evropský výzkumný prostor v podobě 7. Rámcového programu výzkumu a vývoje EU. Pro rozpracování inovačních doporučení, týkající se zejména finančních mechanismů, kooperačních iniciativ a opatření směrem k MSP a k informačním a komunikačním technologiím, se má stát nositelem Lisabonské strategie národní inovační politika, specifikující inovační podmínky každé země.

Efektivní využívání prostředků EU může posunout inovační procesy a znalostní ekonomiku ČR k „obnově a rozšíření škály výrobků a služeb a s nimi spojených trhů, k vytvoření nových metod výroby, dodávek a distribuce, k zavedení změn řízení, organizace práce, pracovních podmínek a kvalifikace pracovní síly“¹⁶ a naplnit tak cíle evropského Společenství v období 2007 – 2013.

V ČR je posilování konkurenceschopnosti ekonomiky rozvojem znalostní ekonomiky s inovačními aktivitami postaveno na dvou základních a vzájemně věcně provázaných dokumentech: Národní inovační politika¹⁷ a Strategie hospodářského růstu.

Na základě hodnocení dosavadního stavu inovační potenciálu ČR koncentruje Národní inovační politika strategické směry změny českého prostředí na léta 2005 až 2010 do čtyř nosných cílů, tj. posílit výzkum a vývoj jako zdroj inovací, vytvořit funkční spolupráci veřejného a soukromého sektoru, zajistit lidské zdroje pro inovace a zefektivnit výkon státní správy ve výzkumu, vývoji a inovacích. Ve Strategii hospodářského růstu tvoří oblast Výzkumu, vývoje a inovací jeden z pěti pilířů. Inovace jsou v této strategii spojeny se dvěma hlavními aktivitami, s aktivizací výzkumně vývojové sféry, jejíž výsledky jsou zdrojem inovací a s aktivitami podnikatelského sektoru, který výrobou a službami inovace realizuje.

Konkurenceschopnost ČR v inovacích

V mezinárodním srovnání není pozice ČR v oblasti inovací příznivá. V souhrnném hodnocení inovačního prostředí¹⁸ ČR (s hodnotou SII 0,27) zaostává daleko za průměrem EU-15 (0,40), za vedoucím Japonskem (0,77) a USA (0,70). Před ČR se umístily Slovinsko, Estonsko a překvapivě i nečlen – Bulharsko.

¹⁵ Závěry jednání Evropské rada, Brusel, 22. a 23. 3. 2005.

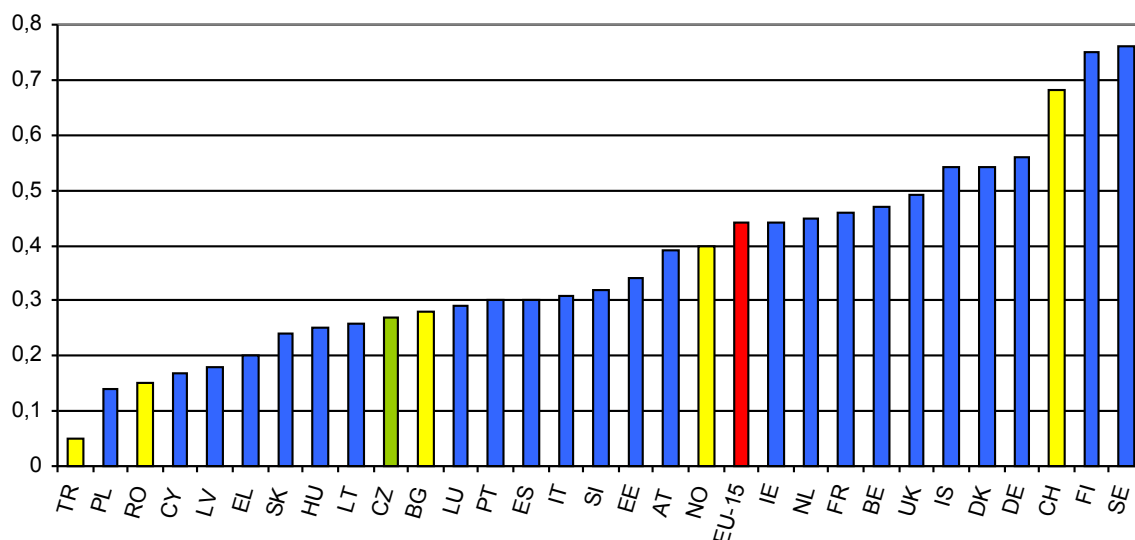
¹⁶ Definice inovace viz Národní inovační politika, 2005 [str. 5, podle Evropská komise (COM 2003)].

¹⁷ Schválená usnesením vlády ČR č. 851 dne 7. 7. 2005 na léta 2005–2010.

¹⁸ Podle tzv. souhrnného inovačního indexu (SII), zahrnující 17. indikátorů ze čtyř oblastí (European Innovation Scoreboard, 2004).

ČR je ve skupině čtyř zemí, které mají hodnoty jak souhrnného inovačního indexu, tak i jeho relativního přírůstku nižší než jsou průměrné hodnoty EU-25. Relativně lepší pozici měla ČR při hodnocení změny souhrnného inovačního prostředí (2004/2003) než při tomto mezinárodním hodnocení v roce 2004.

Graf 3: Souhrnný inovační index (SII) a pozice jednotlivých států

Zdroj: NIP 2005, příloha.

Inovace a ochrana výsledků českého výzkumu a vývoje

Největší slabiny českého inovačního prostředí se ukazují při srovnání počtu podaných přihlášek patentů všeho druhu. U high-tech patentů podaných u amerického patentového úřadu má ČR nejhorší pozici vůbec (2 – 4 bodů z možných 100), jen o něco lepší je situace u evropských patentových institucí.

Tabulka 16: Přihlášky vynálezů a udělené patenty^{*)}

ukazatel	2000		2002		2003	
	přihlášky	patenty	přihlášky	patenty	přihlášky	patenty
Přihlášky a udělené patenty celkem	4 967	1 716	4 553	1 837	3 921	1 735
podle patentových tříd¹⁾:						
A Lidské potřeby	1 266	405	1 239	449	1 150	438
B Průmysl. technika; doprava	858	339	796	345	641	386
C Chemie; hutnictví	1 355	479	1 247	544	991	468
D Textil; papír	153	58	121	49	158	28
E Stavebnictví	264	86	191	103	190	108
F Mechanika; osvětlení; topení, zbraně	537	148	427	191	335	202
G Fyzika	292	87	291	91	228	55
H Elektřina	242	113	241	64	227	50

Poznámka:

^{*)} u Úřadu průmyslového vlastnictví České republiky.

¹⁾ Mezinárodní klasifikace patentových tříd

Zdroj: ČSÚ, Statistická ročenka 2004

Příčiny nežádoucího stavu ochrany patentů v ČR jsou zejména:

- nedostatek kvalitních a vhodných výzkumných výsledků pro patentování, kvalitních a vhodných,
- nedostatečná kapacita odborných útvarů k iniciování patentové ochrany zejména u malých a středních podniků,
- nedostatečné manažerské znalosti a schopnosti efektivně hospodařit s duševním vlastnictvím u akademických i výzkumných institucí a v podnicích,
- finanční náročnost patentové procedury a zejména při udržování uděleného patentu,
- absence tzv. Patentu Společenství (Community Patent), od kterého se očekává významné zproduktivní procedury ochrany duševního vlastnictví v EU.

Další výraznou slabinou českého inovačního prostředí je úroveň a aktivity v oblasti netechnických inovací, v jejichž ukazatelích¹⁹ se ČR umísťuje na 11. až 18. místě z 25 členských zemí EU.

Inovační úrovně

České podnikové prostředí lze považovat za vynikající až evropsky nadprůměrné u běžných, tzv. „low-tech“ inovací. Naopak pro high-tech inovace jsou v ČR nutné značné objemy finančních prostředků, kreativní spolupráce odborníků z řady oborů a odstranění zejména těchto bariér.

- chybí systematická podpora high-tech řešení postavená na dosud spíše výjimečném propojení universit a akademických ústavů s podniky,
- chybí skutečná centra excelence využívající akademické a firemní kapacity k rozvoji technologických (high-tech) oborů s vysokým růstovým potenciálem,
- tuzemské firmy nemají většinou o kvalitě vědeckých pracovišť potřebný přehled,
- chybí podpora rizikového kapitálu a dalších vhodných typů kapitálu.

Situaci ČR v podaných přihláškách high-tech patentů u mezinárodních institucí ukazuje Tab. 1 výše. Špičkové technologie (unikátní a dosud neprovozovaná řešení) netvoří součást dnešní technologické image českých podniků. Návrat k tradičnímu špičkovému obrazu českých firem brání finanční slabost českých subjektů.

Financování inovací

Rizikový kapitál

Ze srovnání stavu rizikového financování v ČR a v nejvyspělejších zemích (např. s Velkou Británií) vyplývá, že v ČR existují velmi omezené možnosti využití této základní formy financování inovačních firem. Naprostá většina fondů hospodařící s rizikovým kapitálem v ČR (cca 30 sdružených v České asociaci rizikového kapitálu) jsou rozvojové nebo MBO fondy. Téměř neexistují investice typu pre-seed, seed a start-up kapitál, které jsou klíčové pro vznik a rozběh činností spin-off a podobných firem.

Bariery rozvoje této formy investování (do inovačních projektů firem zvláště) souvisí především s nevhodným daňovým systémem, s chybějící vstřícnou legislativou upravující podporu a podmínky pro investování finančních institucí do rizikového kapitálu, stále ovlivňuje konzervativní strategie českých podnikatelů. Business Angels,

¹⁹ Skládá se ze čtyř ukazatelů: pokročilé manažerské techniky, nové organizační struktury, významné změny vzhledu produktu a čtvrtým ukazatelem je jejich souhrn (European Innovation Scoreboard, 2004).

eventuelně jejich sítě (Business Angels Network, BAN) se vyskytují v ČR jen velmi výjimečně. Působí zde nevhodné daňové a právní klima, nedostatečná je ochrana práv minoritních akcionářů, a objektivním důvodem je také nedostatek lidí s potřebnými finančními zdroji a zároveň se zkušenostmi s podnikáním v inovačních firmách.

Záruky, mikroúvěry

V ČR existuje rozsáhlý a relativně kvalitní systém malých úvěrů a záruk (v rámci programu podpory malých a středních podniků). Většina podprogramů těchto systémů záruk a malých úvěrů není přizpůsobena specifickým inovačním projektům (dostatečně kompletovat náročný inovační projekt doplňkovými službami) a podmínkám rizikových investic inovativních podniků.

Grantová schémata

Nedostatky grantových schémat jsou především v:

- nepřehledné a pro žadatele často odrazující dělení grantů podle jednotlivých ministerstev,
- chybějící zakotvení „být úspěšný“ za legální zhodnocení (prodej) výsledku výzkumu a
- neexistence motivujícího mechanismu k úspěšnosti.

Grantová schémata jsou díky své jednoduchosti využívána především na úrovni krajů k zajištění podpory MSP v rámci SROP a Jednotného programového dokumentu hl. města Prahy (Cíl 2). Nedostatkem tohoto nástroje je, že orientuje zájemce k účasti v programech hlavně k získání finančních prostředků a nepřinášejí většinou další přidanou hodnotu formou spolupráce, inovace apod.

Bariéry financování výzkumu a inovací

Ve financování rozvoje výzkumu, vývoje a inovací jsou identifikovány tyto další bariéry:

- *vysoké náklady na přípravu mezinárodních výzkumných projektů* (pomáhá řešit program „Systém na podporu projektů 6. Rámcového programu EU“ a aktivita MPO v rámci programu podpory MSP),
- *vysoké náklady na inovace a jejich značná rizikovost*, zejména pro MSP před realizací řešící inovační aktivity (částečně již řeší program INOVACE),
- *nedostatečné zdroje pro financování provozu podnikatelských inkubátorů* (částečně tuto bariéru řeší program PROSPERITA).

Stav inovační infrastruktury

Centra transferu technologií

V ČR existují 4 centra transferu technologií s reálnou transferovou náplní a jedno nadějně centrum u VŠ. Klíčové problémy vzniku a činnosti zejména dalších center souvisí s tím, že:

- chybí systematická podpora aktivit osob, týmů v centrech po celé inovační cestě,
- pouze některé vysoké školy pochopily význam transferu výsledků VaV do inovačního procesu,

- některá centra jsou bez ambicí na ekonomický profit (podnikání) a
- další centra mají převážně informační než transferovou náplň (pouze předávají informace členům).

Centra pro transfer poznatků a technologií, technologické inkubátory, vědeckotechnologické parky na vysokých školách a ve VVI v ČR přispěla svou aktivitou v ČR k realizaci výsledků VaV v praxi. Jejich aktivity a vznik podporují strukturální fondy EU, jmenovitě program PROSPERITA (OP PP) a Jednotné programové dokumenty regionu hl. m. Praha (Cíl 2, a Cíl 3).

Vědeckotechnologické a technologické parky, poradenství, BIC

V ČR existuje kolem 30 vědeckotechnologických a technologických parků (VTP). Jejich výstavba a rekonstrukce byla podporována programem PARK (ukončen v roce 2003), společnosti u VTP však nedosahují kvalit obvyklých v EU 15 zejména v těchto oblastech:

- většinou jsou schopné poskytovat jen jednoduché služby jako pronájem a poradenství,
- nízká je podpora aktivit, které jsou v zahraničí nosnými službami parků (vedle např. přenosu technologií a poznatků, zakládání nových start up nebo spin off firem),
- nedostatečné je využívání dalších existujících programů k rozvoji inovačních aktivit subjektů ve VTP (od roku 2004 podporuje infrastruktury pro inovační firmy program PROSPERITA);
- existuje obava z rizika a nejasné výklady možností kombinací prostředků z různých zdrojů financování při přípravě pokračujících projektů a
- nedostatečná je regionální osvěta a podpora z regionálních zdrojů (chybí např. iniciování aktivit ke sledování a k systematickému předávání informací o činnosti VTP, inkubátorů).

V současné době přispívá k podpoře inovací a transferu technologií 5 BIC-ů, podpora je doplněna sítí regionálních poradenských a informačních center (RPIC), která potencionálně mohou rozšířit své služby o oblast inovací.

K provázanosti inovačního prostředí ČR potřebnou inovační infrastrukturou brání:

- nerozvinutá infrastruktura pro transfer technologií a znalostí na regionální úrovni,
- nepříznivé podmínky pro využívání internetu v podnikatelském sektoru, a
- zejména pro vznikající a začínající firmy nepřehledné informace o podpoře.

Spolupráce veřejného a soukromého sektoru v oblasti inovací

Účinná spolupráce veřejného a soukromého sektoru jako důležitá podmínka inovačního procesu existuje v ČR spíše výjimečně. Pravidlem je obvykle opačná situace, která vyvolává v ČR nedostatky a NIP na ně reaguje ve třech směrech: v oblasti mobility výzkumných pracovníků, technologických platforem a v rámci financování společných projektů. Pro vznik spin-off firmy přitom existují již určité legislativní podmínky.

Vytváření inovačních klastrů

Vytváření klastrů je ve světě považováno za jeden z dynamických způsobů zvyšování inovační aktivity prostřednictvím iniciace aktérů daného teritoria. Skutečně inovační klastry zvyšují sílu MSP k dosažení na „vlastní“, tedy zakázkový výzkum, vývoj, výchova odborných i vedoucích pracovníků a dlouhodobou kooperaci. Při vytváření klastrů v ČR je významným problémem to, že se projevuje nedůvěra finančníků ve výzkumné kapacity a opačně výzkumníků k finančníkům. Jako nástroj regionální inovační politiky vláda ČR schválila Národní klastrovou strategii (13. 7. 2005 usnesením č. 883).

V ČR se problematika klastrů a její podpora nachází v začátcích. Pozitivní skutečností je existence národního programu KLASTRY, který je součástí OP Průmyslu a podnikání. Na přípravě odborníků se může podílet též OP RLZ. NIP identifikuje některá omezení, která jsou specifická pro shlukování firem a subjektů během celého inovačního procesu v ČR. Mezi ně patří zejména faktory limitující vznik klastru, nízké zapojování regionálních agentur a neexistence efektivního systému pro monitoring a hodnocení výsledků klastrů.

Lidské zdroje a inovace

Neuspokojivá struktura absolventů vysokých škol (nedostatek absolventů s technickým a přírodovědným vzděláním) vyžaduje nárůst prostředků určených pro VŠ také na zlepšení nevyhovujících materiálních a technických podmínek pro výuku a výzkum v těchto oborech. K dobrým předpokladům zlepšení stavu patří i rychlé zvyšování znalostí absolventů o informačních a komunikačních technologiích (ICT).

Za pozitivní lze označit iniciativy některých velkých průmyslových podniků, které usilují o zlepšení úrovně absolventů vysokých škol, navazují kontakty s vysokými školami a vytvářejí společná centra (pracoviště) pro přípravu absolventů.

Ukazuje se, že pro zabezpečení potřebného množství a kvality lidských zdrojů pro inovace bude nutné odstranit překážky tuzemské mezisektorové i mezinárodní mobility kvalifikovaných pracovníků. Zejména bude nutno povzbudit a podpořit v regionech mobilitu výzkumných pracovníků, vysokoškolských pedagogů a studentů mezi sektorem výzkumu a vysokých škol a podnikatelským sektorem, která přispívá k odstraňování bariér mezi jednotlivými účastníky inovačního procesu, k jejich lepšímu vzájemnému poznávání a pochopení přístupů, potřeb a k zlepšování jejich kontaktů a spolupráce a zejména k rychlejšímu přenosu dosažených poznatků a informací.

Zvýšenou pozornost je nutno věnovat též dosud podceňovanému znalostnímu managementu ve firmě.

Stávající limity využití lidských zdrojů v oblasti inovací a směry řešení

Za hlavní bariéry rozvoje inovačního potenciálu ČR v případě lidských zdrojů je možno označit:

- potřebu dalšího vzdělávání u výzkumných a vývojových pracovníků, zejména pokud jde o ochranu duševního vlastnictví a oblast podnikání,
- neuspokojivou strukturu absolventů VŠ (nedostatek absolventů s technickým a přírodovědným vzděláním),

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

- nedostatečné znalosti a orientace v oblasti netechnických inovací (moderní metody řízení a organizace apod.),
- nedostatečné uplatňování manažerských principů v akademické sféře (viz modely řízení vysokých škol) a přetrvávající lpění na „čisté vědě“,
- neadekvátní společenské ocenění pracovníků ve výzkumu a inovacích,
- nedostatek kvalifikovaných pracovních sil, a to pro tři sektory: (a) pro výzkum na trhu práce ČR, (b) pro transfer technologií a (c) pro znalostně intenzivní podnikání na trhu práce a
- nemotivující platové podmínky ve výzkumu a nedokonalý systém jeho ohodnocení.

Trh s inovacemi

V ČR prakticky neexistuje systematická diagnostika potenciálu a zájmu firem o inovační aktivity a podnikání. Překážkami jsou hlavně neexistující zdroje k financování průzkumu inovačního prostředí a chybějící profesionálové, kteří by se cíleně zabývali inovacemi. Dalším problémem jsou obavy firem o únik informací.

Mnohé organizace v ČR jsou však schopny připravit dobré projekty ve vybraných inovačních oblastech. Kvalita projektů nezávisí na regionální pozici, ale na kvalitě týmu a pracoviště. V regionech existuje značná rivalita a diference (např. v tom, že možnost prosadit se v cizím regionu je pramalá, naopak uvnitř vlastního jsou šance výrazně vyšší).

Při budování inovačního prostředí jako systému je nutné reflektovat prosazující se trendy a odstraňovat stávající omezení:

- slabé zapojování českých univerzit a výzkumných institucí, ale i podniků do mezinárodních sítí, které propojují využívání přístrojového vybavení špičkové úrovně,
- nízká schopnost utvářet regionální systémy inovací, zajišťovat mapování stavu i absorpční kapacity regionů v oblasti VaV při přípravě, zpracování, aktualizaci strategií,
- nedostatečná spolupráce mezi firmami, která by měla být zakládána zejména na regionální úrovni,
- kulturní, informační a organizační překážky při využívání výsledků výzkumu dosažených s podporou veřejných zdrojů a
- málo rozvinutý sektor znalostně intenzivních firem, které tvoří důležitý segment inovačního prostředí v ČR.

Regionální specifika v oblasti VaV a inovací

V ekonomice, která je čím dál tím víc založená na znalostech, jsou klíčovým faktorem regionální konkurenceschopnosti inovace. Povzbudit regiony k vypracování inovačních politik a k poskytování technologické podpory podnikům má projekt Innovation Relay Centres a síť inovačních regionů v Evropě (Regional innovation network).

Z tohoto pohledu lze mezi jednotlivými kraji pozorovat výrazné diferenciaci²⁰.

²⁰ Rozdíly ve výdajích na VaV v roce 2003 u 14. krajů ukazuje Graf 4, Přílohy

Výdaje vládního sektoru do oblasti VaV se jednoznačně koncentrují v Praze s ohledem na koncentraci výzkumných kapacit. Druhé místo z hlediska podílu na celorepublikových výdajích na vědu a výzkum zaujímá Středočeský kraj. Následují kraje Jihomoravský, Moravskoslezský, Pardubický a Jihočeský. Úplně nejnižší výdaje vykazuje Karlovarský kraj.

Druhým důležitým atributem rozvoje VaV je počet pracovníků ve zmíněných oblastech. Stejně jako v předcházejícím případě, tak i v tomto případě vykazuje Praha nejvýraznější podíl na celorepublikovém počtu pracovníků ve VaV. Na druhém místě se umísťuje Jihomoravský kraj; mezi další kraje s významným podílem pracovníků v oblasti VaV patří Středočeský a Moravskoslezský.

Vedle ústředních orgánů rovněž kraje v rámci svých kompetencí podporují úsilí v oblasti posilování inovační kapacity. Hlavní město Praha, Jihomoravský region a Moravskoslezský kraj zpracovaly regionální inovační strategie, které by měly přispět k podpoře změn socioekonomické situace v kraji právě zaváděním inovací a propojením VaV s regionálními podnikatelskými subjekty. Celkově však chybí koordinovaný postup, který by v krajích k vypracování vlastních inovačních strategií vedl.

Rozvojové inovační póly na úrovni krajů

Posuzujeme-li konkurenceschopnost jednotlivých krajů z hlediska podmínek pro rozvoj VaV, pak v ČR je možné vymezit následující rozvojové inovační póly: Praha a Středočeský kraj, Jihomoravský a Moravskoslezský kraj, Jihočeský kraj i Pardubický kraj. V rámci jednotlivých krajů dochází ovšem ke koncentraci VaV do center, především pak do příslušných krajských měst.

Ostatní kraje jsou charakteristické špatnými až velmi špatnými podmínkami pro rozvoj VaV. Na druhé straně vlastně již ve všech regionech ale existují vysoké školy, které mohou být jádrem, kolem něhož lze postupně formovat znalostní ekonomiku v daném regionu.

Hlavní město Praha a Středočeský kraj mají v podmínkách České republiky v oblasti dominantní postavení. V Praze je soustředěno cca 60 % kapacit universitního výzkumu, 60 pracovišť Akademie věd ČR (vč. detašovaných a samostatných pracovišť) a téměř 60 % z veřejných zdrojů na VaV. Významným zázemím Prahy je Středočeský kraj. Nachází se zde 11 výzkumných ústavů. Mezi důležité pozitivní faktory patří nižší náklady ve srovnání s Prahou, které zvyšují atraktivitu regionu pro investory.

V Praze přetrvává stav malé provázanosti výzkumných a vývojových a podnikatelských aktivit. Finanční podmínky pro rozvoj podnikatelských inkubátorů a vědeckotechnologických parků jsou v hlavním městě Praze omezeny z následujících důvodů (první typ problému):

- Praha není regionem NUTS 2 „napojeným“ na realizaci Cíle 1 a fondy přiřazené k Cíli 2 jsou využitelné pro vybrané části Prahy (většinou bez zařízení pro VaV) a
- nebyl vytvořen program podpořený státním rozpočtem k zaplnění této mezery.

Kromě Prahy je možno vymezit další dva zásadní rozvojové póly i s inovačním potenciálem v rozdílných oborech v Brně a v Ostravě. Následuje Plzeň a v současné době aktivně ve prospěch inovačních činností pracující aktéři Jihočeského kraje, Pardubického kraje a kraje Královéhradeckého. Zajímavě se rozvíjejí liberecké inovační aktivity, zárodky iniciativy se objevují na Zlínsku. Nedostatečně je tato problematika zatím akcentována na Karlovarsku, Olomoucku a v kraji Vysočina.

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

V rámci Jihomoravského kraje představuje brněnská aglomerace výrazný rozvojový potenciál. Příznivá image regionu má také vliv na zájem zahraničních investorů (zejména o Brno), především v oblasti high-tech a stále více i v oblasti VaV. K tomu přispívá i stále se rozvíjející struktura vysokých škol. Dobrá poloha Brna a dopravní dostupnost hrají důležitou úlohu pro další rozvoj.

Současný stav inovačního podnikání v Moravskoslezském kraji ukazuje na poměrně velký potenciál. V kraji byly mimo jiné založeny vědeckotechnologické parky a podnikatelské inkubátory, většinou z iniciativy lokálních orgánů. Výzkum na vysokých školách je koncentrován do Ostravy dále je zabezpečován na Slezské universitě v Opavě.

Jihočeský kraj vykazuje v podmínkách České republiky průměrné předpoklady pro rozvoj VaV. Region postrádá dostatek absolventů v oblasti technicky zaměřených oborů. V Jihočeském kraji se nacházejí 3 vědeckotechnologické parky. Všechna tato centra jsou zaměřena na aplikovaný výzkum v oblasti přírodních věd, částečně i ve vazbě na zemědělství.

Specializovaná mikroregionální centra

Vedle rozvojových pólů je možno identifikovat potenciální specializovaná mikroregionální centra. Příkladem je rozvoj biotechnologie v pracovišti AV Nové Hrady (Jihočeský kraj) nebo Institut restaurování a konzervačních technik Litomyšl (Pardubický kraj).

Regionální instituce a inovační aktivity

Dominantní postavení zejména Prahy, Jihočeského a Moravskoslezského kraje v počtu vědeckotechnologických parků (VTP) ukazuje tabulka 17, další uvedené ukazatele naznačují stav struktury jednotlivých VTP. Např. Středočeský kraj má největší plochu VTP, na druhé straně v Jihomoravském kraji dosahují počty vědeckých pracovníků nejvyšší hodnoty v rámci celé ČR.

Tabulka 17: Vědeckotechnologické parky v ČR, 2003

Kraj	počet VTP	plocha v kraji (v m ²)	pracovníci (průměr 2003, v tis.)	m ² /pracovníka
Praha*	4	98 659/6 380	138,8	0,71/0,05
Středočeský	2	15 373	40,2	0,38
Jihočeský	3	4 687	23,2	0,2
Plzeňský	1	2 743	19,5	0,14
Karlovarský	1	2 811	13,5	0,21
Ústecký	2	6 969	21,8	0,32
Liberecký	0	0	15,9	0
Královehradecký	1	2 550	23,7	0,11
Pardubický	0	0	17,2	0
Vysočina	1	3 838	15,7	0,24
Jihomoravský	0	0	59,9	0
Olomoucký	2	6 156	22,1	0,28
Zlínský	1	1 000	23,1	0,04
Moravskoslezský	4	11 586	50,3	0,23
ČR celkem	22	162 752/64 093	484,9	0,34/0,13

* U jednoho z VTP není uvedena výměra plochy

Zdroj: ČSÚ, SVTP

V inovačním dění se začíná projevovat aktivní činnost některých agentur např. v Jihomoravském, Jihočeském a Plzeňském kraji. Nicméně nadále absentuje systematický

přístup k rozvoji inovačního prostředí v území, ať již na úrovni krajů, tak i měst (chybí jasné zadání a definované cíle). Proto v současné době není možno hovořit o vytváření sítí.

Regionální hrozby, přednosti a ambice

Mezi bariéry regionálních inovačních aktivit patří:

- Vytvoření dichotomie mezi funkčními jednotkami na úrovni NUTS 3 – kraji, a statistickými jednotkami na úrovni NUTS 2 – regiony soudržnosti. Tento stav ovlivňuje zapojení krajů do inovačních projektů podporovaných ze strany EU (např. intervence politiky soudržnosti jsou směřovány na úroveň NUTS 2).
- Extrémní polarizace mezi národním centrem – Prahou, a regionálními centry. (Ovlivněno rovněž výkaznictvím dle sídla firmy, což zpravidla nadhodnocuje roli Prahy.)
- Neexistuje systematický přístup a následně koncepční program zaměřený na rozvoj jednotlivých regionů v oblasti inovací. Není zajištěno systematické mapování potřeb firem, výzkumných a vývojových organizací, univerzit a dalších subjektů tvořících inovační prostředí v regionech (což znesnadňuje i přípravu reálné efektivní pomoci).

1.3.2.3. Informační společnost

Dostupnost moderních technologií všem skupinám obyvatelstva a její prosazení ve všech sektorech a segmentech ekonomiky je předpokladem posílení konkurenceschopnosti ekonomiky i dalšího rozvoje společnosti. Je možno říci, že i v této oblasti bylo již dosaženo významného pokroku. V posledních letech se zejména výrazně zvýšila intenzita využívání počítačů v malých a středních podnicích a v domácnostech. Podle údajů ČSÚ bylo v roce 2003 89,6 % firem připojeno na internet²¹. Na konci roku 2003 bylo 25 % všech domácností vybaveno počítačem a 15 % domácností využívalo připojení k internetu²². ČR však v této oblasti stále zaostává za nejrozvinutějšími zeměmi Evropy. V EU-15 bylo v r. 2003 napojeno na internet 43 % domácností²³.

Dostupnost ICT pro MSP, veřejnou správu a obyvatelstvo

V ČR se prosazují následující trendy při zavádění a využívání ICT:

- výdaje na ICT v ČR v současné době sice výrazně převyšují současný průměr výdajů v EU-15, jde ale o dohánění zpoždění z 80. a 90. let minulého století,
- existuje relativně vysoká vybavenost osobními počítači, i relativně slušná úroveň počtu počítačů připojených na internet (výsledky šetření ČSÚ, 2004),
- počítače i připojení na síť jsou však využívány především k běžným administrativním pracím a k elektronickému posílání zpráv (e-mail),
- poněkud horší je situace v péči o bezpečnost ICT, a to především v malých a středních podnicích a menších obcích, v objednávání, nákupu a prodeji zboží či

²¹ Statistická ročenka 2004, ČSÚ.

²² Výsledky šetření o využívání informačních a komunik. technologií v domácnostech v roce 2003, ČSÚ 2004.

²³ Zdroj: Eurostat

služeb přes internet (e-komerce) a v síťovém přístupu k bankovním službám (internet banking) a,

- chybí účinnější koordinace i program speciálně zaměřený na zavádění a využití ICT v MSP a NNO.

Česká republika se snaží prostřednictvím realizace Státní informační a komunikační politiky rozvíjet potřebnou informační gramotnost, neboť absence či nedostatek informační gramotnosti vytváří u občanů silný handicap i ve vztahu k jejich pracovnímu uplatnění.

K vcelku uspokojivé situaci v zavádění a využívání ICT v podnikatelském sektoru a veřejné správě v ČR přispěly podpory zahrnuté v řadě programů (PROSPERITA, JPD2, JPD3).

V praxi se rozšiřují inovativní řešení zajišťující komunikaci veřejné správy s občany např. pomocí SMS (krizová komunikace, snižování front na úřadech), prostřednictvím koncentrace veřejných služeb (eventuelně jejich dělení do „front office“ a „back office“).

Pro zavádění ICT se městům a obcím osvědčilo využití tzv. měkkých metod řízení (např. benchmarking, CAF).

1.3.3. Česká společnost, lidské zdroje a veřejná správa

1.3.3.1. Úvodní charakteristika

Rozvoj lidských zdrojů je významným faktorem konkurenceschopnosti ČR, přispívá k zajištění co nejvyšší zaměstnanosti, k rozvoji kvalitních pracovních míst, ke zlepšování životního standardu obyvatelstva. Jeho součástí je i řešení problému sociálního začleňování a diskriminace.

Lidský kapitál ovlivňuje všechny oblasti života společnosti. Cílem rozvoje lidského kapitálu je zvýšení schopnosti jednotlivců úspěšně se prosazovat v kontextu národní i mezinárodní hospodářské soutěže a v národní, evropské i globální společnosti. Investice musejí být uplatněny nejen pro rychlý růst a adaptabilitu vzdělanosti i kvalifikace národní společnosti ale zároveň musejí být zaměřeny tak, aby přinesly trvalé efekty pro hospodářský růst, konkurenceschopnost území, zaměstnanost a pro snížení sociálního vyloučení a diskriminace to vše s ohledem na principy trvale udržitelného rozvoje. Průřezovým tématem pro všechny výše uvedené priority je rozvoj lidských zdrojů, jenž je klíčovým aspektem socioekonomického rozvoje a prosperity společnosti.

Nedostatečně rychlé a efektivní změny v systému vzdělávání a zvyšování dovedností a s nimi spojené nedostatečné a nesprávně zacílené investice do vzdělávání a výcviku nezvratně poškozují celé ročníky a generace žáků, studentů i dospělých. Vedou k pozdějším zbytečně vysokým dodatečným nákladům z veřejných rozpočtů i ze soukromých zdrojů – rekvalifikace a posilování adaptability pracovní síly, kompenzace nezaměstnanosti, a snižují konkurenceschopnost země.

1.3.3.2. Základní demografické vývojové trendy

Obyvatelstvo

Za posledních 15 let se ve vývoji počtu obyvatel České republiky objevily dva zlomové okamžiky. Ten první nastal v 1. polovině roku 1994, kdy se počet českého obyvatelstva dostal na úroveň přesahující 10,34 milionů. Potom nastal dlouhodobější pokles (graf č. 4), který byl ukončen koncem roku 2002. Od tohoto druhého zlomového bodu byla sestupná tendence nahrazena růstem počtu obyvatel státu (tento růst je ovlivněn především kladným migračním saldem). Nadále velmi významné je pokračování úbytku českého obyvatelstva přirozenou měnou, když v roce 2004 se úbytek populace pohyboval těsně pod hranicí 10 tisíc a nelze předpokládat, že by se přirozená měna mohla stát v dlouhodobějším pohledu prorůstovou veličinou v populačním vývoji našeho státu²⁴.

Za posledních 11 let se celkový počet obyvatel ČR snížil o více než 100 tisíc. Pokles byl vyvolán především úbytkem počtu narozených dětí. V intenzitě porodnosti není mezi jednotlivými regiony soudržnosti zásadních rozdílů, vždyť hrubá míra porodnosti se pohybuje mezi 9 ‰ až 10 ‰. Ještě menších rozdílů je dosaženo při srovnání regionů podle intenzity úmrtnosti. Z dlouhodobého pohledu jsou výrazně odlišné vývojové trendy ukazatelů populačního vývoje u Prahy a Středních Čech.

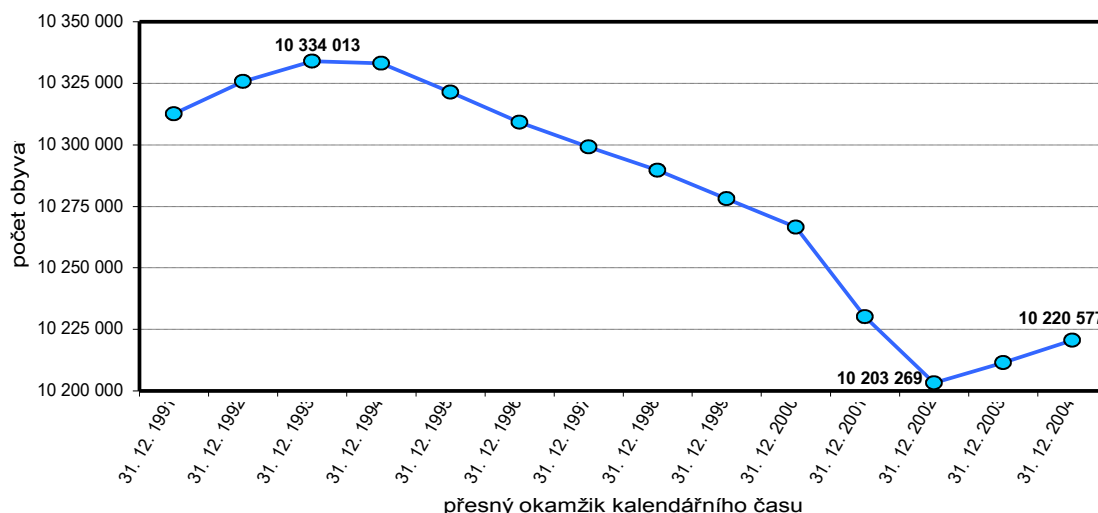
Přirozený přírůstek měly za poslední čtvrtstoletí pouze regiony Moravskoslezsko (téměř 42 tisíc), Severozápad (25 tisíc) a Střední Morava (10 tisíc). Tyto regiony byly na druhé

²⁴ To potvrzují i prognózy populačního vývoje obyvatelstva ČR, např. Prognóza vývoje obyvatelstva ČR do r. 2050 zpracovaná ČSÚ).

straně migračně ztrátovými (Moravskoslezsko -21 tisíc, Severozápad -18 tisíc a Střední Morava -7 tisíc). Přitom za posledních deset let migračně ztrácí jenom Moravskoslezsko (-10 tisíc). Navíc je saldo migrace ovlivněno u většiny ztrátových regionů z důvodu jejich nadprůměrné míry nezaměstnanosti a s tím souvisejícím odlivem pracovních sil do Prahy a dalších ekonomicky silnějších regionů i v EU. Saldo zahraničního stěhování dosahuje za poslední roky významných hodnot přes 20 000 osob. Až na výjimky zaznamenaly všechny regiony soudržnosti přírůstek, výrazněji se však imigrace soustředí především na území Prahy a Středních Čech.

Současný vývoj ukazuje, že na pracovní trh bude vstupovat již nyní přibližně o třetinu méně pracovníků, než tomu bylo před deseti léty a téměř o polovinu méně o deset let později. Současně ale již nyní se blíží k důchodovému věku mimořádně silné poválečné ročníky, které budou znamenat nejen značnou zátěž pro zdravotnictví, důchodový systém a systém invalidních důchodů, ale také přinesou podstatné změny v situaci na trhu práce, protože se prudce může zvýšit poptávka po některých profesích, jež byly dosud ve velké míře vykonávány touto věkovou kohortou. Rostoucí podíl osob v předdůchodovém věku dále vyvolává nutnost rozvoje celoživotního učení a vzdělávání starší generace, aby byl udržen její pracovní potenciál. Také bude potřeba pozměnit strukturu poskytovaných kvalifikací s větším důrazem např. na oblast zdravotně-sociálních služeb.

Graf 4: Vývoj počtu obyvatel v České republice v letech 1991 - 2004

Zdroj dat: ČSÚ

V rámci předpokládaného demografického vývoje je nutné přihlídnout i k věkové struktuře. K tomuto pohledu přispívá tzv. strom života. Závažným důsledkem hlubšího propadu porodnosti a postupného prodlužování střední délky života při narození je nastartování procesu demografického stárnutí. Závažnost tohoto vývoje je vyvolána následným prohloubením tohoto trendu změnami věkového složení obyvatelstva. Především se jedná o zásadní pokles v zastoupení nejmladší tzv. dětské složky (0 až 14 let) ve věkové skladbě, který dosáhl za poslední čtvrtstoletí vysokých 9,5 % (úbytek o 885 tisíc dětí, z toho přes 420 tisíc ubylo za posledních deset let).

Výrazně nejstarší populaci má tak Praha, kde se podíl dětí snížil na 12,5 % ke konci roku 2004. Ostatní regiony dosahují hodnoty 14,9 % (to je i současný průměr za ČR) až 15,8 %. Proces stárnutí je nejpokročilejší u pražského obyvatelstva, kde podíl občanů starších 65 let se pohybuje na úrovni 15,7 % (průměr za ČR je 14,0 %). Senioři jsou tak o 3

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

procenta více zastoupení než dětská složka, přitom na úrovni státu je o necelé jedno procento ještě vyšší zastoupení dětí. Hlavní město Praha je tak jediným regionem, kde jsou občané starší 65-ti let početnější než mladá generace. Naopak u regionů Severozápad a Moravskoslezsko je přibližně o 3 procenta stále ještě vyšší zastoupení dětí než nejstarších občanů.

Z posouzení trendů v populačním vývoji a demografickém chování (např. proces stárnutí obyvatelstva) vyplývá, že rozvoj lidských zdrojů čelí významným problémům. Populační prognóza vydaná ČSÚ až do roku 2050 je v oblasti přirozeného přírůstku více reálná, když hovoří o možné roční ztrátě na úrovni dvojnásobku současného stavu do roku 2025 a trojnásobku dále do roku 2050. Migrace jako proměnlivější veličina celkového přírůstku je hůře předvídatelná, nicméně v prognóze ČSÚ je ve všech variantách migrační saldo kladné na rozdíl od přirozené měny a snižuje tak celkový úbytek obyvatelstva České republiky.

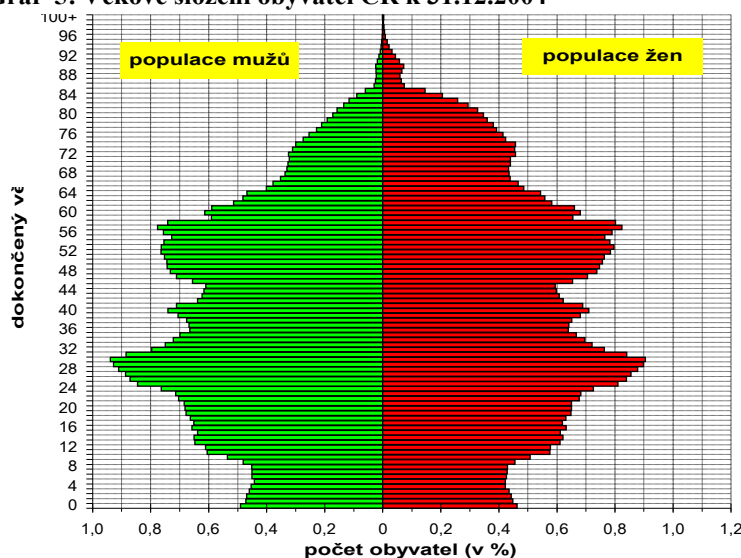
Z tab. č. 18 je zřejmé, že do roku 2010 můžeme očekávat úbytek dětské složky o téměř 130 tisíc při srovnávání z rokem 2004 a do roku 2030 o dalších 125 tisíc. Ve stejném období u vzdělávající se mládeže (věk od 15 do 24 let) dojde k podobnému poklesu (přes 127 tisíc) a dále k roku 2030 o dalších 260 tisíc (zdvojnásobení poklesu). U populace ve věku nejintenzivnější ekonomické aktivity (věk 25 až 44 let) se jejich počet k roku 2010 zvýší o 100 000, aby k roku 2030 došlo u této věkové skupiny k dramatickému poklesu o více než 800 tisíc. Seniorů, za které pokládáme dnes starší občany ve věku 65 let a více, bude ke konci roku 2010 o 160 tisíc více a v následujících 20 letech se jejich počet navýší dokonce o více než 710 tisíc. Tyto zásadní momenty stojí v pozadí každé úvahy o rozvoji lidských zdrojů v ČR.

Tabulka 18: Prognóza vývoje počtu obyvatel ČR podle vybraných věkových skupin (střední varianta).

věková skupina	kalendářní rok						
	2002	2004	2010	2020	2030	2040	2050
0-14	1 589 766	1 526 946	1 400 028	1 408 644	1 274 155	1 197 000	1 173 004
15-24	1 439 036	1 365 982	1 238 634	934 613	976 058	893 325	817 389
25-44	2 964 789	3 064 967	3 165 752	2 933 382	2 348 098	2 091 206	2 050 599
45-64	2 791 716	2 828 052	2 881 816	2 918 957	3 196 049	2 980 033	2 441 263
65+	1 417 962	1 434 630	1 596 812	2 088 333	2 308 073	2 633 554	2 956 079
celkem	10 203 269	10 220 577	10 283 042	10 283 929	10 102 433	9 795 118	9 438 334

Zdroj: Projekce ČSÚ do roku 2050 (roky 2002 a 2004 obsahují reálné údaje).

Graf 5: Věkové složení obyvatel ČR k 31.12.2004

Zdroj: data ČSÚ

Rodina

Přibližujeme se modelu západní vyspělé společnosti, který je charakterizován novými formami partnerského soužití, změnou významu rodiny a manželství apod. Tyto změny vedou k nárůstu demograficky problematického chování v naší populaci (neúplné rodiny, svobodné matky, oslabování sociálních funkcí rodiny, neuzavírání sňatků, vysoká rozvodovost apod.) a proměně významu „rodiny“ jako důležité sociální instituce v systému výchovy, socializace a formování hodnotového systému dětí a jejich následného začleňování do procesu vzdělávání i na trh práce.

Současné analýzy ukazují, že dochází k výraznému poklesu počtu sňatků a k růstu rozvodů, roste velmi výrazně podíl dětí v rodině s jedním živitelem, kterým je většinou matka²⁵. Počet rodin s dětmi a s jedním živitelem může být příčinou vážných sociálních a psychologických faktorů souvisejících s exkluzí. Vzhledem k tradici vícegeneračního soužití bude v procesu stárnutí populace větší tlak na trh práce, který by měl reagovat na péči nejen o starou populaci, ale také o handicapované, především nutností podpořit flexibilní pracovní dobu, částečné úvazky apod.

Mezinárodní migrace

Problematika rozvoje lidských zdrojů úzce souvisí s vývojem mezinárodní migrace, do které zahrnujeme nejen osoby zamýšlející pobývat v ČR dlouhodobě (např. cizinci s vízem nad 90 dnů) a osoby s přiznaným azylem v ČR, ale také české občany dlouhodobě žijící a pracující v zahraničí.

Národnostně je Česko homogenním státem, kde žádné etnikum nepřekračuje 2% hranici. Problémem zůstává nezměřitelnost početní velikosti populace Romů, kteří se při sčítání lidu k romské národnosti nehlásí - při SLDB²⁶ v roce 2001 jich bylo 0,1 %, reálné odhady se pohybují na hranici 2 až 3 %. Počet Romů, kteří se hlásí k romské národnosti, mezi posledními dvěma SLDB (1991 a 2001) klesl z 3 promile na 1 promile celé populace ČR.

Počet cizinců s povoleným pobytem v ČR s výjimkou roku 2000 rostl. Ke konci roku 2003 bylo v ČR podle údajů Ministerstva vnitra evidováno již 240 421 cizinců

²⁵ V roce 2004 dosáhl podíl dětí narozených mimo manželství již 30,6 %.

²⁶ SLDB – Sčítání lidu, domů a bytů.

s povoleným pobytem, z toho přibližně 81 tisíc s trvalým a 159 tisíc s dlouhodobým pobytem, což představuje cca 2,35 % celkové populace.

Migrační trendy se pravděpodobně změní v souvislosti s rostoucí prosperitou ČR, kdy lze očekávat rostoucí zájem občanů zemí Evropského společenství o pobyt v České republice. Již nyní tvoří cizinci více než 3 % pracovní síly ČR a jejich význam dále poroste, neboť zhoršující se demografická situace má specifické dopady na situaci na trhu práce²⁷. Vzhledem k již zmíněnému poklesu porodnosti a vyššímu zapojení mladých do vysokoškolského studia nelze předpokládat, že ČR bude mít dostatečný vnitřní zdroj pracovních sil. Chybějící pracovní síla bude pravděpodobně doplňována z větší části migrujícími pracovníky. Klíčovým faktorem se v této souvislosti jeví podpora integrace cizinců, kteří jsou dlouhodobě legálně usazeni na území ČR.

Mezistátní migrace zahrnuje i pohyb obyvatel ven ze země. Přibližně 1 000 obyvatel ročně opouští ČR, aby žili a pracovali v zahraničí. I když mladá generace bude již v tomto ohledu pružnější a také práce pro zahraniční firmy a výzkumné kapacity bude k takové migraci stimulovat, přesto pravděpodobně nedojde k nějakému výraznějšímu nárůstu migrace mimo ČR.

1.3.3.3. Vzdělávání

Je zřejmé, že klíčovou rolí pro zvýšení konkurenceschopnosti ČR, podněcení hospodářského růstu a v neposlední řadě zajištění flexibilní pracovní síly sehrají **vzdělaní lidé, schopní celoživotního učení**. Proto, aby právě takovými byli absolventi jednotlivých stupňů vzdělávání, je třeba, aby ve vzdělávacím systému byly ve shodě s Lisabonskou strategií do roku 2010 podporovány procesy, které povedou ke: 1) **zvýšení kvality a efektivity vzdělávacího systému** (m.j. prostřednictvím zlepšení přípravy pedagogů, rozšířením přístupu k informačním a komunikačním technologiím a lepšího využívání stávajících zdrojů), 2) **usnadnění přístupu ke vzdělávání všem** (prostřednictvím otevření dalších možností pro učení, zatraktivnění učení, podporu aktivního občanského života, rovných příležitostí a soudržnosti společnosti) a 3) **otevření vzdělávacího systému širšímu světu** (především pomocí posílení vazby se světem práce, výzkumem a celou společností, rozvoje ducha podnikání, zlepšování učení cizích jazyků, zvyšování mobility, vzájemné výměny a posilování evropské spolupráce).

Vývoj vzdělávacího systému v ČR

Transformace českého vzdělávacího systému po roce 1989 byla zahájena řadou kroků především v oblasti řízení a financování; vznikly soukromé školy, byla rozšířena možnost volby vzdělávací dráhy, zavedeno bylo normativní financování, došlo k posílení pravomocí ředitelů škol a v neposlední řadě byla posílena autonomie škol. Tyto kroky postupně umožnily především zvýšení nabídky středního odborného vzdělávání, vznik nových oborů i změny v rozložení počtu studentů v jednotlivých oborech. V souvislosti s reformou veřejné správy byly v roce 2001 v oblasti řízení základního, středního a vyššího odborného školství přeneseny zřizovatelské a některé další kompetence na samosprávné územní celky (kraje, obce). Nový školský zákon (2004) pak umožňuje postupně realizovat hluboké změny v obsahu a cílech vzdělávání.

²⁷ Podle *Analýzy vývoje demografické situace na trhu práce v ČR do roku 2030*, kterou pro interní potřeby vypracovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí, bude v roce 2030 i se zohledněním současné migrace na českém trhu práce chybět cca 422 000 osob v produktivním věku.

Z hlediska demografického vývoje dochází k úbytku populace a tento vývoj bude nadále pokračovat, což má za následek snižující se počet žáků a studentů vstupujících do vzdělávacího systému a tím i nutnost řešení problémů s nízkými počty dětí v některých školách, čímž se nabízí možnost využití školských kapacit a infrastruktury pro účely celoživotního učení, resp. dalšího vzdělávání. Na druhé straně přírůstek imigrantů umožní přinejmenším v některých oblastech využít stávajících kapacit k usnadnění jejich začlenění do české společnosti.

Dostatečné finanční prostředky patří k důležitým předpokladům úspěšnosti vzdělávacího systému. V prvé polovině devadesátých let se výdaje na vzdělávání v poměru k HDP zvyšovaly až na téměř 5,5 % v letech 1995-6, od druhé poloviny se opět snižovaly, dnes je to 4,4% (zatímco průměr zemí OECD je 6,1 %). Z celkových veřejných výdajů je v ČR vynaloženo na vzdělávání 9,6 %, průměr zemí OECD je 12 %.

Úroveň školství byla tradičně poměrně vysoká, např. podíl obyvatel s pouze základním vzděláním je velmi nízký, podíl obyvatel se středním vzděláním jeden z nejvyšších (92,4 %, vysoce převyšující cíl EU dosáhnout v roce 2010 podílu 85 %), postupně se však naskok ztrácel. Průměrná délka vzdělávání sice vzrůstá, z 15,5 let v roce 1999 na 16,6 let v roce 2003, v nejvyspělejších evropských zemích je však již 19 a více let. Výrazným trendem je stále zvyšování podílu maturitního studia vůči nematuritními. V desetiletí 1994-2004 vzrostl jeho podíl ze 45 % na 55 %, předpokládá se další nárůst až na podíl 75 %. Přístup k terciárnímu vzdělávání byl zpočátku výrazně omezen, postupně se však vyrovnává (v akademickém roce 2004-2005 dosáhl počet zapsaných téměř 50 % věkové skupiny).

Hlavním směrem dalšího rozvoje vzdělávání – pro ČR i pro Evropskou unii - je postupně realizovat koncept *celoživotního učení*, který usiluje o maximální rozvoj celé populace, o využití co největší části lidského potenciálu společnosti. V oblasti *počátečního vzdělávání* jde o modernizaci obsahu a forem vzdělávání, o zmírňování ekonomických, sociálních a kulturních nerovností v přístupu ke vzdělávání a rozšíření přístupu do vyšších stupňů vzdělávání pro znevýhodněné. Přibližně 90 % studujících pochází dnes z rodin, kde alespoň jeden z rodičů má vysokoškolské vzdělání, a pouze 10 % studujících pochází z rodin, kde ani jeden z rodičů nedosáhl tohoto typu vzdělání či maturity. Problém, který je tímto zjištěním zřetelně indikován – nízká mezigenerační vzdělanostní mobilita - má základ v celém systému vzdělávání v ČR, charakterizovaném spíše vymezováním průchodů systémem než otevíráním jeho prostoru. Překonávání bariér maximálního učení (školního začlenění), které jsou předzvěstí bariér sociálního začlenění, má jak potenciální okamžitý dopad v komunitách spádových oblastí, tak neméně významný, časově odložený účinek (sebedůvěra, nalezení místa ve třídě/škole/společnosti, motivace k zaměstnanosti) ve školách a školských zařízeních. Roli hraje i vybavenost škol včetně podpory domácí přípravy.

Terciární vzdělávání stojí před nutností nejen dále rozšířit a diverzifikovat vzdělávací příležitosti, ale také je otevřít světu a svou konkurenceschopnost, kvalitu a efektivitu srovnat s vyspělými evropskými zeměmi.

V oblasti dalšího vzdělávání je nutné jeho systém dobudovat a co nejvíce propojit se systémem počátečního vzdělávání. Jde především o možnost **získávat** (a samozřejmě i rozšiřovat a zvyšovat) **vzdělání a kvalifikaci různými cestami kdykoli během života** (včetně tzv. druhých šancí). Demografický pokles podporuje možnost většího otevření se škol společnosti, využívání škol (především středních odborných) novou klientelou a rozšíření jejich tradičních funkcí o vzdělávání dospělých.

Kurikulární reforma

Nový školský zákon otevřel prostor pro další postup transformace vzdělávací soustavy. Jedná se především o realizaci **kurikulární reformy**, která přináší změnu obsahu a cílů vzdělávání ve směru většího zaměření na osobní rozvoj, klíčové kompetence a dovednosti, a tím posílení uplatnitelnosti na pracovním trhu a podpoře zaměstnatelnosti. Důležitým aspektem je odklon od osvojování velkého objemu faktů. Mezi prostředky, které mají zajistit dosažení stanovených cílů, mají zásadní postavení rámcové vzdělávací programy. Ve školních vzdělávacích programech, zpracovaných podle rámcových vzdělávacích programů, školy zohlední jak konkrétní podmínky své pedagogické činnosti, tak specifické potřeby trhu práce v regionu.

Řada kroků byla učiněna v oblasti integrace žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí se zvláštní pozorností věnovanou příslušníkům romských komunit. I přes tyto snahy dosahuje většina dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí nedostatečné vzdělání a nízkou či žádnou kvalifikaci, což je jednou ze základních příčin sociálního vyloučení příslušníků romských komunit.

Tvorba školních vzdělávacích programů bude příležitostí pro školy vytvořit skutečně hodnotné a pro žáky atraktivní programy, jejichž prostřednictvím bude možné zvýšit zájem všech o vzdělávání a vzdělání, včetně společensky žádoucích oborů vzdělání, zejména technicky a přírodovědně orientovaných, a to již od základní školy. Tyto vzdělávací programy vyžadují též uplatnění nových témat jako evropská integrace a multikulturní výchova, zdravý životní styl, bezpečnost a ochrana zdraví při práci, udržitelný rozvoj, environmentální vzdělávání, orientace a adaptace na trhu práce a příprava na vlastní podnikatelské aktivity. Nezbytnou pozornost je třeba věnovat osvojování cizích jazyků (s významnou dominancí angličtiny). Rámcové vzdělávací programy zdůrazňují také význam dovednosti využívat prostředků informačních a komunikačních technologií a schopnost pracovat s informacemi. Důležitou klíčovou kompetencí je efektivně se učit a být připraven celoživotně se vzdělávat.

Kurikulární reforma musí být podporována navazujícími změnami v dalších oblastech. Jsou to vybudování komplexního systému *evaluace* (především zavádění objektivních nástrojů hodnocení a rozšíření externího hodnocení školy Českou školní inspekcí o využití vlastního hodnocení školy), dále rozvoj integrovaného systému *poradenství* (propojujícího pedagogicko-psychologické poradenství s kariérovým poradenstvím, poskytujícího informace o vzdělávací nabídce i o trhu práce, využívajícího školské poradny s poradnami úřadů práce), především pak systematické a masivní *další vzdělávání* pedagogických pracovníků a všestranná metodická podpora učitelů i celých škol. Školy se musí naučit využívat plného rozsahu *autonomie*, která přináší nové prvky do jejich práce (jako je tvorba vlastního školního vzdělávacího programu, pravidelné vlastní hodnocení propojené s péčí o další rozvoj školy) i nových forem podpory jejich iniciativy a aktivity (rozvojové programy a projekty) a své vzájemné spolupráce (networking).

V odborném vzdělávání jsou základními trendy dalšího rozvoje:

- Transformace soustavy oborů vzdělání tak, aby jejich struktura **co nejvíce odpovídala potřebám trhu práce**; s čímž souvisí přechod od úzce specializovaných oborů vzdělání na **obory širokoprofilové** zároveň s rozvíjením kompetence k učení.
- Zvyšování podílu všeobecného vzdělávání.

- Zvyšování vlivu sociálních partnerů prostřednictvím rozvoje nových mechanismů spojených zejména s postupným naplňováním Národní soustavy kvalifikací a se **zapojováním sociálních partnerů do vymezení obsahu a cílů vzdělávání na úrovni rámcových i školních vzdělávacích programů a evaluačních standardů.**

Adekvátní podmínky pro praktické zavedení kurikulární reformy zajišťuje realizace několika systémových projektů s podporou ESF.

Terciární vzdělávání

Pro vytvoření konkurenceschopné znalostní ekonomiky je výchozím momentem fungování takového systému terciárního vzdělávání, který dokáže **pružně reagovat na potřeby regionů a zaměstnavatelů při současném využívání nejnovějších poznatků výzkumu a vývoje.** Příležitost získat vysokoškolské vzdělání na veřejných a soukromých vysokých školách dostalo v roce 2004/2005 již 37 % mladých lidí. Do celého sektoru terciárního vzdělávání (včetně vyšších odborných škol a dalších institucí terciárního vzdělávání²⁸) bylo v tomto akademickém roce poprvé zapsáno již téměř 50 % uchazečů z příslušných věkových skupin²⁹. Do roku 2010 je pak třeba počítat s tím, že na vysoké školy se zapíše asi 45 – 48 % mladé populace³⁰, což bude společně se zapsanými na vyšší odborné školy a do dalších druhů terciárního vzdělávání představovat přes 55 % mladých lidí. V roce 2015 je pak reálné dosáhnout jenom ve vysokoškolském sektoru účasti přesahující dokonce 50 % příslušné generace občanů ČR.

Tento vývoj vyžaduje **zvýšení prostupnosti terciárního vzdělávání**, a to mezi jednotlivými stupni vysokoškolského vzdělávání i mezi kratšími cykly a ostatními částmi terciárního vzdělávání (zejména vyšším odborným), která umožní přístup ke studiu v kterémkoli věku a na kterékoliv úrovni. Prostupnost je možné realizovat zejména prostřednictvím modulární stavby studijních programů všech tří stupňů, která zjednoduší možnost na ukončené moduly kdykoli navazovat, a dále vytvořením systému uznávání vzdělání získaného mimo příslušnou vysokou školu.

Rozšiřování nabídky vzdělávacích programů pro zvyšování kvalifikace i pro potřeby měnící se společnosti, zejména v závislosti na demografických změnách, se týká jak bakalářských (v návaznosti i magisterských) studijních programů, tak i kratších programů a kurzů dalšího vzdělávání, které budou reagovat na potřeby praxe, resp. regionu. Podmínkou pro rozšiřování studijních příležitostí obecně a nutnou podmínkou pro usnadnění možnosti vzdělávání pro dospělou a zaměstnanou populaci je další rozvoj kombinované a distanční formy studia, tvorba a zavádění učebních opor (multimediálních vzdělávacích pomůcek), využití e-learningu, interaktivních výukových programů a materiálů pro tyto formy studia, tvorba společných výukových laboratoří, zavádění projektového a problémového způsobu studia a rozvoj poradensko-informačních center.

Základním předpokladem úspěchu takto koncipovaných studijních programů či kurzů dalšího vzdělávání je však vytváření partnerství různých institucí včetně partnerství vysokých škol/fakult či regionů a zaměstnavatelů nejen v národním rozsahu, ale i

²⁸ Do terciárního vzdělávání je totiž v ČR třeba zahrnout vedle vyšších odborných škol také studenty dvou státních vysokých škol (Univerzita obrany a Policejní akademie ČR) a pomaturitního studia na konzervatořích.

²⁹ Uváděné výpočty jsou provedeny podle mezinárodně srovnatelné metodiky OECD a vychází z počtu poprvé zapsaných studentů v akademickém roce 2004/2005 a z příslušných věkových skupin populace.

³⁰

v mezinárodním měřítku tak, aby docházelo k propojování teorie a praxe za účelem zvýšení zaměstnatelnosti absolventů vysokých škol.

Vzdělávání a informační gramotnost

Za klíčové pro rozvoj informační společnosti považuje ČR informační gramotnost, e-Learning a řešení problému „digital divide“ (rozdělení skupin obyvatel na začleněné a nezačleněné z hlediska využívání výhod zavádění ICT) jsou jako priority obsaženy v usnesení vlády o Státní a informační politice do roku 2006

Získání a prohloubení informační a počítačové gramotnosti nejširších skupin obyvatelstva musí být podporováno nejen vytvářením vhodných vzdělávacích programů, ale i vytvořením kvalitního zázemí pro jejich distribuci občanům. Tohoto procesu se budou účastnit všechny dostupné subjekty sektorů veřejné správy, samosprávy i privátního sektoru.

Základem pro plošné vybudování systému informační vzdělanosti a k dosažení počítačové gramotnosti jsou školy a jejich vzdělávací programy. Vzhledem k rychlému vývoji v oblasti ICT však není informační gramotnost jednorázovou záležitostí, ale má kontinuální charakter a proto musí být součástí systému celoživotního vzdělávání všech občanů. Hlavním cílem ČR v oblasti informační gramotnosti, e-Learningu a řešení problému digital divide je do roku 2006 rozšířit základní počítačovou gramotnost alespoň na polovinu obyvatelstva.

Další vzdělávání v kontextu rozvoje celoživotního učení

Z hlediska zabezpečení ekonomického růstu a prosperity společnosti, včetně podpory růstu zaměstnanosti, je klíčová realizace konceptu celoživotního učení, které zahrnuje propojení počátečního a dalšího vzdělávání přístupného a otevřeného všem osobám na trhu práce. Celoživotní učení v tomto smyslu je jedním z nejučinnějších prostředků pro zajištění růstu a konkurenceschopnosti ekonomiky, sociální soudržnosti, růstu životní úrovně obyvatel a tím i osobního rozvoje a kvality života. Klíčovým faktorem v tomto smyslu je podpora rozvoje dalšího vzdělávání, které by bylo otevřené všem a současně bylo adekvátně propojeno s počátečním vzděláváním.

Z hlediska stavu rozvoje dalšího vzdělávání v ČR je nutné konstatovat, že doposud chybí obecná právní úprava dalšího vzdělávání, zejména v oblasti uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení. Také dosud nebyl vytvořen ucelený systém hodnocení úrovně a kvality aktivit v oblasti dalšího vzdělávání a systém prokazování nabytých znalostí, schopností a vědomostí všeobecně uznávaným a přijímaným způsobem. Žádoucí je proto připravit a právně ukotvit ucelený formalizovaný systém, který by zabezpečil zhodnocení vzdělání dosaženého mimo školskou vzdělávací soustavu.

Závažná je poměrně nízká účast občanů na tomto druhu vzdělávání, neboť v současnosti se dalšího vzdělávání účastní zhruba 6 % obyvatel ve věku od 25 do 64 let (přičemž ČR si připojila k cílům Lisabonské strategie, které m.j. stanovují, že do roku 2010 by měla být účast na celoživotním učení alespoň 12,5 % dospělé populace v produktivním věku). Toto číslo je ve srovnání s ostatními členskými státy Evropské unie velice nízké a ve srovnání s předchozími lety má klesající tendenci. Z nízké účasti občanů na dalším vzdělávání vyplývá i pomalejší rozvoj nabídky vzdělávacích aktivit, nízká motivace

k dalšímu vzdělávání jak ze strany zaměstnanců, tak i zaměstnavatelů a s tím související nízký přínos dalšího vzdělávání k celkové úrovni vzdělanosti populace na trhu práce.

Je nutné dokončit přípravu zákona o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, neformálního vzdělávání a informálního učení. Zákon umožní zhodnotit vzdělání dosažené mimo vzdělávací soustavu transparentním a objektivním způsobem, čímž zvýší uplatnitelnost účastníků dalšího vzdělávání na trhu práce. Součástí tohoto procesu je rovněž nutnost dokončit vytvoření Národní soustavy kvalifikací, jež je již ve své počáteční fázi předmětem systémového projektu MŠMT financovaného z prostředků ESF a která bude napojena na Národní soustavu povolání zpracovávanou MPSV.

Z hlediska nabídky možností celoživotního učení je důležitá podpora dalšího vzdělávání na základních, středních, vyšších odborných a vysokých školách, neboť právě zde je vybudována infrastruktura a kapacity (tzn. především potenciál pedagogů na těchto školách) k tomuto účelu a rovněž z hlediska reformních snah, jejichž cílem je přeměna škol na přirozená vzdělávací centra, která doplní ostatní poskytovatele dalšího vzdělávání (soukromé vzdělávací instituce, NNO, podniková zařízení atd.). Je důležité pokračovat v zakládání center celoživotního učení ve spolupráci a s podporou sociálních partnerů a vytvářet tak na krajských úrovních vzdělávací soustavu odpovídající ekonomickým a společenským potřebám. Dále bude nezbytné vyvinout a zavést systém ověřování účinnosti dalšího vzdělávání v návaznosti na jeho výstupy (systémové projekty MŠMT v rámci ESF). Podnětem však musí být i poptávka po dalším vzdělávání, jež je doposud v ČR velmi nízká, a to například možností daňových odpisů či podpory nízkopříjmových skupin. Nedílnou součástí podpory dalšího vzdělávání a realizace konceptu celoživotního učení je podpora dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků ve spolupráci a s podporou sociálních partnerů a vytvářet tak na krajských úrovních vzdělávací soustavu odpovídající ekonomickým a společenským potřebám. Dále bude nezbytné vyvinout a zavést systém ověřování účinnosti dalšího vzdělávání v návaznosti na jeho výstupy. Součástí rozvoje dalšího vzdělávání je i otázka rekvalifikací, přičemž MŠMT uděluje vzdělávacím zařízením akreditaci opravňující vydávat doklad o rekvalifikaci s celostátní platností.

Školská infrastruktura

Ústředním orgánem odpovědným za kvalitu vzdělávání na primární, sekundární i terciární úrovni je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Zřizovatelské a některé další kompetence v oblasti řízení základního, středního a vyššího odborného školství byly přeneseny na samosprávné územní celky (obce - základní školy, kraje - střední a vyšší odborné školy).

Síť mateřských škol kopíruje sídelní strukturu ČR, přičemž existují regionální diference v počtu obcí připadající na 1 MŠ. Pokud jde o síť základních škol, i ta vykazuje prvky homogenity, bez zásadnějších disparit. Střední a vyšší odborné školy jsou v kompetenci krajů, které vyvíjejí snahu o optimalizaci jejich sítě na svém území. Vyšší odborné školy jsou většinou koncentrovány do krajských měst, případně se nacházejí v bývalých okresních městech. Významným střediskem vyššího odborného školství je Praha.

Tabulka 19: Školy v regionech soudržnosti ve šk. r. 2003-04

region soudržnosti	MŠ	PP*	ZŠ	PP*	SOŠ	PP*	Gymnázia	PP	SOU	PP*	VOŠ	PP*
Praha	310	88	229	391	98	289	58	400	49	409	34	214

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

Střední Čechy	615	50	477	220	76	221	33	390	55	289	17	169
Jihozápad	563	60	451	244	92	249	38	412	70	343	20	179
Severozápad	466	65	366	296	98	221	32	383	66	349	12	158
Severovýchod	823	52	681	209	135	217	51	387	86	327	30	123
Jihovýchod	906	51	713	220	130	243	61	410	88	390	27	226
Střední Morava	683	51	526	224	99	245	34	508	76	335	18	147
Moravskoslezsko	476	71	427	295	87	278	37	436	54	463	11	238
Česká republika	4842	58	3870	247	815	244	344	413	544	360	169	182

*průměrný počet žáků/studentů na 1 školu

Zdroj: ČSÚ, dopočty SRSV VŠE

Pokud jde o vysoké školy, v akademickém roce 2004-2005 bylo v ČR celkem 25 veřejných vysokých škol se 117 fakultami, 38 soukromých a 2 státní vysoké školy (MO, MV). Vedle Prahy jako nejvýznamnějšího vzdělanostního a vzdělávacího centra ČR jsou dále důležitými středisky vysokoškolského studia především tradiční města jako jsou Brno, Ostrava, Plzeň, Olomouc, Hradec Králové, Liberec – v podstatě v každém kraji České republiky v současnosti existuje vysoká škola nebo alespoň fakulta.,

Do školské infrastruktury je třeba zahrnout také další zařízení jako jsou základní umělecké školy, speciální školy, výchovná zařízení (výchovné ústavy, diagnostické ústavy), dětské domovy. Tato zařízení jsou zřizována státem, kraji, obcemi, případně církvemi nebo soukromými subjekty a jsou relativně rovnoměrně rozmístěna na území republiky.

1.3.3.4. Situace na trhu práce

Na českém trhu práce dochází od roku 1990 k zásadním změnám. V České republice došlo k významnému poklesu počtu obyvatel, k očekávanému nárůstu obyvatelstva v produktivním věku, a k poklesu ekonomické aktivity obyvatelstva v poproduktivním věku. Trh práce výrazně ovlivňovalo zejména omezování pracovních míst v souvislosti s útlumem neefektivních výrobních a řešením problémů souvisejících s uměle vytvořenou zaměstnaností. Zejména z těchto příčin začala od druhé poloviny 90. let růst nezaměstnanost.

Strategie zaměstnatelnosti, která se opírá o zajištění přiměřené úrovně kvalifikace ve vztahu k požadavkům trhu práce, o odstraňování nevhodných pracovních návyků (zejména u mládeže a dlouhodobě nezaměstnaných osob) i o rozšíření nabídky celoživotního vzdělávání je doplněna o Národní program přípravy na stárnutí 2003-2007, který zohledňuje stárnutí populace a vytváří opatření pro podporu aktivního stárnutí s vyšší účastí starších lidí na trhu práce.

Zvláštní pozornost je věnována zvyšování participace pracujících v důchodovém věku na trhu práce postupným prodlužováním věku odchodu do starobního důchodu a odstraňováním existujících zákonných překážek, které znevýhodňují zaměstnávání osob po dosažení důchodového věku. Současné stárnutí populace bude mít v budoucnosti negativní dopad do ekonomiky, a také proto musí být zvýšená pozornost věnována i integraci migrantů i příslušníků romské komunity na trh práce.

Zaměstnanost

Počet ekonomicky aktivních osob (zaměstnaní a nezaměstnaní) v České republice činil ke konci roku 2004 5 133 tisíc osob. Podle údajů ČSÚ dosáhl v roce 2004 počet obyvatel ve

věku 15 až 64 let hodnoty 7 247 tis. a v nejbližších letech by měl ještě mírně růst. Průměrný počet zaměstnaných ve všech sférách národního hospodářství České republiky činil v roce 2004 4 707 tisíc osob, z toho bylo 3 914 tisíc zaměstnanců a 767 tisíc podnikatelů.

Míra ekonomické aktivity mužů tradičně převyšuje míru ekonomické aktivity žen. Míru ekonomické aktivity vyšší než 90 % dosahují věkové skupiny 35 – 49 let. U mužů je nejvyšší ve věku 25 – 54 let, u žen se zejména z důvodů plnění mateřských povinností postupně zvyšuje s věkem a nejvyšší je mezi 40 – 49 lety, kdy přesahuje 90 %. Z hlediska stupně dosaženého vzdělání mají nejvyšší míru ekonomické aktivity osoby s vysokoškolským vzděláním, nejnižší osoby se základním vzděláním.

Míra zaměstnanosti v ČR od poloviny 90. let klesá, a to až na hodnotu 64,9 % v roce 2004³¹. Současné zastavení tohoto propadu lze přičítat jednak příznivým podmínkám ekonomického cyklu, realizaci programů aktivní politiky zaměstnanosti a přílivu zahraničních investic. Přes predikovanou vysokou dynamiku hospodářského růstu se očekává v příštích dvou letech jen mírný nárůst zaměstnanosti (mezi lety 2004 a 2007 o 56 tis. osob, tj. 0,4 p.b.). Vývoj zaměstnanosti v závislosti na vývoji HDP již od konce 90. let ukazuje na nastoupenou cestu růstu HDP v ČR na základě zvyšování produktivity práce, což do budoucna vytváří tlak na přípravu pracovníků s vysokou kvalifikací.

Míra zaměstnanosti vykazuje značné rozdíly podle krajů, nejvyšší je v hlavním městě Praze, nejnižší v Moravskoslezském a v Ústeckém kraji. Míra zaměstnanosti starších ročníků od 55 do 64 let je v ČR zhruba na průměrné hodnotě EU 15, nižší u žen (28,4 % ČR a 32,2 % EU) a vyšší u mužů. Ve srovnání s řadou dalších zemí EU je vidět, že je v principu možné zvyšovat zaměstnanost starších ročníků – viz problém nerovnoměrného demografického vývoje.

V souvislosti s otázkou možné nezaměstnanosti absolventů vysokých škol je nutné mít na paměti neustálou inovaci studijních programů ve vazbě na nové poznatky vědy a výzkumu, ale také ve smyslu nových požadavků ze strany zaměstnavatelů i regionů tak, aby absolventi studijních programů v rámci počátečního vzdělávání, ale i absolventi kurzů dalšího vzdělávání byli plně uplatnitelní na trhu práce bezprostředně po skončení studia. K tomu je nutné dále prohlubovat spolupráci vysokých škol se zaměstnavateli a regiony.

K významným rysům trhu práce patří i trend vzrůstající migrace uvnitř regionů oproti migraci mezi regiony. Migrace mezi regiony je krátkodobě finančně mnohem náročnější díky větším vzdálenostem a vyšším životním nákladům ve větších městech. Dle údajů ČSÚ se s vyšším vzděláním (a tedy vyššími průměrnými výdělky) zvyšuje také intenzita migrace a zvyšuje podíl stěhování na delší vzdálenost. Velmi důležitým faktem v této souvislosti je, že úroveň migrace je v korelaci s mírou nezaměstnanosti v tom kterém regionu a platí, že čím vyšší míra nezaměstnanosti, tím nižší je migrace do tohoto regionu. Na základě této korelace pak migrace může hrát významnou roli jako vyrovnávací mechanismus. Na druhé straně však z regionů postižených vysokou nezaměstnaností odchází zejména kvalifikovaní mladí lidé.

Zvyšující se podíl na domácím trhu práce má i zahraniční pracovní síla. Podle údajů MPSV představovali ekonomicky aktivní cizinci v roce 2003 3,2 % celkové pracovní síly ČR. Ke konci roku 2004 bylo v České republice evidováno celkem 173 203 ekonomicky

³¹ Průměr za rok, zdroj: Predikce makroekonomických indikátorů, červenec 2005, MF ČR

aktivních cizinců, z toho 107 984 v postavení zaměstnanců a 65 219 s živnostenským oprávněním.

Nezaměstnanost

Průměrná míra registrované nezaměstnanosti činila v roce 2004 podle nové metodiky 9,2 % a je nižší než je průměr zemí EU-25. Podle odhadů MF ČR by míra registrované nezaměstnanosti měla postupně klesat (cca o 1 p.b. do roku 2007). Míra nezaměstnanosti podle VŠPS³² činila v roce 2004 8,3 %, zatímco v EU-25 9 %. Pokles míry nezaměstnanosti je však pomalý, práci obtížně nacházejí zejména ženy, absolventi, mladiství po ukončení základní školy, nezaměstnaní nad 50 let, osoby se zdravotním postižením, příslušníci romských komunit. Struktura uchazečů o zaměstnání podle věku vykazuje nejnižší hodnoty u věkové skupiny 25 – 29 let (12,9 %), v ostatních věkových skupinách (do 24 let, 30- 39 let, 40 – 49 let, nad 50 let) se pohybuje mezi 21 – 22,2 %.

Podle kvalifikace mají největší problémy se zajištěním práce uchazeči se základním vzděláním a vyučením, kteří tvoří dohromady více než 70 % všech registrovaných uchazečů o zaměstnání. Specifické míry nezaměstnanosti podle dosaženého vzdělání prudce klesají s úrovní dosaženého vzdělání. Zatímco v kategorii „základní vzdělání a bez vzdělání“ dosáhla míra nezaměstnanosti ke konci roku 2004 35,2 % (31,6 % ženy a 40,0 % muži), pak u osob se střídáním vzdělání bez maturity to bylo 10,0 %, s maturitou 5,9 % a u osob s vysokoškolským vzděláním pouze 2,4 %.

Nepřetržitě roste počet i podíl dlouhodobě nezaměstnaných, kteří jsou v evidenci úřadů práce více než 12 měsíců. Ke konci roku 2004 činil jejich podíl více než 40 %. Za osm let klesl počet volných pracovních míst, zejména v regionech s vysokou nezaměstnaností. Ve struktuře volných míst i nadále výrazně převažují místa určená pro dělnické profese, především pro kvalifikované řemeslníky – 49,8 %, nekvalifikované a pomocné dělníky 19,7 % a provozní pracovníky ve službách a obchodě 8,2 %. Ostatní místa byla určena pro administrativní, technické, zdravotnické, pedagogické pracovníky a pracovníky ve vědě a výzkumu – celkem 22,1 %. Je však třeba vzít v úvahu skutečnost, že počty evidovaných VPM podle odhadů pokrývají cca 30 – 50 % skutečně volných míst.

Proces strukturálních změn ovlivňuje výrazně rozdíly v míry nezaměstnanosti podle krajů. Nejhorší je situace v Ústeckém kraji (16,9 % podle staré a 15, 8 % podle nové metodiky) a v Moravskoslezském kraji (16,8 % podle staré a 15,7 podle nové metodiky). V těchto krajích a zejména v některých mikroregionech nezaměstnanost přináší vážné sociální problémy. Výrazně nejnižší míra nezaměstnanosti je v hlavním městě Praze.

Průměrná míra nezaměstnanosti zatím vykazuje několik let značnou míru stability s tendencí k poklesu, předvídat další vývoj je ale velmi obtížné. Zatím dochází k růstu HDP a k růstu zaměstnanosti v některých klíčových sektorech (automobilový průmysl, elektrotechnika a elektronika, chemie, optické přístroje, atp. Dosud není vyřešeno masové propouštění v hutnictví a hornictví v devadesátých letech (Mostecko a Ostravsko). Mezi klíčové strukturální problémy trhu práce patří nízká regionální a profesní mobilita zaměstnanců, neadresnost systému sociálních dávek, vysoké daňové zatížení práce, odkládání reformy důchodového a zdravotnického systému a neexistence komplexního systému celoživotního učení.

³² Výběrové šetření pracovních sil ČSÚ

Závažným problémem při řešení problematiky nezaměstnanosti jsou znevýhodněné skupiny především ženy, absolventi škol, osoby starší padesáti let, osoby se zdravotním postižením, příslušníci romských komunit. V současné době se odhaduje, že pouze 26 % ekonomicky aktivní romské populace nemá dosud s nezaměstnaností zkušenost, dalších 35 % trpí opakovanou nezaměstnaností a až 39 % je opakovaně a dlouhodobě nezaměstnaných. Charakteristickým rysem nezaměstnanosti Romů je právě její dlouhodobost. Dlouhodobě je nezaměstnaných asi 75 % ze všech nezaměstnaných Romů, z toho 30 % je bez zaměstnání déle než 4 roky. Nezaměstnanost Romů je výrazně vyšší v některých lokalitách (Mostecko, Ostravsko, severní Čechy). Tam vznikají vyloučené enklávy a ghetta. Odhaduje se, že nezaměstnanost romských žen je 90 %. Příčiny marginálního postavení Romů na pracovním trhu lze spatřovat především v nízké a nedostačující kvalitaci, v koncentraci Romů v průmyslových městech, kdy se v minulosti využívalo nízkokvalifikované síly pro manuální práce a v diskriminaci Romů na trhu práce.

Sektorová zaměstnanost

K výrazným změnám došlo od roku 1990 ve struktuře zaměstnanosti v jednotlivých sektorech národní ekonomiky. Nejvýraznější pokles zaměstnanosti byl zaznamenán v primárním sektoru (zemědělství) – o 46 % na 202,3 tisíc osob v roce 2004, tj. 4,3 %. V sekundárním sektoru (průmysl, vč. stavebnictví) poklesla zaměstnanost od roku 1993 o téměř 12 % na 1 844,6 tisíc osob, tj. 39,2 %. Zatímco mezi uvedenými roky mírně vzrostla zaměstnanost ve stavebnictví (o 3 %), výrazně poklesla zaměstnanost v odvětví dobývání surovin (o 53 %), výroby a rozvodu elektřiny, plynu a vody (o 23 %) a ve zpracovatelském průmyslu (o téměř 12 %). Podíl průmyslu na celkové zaměstnanosti se během transformace snížil na 29,9 % (1 409 tisíc osob). Průmyslové podniky vytváří vyšší objem produkce bez zvyšování počtu zaměstnanců. Tento trend je důsledkem restrukturalizace průmyslu, vstupu nových vlastníků, často zahraničních a rychlého růstu produktivity práce. Pokračující strukturální změny v sekundárním sektoru, které se projevují dalším uvolňováním pracovních sil, budou vytvářet tlak na zvýšení zaměstnanosti v terciárním sektoru.

V terciárním sektoru (služby) zaměstnanost vzrostla o více než 10 % na 2 659,7 tisíc osob v roce 2004, tj. 56,5 % z celkové zaměstnanosti. V sektoru služeb vzrostla zaměstnanost nejvíce v odvětví finančního zprostředkování (o 37 %), v odvětví nemovitostí, pronájmu a služeb pro podniky (o 28 %) a obchodu, oprav motorových vozidel a spotřebního zboží (o 24 %). Zaměstnanost mírně vzrostla také ve veřejné správě a sociálních službách (o 5 %) a naopak poklesla ve vzdělávání (o 11 %) a v dopravě (o 6 %).

Zaměstnanost v ČR silně závisí na zahraničních investicích. Na těchto firmách přímo i nepřímo závisí řada malých a středních podniků. Současně se zahraniční firmy významně podílejí na českém exportu. Česká ekonomika je mimořádně otevřená, a proto je její zaměstnanost velmi zranitelná. Silně závisí na konjunkturálních výkyvech zejména ve vyspělých zemích (převážně EU a v ní především Německo). Česká republika v poslední době přichází o řadu svých tradičních oborů zejména kvůli konkurenci přicházející z Číny a dalších zemí. Je nutné počítat s přesuny dalších výrobních a služebních kapacit.

Proto je nutné usilovat o maximální adaptabilitu české pracovní síly na možné změny, o maximální schopnost českého pracovního potenciálu naplnit na vysoké úrovni současnou

poptávku investorů po pracovních silách v její plné komplementaritě (od dělníků až vývojáře, výzkumníky a hlavně kvalifikované manažery) a o vysokou výkonnost a profesionalitu ústřední i regionální správy. Proto je také tak žádoucí vytvořit kapacity na předvídání těchto strukturálních změn.

1.3.3.5. Sociální integrace a rovnost příležitostí

Sociální začleňování

Přes ekonomický rozmach, zvyšování produktivity a životního standardu většiny obyvatel ČR zůstává naléhavým problémem otázka dlouhodobé nezaměstnanosti, spojené s marginalizací a exkluzí určitých skupin lidí. Chudoba a sociální vyloučení mají mnoho rozměrů a proto vyžadují mobilizaci širokého okruhu aktérů, poskytnutí uceleného systému opatření především v oblastech politiky zaměstnanosti, sociální ochrany, bydlení, školství, zdravotnictví, infrastruktury, bezpečnosti, kultury atd. Česká republika přijala dva základní dokumenty k naplňování politiky sociálního začleňování. Společné memorandum o sociálním začleňování (2003) a Národní akční plán sociálního začleňování 2004 – 2006. Dokumenty identifikují nejvýznamnější problémy, zranitelné skupiny a priority v této oblasti. Neobsahují však strategické postupy a plány k dosažení těchto priorit a s výjimkou oblasti zaměstnanosti ani indikátory a dílčí cíle, kterými je možno sledovat plnění stanovených priorit.

Za ohrožené skupiny sociálním vyloučením označuje Národní akční plán sociálního začleňování především následující skupiny:

Osoby se zdravotním postižením

Tyto osoby, které podle jediného dostupného šetření z roku 1993, tvořily 10 % populace ČR, jsou často vystaveny několikanásobné diskriminaci, a to z důvodu postižení, věku a ekonomické situace (závažným nedostatkem je neexistence statistických údajů o počtech a struktuře osob se zdravotním postižením, pouze některé dílčí statistiky si vedou jednotlivé resorty, např. MZd, MPSV, které vyplývají z jejich interní potřeby). Z iniciativy Vládního výboru pro zdravotně postižené občany byly vládou přijaty Národní plány podpory a pomoci pro občany se zdravotním postižením, usilující o vyrovnání příležitostí a integraci těchto osob do společnosti. Specifickou pozornost je také nutno věnovat přístupnosti prostředí, cílem je postupné odstraňování bariér v dopravě, v budovách veřejných institucí a služeb a především tvorba bezbariérových tras v rámci měst a obcí. Speciální pozornost je třeba zaměřit na ty osoby se zdravotním postižením, které trvale žijí v ústavních zařízeních sociální péče a které mají nejvíce ztížen přístup k právům, službám a zaměstnání

Děti, mládež a mladí dospělí

Roste podíl rodin s dětmi v nižších příjmových kategoriích, nejvíce ohroženy jsou děti z neúplných rodin a rodiny s více dětmi. Ohroženy sociálním vyloučením jsou také romské děti a mládež, děti v ústavních zařízeních a mladí dospělí opouštějící ústavní výchovu. Roste míra nezaměstnanosti absolventů škol a mladistvých.

Senioři

Mezi seniory nejvíce ohrožené sociálním vyloučením patří chronicky nemocní staří lidé, osamělé ženy s jediným zdrojem příjmů ve formě starobního (resp. vdovského) důchodu

a osoby žijící v ústavních zařízeních. V ústavních zařízeních s celoročním pobytem žije přibližně 38 tisíc seniorů. V ČR je více než 80 % péče o seniory závislé na pomoci druhých zajištěna rodinou. Průměrná doba poskytování tohoto typu péče je 4 až 5 let. V souvislosti s pokračujícími společenskými změnami a měnící se socioekonomickou situací rodin, klesá počet rodin ochotných a schopných se o svého nesoběstačného člena rodiny postarat. Tuto situaci komplikuje nedostatek sociálních služeb, které by umožnily pečujícím osobám (především ženám) zapojit se na trh práce a podpořily setrvání seniorů v přirozeném prostředí. Chybí rovněž zařízení poskytující komplexní zdravotně-sociální služby a řada seniorů proto využívá nákladné nemocniční péče ze sociálních důvodů, aniž by pro hospitalizaci byla zdravotní indikace.

Etnické menšiny

K osobám nejvíce ohroženým sociálním vyloučením patří příslušníci romských komunit. Skutečný počet Romů se pouze odhaduje: 160-200 tisíc osob. Největší zastoupení mají Romové v Moravskoslezském a Ústeckém kraji, následuje Karlovarský kraj, Středočeský kraj, Olomoucký kraj a Praha. Sociální vyloučení Romů je dáno zejména dlouhodobou nezaměstnaností, nízkou nebo žádnou kvalifikací, závislostí na dávkových systémech sociální ochrany, zhoršováním bytové situace, prostorovou segregací a v neposlední řadě vzdělanostní bariérou. Radikální růst a šíření sociálně a prostorově vyloučených chudých enkláv obývaných převážně příslušníky romských komunit (charakterizovaných podmínkami bydlení pod běžným standardem, nedostupností sociálních služeb a dopravy, vysokým výskytem sociálních patologií a kriminality i některých nemocí, právní nejistotou bydlení a hrozbou vystěhování) se stává nejpálčivějším sociálním problémem české společnosti.

Koncepce romské integrace, přijatá vládou 4. května 2005, navrhuje postupy a konkrétní opatření v oblasti sociálního začleňování romských komunit

Imigranti a azylanti

Míra integrace této cílové skupiny do většinové společnosti a riziko sociálního vyloučení z velké části závisí na typu pobytu, na základě kterého na území ČR pobývají. Mezi nejvýznamnější faktory vedoucí u těchto skupin k ohrožení sociálním vyloučením patří složitější podmínky pro zajištění potřebné socioekonomické úrovně (např. přístupu na trh práce a uznávání kvalifikace, zajištění bydlení, dostupnosti potřebného sociálního a zdravotního zabezpečení a vzdělávání, atd.)

Bezdomovci

Bezdomovectví se objevilo jako nový fenomén po roce 1989 a je stále na vzestupu. Prioritou řešení problematiky bezdomovectví je tomuto jevu předcházet a to prevencí na poli sociální politiky, politik bydlení a zaměstnanosti. Klíčovou úlohu v oblasti prevence i zlepšení životních podmínek bezdomovců hraje síť sociálních služeb. Tyto služby jsou hlavním nástrojem, který může pomoci lidem bez domova dosáhnout na zaměstnání či získat a udržet bydlení. Počet bezdomovců není sledován a neexistuje ani celkový oficiální odhad. I nejmírnější neoficiální odhady se pohybují v řádu desítek tisíc osob. Podle sčítání lidu, domů a bytů (2001) žije v nouzových obydlích 45 tisíc lidí (v roce 1991 jich bylo 6 000).

Osoby opouštějící zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a osoby opouštějící výkon trestu odnětí svobody

Lidé opouštějící zmiňovaná zařízení nejsou adekvátně připraveni na samostatný život v běžné společnosti.

Oběti trestné činnosti, domácího násilí, osoby komerčně zneužívané a oběti obchodu s lidmi

Pomoc těmto skupinám zajišťují zejména NNO. Většinou se jedná se o latentní činnosti, které jsou jen velice špatně řešitelné a v současné době neexistují dostatečné nástroje k začleňování této cílové skupiny.

Základním nástrojem k řešení problematiky sociálního vyloučení je systém sociální ochrany. Systém se skládá ze tří vzájemně se doplňujících subsystémů – sociálního pojištění, státní sociální podpory a sociální pomoci. Významným kritériem pro poskytování dávek sociální péče a státní sociální podpory je životní minimum. Velmi významnou úlohu při prevenci a především při potírání sociálního vyloučení má systém sociálních služeb. V rámci prevence před sociálním vyloučením hrají téměř u všech uvedených skupin významnou roli investice zaměřené do oblasti vzdělávání – a to cíleně do pedagogické inkluze, především pak prostředky směřované na větší otevřenost škol – na cílové skupiny od dětí předškolního věku přes rodiče, učitele, inspektory po pedagogické pracovníky vzdělávající učitele.

Systém sociálních služeb prochází reformou. Dne 24.8.2005 byl Usnesením Vlády ČR č. 1052 přijat Návrh zákona o sociálních službách. Nejdůležitějším subjektem pro naplňování strategie sociálního začleňování jsou především obce, resp. kraje. Některé kraje a obce již začaly usilovat o zavádění některých principů poskytování sociálních služeb zakotvených v tomto zákoně – bezpečnost a kvalita služeb, zajištění dostupnosti služeb a efektivita poskytovaných služeb s důrazem na inkluzivitu. Toto úsilí však neprobíhá ve všech krajích a obcích a není realizováno ve stejné kvalitě a podle jednotné metodiky.

Hlavní překážky úspěšného působení systému sociálních služeb v oblasti sociálního začleňování:

- Rozdíly ve vybavenosti jednotlivých regionů sociálními službami, které nevypovídají o skutečné poptávce po sociálních službách. Různé skupiny osob tak mají ztížený přístup ke službám. Jedná se např. o seniory žijící na samotách a v méně zalidněných oblastech, bezdomovce a drogově závislé.
- Neexistence systému celoživotního vzdělávání pro pracovníky v sociálních službách a pracovníky veřejné správy v dané oblasti.
- Absence systému vymahatelnosti a kontroly naplňování standardů kvality sociálních služeb. Není vhodně a především široce zajištěno zavádění standardů kvality.
- Nedostatečný rozsah alternativních služeb poskytovaných v přirozeném prostředí lidí ve vztahu ke službám lůžkovým. To je dáno především systémem financování, kdy státní příspěvek je garantován pouze na „lůžko“ v zařízení ústavní sociální péče, která zřizují obce nebo kraje.
- Nedostatečná investiční podpora transformace sociálních služeb v ČR pro města, obce a poskytovatele sociálních služeb. Jedná se především o nedostatek finančních prostředků na investice potřebné k poskytování nerezidenčních služeb

především s důrazem na zajištění samostatného bydlení znevýhodněných osob, rozvoje služeb poskytovaných v přirozeném prostředí uživatele a bezbariérovou úpravu veřejných prostor.

- Postavení nestátních neziskových subjektů, které vyvíjející veřejně prospěšnou činnost v sociální oblasti. NNO nemají pro poskytování svých služeb dostatečnou oporu v legislativě. Zároveň nemají rovnocenné postavení k získávání veřejných prostředků ve srovnání se zařízeními, která jsou zřizována veřejnou správou. Jejich aktivity jsou podporovány skrze dotace ze státního rozpočtu na základě předložených projektů MPSV či krajům. Finanční zdroje poskytované ze státního rozpočtu na sociální služby jsou limitované, nabízí se zde možnost posílení zdrojů skrze podporu rozvoje sociální ekonomiky.

V České republice je politika sociálního začleňování spíše popisem jednotlivých aktivit resortů, nejedná se o propojené úsilí všech úrovní veřejné správy a dalších zainteresovaných partnerů směřující ke komplexním řešením, a to již od školního věku. Dochází tak pouze k dílčím aktivitám, bez aktivního zapojení všech relevantních partnerů a bez měření výsledků dopadu jednotlivých politik, projektů či opatření. Další nevýhodou je absence relevantních informačních zdrojů a statistik pro sledování vývoje jednotlivých zranitelných skupin osob včetně měření znevýhodnění těchto skupin vyjadřovaného „jejich školním selháváním“. V oblasti tvorby legislativy pak chybí analýza dopadu chystaných legislativních úprav na osoby ohrožené sociálním vyloučením.

Rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce

Problém zaměstnanosti žen má řadu dimenzí. Přes relativně vysokou míru ekonomické aktivity (62,7 % v roce 2004) a zaměstnanosti žen (56,5 % v roce 2004) existují rozdíly mezi muži a ženami na trhu práce. Téměř ve všech věkových skupinách produktivního věku jsou počty nezaměstnaných žen vyšší než počty mužů. Největší rozdíl mezi muži a ženami je ve věkové skupině od 25 do 35 let, což dokládá určitou diskriminaci žen s malými dětmi ze strany zaměstnavatelů. Míra nezaměstnanosti žen v ČR je proto stabilně vyšší než míra nezaměstnanosti mužů – v období 1993-2004 byl rozdíl dle VŠPS v průměru 2,6 p.b.

Zaměstnavatelé zatím nevycházejí ženám příliš vstříc ve sladění profesního života a péče o děti úpravou pracovní doby. Z tohoto důvodu je podíl žen pracujících na částečný pracovní úvazek velmi nízký (pouze 8,3 % žen v roce 2004 ve srovnání s 34 % žen v EU³³). Zatímco podíl práce na zkrácenou pracovní dobu v EU delší dobu roste, v ČR má naopak dlouhodobě klesající tendenci. To je způsobeno nejen neochotou zaměstnavatelů přijímat pracovníky na částečný úvazek, ale také nezájmem zaměstnanců o částečné úvazky kvůli nízké úrovni mezd v České republice. Příjem z částečného úvazku může být totiž nižší než životní minimum.

Porovnáme-li zaměstnanost podle profesí, ženy jsou nejvíce zastoupeny mezi nižšími administrativními pracovníky (80,4 %) a dále mezi provozními pracovníky ve službách a obchodě (64,3 %) a pomocnými a nekvalifikovanými pracovníky (60,5 %)³⁴. Tato skutečnost má vedle menšího podílu žen ve vedoucích a rozhodovacích funkcích a segregace pracovního trhu podle pohlaví zásadní vliv na existenci rozdílu v odměňování žen a mužů. V roce 2003 činil podíl průměrné mzdy ženy na průměrné mzdě muže 74,6

³³ údaje za EU jsou za rok 2003

³⁴ ČSÚ – VŠPS – data za rok 2004

%. Podle výsledků zahraničních i domácích výzkumů nelze rozdíl v odměňování přičítat pouze diskriminaci ze strany zaměstnavatele.

Společnost na ženu nahlíží genderově stereotypně především jako na pečovatelku a matku. Ženy jsou v současné době nuceny spokojit se s méně kvalifikovanými, méně odpovědnými a hůře finančně ohodnocenými pracovními místy. Důvodem je nutnost propojit pracovní povinnosti s péčí o rodinu a děti, která spočívá téměř výhradně na ženách, zatímco od mužů se tato pečovatelská role v rodině neočekává. Vedle mzdového znevýhodnění čelí ženy na trhu práce i jiné diskriminaci spočívající zejména v segregaci pracovního trhu podle pohlaví, včetně feminizace některých odvětví, v obtížnějším dosahování řídicích a rozhodovacích pozic jak v podnikatelské, tak veřejné sféře, skryté diskriminaci osob pečujících o děti (vesměs však žen) a v neposlední řadě také v tendenci zaměstnavatelů propouštět v případě ekonomických potíží nejprve ženy a až poté muže.

Zastoupení mužů a žen ve vzdělávací soustavě je vyrovnané a v rámci rekvalifikačních kurzů ženy dokonce převažují, určitá diskriminace žen ze strany zaměstnavatelů je patrná v případě dalšího profesního vzdělávání v podnicích. Rozdíly ve vzdělanostní struktuře dospělé ženské a mužské populace se zmenšují, takže pro mladou generaci kolem 30 let již nejsou příliš významné. Podle výsledků sčítání lidu z roku 2001 je podíl žen s terciárním vzděláním ve věkové skupině 30 – 34 let 13,1 % a mužů 13,9 %. Žen s pouhým základním či neukončeným vzděláním je v této skupině 7,8 % a mužů 6,8 %, zatímco rozdíly ve skupině nad 55 let jsou stále velmi výrazné.

Sociální infrastruktura

Vyvážená sociální infrastruktura vytváří základní předpoklad pro rovnocenné životní podmínky pro všechny obyvatele ČR a napomáhá k vytváření přiměřených sociálních jistot, vzdělání i možnosti rozvoje životního stylu a životních šancí.

V České republice v současnosti existuje poměrně široká síť zařízení sociální péče, jejichž počet a kapacita se postupně rozšiřuje podle potřeb vyplývajících z podmínek a možností každého regionu. Jako nástroj pro zlepšení situace v této oblasti slouží komunitní plánování.

Poskytovateli sociálních služeb jsou obce a kraje, nestátní neziskové organizace a fyzické osoby a Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Mezi nejvýznamnější sociální služby patří zejména domovy důchodců, penzióny pro důchodce, ústavy sociální péče pro dospělé, ústavy sociální péče pro mládež, pečovatelská služba, azylové domy, domy na půl cesty apod.

Tabulka 20: Zařízení sociální péče, 2003

Region soudržnosti	Počet ZSP	Kapacita ZSP	Místa v ZSP na 1000 obyv.
Praha	44	4 922	4,2
Střední Čechy	110	7 805	6,9
Jihozápad	115	8 488	7,2
Severozápad	134	10 738	9,5
Severovýchod	159	11 086	7,5
Jihovýchod	180	12 525	7,6
Střední Morava	169	11 776	9,6
Moravskoslezsko	157	9 795	7,8
Česká republika	1 068	77 135	7,6

Zdroj: Síť vybraných zařízení sociální péče v České republice podle krajů za rok 2003, ČSÚ, dopočty SRSV VŠE

I když převažujícím typem sociálních služeb v ČR je ústavní péče, v poslední době se prosazuje snaha podporovat rozvoj alternativních služeb k ústavní péči, které umožňují, aby klient zůstal ve svém přirozeném prostředí, uvnitř své rodiny a komunity. Významnou roli v této oblasti sehrávají organizace neziskového sektoru.

Sociální ekonomika

V současnosti prochází systém sociálních služeb reformou. Klíčovým místem poskytování sociálních služeb se stávají obce resp. kraje. Některé kraje resp. obce po získání kompetencí k poskytování sociálních služeb začaly usilovat o zefektivnění sítě sociálních služeb pomocí metod komunitního plánování, usilování o kvalitu sociálních služeb a modernizace systému sociální ochrany. S tím souvisí rovněž koncept sociální ekonomiky spojený s vyrovnáváním sociálních šancí.

V sociální ekonomice je hlavní pozornost soustředěna na místní spolupráci a konzultace různých partnerů při zabezpečování služeb. Subjekty sociální ekonomiky jsou jedním z mnoha aktérů lokální ekonomiky, přičemž družstevní forma vlastnictví je rovnocenná ostatním. Podpora sociální ekonomiky je nástrojem sociálního začleňování, zvyšování místní zaměstnanosti, ekonomického rozvoje přispívajícího k vyváženému rozvoji a prosperitě lokalit.

V současné době neexistuje v ČR jasný, explicitní vládní dokument hlásící se k pojmu sociální ekonomie. A to i přesto, že tento koncept je součástí sociálních politik a politik místního rozvoje v zemích EU. V české společnosti je zatím jen omezené povědomí o tom, co znamená sociální ekonomika a k čemu slouží. Některá témata sociální ekonomiky jsou podporována prostřednictvím Iniciativy EQUAL.

1.3.3.6. Zdravotnictví

Zdravotnictví České republiky, pokud jej porovnáme se situací v ostatních členských státech EU, je v současné době na srovnatelné odborné úrovni při výrazně nižších nákladech, což je na úkor určité "vnitřní zadluženosti" systému. Jde jednak o vnitřní zadluženost v rámci jednotlivých zdravotnických zařízení, která jsou umístěna v řadě případů v nevhodných prostorách a používají nevyhovující technické a přístrojové vybavení, jednak o opotřebovanost stávajících lidských zdrojů: důsledkem náročné, trvale finančně podhodnocené práce je často odchod pracovní síly do jiných států Evropy a její nahrazování pracovní silou z východní Evropy. Dalším problémem je snižující se zájem o pacienta - zhoršující se etika a morálka odrážející se v nižší kvalitě poskytované lékařské péče.

V souvislosti se stárnutím české populace se zvyšuje prevalence nemocí, navíc se zlepšuje diagnostika i možnosti terapie, systém se stává stále nákladnějším. Systém zdravotní péče bude proto nutno pro potřeby stárnoucí populace restrukturalizovat. Nutné investice do zdravotnictví v rámci propagace zdraví a prevence nemocí pomohou prodloužit produktivitu občanů na co nejdélší dobu, čímž přímo podpoří růst ekonomiky. Nedostatečné stávající zaměření na prevenci a podceňování jak individuálních, tak celospolečenských vlivů na zdraví jedince i celé naší populace se nepochybně promítne negativně v následujících letech. Jedním ze základních závazků České republiky po vstupu do Evropské unie je garantovat zabezpečení vysoké ochrany zdraví současně

s posílením ochrany spotřebitele. Při těchto aktivitách je potřeba také vzít v úvahu situaci 0,5 mil. zdravotně handicapovaných obyvatel.

Pokud hodnotíme úroveň lékařské péče poskytované v ČR – tzv. Národní zdravotní ukazatele v rámci Evropy - lze nalézt oblasti, ve kterých dosáhla ČR vynikající pozici. Je to například perinatální úmrtnost (4,0 promile), kojenecká úmrtnost, nové případy klinicky diagnostikovaného AIDS a nové případy HIV infekce. Naproti tomu jsou ukazatele, ve kterých ČR obsazuje poslední příčky: přirozený přírůstek, počet narozených, úmrtí na rakovinu mezi 25-64 rokem života, prevalence cukrovky (6,5% obyvatelstva), rakovina kolorekta – incidence i úmrtnost, rakovina plic, rakovina těla děložního, celková spotřeba alkoholu (zdroj: Atlas of Health in Europe – WHO 2003).

Zdravotní stav české populace je v současnosti charakterizován zvýšeným výskytem tzv. chronických neinfekčních onemocnění. Výskyt těchto onemocnění je stále častější i přesto, že je možné se jim do značné míry vyhnout, a jejich vzniku předcházet především dodržováním zásad zdravého životního stylu. Nejčastějšími závažnými a v některých případech přímo život ohrožujícími onemocněními jsou nemoci oběhové soustavy a nádorová onemocnění.

Nemoci oběhové soustavy jsou nejen nejčastější příčinou smrti, ale i nejčastější příčinou hospitalizace. V České republice způsobují přes polovinu všech úmrtí a přes poměrně ustálený trend úmrtnosti v posledních čtyřech letech měly v roce 2003 za následek 58 tisíc zemřelých (ÚZIS, Zdravotnická ročenka 2003). Dalším velmi závažným a tím i medicínsky a statisticky intenzivně sledovaným onemocněním jsou zhoubné novotvary (ZN). Jsou druhou nejčastější příčinou úmrtí a třetím nejčastějším důvodem hospitalizace (po nemocech oběhové soustavy a nemocech trávicí soustavy). V roce 2003 zemřelo na novotvary 29 tisíc osob.

Tabulka 21: Zhoubné nádory - pořadí ČR v incidenci a mortalitě podle světových standardizovaných měř (srovnání se 196 zeměmi)

	Incidence		Mortalita	
	muži	ženy	muži	ženy
Ledviny	1.	1.	1.	1.
Kolorektum	1.	11.	1.	2.
Slinivka břišní	6.	4.	4.	7.
Vaječníky	x	4.	x	9.
Všechny novotvary bez dg. C44	11.	18.	4.	10.

Zdroj: Globocan 2002

Dalším velmi závažným faktorem ohrožujícím zdraví jsou úrazy, které jsou třetí nejčastější příčinou úmrtí. V roce 2003 zemřelo 7 295 osob (4 848 mužů a 2 447 žen) na následky vnějších příčin. Počet úmrtí na úrazy se proti předchozímu roku zvýšil o 7 %.

Základní problém českého zdravotnictví lze v současnosti definovat takto: **vysoký standard poskytované zdravotní péče spolu s nízkou finanční spoluúčastí pacientů nezajišťuje dostatek finančních prostředků na financování zdravotnictví.** Systém je třeba zefektivnit jak z pohledu ekonomického (financování, řízení, dostupnost péče, restrukturalizace lůžek), tak z pohledu odborného (předcházení onemocněním a zdravý životní styl vedoucí ke zvýšení procenta aktivní populace a snížení nutnosti čerpání zdravotní péče).

Státy EU si uvědomují důležitost zvýšení efektivity zdravotnictví prostřednictvím investic do informačních technologií, vzdělání, inovací a zdravotnických zařízení, jak je zdůrazněno v Community Strategic Guidelines pro rok 2007 – 2013. Pro dosažení

maximální efektivnosti zdravotnictví je nutné, aby byly tyto investice směřovány především do oblasti zvýšení prevence nemocí a na minimalizaci nedostatků zdravotnické infrastruktury. Intervence v oblasti zdravotnictví znamenají zlepšení kvality zdravotní péče, jež přímo napomáhá zvýšení produktivity populace a snížení negativních sociálních dopadů.

Pro sektor zdravotnictví jsou stanoveny tři následující základní oblasti:

- prevence zdravotních rizik – informační kampaně, vzdělávání, technologie, přístroje a vybavení, které povedou k prevenci zdravotních rizik a k minimalizaci zdravotních následků;
- zlepšení zdravotní infrastruktury a služeb – zdravotnická informatika (např. telemedicína, e-health);
- komplexní zdravotně-sociální péče o osoby znevýhodněné svým zdravotním stavem nebo věkem.

Zdravotnická infrastruktura

Síť zdravotnických zařízení kopíruje sídelní strukturu bez výrazných regionálních disparit. Centrem zdravotní péče v České republice je Praha, v níž se nacházejí specializovaná pracoviště, jejichž spádovým územím je v podstatě celá republika. Dalšími významnými centry jsou města, v nichž sídlí lékařské fakulty, jako je Brno, Olomouc, Plzeň, Hradec Králové.

Ke konci roku 2004 bylo v Registru zdravotnických zařízení evidováno celkem 27 061 zařízení³⁵, z toho 266 zařízení státních (zřizovatel ministerstvo zdravotnictví a ostatní centrální orgány) a 26 795 zařízení nestátních (zřizovatel kraj - 313, město, obec - 209, fyzická osoba, církev, jiná právnická osoba - 26 273).

Síť zdravotnických zařízení ústavní péče se koncem roku členila na:

- 197 nemocnic s celkem 65 488 lůžky. Kapacita akutní lůžkové péče dlouhodobě klesá (v r. 2004 pokles o 2,8 %) ve prospěch lůžek následné péče (v r. 2004 nárůst o 12 %);
- 166 odborných léčebných ústavů (včetně ozdravoven a hospiců) s 23 189 lůžky;
- 83 lázeňských léčeben s 25 149 lůžky.

Zajištění a dostupnost specializované a úzce specializované ambulantní péče v regionech soudržnosti, resp. v krajích není zcela vyvážené. Především úzce specializovaná péče je vázána převážně na ambulantní části velkých lůžkových zařízení, zejména fakultních nemocnic. Také samostatné ordinace lékařů specialistů se nacházejí ve větší koncentraci spíše ve větších městech jako doplňující služby ambulantních částí nemocnic. Nižší podíl ambulantních specialistů než praktických lékařů vykazují zejména Střední Čechy (obyvatelstvo vyhledává specializovanou péči ve fakultních nemocnicích na území Prahy), kraj Vysočina (Jihovýchod) a Zlínský kraj (Střední Morava).

Hygienickou službu zabezpečuje v současnosti 14 zdravotních ústavů (125 lékařů, 816 zdravotnických pracovníků nelékařů) přímo řízených Ministerstvem zdravotnictví.

³⁵ Následující statistické údaje z r. 2004 jsou převzaty z ÚZIS.

Počet lékáren dlouhodobě narůstá, i když se v posledních letech nárůst zpomalil. Na 1 lékárnou připadá v průměru 4 300 obyvatel.

1.3.3.7. Kultura

Kultura a její přínos k rozvoji ČR

Česká republika patří k zemím s bohatou kulturní tradicí a dědictvím, jejichž potenciál dosud není dostatečně cíleně využíván ke strukturálnímu rozvoji, s výjimkou cestovního ruchu, neboť dochované zdroje kulturního dědictví (umělecká díla, sbírky muzejní povahy, knihovní fondy, umělecké, řemeslné a technické památky) a instituce, jež je prezentují, jsou významným cílem kulturní turistiky a turistické oblasti.

Kultura v ČR byla identifikována jako konkrétní činitel při budování jak sociálního, tak ekonomického pilíře v rámci trvale udržitelného rozvoje³⁶ a dále pak **je zahrnuta do strategie hospodářského růstu**, která je podkladem pro určení priorit v oblasti kultury:

- podpora rozvoje regionů prostřednictvím kulturní infrastruktury
- zlepšení podmínek pro investice a poskytování služeb v oblasti kulturního průmyslu
- zabezpečení ochrany a revitalizace kulturního dědictví.

Význam kultury pro rozvoj je zdůrazňován i na evropské úrovni. Byly definovány oblasti, na které se rozvoj zaměřuje:

- podpora podnikání, místní zaměstnanosti a rozvoje komunit, které kladou důraz na schopnost přitahovat osoby s vysokou kvalifikací, jmenovitě v oblasti kulturních služeb,
- podpora obnovy fyzického prostředí, kde je žádoucí soustředit se i na obnovu historického a kulturního dědictví,
- akce přispívající k sociální soudržnosti, včetně doporučených akcí zaměřených na kulturní integraci,
- posilování cestovního ruchu, jehož nedílnou součástí je kulturní turistika³⁷.

Hmotné kulturní dědictví České republiky

V mezinárodním srovnání má ČR velmi hustou síť kulturních památek a památkově chráněných historických sídel (památkových rezervací a památkových zón)³⁸ a kulturních institucí: zejména unikátní je **síť muzeí a galerií**, které uchovávají více než 64 milionů sbírkových předmětů a jejich expozice navštíví ročně 7,5 milionu návštěvníků³⁹, dále máme početnou **síť knihoven**, kterých je v ČR celkem 6 166 s 20,1 milionu návštěvníků

³⁶ Strategie udržitelného rozvoje

³⁷ Strategické obecné zásady Společenství pro období 2007-2013.

³⁸ Kulturní památky, památkové rezervace a památkové zóny, jejich ochrana a péče o ně jsou upraveny zák. č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů. V současné době je v České republice přibližně 44 000 nemovitých kulturních památek (z toho je 191 národních kulturních památek), 900 000 movitých kulturních památek a 575 památkových rezervací a památkových zón městského, vesnického, krajinného, popř. archeologického typu. (Údaje převzaty z Ústředního seznamu kulturních památek ČR.)

ročně⁴⁰ a **divadel a kin**, kde počet návštěvníků v posledních letech stále stoupá, v roce 2003 to bylo 4,4 milionů návštěvníků divadel a 12,1 miliónů návštěvníků kin.

Za posledních pět let se počet muzeí a galerií, vč. památníků zvýšil o 21 zařízení (+ 18 poboček). Nárůst v posledním roce zaznamenaly některé ze základních aktivit muzeí, galerií a památníků: oproti roku 2000 bylo realizováno o 12,1 % (celkem 1 673) výstav a expozic. Tento nárůst měl přímý dopad na zvýšení návštěvnosti expozic a výstav (9 002 582 návštěvníků) a rozvoj znalostní ekonomiky formou podpory vědeckých a výzkumných aktivit.

Tabulka 22: Kulturní instituce v regionech soudržnosti ČR v r. 2004

Region soudržnosti	Muzea	Galerie (muzea výt.v.umění)	expozice muzeí a galerií	Samost. památníky	Výstavní síně	z toho pro stálé expozice	Knihovny (2003)	pobočky knihoven (2003)
Praha	7	5	117	6	19	12	39	50
Střední Čechy	37	6	250	11	17	10	967	62
Jihozápad	40	7	161	5	37	18	1 162	119
Severozápad	21	6	165	3	23	12	434	70
Severovýchod	61	17	264	16	48	20	1 070	132
Jihovýchod	42	10	277	10	65	34	1 226	209
Střední Morava	24	2	154	7	9	4	845	179
Moravskoslezsko	15	2	69	3	9	3	303	138
ČR	247	55	1 457	61	227	113	6046	959

Zdroj: ČSÚ a Centrum informací o kultuře ČR

Mimořádně hodnotná a v celoevropských podmínkách unikátní je i síť památkových objektů, zpravidla **hradů a zámků s původními interiéry** a bohatými historickými mobiliárními fondy, trvale zpřístupněnými veřejnosti pro kulturní a výchovně vzdělávací účely, které v současné době navštěvuje přibližně 10 mil. osob za rok z domova i zahraničí a jejichž návštěvnost stále stoupá.⁴¹ Většina z těchto památkových objektů je v neuspokojivém stavu a je potřeba se intenzivně věnovat jejich rekonstrukci a revitalizaci včetně přílehlých objektů a umožnit i rozvoj souvisejících služeb. Významná je i síť **městských, venkovských a krajinných památkových zón a rezervací a řada movitých kulturní památek**, kterými Česká republika disponuje a tvoří nezbytnou součást jejího kulturního dědictví. Důraz je potřeba klást na jejich revitalizaci a obnovu, ale i jejich prezentaci a propagaci široké veřejnosti. Dále existuje celá řada **kulturních zařízení a subjektů**, které poskytují kulturní služby, spočívající ve zpřístupňování umělecké tvorby a kulturního dědictví veřejnosti a v získávání, zpracování, ochraně, uchování a zpřístupňování informací, které slouží k uspokojování kulturních, kulturně výchovných nebo kulturně vzdělávacích potřeb veřejnosti.

Existence kulturní infrastruktury je předpokladem pro fungování kulturního průmyslu s vysokou přidanou hodnotou, bez negativního vlivu na životní prostředí a s řadou multiplikačních efektů. Pro kvalitnější využití kulturního dědictví je zejména nutno vytvořit datovou infrastrukturu umožňující snadný přístup k informacím o kulturním bohatství, o jeho dostupnosti, možnostech kulturního vyžití. Dále je zapotřebí dobudovat infrastrukturu hmotnou zahrnující zejména zlepšení přístupu ke kultuře v širším slova

³⁹ Údaj Asociace muzeí a galerií, převzatý z Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví v České republice na léta 2003 - 2008 (koncepce rozvoje muzejnictví)

⁴⁰ Údaj Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu ze Statistiky kultury 2003, Praha 2004

⁴¹ Údaje převzaty ze Statistiky kultury 2003, NIPOS, Praha 2004.

smyslu. Těmito základními atributy vybavené kulturní bohatství tak významně napomůže zvýšení zaměstnanosti, ekonomického rozvoje a atraktivity regionů pro investory, poskytovatele služeb a v neposlední řadě pro turisty. Dostupná nabídka kulturních aktivit a služeb přispívá rovněž ke kultivaci pracovní síly, čímž podporuje rozvoj kreativních schopností a tedy i vyšší flexibility na trhu práce. Kulturní dědictví se stane podnětem i pro rozvoj na něj navazujících služeb (od ubytovacích až po umělecká díla a jiná specifikovaná řemesla) či bude figurovat jako zkvalitňující prvek vzdělávání a trávení volného času.

Vzdělávání a aktivity v oblasti kultury

Oblast kulturního vzdělávání a podpora aktivit kulturního významu je jedním ze stěžejních bodů v rámci rozvoje kultury v České republice. Rozvoj lidských zdrojů, a to nejen v oblasti kultury, přispívá jednoznačně ke snižování nezaměstnanosti a růstu produktivity pracovní síly, růstu životní úrovně obyvatelstva dané země a v oblasti kultury budování tzv. sociálního kapitálu, růstu národního sebevědomí a pocitu vlastní identity, pocitu sdíleného závazku jako zdroje regenerace a revitalizace obcí a komunit.

Velmi efektivní je existence sítě **multifunkčních kulturně - vzdělávacích zařízení** v ČR, komplexních společenských center, která slouží jako centra rozvoje kultury a navazují na sebe řadu dalších rozvojových aktivit v oblasti kultury a vzdělávání. Jejich existence je významná jak ve velkých městských oblastech, tak v oblastech venkovských. Nemalý význam hrají i **kulturní aktivity nadnárodního charakteru a přeshraniční spolupráce v oblasti kultury** (kulturní festivaly a semináře, podpora mobility umělců a jejich tvorby atd). Jejich cílem je především zatraktivnění regionů České republiky, ale i celého Evropského kontinentu a tím i posílení integrity sociální a hospodářské mezi jednotlivými členskými státy. Mezi další oblasti ovlivňující významnou měrou celkový rozvoj jednotlivých obcí a regionů patří **tradiční lidová kultura**, která svými specifickými rysy obohacuje soudobou evropskou kulturu. Na ni navazují neprofesionální umělecké aktivity dětí, mládeže i dospělých, které mají často zásadní význam pro upevňování místních občanských společenství a pro kulturní život zejména v menších obcích, kde jeho prezentace často zajišťuje jediný kontakt místních obyvatel. V neposlední řadě je třeba upozornit na **kulturní aktivity příslušníků národnostních menšin** žijících v České republice, jejichž integrace do české kultury umožňuje sblížení a pomáhá při odstraňování rasové a národnostní nenávisti a netolerance

Podpora informační společnosti v oblasti kultury

Využití zdrojů kulturního dědictví je součástí tvorby nových hodnot pro potřeby veřejnosti zejména prostřednictvím informačních technologií. (digitalizace, paměťové instituce, elektronické a audiovizuální archívy atd.) Efektivní **využití informačního potenciálu v kulturním sektoru** podporuje růst povědomí o kulturní identitě a s tím souvisejících estetických hodnot a podporu informační společnosti, která je v souladu s Akčním plánem eEurope 2005, jakožto součástí Lisabonské strategie a novou strategií pro Informační společnost pod názvem i2010. Otevření kulturního sektoru veřejnosti, zajištění volného přístupu k informacím, zpřístupnění sbírek veřejnosti, uchování uměleckých děl na základě audiovizuálních a elektronických archívů vytváří potenciál zejména pro oblasti inovací, investic a integraci informačních technologií do každodenního života společnosti.

1.3.3.8. Modernizace veřejné správy

Kvalitní a efektivní výkon veřejné správy významně ovlivňuje kvalitu života občanů v obcích a regionech má významný motivační potenciál pro jejich ekonomický a sociální rozvoj. Zároveň hraje klíčovou úlohu při rozvoji partnerství a rozvoji občanské společnosti v regionech. Nezbytnou součástí modernizace veřejné správy je strukturovaný dialog mezi institucemi EU, vládou, kraji, obcemi, sociálními partnery a občanskou společností.

Vláda České republiky se ve svém programovém prohlášení hlásí k cílům stanoveným v rámci lisabonského procesu. V možnostech moderních ICT vidí vláda ČR příležitost a šanci k nastartování dlouhodobě udržitelného rozvoje společnosti založené na znalostech. Využívání moderních ICT představuje nástroj k dosažení růstu produktivity práce a celkové vzdělanosti, řešení celospolečenských problémů. Nové technologie a sítě umožňují zcela odlišný přístup k informačním zdrojům a k práci s nimi. Zajištění příznivých podmínek pro efektivní tvorbu, správu a šíření informací má také značný rozvojový potenciál lidských zdrojů v oblasti podnikání i veřejné správy. Součástí těchto podmínek jsou i dostupné informační a transakční on-line služby veřejného sektoru, které svým uživatelům přinášejí konkrétní měřitelné efekty.

Významnou výzvou je v tomto kontextu i vytváření institucionální absorpční kapacity veřejné správy. Toto institucionální zázemí by mělo být v následujícím období posilováno vzhledem k mezinárodním tendencím. Dosud z hlediska rozvoje lidských zdrojů není dostatečně rozvinuto místního rozvojového partnerství, které zohlední potřeby a možnosti všech místních aktérů a zajistí provázanost místních politik s rozvojovými programy a politikami státu a regionu.

Modernizace ústřední státní správy

Modernizace ústřední státní správy je zastřešena vládou schválenou Reformou ústřední státní správy. Jejím cílem je zásahem do systému zajistit, aby ústřední správní úřady lépe prosazovaly realizaci zákonů a efektivněji sloužily vládě a společnosti. Mají být více orientovanými na kvalitu služeb a na výsledky. Zavedeny mají být nástroje umožňující systematické zvyšování efektivity vynakládání veřejných prostředků na činnost ústředních správních úřadů a nástroje zvyšující kvalitu služeb ústřední státní správy. Zlepšit se má realizace vládní politiky a kvalita materiálů předkládaných vládě ústředními správními úřady. Reforma má podpořit širší využití moderních technologií a manažerských metod řízení a zvýšit horizontální koordinaci ústředních správních úřadů. Nové technologie jsou příležitostí pro vytváření moderní a efektivní veřejné správy, která nabízí nové nebo zlepšené služby, jež jsou výsledkem reformy dosud užívaných postupů. Služby veřejné správy musí být pro uživatele jednoduché a musí být dostupné všem, tedy i handicapovaným či jinak znevýhodněným skupinám obyvatel. Při využívání ICT musí být zamezeno zneužívání citlivých informací a je třeba důsledně dbát na ochranu osobních údajů.

Hlavními směry modernizace ústřední státní správy budou:

1. Racionalizace procesů v ústřední státní správě, jejímž smyslem je oprostít ministerstva od velké části operativních procesů a podpořit postupný přechod k poptávkovému sestavování rozpočtu. Bude nově nastaveno poslání a odpovědnost ústřední státní správy za hodnoty ve společnosti. Budou definovány a popsány procesy probíhající v současné ústřední státní správě a následně bude provedena racionalizace

procesů s cílem zvýšit efektivnost a kvalitu služeb v ústřední státní správě. Vrcholem snažení by měla být komplexní reorganizace ústřední státní správy na základě nového zákona. Měla by být podpořena lepší realizace auditu výsledků, výkonů a rozpočtování zaměřené na sledování cílů (účelů) a výkonů.

2. Zlepšení řízení v ústřední státní správě. Základní prioritou je potlačit tzv. resortismus a implementovat do ústřední státní správy moderní metody řízení a komunikace, vybudovat a podpořit manažerské kapacity využívající moderních technologií a metod řízení pro celkovou změnu pojetí fungování ústřední státní správy od nabídkového k poptávkovému modelu, zajistit mechanismy a pravidla pro horizontální a vertikální komunikaci a koordinaci ústředních správních úřadů při přípravě politik a zákonů a napomoci zavádění informačních a komunikačních technologií a s tím související zlepšení řízení znalostí.

Modernizace územní veřejné správy

Po dokončení reformy územní veřejné správy je v ČR aplikován tzv. „spojený model výkonu veřejné správy“, kde orgány samosprávy vykonávají, na základě zvláštních zákonů, vedle samosprávy také v přenesené působnosti státní správu.

Kvalitní a efektivní výkon územní veřejné správy hraje klíčovou úlohu při rozvoji partnerství a rozvoji občanské společnosti v regionech. Proto je nyní pozornost zaměřena na modernizaci a rozvoj územní veřejné správy se zvláštním důrazem na optimalizaci právních a ekonomických podmínek. Spojený model výkonu veřejné správy klade zvýšené požadavky na koordinaci výkonu dozoru a kontroly přenesených působností s metodickou podporou činností v samostatné působnosti. Jsou průběžně mapovány problémy, které vznikají při výkonu působností orgány územních samosprávných celků. Probíhá analýza působností vykonávaných těmito orgány včetně návrhů řešení a vyčíslení dopadů navrhovaných změn na veřejné rozpočty. Je zpracovávána metodika výpočtu příspěvku na výkon státní správy pro krajskou i obecní úroveň. Jsou analyzovány mechanismy koordinace mezi orgány ústřední státní správy a orgány územní veřejné správy. Jelikož zejména malé obce nemají pro zajištění svých kompetencí dostatečné personální zdroje, připravuje se legislativní zakotvení meziobecní spolupráce včetně motivačních finančních nástrojů.

Klíčovým předpokladem profesionálního výkonu územní veřejné správy je kvalitní příprava a vzdělávání úředníků. Systém profesní přípravy zahrnuje povinné vstupní školení, průběžné odborné vzdělávání včetně zvláštní odborné způsobilosti (pro zaměstnance, kteří vykonávají zákonem stanovené správní činnosti) a přípravu středního a vrcholového managementu územní veřejné správy a je stanoven zákonem č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků.

V oblasti průběžného vzdělávání, zvláštních odborných způsobilostí a jazykové přípravy chybí distanční formy přípravy. Rovněž chybí fungující informační systém o vzdělávání a systém hodnocení kvality vzdělávacích institucí, který by umožňoval zvyšovat kvalitu akreditací těchto institucí, podporoval vzdělávání a certifikaci kvalitních lektorů a uznávání získaného vzdělání. Chybí systém povinného vzdělávání zastupitelů na úrovni obcí a krajů.

V oblasti zvyšování efektivnosti organizací územní veřejné správy jsou zaváděny moderní nástroje řízení kvality (CAF, Benchmarking, Balanced scorecard, ISO 9000 a

14000, komunitní plánování, Místní agenda 21). Používání těchto nástrojů je však stále spíše výjimkou nežli běžnou praxí. Širšímu používání těchto metod brání především nedostatek odborníků a omezené finanční zdroje. V oblasti zvyšování efektivnosti veřejných služeb byla zpracována Analýza a Strategie podpory dostupnosti a kvality veřejných služeb, je připravován informační systém o veřejných službách a je realizován rozsáhlý projekt benchmarkingu.

1.3.4. Doprava, informační a telekomunikační technologie

1.3.4.1. Doprava

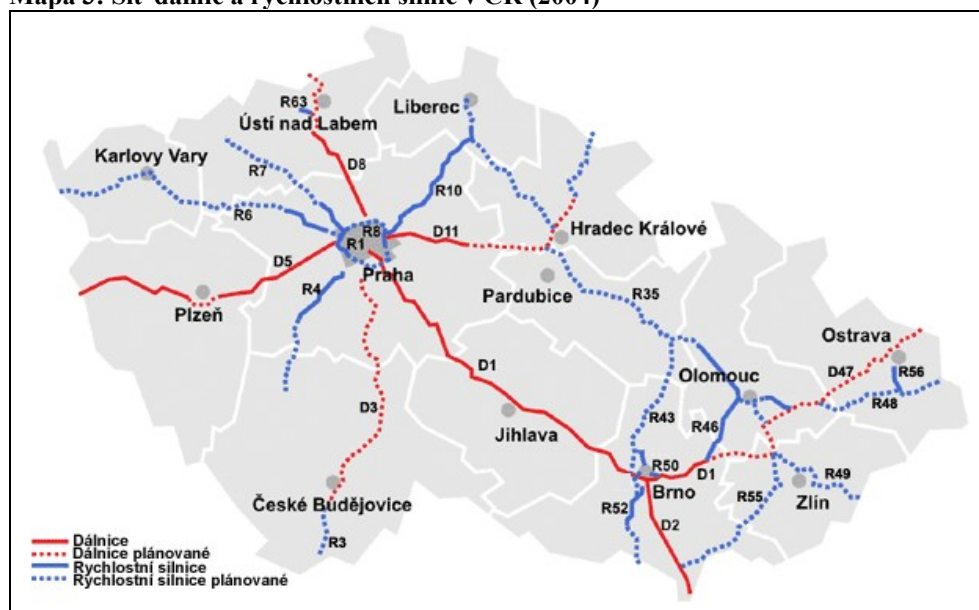
Vzhledem ke svému historickému vývoji má Česká republika jednu z nejhustších dopravních sítí v Evropě, zejména železniční a silniční. Kromě toho disponuje značným počtem letišť v majetku a provozu různých subjektů, malý je však počet veřejných letišť schopných mezinárodního provozu. Po labskovltavské vodní cestě má přímé spojení se Severním mořem. Z hlediska hustoty je dopravní infrastruktura srovnatelná se státy EU, avšak v kvalitativních parametrech výrazně zaostává.

Silniční doprava

Podíl silniční dopravy na celkovém objemu nákladní dopravy je značný, což je dáno především rozvojem nových logistických technologií. Jejím nárokům za současných podmínek odpovídá nejlépe silniční doprava. Nová distribuční centra a průmyslové zóny jsou tak budovány především s ohledem na kvalitní připojení ke komunikacím dálničního typu. Nepříznivý trend je možné ovlivnit programovou podporou kombinované dopravy a zdokonalením technologií využívaných v této oblasti, rozvojem integrovaných dopravních systémů. Jedním z nejdůležitějších faktorů nákladní dopravy je rozvoj dopravně-logistických center (veřejných logistických center – VLC), kde jsou optimálním způsobem kombinovány různé typy dopravy a jeho programová podpora.

V následujících letech je třeba dobudovat síť dálnic a rychlostních komunikací. Dále je nezbytné modernizovat 3300 km z celkových 6156 km silnic I. třídy, neboť nedosahují normových parametrů a ohrožují zdraví a životy obyvatel. Také stav silnic II. a III. třídy neodpovídá hospodářským potřebám a bezpečnosti provozu, což je jedna z hlavních příčin nedostatečného ekonomického rozvoje periferních oblastí republiky.

Mapa 3: Síť dálnic a rychlostních silnic v ČR (2004)

Zdroj: www.rsd.cz

Dálnice, rychlostní komunikace a silnice první třídy (6 702 km) jsou v majetku státu, silnice II. a III. tříd (48 797 km) v majetku krajů, místní komunikace (72 300 km) v majetku obcí. Regionální silniční síť je sice dostatečně hustá, má však špatnou kvalitu vozovek a objektů, většinou nesplňuje normované parametry a vykazuje značné množství dopravních závad. V České republice je ve srovnání se zeměmi EU také malý rozsah samostatných pruhů pro nemotorovou dopravu (např. cyklostezky). Počet smrtelných dopravních nehod výrazně překračuje průměr EU. Celkový počet dopravních nehod v roce 2004 činil 26 516.

Existuje potřeba výstavby obchvatů s cílem odstranit dopravní závady na intenzivně využívaných silnicích v obytné zástavbě. To povede ke zvýšení bezpečnosti dopravy, chodců, cyklistů atd. Budou muset být plněny normy EU.

Inteligentní dopravní systémy

Jedná se o technická opatření na zvládnutí velkých objemů silniční dopravy a zvýšení její bezpečnosti (intenzifikace upřednostněná před extenzivním rozvojem). Podpora by byla využita na implementaci inteligentních dopravních systémů (ITS) za účelem zvýšení bezpečnosti a plynulosti silniční dopravy. Technologie ITS umožňují např. sledování stavu silnic, zabezpečení plynulého a bezpečného cestování (koordinované řízení dopravního provozu, dávkování vozidel, proměnné dopravní značky, systémy zjišťující výskyt dopravní nehody nebo kongescí, doporučení vhodné objížďky, atd.)

Železniční doprava

Česká republika má vysokou hustotu železniční sítě, kde provozní délka tratí je 9 602 km (rok 2003), ale zaostává v elektrifikaci těchto tratí a v počtu dvou a více kolejových tratí (provozní délka těchto tratí je 1 845 km). K největším problémům patří zanedbaný technický stav a zastaralé sdělovací a zabezpečovací zařízení. Tyto faktory mají za následek nízkou přepravní rychlost na většině tratí mimokoridorových. Celkový počet vážných nehodových událostí na železnici v roce 2004 činil 268; 232 osob bylo usmrceno, z toho 224 osob na silničních přejezdech a přejetých osob na trati. Vzhledem k realizovaným výkonům je počet nehod relativně nízký.

Železnice jsou zanedbány nejvíce. Za vše hovoří skutečnost, že modernizace železničních koridorů začala o 30 let později, než byla zahájena výstavba dálniční sítě. V České republice dochází k modernizaci hlavních železničních tratí – tranzitních koridorů. Tyto koridory jsou zařazeny do evropských sítí dle mezinárodních dohod AGC (European Agreement on Main International Railway Lines, 1985), AGTC (European Agreement on Important International Combined Transport Lines and Related Installations, 1991) a TEN-T (Trans European Network - Transport, dříve TINA - Transport Infrastructure Needs Assessment in Central and Eastern Europe). V návaznosti na evropské rozdělení byly v České republice stanoveny trasy následujících železničních koridorů:

I. železniční koridor: (Berlin - Dresden) - Děčín - Praha - Pardubice - Česká Třebová - Brno - Břeclav - (Wien / Bratislava – Budapest).

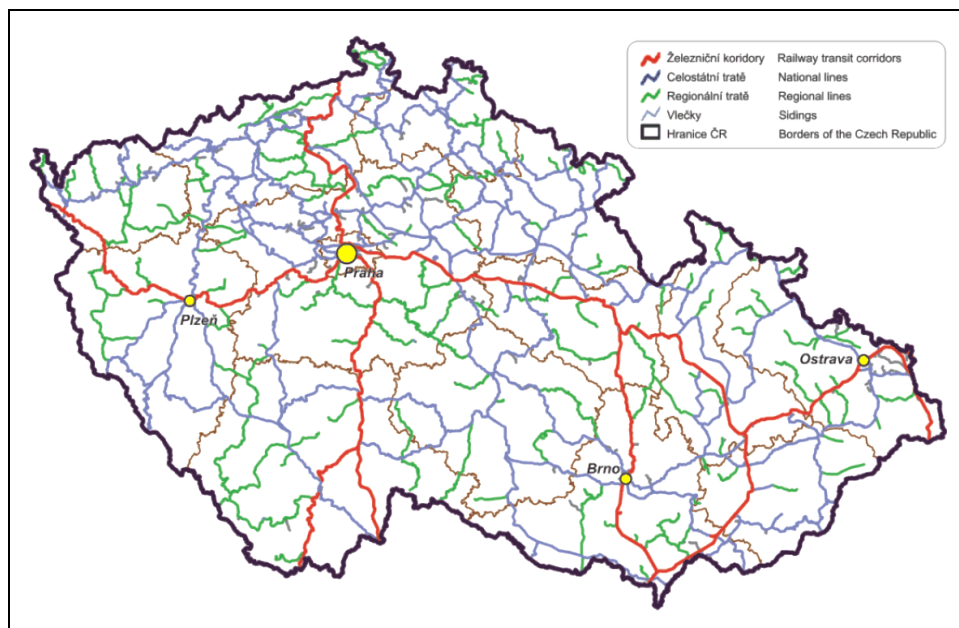
II. železniční koridor: (Gdaňsk - Warszawa - Katowice) - Petrovice u Karviné - Ostrava - Přerov - Břeclav; odbočná větev Přerov - Olomouc - Česká Třebová.

III. železniční koridor: (Le Havre - Paris - Frankfurt a.M.) - Cheb - Plzeň - Praha - Ostrava - (Žilina - Košice - Lvov); odbočná větev Plzeň - Domažlice - (Nürnberg).

IV. železniční koridor: (Stockholm - Dresden) - Děčín - Praha - Tábor - Veselí nad Lužnicí - České Budějovice - Horní Dvořiště - (Linz - Salzburg - Ljubljana - Rijeka - Zagreb).

Kvalitu železničního systému ČR negativně ovlivňuje také zanedbaný technický stav některých důležitých železničních uzlů, zde dochází k významným časovým ztrátám a tím ke snižování kvality dopravních procesů. Trvalým problémem je nevyhovující stav vozového parku železniční dopravy a jeho nutná obnova.

Mapa 4: Železniční síť v ČR

Zdroj: Ročenka dopravy 2003, MD ČR 2004

Letecká doprava

Letecká doprava vykazuje v České republice nejrychlejší nárůst. Je zde v provozu 85 civilních letišť, z nichž 12 slouží veřejnému mezinárodnímu provozu. Letiště Praha-Ruzyně má ovšem dominantní postavení, neboť zajišťuje přes 94 % výkonů v osobní a 84 % výkonů v nákladní dopravě. Mezi další letiště s mezinárodním významem patří Brno, Ostrava, Karlovy Vary, Pardubice a Kunovice, jejichž kapacita je však využívána pouze v omezené míře. Většímu využití brání většinou zastaralé technické vybavení a malá kapacita odbavovacích prostor.

U výše uvedených letišť se však projevuje nedostatečná provázanost na ostatní části dopravní infrastruktury, především na osobní kolejovou dopravu.

Vnitrozemská vodní doprava a cesty

Vnitrozemskými vodními cestami jsou zákonem č. 114/95 Sb., o vnitrozemské plavbě, definované *vodní toky a jiné vodní plochy, na kterých je možno provozovat plavbu*. Délka využívaných vodních cest na území ČR je 663,6 km, z toho pro dálkovou vodní dopravu je využitelných 303 km souvislé labskovltavské vodní cesty. Vodní doprava má v ČR poměrně malý podíl na přepravních výkonech. Zčásti je to dáno jediným napojením sítě vodních cest v ČR na Labe, které je co do splavnosti poněkud problematické. Jen malá část vodní sítě ČR může být zařazena do odpovídajících mezinárodních kategorií bez jistých přídatných omezení.

Kombinovaná doprava

Od roku 1995 výkony silniční dopravy narostly o 49 %. V důsledku tohoto trendu významně vzrostlo dopravní zatížení celostátních a místních komunikací, což má negativní důsledky pro životní prostředí. Se vzrůstajícími obavami se hovoří o tom, že 67 % celkové mezinárodní dopravy se uskutečňuje po silnicích. V kombinované dopravě však dochází k pomalému, ale trvalému růstu. Zboží přepravené v kontejnerech po železnici má průměrný roční nárůst přibližně 1,1 %. V České republice existují také poměrně dobré vyhlídky na rozvoj kombinované dopravní infrastruktury propojením s logistikou v rámci předpokládaného rozvoje veřejných logistických center.

1.3.4.2. Veřejná doprava a dostupnost

Podíl veřejné dopravy k individuální automobilové dopravě se změnil z hodnoty 80:20 v 90. letech na současný podíl 50:50. Tato situace značnou měrou přispívá k zhoršování stavu životního prostředí a to především v oblastech s vysokou urbanizací.

Základní dopravní obslužnost (dále ZDO) je přiměřené zajištění dopravy po všechny dny v týdnu z důvodu veřejného zájmu přispívající k trvale udržitelnému rozvoji území. Je zajišťována mimo jiné prvky:

- osobními a spěšnými vlaky vedenými po celostátních i regionálních tratích na území kraje a mezi kraji,
- soubory linek veřejné autobusové linkové dopravy provozovaných na území kraje a regionu, dále soubory linek veřejné autobusové linkové dopravy provozovaných po území několika krajů.

V některých krajích a regionech soudržnosti jsou realizovány integrované dopravní systémy spojující více druhů dopravy, nejčastěji veřejnou linkovou, železniční a systémy městských hromadných doprav (MHD, které jsou tvořeny více druhy doprav). V některých jsou využity moderní odbavovací systémy, většinou na bezkontaktním principu. V tomto smyslu je potřeba především rozvíjet již fungující dopravní systémy a usilovat o jejich vzájemné propojení.

1.3.4.3. Doprava a životní prostředí

Doprava je odvětvím, u kterého se nedaří naplňovat cíle udržitelného rozvoje. Negativní vlivy na životní prostředí u jiných odvětví v ČR klesají, u dopravy rostou. Nepříznivě se z ekologického hlediska vyvíjí přepravní dělba práce. Podíl environmentálně nejméně šetrné, nákladní silniční dopravy, roste. Silniční doprava velmi negativně ovlivňuje kvalitu životního prostředí především měst a příměstských oblastí.

Vzrůstající tlak dopravy na životní prostředí, ale i narůstající škody v ekonomice (kongesce v dopravních špičkách) budou vyžadovat prosazení řady opatření, které je nutno strategicky koncipovat a koordinovat:

- postupná změna dělby přepravní práce ve prospěch environmentálně šetrnějších druhů dopravy na základě obnovy a modernizace dopravní infrastruktury,

- realizace vhodných technických a infrastrukturních opatření (silniční obchvaty měst, protihlukové bariéry podél silnic) vedoucích k minimalizaci zdravotních rizik způsobených nadměrným zatížením hlukem a emisemi z pozemní dopravy,
- ve městech a městských aglomeracích budovat integrované dopravní systémy s výraznějším uplatněním kolejové dopravy (vč. železnice) jako environmentálně šetrnějšího druhu veřejné hromadné dopravy, podporovat systémy park-and-ride a bike-and-ride,
- v rámci realizace Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy ČR budovat hustou síť bezpečných cyklostezek.

1.3.4.4 Informační infrastruktura, komunikace a přenos informací

Informační infrastruktura zásadním způsobem spoluvytváří čtyři předpoklady hospodářského rozvoje naší země, kterými jsou:

- mobilita osob, zboží a informací,
- podpora rychlého zahájení podnikatelských záměrů na území ČR,
- implementace ICT přispívá ke konkurenceschopnosti cen výrobků a vyšší dostupnosti služeb produkovaných v podnicích ČR,
- využívání ICT vytváří podmínky pro vyšší efektivitu práce, výroby a konkurenceschopnost jako takovou.

Rozvoj vysokorychlostního přístupu už dnes napomáhá zvýšení efektivity v mnoha oblastech lidských činností. V současné době se začínají objevovat nové možnosti, stejně jako jejich významné dopady na celou společnost. Jde například o možnost práce na dálku (homeworking, teleworking atd.), která má zásadní důsledky pro řešení problémů zaměstnanosti, dopravy i životního prostředí. Informační infrastruktura do značné míry ovlivňuje také další oblasti společnosti a podnikatelského prostředí, z nichž zvláště význam z hlediska hospodářského růstu představuje regionální rozvoj.

Se záměrem vybudování informační společnosti byl v roce 2002 schválen „Akční plán eEurope 2005“. Účelem tohoto akčního plánu je vytvoření moderních on-line dostupných veřejných služeb zahrnujících elektronický přístup ke službám veřejné správy (e-government), elektronický přístup k systémům vzdělávání a výuky (e-learning), elektronický přístup ke službám péče o zdraví (e-health), dynamického prostředí pro elektronický obchod a podnikání (e-business, e-commerce) a v oblasti zábavy (e-entertainment). Prostředkem k naplnění těchto cílů má být široce dostupný vysokorychlostní přístup s konkurenceschopnými cenami a bezpečná komunikační infrastruktura. Implementace akčního plánu v České republice byla provedena Státní informační a komunikační politikou e-Česko 2006.

Vysokorychlostní přístup

Výsledky šetření Evropské komise z ledna 2005 týkající se penetrace vysokorychlostního přístupu členských zemí EU ukazují na velmi nízké procento pokrytí domácností ČR, pouze 1,5-2 % domácností. U firemních subjektů byla podle šetření ČSÚ penetrace

vysokorychlostního přístupu v ČR na úrovni cca 20 %, což je zhruba polovina průměru EU (39 %).

Trh vysokorychlostního přístupu je v ČR dosud málo rozvinutý. Uspokojivá je situace pouze v oblasti páteřních sítí, které propojují krajská města a kde již existuje dostatek optických i jiných přenosových kapacit. V odlehlých a z pohledu poskytovatelů služeb elektronických komunikací nezajímavých regionech je prostor pro budování páteřních i přístupových sítí, jejichž vznik je často iniciován veřejným sektorem. Většinou jsou tyto sítě budovány za finanční pomoci evropských a národních fondů.

Neuspokojivá je však situace v oblasti přístupových sítí. Za klíčovou považuje Česká republika nabídku služeb vyžadujících vysokorychlostní přístup. Stále chybí nabídka konvergovaných služeb (tzv. služby trojí hry – hlas, video a data), rozvoji brání negativní nebo nedostatečné zkušenosti dosavadních uživatelů s nízkou kvalitou nabízených služeb, neznalost přínosů vysokorychlostního přístupu jak mezi koncovými uživateli, tak i mezi poskytovateli služeb. Poptávku po on-line službách rovněž snižuje nedostatečná počítačová gramotnost obyvatelstva, zejména v určitých věkových kategoriích, které dávají přednost jednoduššímu způsobu získávání informací a využívání on-line služeb (televize). S vytvořením vysokorychlostní infrastruktury je nezbytné reflektovat i otázky týkající se bezpečnosti a integrity služeb elektronických komunikací. Je třeba klást důraz na prevenci závažných havárií a integrovanou prevenci.

Jedním z možných řešení může být vytváření technologických předpokladů pro vybudování infrastruktury pro vysokorychlostní přístup v rámci koncepcí, projektování a výstavby dopravních komunikačních tras, energetických rozvodů, produktovodů nebo železničních sítí apod. tato integrace aktivit při výstavbě pomůže snížit finanční náročnost z dlouhodobého hlediska a nabídnout možnosti pronájmu infrastruktury pro výstavbu vysokorychlostních sítí elektronických komunikací (návratnost investice).

Transformace stávajících veřejných přístupových telekomunikačních sítí na sítě umožňující vysokorychlostní přístup i budování sítí nových je dlouhodobý proces. V zájmu dosažení maximálního a trvalého efektu je proto na úrovni státu nezbytné podporovat rozvoj vysokorychlostního přístupu ve městech i na venkově. Za určitých specifických podmínek pak vláda po přechodnou dobu hodlá podpořit i zvláštní projekty infrastrukturní povahy (metropolitní sítě), a to v případech, kdy splňují zvláštní kritéria, převážně tam, kde standardní mechanismy trhu dosud nevytvářejí vhodné podmínky a neposkytují dostatečné zdroje pro budování nových sítí. Podmínkou bude otevřený přístup k této infrastruktuře, sdružování prostředků na výstavbu těchto sítí, agregace požadavků na vysokorychlostní přístup z rozdílných oblastí (zdravotnictví, školství, kultury aj.).

1.3.5. Životní prostředí

1.3.5.1. Charakteristika současného stavu

V období 1990 – 1998 došlo k zásadnímu zlepšení téměř u všech složek životního prostředí České republiky. V prvních letech nového tisíciletí (2001 – 2003) lze zaznamenat další zlepšení stavu některých složek životního prostředí. Dynamika změn je však pomalejší, protože další zlepšování vyžaduje vyšší náklady. Zlepšila se kvalita ovzduší, stálým problémem však zůstává překračování imisních limitů v některých oblastech, především v souvislosti s rozvojem dopravy. Nově se objevují tendence k návratu používání uhlí při vytápění v lokálních topeništích. Pokračovalo snižování množství vypouštěných znečišťujících látek do povrchových vod. Stav přírodního prostředí a vývoj krajiny nelze hodnotit jednoznačně. Stále dochází k záborům půdy pro novou výstavbu. Rozloha chráněných území se po vstupu ČR do EU mírně zvýšila. Závažným problémem je stále snižování úrovně biodiverzity (místy se projevuje zlepšení stavu, celkově se však nadále zvyšuje míra ohrožení jak na úrovni ekosystémů, tak druhů a genetické variability).

Hodnoty základních standardních indikátorů stavu životního prostředí ve srovnání s průměrem EU-15 (před rozšířením k 1. 5. 2004) a OECD-30 nevykazují zásadní řádové odchylky a pohybují se na poněkud horší úrovni i v relaci s okolními státy.

Právní úprava ochrany životního prostředí je sladěna s právními předpisy Evropských společenství a její požadavky jsou plněny s výjimkou přechodných období.

Přístupová smlouva obsahuje:

1. Přechodné období (dále PO) do 31. 12. 2005 na nakládání s odpady - směrnice 94/62/EC o obalech a obalových odpadech. PO pro dosažení cílových hodnot u recyklace a opětovného využití obalu (článek 6 směrnice).
2. Přechodné období do 31. 12. 2010 na kvalitu vody - směrnice 91/271/EEC o čištění městských odpadních vod (čištění komunálních vod). Jde o přechodné období pro praktickou implementaci na výstavbu a rekonstrukce kanalizačních sítí a čištění odpadních vod zejména u obcí kategorie 2 000 - 10 000 ekvivalentních obyvatel (EO) a pro rekonstrukce a intenzifikace čistíren odpadních vod nad 10 000 EO pro zajištění vyššího stupně čištění. Nařízením vlády č. 61/2003 Sb., „se všechny povrchové vody na území ČR vymezují jako citlivé“.
3. Přechodné období do 31. 12. 2007 na implementaci směrnice 2001/80/EC o omezení emisí znečišťujících látek do ovzduší z velkých spalovacích zařízení (resp. na plnění stanovených emisních limitů pro SO₂) pro 2 podniky: teplárnu Přerov a Novou Huť, a.s.

Přechodná období po podpisu Přístupové smlouvy:

1. Směrnice 2005/20/ES, kterou se mění směrnice 94/62/ES o obalech a obalových odpadech. ČR získala přechodné období do 31. prosince 2012 na dosažení cílů týkajících se recyklace a využití odpadů z obalů, uvedených v čl. 6 směrnice 2004/12/ES.
2. Směrnice 2002/96/ES o odpadech z elektrických a elektronických zařízení. Dne 30. března 2004 vydala Rada EU rozhodnutí 2004/312/ES, ve kterém poskytuje České

republiky, Estonsku, Maďarsku, Lotyšsku, Litvě a Slovensku odklad termínů uvedených v čl. 5 odst. 5 a v čl. 7 odst. 2 směrnice 2002/96/ES o odpadech z elektrických a elektronických zařízení v délce 24 měsíců, tj. do 31. 12. 2008.

V devadesátých letech se životní prostředí v naší republice výrazně zlepšilo a po roce 2000 je situace stabilizovaná. Současný stav životního prostředí v České republice však nelze považovat za zcela uspokojivý.

V období do roku 2010 nelze očekávat významnější pozitivní změny kvality životního prostředí, která by byla srovnatelná s dynamikou předchozího desetiletí. Předpokládá se velmi pozvolný růst kvality životního prostředí s možnými meziročními výkyvy.

Pozitivní vývoj kvality životního prostředí se očekává zejména v následujících oblastech:

- celkové snižování imisní zátěže ovzduší vlivem realizovaných aktivních opatření a přirozeného vývoje (obměna technologií, zlepšování kvality vozového parku),
- pokles atmosférické depozice,
- zvyšování kvality povrchových a podzemních vod v důsledku realizovaných opatření (výstavba čistíren odpadních vod, obměna technologií, zlepšení postupů v zemědělství),
- odpadové hospodářství včetně nakládání s obalovým odpadem,
- rekultivace prostorů po těžbě surovin.

Pro kvalitu životního prostředí představují hlavní problémy a rizika následující faktory:

- překračování imisních limitů pro ochranu lidského zdraví i pro ochranu vegetace pro troposférický ozon a imisních limitů pro ochranu lidského zdraví pro polycyklické aromatické uhlovodíky (vyjádřené jako benzo(a)pyren) a suspendované částice velikostní frakce PM₁₀,
- negativní vliv růstu automobilové dopravy především ve městech bez obchvatů, přes která vedou nejdůležitější dopravní komunikace státu a regionů,
- vysoká energetická náročnost ekonomiky,
- pokračující vnos nebezpečných látek do vodního prostředí z průmyslových podniků a aglomerací,
- havarijní úniky nežádoucích látek do povrchových a podzemních vod,
- zatěžování povrchových vod z dosud nečištěných nebo nedostatečně čištěných odpadních vod,
- plošné zdroje znečištění povrchových a podzemních vod, zejména ze zemědělského sektoru a domácností,
- špatný stav vodních toků z hlediska ekologických funkcí,
- vysoký podíl půdy ohrožené vodní erozí,
- nízká retenční schopnost krajiny a ohrožení povodněmi,
- ohrožení lesů atmosférickými depozicemi a degradovanými půdami, neuspokojivý zdravotní stav lesů, jejich prostorová a věková struktura a druhová skladba (hospodaření v monokulturách s preferencí jehličnatých dřevin),

- vysoký počet ohrožených živočišných a rostlinných druhů a nebezpečí dalšího poklesu biodiverzity.

Z hlediska negativních vlivů hospodářských odvětví lze očekávat zhoršení kvality životního prostředí v důsledku pokračujícího nárůstu přepravních výkonů automobilové dopravy. Stav životního prostředí ovlivní též budoucí hospodářský růst, rozvoj dalších odvětví (zemědělství, doprava) a vývoj osídlení. K dosažení zlepšení v řadě oblastí životního prostředí (zejména kvality ovzduší, vod, odstranění příčin vedoucích k erozi a snižování retenční schopnosti krajiny, zastavení poklesu biodiverzity a dalších problémů) je nezbytné zajistit dostatečné odborné podklady včetně monitoringu stavu jednotlivých složek, jejich vývoje a působení ohrožujících vlivů. Základním předpokladem je mezioborový přístup s důsledným uplatňováním environmentálně příznivých postupů.

Z porovnání hodnot jednotlivých indikátorů kvality životního prostředí vzhledem k EU a OECD lze identifikovat následující trendy a problémy:

- u většiny indikátorů došlo v České republice ke zlepšení v časové řadě,
- hodnoty indikátorů nevykazují řádové odchylky od situace v ostatních zemích EU a OECD,
- měrné hodnoty SO₂, NO_x, CO a CO₂ (v přepočtu na HDP) zůstávají relativně vysoké,
- v 90. letech se zlepšilo využívání energie a snížily se emise oxidu uhličitého, ale energetická náročnost a emisní náročnost tvorby HDP je ve srovnání s vyspělými zeměmi stále vysoká a v posledních pěti letech zůstává v podstatě na stejné úrovni,
- uhlí stále hraje významnou úlohu v prvotních zdrojích energie,
- spotřeba vody v přepočtu na obyvatele je relativně nízká,
- podíl obyvatelstva připojeného na veřejnou kanalizaci je mírně nižší než průměr EU-15,
- podíl čištění odpadních vod bez ohledu na stupeň čištění je oproti většině zemí EU-15 vyšší, ale účinnost čištění je vesměs nižší,
- klesá stupeň zornění zemědělské půdy,
- příznivý trend snižování podílu zemědělské půdy ve prospěch lesní půdy je velice pozvolný,
- spotřeba hnojiv a pesticidů s v 90. letech výrazně snížila a v současné době je nižší než v zemích EU-15,
- intenzita chovu v živočišné výrobě (VDJ/km²) u všech druhů dobytka výrazně poklesla pod úroveň EU-15,
- podíl chráněných území z celkové rozlohy ČR se v souvislosti se vstupem do EU od roku 2004 zvýšil. Je srovnatelný nebo mírně vyšší než u sousedních států, ale je nižší než ve státech OECD,
- setrvale nepříznivý je stav ohrožení některých volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (viz Červená kniha),
- u produkce průmyslového odpadu na jednotku HDP je situace srovnatelná s okolními zeměmi,

- produkce komunálního odpadu na obyvatele v posledních letech narůstá, ale je dosud nižší než ve většině zemí EU-15,
- počet osobních automobilů na obyvatele rovnoměrně roste, stále je však nižší než v EU-15.

1.3.5.2. Složky životního prostředí

Ovzduší

V minulém desetiletí se výrazně snížily emise všech znečišťujících látek. Pokles emisí byl výsledkem omezení a restrukturalizace výroby, záměny paliv, legislativních a technických opatření. Po roce 2000 se dále mírně snižují či zůstávají na stejné úrovni celkové emise hlavních škodlivin až na tuhé znečišťující látky a emise NH₃. K nárůstu emisí z malých zdrojů v posledním období přispěl návrat domácností ke spalování hnědého uhlí. K výraznějšímu nárůstu emisí NO_x, CO a CO₂ došlo u mobilních zdrojů, z toho v silniční dopravě přibližně o 6 %.

Podrobná evidence emisí plynů ovlivňujících klimatický systém Země je prováděna v souvislosti s metodikou IPCC. Přesná inventarizace je podkladem pro kontrolu plnění závazků Kjótského protokolu i pro implementaci systému emisního obchodování v rámci Evropské unie, který vstoupil v platnost 1. ledna 2005. V současné době byly dokončeny práce na Národním alokačním plánu, který přiděluje emisní práva pro CO₂ zdrojům zahrnutým do tohoto systému emisního obchodování. Celkové emise skleníkových plynů jsou stabilizovány pod úrovní referenčního roku 1990 s určitými meziročními výkyvy.

Stále zůstává problémem vysoká energetická náročnost vytvořeného HDP. Měrné emise SO₂ rovněž výrazně převyšují průměr EU-15.

Imisní limity většiny znečišťujících látek nejsou výrazně překračovány. Překračování imisních limitů pro NO₂, CO, kadmium a arsen je omezeno na několik lokalit.

Závažným problémem je plošné překračování imisních limitů pro ozon, což představuje problém z hlediska dopadů na lidské zdraví a na ekosystémy. Tento negativní faktor působí na téměř 64 % chráněných území.

Pro řešení situace byly vypracovány následující programy snižování emisí:

- Integrovaný národní program snižování emisí v České republice,
- krajské programy snižování emisí,
- místní programy snižování emisí (vypracovávají je některé obce),
- Národní program na zmírnění dopadů změny klimatu v ČR.

Voda

Odběry vod i vypouštění odpadních vod jsou v zásadě stabilizovány. Pitnou vodou z veřejných zdrojů je zásobován vysoký podíl obyvatelstva, stejně tak je vysoký podíl obyvatel žijících v domech, které jsou napojeny na veřejnou kanalizaci. Dlouhodobě se zlepšuje jakost povrchových vod a stabilizovala se jakost podzemních vod. Na území České republiky byly splněny jakostní cíle směrnice ES o nebezpečných látkách ve vodách.

U všech aglomerací nad 10 000 obyvatel byly vybudovány čistírny odpadních vod. Ty z nich, které nevyhovují limitům nařízení vlády ČR č. 61/2003 Sb., (v souladu s emisními limity směrnice Rady EU 91/271/EHS) je nutno přestavět a intenzifikovat včetně doplnění kanalizace do konce přechodného období. Zákon č. 20/2004 Sb., o vodách stanoví, že všechny obce s počtem 2 000 – 10 000 EO musejí být do konce přechodného období t.j. 31. 12. 2010 vybaveny čistírnami odpadních vod tak aby jimi vypouštěné odpadní vody svojí kvalitou splňovaly požadavky vládního nařízení v souladu se směrnicí EHS. Část kalů z čistíren odpadních vod nevyhovuje požadavkům z hlediska obsahu rizikových látek. U některých aglomerací do 2 000 EO je nezbytné zajistit přiměřené čištění odpadních vod.

Je nutná obnova a modernizace systémů úpraven a rozvodů pitné vody.

Trvalým problémem zůstává eutrofizace a s tím spojený vznik sinic, což postihuje v letním období řadu vodních nádrží a vodních toků. V některých úsecích vodních toků je problémem znečištění nebezpečnými látkami. Stále vysoké jsou hodnoty plavenin půdních částic v tocích.

V řadě oblastí došlo k odvodnění přirozeně vlhkých ploch včetně rašelinišť, slatin a lužních lesů. Především je nutné omezit vliv nevhodných úprav vodních toků, niv, případně celých povodí a pramenných oblastí snižujících retenční schopnost krajiny.

V roce 2002 postihly republiku katastrofální povodně. Nebyla zjištěna potřeba změny právních předpisů, je však účelné věnovat větší pozornost preventivním opatřením, tak jak byly identifikovány ve zprávě Vyhodnocení katastrofální povodně v srpnu 2002. Nezbytná je nadregionální koordinace vhodných opatření. Prováděná opatření jsou nesystémová a je nutné posílit integrovaný a koordinovaný přístup včetně meziregionální koordinace. Není věnována dostatečná pozornost opatřením ke zlepšení retenční schopnosti krajiny.

Půda

Dlouhodobě se snižuje intenzita zemědělské výroby spojená s narůstáním významu mimoprodukčních funkcí zemědělství. Výměra zemědělské půdy se mírně snižuje, avšak jen málo ve prospěch lesního půdního fondu (0,26 % za poslední 4 roky). Zalesňování přitom často není směřováno na pozemky ohrožené erozí apod., ale nevhodně na travní porosty s nežádoucími dopady na diverzitu krajiny a přírodě blízkých společenstev. Mírně se snižuje procento zornění zemědělských půd, ale stále zůstává vysoké ve srovnání se zeměmi EU-15. V posledních letech se zvyšuje rozsah nevyužívané orné půdy, mezi roky 2002 – 2003 se zvýšilo zastoupení orné půdy v klidu na 38 %. Tento trend může mít významné dopady na charakter krajiny, zejména pokud bude pokračovat i v budoucnosti.

Nadále přetrvává roztržité vlastnictví půdy. Trvá potřeba provedení komplexních pozemkových úprav. Silně negativně se projevuje trend zástavby zemědělské půdy (průmyslové zóny, obytné zóny, jednotlivá sídla městského charakteru). Využití existujících průmyslových úhorů (brownfields) je nedostatečné, na druhé straně se zvyšuje tlak na výstavbu na zelené louce a ve volné krajině.

Problémem stále zůstává vysoký podíl půdy ohrožené vodní a větrnou erozí, nízká retence vody v krajině a nebezpečí záplav. Řešení velmi naléhavého a závažného problému půdní eroze spočívá v komplexním přístupu zároveň s protipovodňovými

opatřeními a komplexními revitalizacemi říčních a rybníčních soustav ve smyslu zvyšování retenční schopnosti území. To souvisí velmi těsně se zajišťováním dostatečné kvality a kvantity vodních zdrojů ve smyslu Rámcové směrnice 2000/60/ES o vodách.

Příroda a krajina

Situace v oblasti přírody a krajiny je ovlivněna zemědělskou výrobou, lesním hospodářstvím a rozvojem osídlení, dopravy a průmyslu. K hlavním problémům přírody a krajiny České republiky patří snížená retenční schopnost krajiny, nízká biodiverzita zemědělských ekosystémů, snížená biodiverzita monokulturních lesů a staré ekologické zátěže. Z hlediska kvality krajiny se negativně projevuje neobhospodařování zemědělské půdy zejména v příhraničních oblastech republiky.

V posledních letech se stále zvyrazňuje problém záborů půdy pro novou zástavbu především v blízkosti urbanizovaných prostorů, dochází k fragmentaci krajiny vlivem liniových staveb v souvislosti s budováním dopravní infrastruktury, narůstá počet opuštěných, v minulosti využívaných území (brownfields). Problémem stále zůstává potřeba nových skládek v krajině, i přes nárůst míry recyklace odpadů.

Významným faktorem je přistoupení České republiky k Evropské úmluvě o krajině a z toho vyplývajících mezinárodních závazků ve vztahu k péči o krajinu.

Vážná je situace v oblasti biologické rozmanitosti. Výměra chráněných území je srovnatelná se zeměmi EU-15, avšak nižší než je průměr zemí v OECD. Zvyšovala se hlavně počátkem 90. let. V roce 2005 byla nařízením vlády ČR vyhlášena Chráněná krajinná oblast Český les. V současném období i v příštích šesti letech bude klíčovou nutností realizace požadavků soustavy Natura 2000.

Velkým problémem je stále vysoký počet ohrožených druhů živočichů a rostlin ve všech kategoriích (viz Červená kniha a v současnosti aktualizovaný předpis MŽP k zákonu č. 114/1992 Sb.). Místy lze zaznamenat určité zvyšování úrovně biodiverzity, naopak jinde je úroveň biologické rozmanitosti omezována jak přetrvávajícími vlivy (např. změny v hospodaření, včetně upuštění od hospodaření v marginálních oblastech, nedostatečné uplatnění environmentálně příznivých postupů), tak vlivy nově vznikajícími (prudký rozvoj suburbánních oblastí, dopravní infrastruktury, zvýšený tlak na intenzifikaci využívání dosud málo zatížených lokalit aj.). Tyto vlivy vedou ke změnám struktury a funkcí krajiny, ekosystémů v ní a následně k snižování biodiverzity i na nižších úrovních, tj. ohrožení druhů vázaných na tradiční způsoby hospodaření, na větší krajinné celky a nenarušená stanoviště, omezení genetické variability populací v důsledku fragmentace aj.

Lesy

Lesy zaujímají 32,8 % rozlohy ČR. Z toho čtvrtinu zaujímají území chráněná podle zvláštních právních předpisů. Vlivem působení imisí a nevhodného způsobu hospodaření během druhé poloviny minulého století došlo k poškození lesních ekocenóz a poklesu biodiverzity.

Přetrvávajícími problémy zůstávají nepříznivá věková a druhová struktura a neuspokojivý zdravotní stav lesních porostů, což se projevuje snížením odolnosti vůči biotickým i abiotickým činitelům. Zejména v horských pohraničních oblastech jsou lesní půdy na nebazických horninách v důsledku dlouhodobého působení kyselých dešťů chronicky ochuzeny o živiny. Tím se výrazně zhoršují podmínky pro zdravý vývoj lesních porostů.

Hospodaření se surovinami

Těžba černého uhlí vykazuje setrvalý pokles, těžba hnědého uhlí se stabilizuje. Poklesla těžba vysokoprocentních vápenců, dochází k postupné rekultivaci území dotčených těžbou. U těžby stavebních surovin a těžby surovin v chráněných krajinných oblastech však došlo k meziročnímu nárůstu, což může být částečně vysvětleno intenzifikací výstavby po povodních roku 2002 nebo i výstavbou železničních koridorů.

Energie a její úspory

Výroba a spotřeba energie má spolu s dopravou největší podíl na emisích znečišťujících ovzduší a významně ovlivňuje i ostatní složky životního prostředí. Účelem zákona o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie č. 180/2005 Sb. je zajistit soulad se Směrnicí EU č. 2001/77/ES ve způsobu podpory výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů. Mezi základní cíle tohoto zákona patří zvýšení podílu výroby elektřiny v zařízeních na bázi obnovitelných zdrojů energie na hrubé spotřebě elektřiny na 8 % v roce 2010 a nárůst podílu obnovitelných zdrojů energie na primární spotřebě energetických zdrojů na 6 % v roce 2010.

Stěžejním programovým dokumentem v oblasti omezování negativního vlivu výroby a spotřeby energie na životní prostředí je Národní program hospodárného nakládání s energií a využívání obnovitelných a druhotných zdrojů surovin.

Národní program na roky 2006 - 2009 podporuje realizaci požadavků směrnic EU zaměřených na

- energetickou efektivnost (Směrnice č. 2003/8/ES o podpoře kombinované výroby elektřiny a tepla, Nařízení EP a Rady č. 2422/2001 o Energy Star, navržená Směrnice o ekodesignu a navržená Směrnice o energetické efektivnosti a energetických službách),
- využití obnovitelných zdrojů energie (Směrnice č. 2001/77/ES o podpoře elektrické energie z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu EU),
- využití alternativních paliv v dopravě (Směrnice č. 2003/30/ES o podpoře využití alternativních paliv v dopravě).

Energie a bydlení

Snížení emisí skleníkových plynů v souvislosti s úsporami energie je prioritní cíl mimo jiné v důsledku platnosti Kjótského protokolu o změně klimatu od 16. února 2005. Česká republika se zavázala k prvnímu kontrolnímu období (2008-2012) snížit emise skleníkových plynů nejméně o 8 % v porovnání se stavem v roce 1990. Zásadní nutností je tedy zajištění úspor energie v budovách, zejména ve sféře bytového sektoru. V současné době tento sektor představuje jeden z největších potenciálů úspor energie, dosažitelných za přijatelných nákladů s maximálním efektem.

V souvislosti s implementací směrnice 2002/91/ES o energetické náročnosti budov je nutné reflektovat jednotný rámec metody výpočtu celkové energetické náročnosti budov a uplatnění minimálních požadavků na energetickou náročnost nových budov a větších stávajících bytových domů, především budov postavených panelovou technologií, které jsou předmětem tzv. větší renovace.

Pro Českou republiku je z hlediska skladby bytového sektoru charakteristický vysoký podíl bytových domů postavených panelovou technologií, které nyní představují značnou zátěž ve vztahu k životnímu prostředí a v souvislosti s úsporami energií také k emisím skleníkových plynů. Problémem je zejména energetická náročnost provozu budov bytového sektoru. Kvalitnější tepelnou ochranou těchto budov, vyšší účinností technických zařízení budov ale i vyšším využíváním obnovitelných nebo druhotných energetických zdrojů lze v tomto sektoru dosáhnout významných úspor energie. Konečná spotřeba energie v terciárním sektoru má nyní stále tradiční skladbu spotřeby s 33 % zemního plynu, 21 % pevného paliva, 19 % elektřiny, 21 % centrálně připravovaného tepla a jen 5 % bioenergie. Klíčovým faktorem pro změnu a snížení celkové spotřeby energie v budovách jsou motivační programy zajišťující podporu energeticky úsporným opatřením a celkovou renovaci stávajícího bytového fondu.

Maximalizace úspor energie je cíl s vysokou prioritou směřující především k maximalizaci úspor energie v budovách bytového sektoru (*pozn. v současné době jeden z největších potenciálů úspor energie, dosažitelných za přijatelných nákladů*). Úspory energie jsou dosažitelné komplexním zvýšením efektivnosti budovy, směřující k maximalizaci úspor energie využíváním energeticky úsporných spotřebičů. Budova tvoří celek a úspory energie je nutné zajistit z pohledu energetického managementu budovy a a komplexního snížení její energetické náročnosti.

V oblasti spotřeby energie v bytovém sektoru a především u budov postavených panelovou technologií to znamená zejména realizaci uvedených opatření:

- zvýšení informovanosti veřejnosti o energeticky účinných koncových spotřebičích, tzn. budovách a jejich technických zařízeních jako koncových spotřebičích,
- zlepšení tepelně technických vlastností budov, zvýšení účinnosti zdrojů tepla, zvýšení účinnosti vnitřních rozvodů energie a koncových spotřebičů energie,
- podporu udržitelného stavění s nízkým energetickým standardem, komplexní rekonstrukce stávajícího bytového fondu,
- zvyšování standardů účinnosti v procesu výroby a distribuce energie.

Ve vztahu k bytovému fondu je třeba klást důraz na upřednostňování rekonstrukce a modernizace stávajícího fondu budov před novou výstavbou, tedy orientaci na již používané stavební lokality před zábořem nových ploch a zemědělské půdy.

Odpady a obaly, hluk a staré zátěže

Odpady a obaly

Celková produkce odpadů vykazuje pokles. Produkce komunálních odpadů od roku 1995 mírně roste. Ve srovnání se zeměmi EU-15 je poměrně příznivá situace v materiálovém využití odpadů i v recyklaci obalového odpadu, naproti tomu je v naší republice nízké energetické využití odpadů. Specifická pozornost je věnována tříděnému sběru odpadů a biologicky rozložitelné složce komunálních odpadů. Česká republika jako jediná nová členská země plní požadavky EU na recyklaci odpadů z obalů.

V roce 2003 byl vyhlášen Plán odpadového hospodářství České republiky, jehož strategické cíle jsou zejména:

1. snižování měrné produkce odpadů nezávisle na úrovni ekonomického růstu,

2. maximální využívání odpadů jako náhrady primárních přírodních zdrojů,
3. minimalizace negativních vlivů na zdraví lidí a životní prostředí při nakládání s odpady.

Hluk

Z dalších faktorů ovlivňujících kvalitu životního prostředí a zdraví obyvatelstva stále zůstává problémem nárůstu vysokého počtu obyvatel vystaveného nadměrnému hluku, zejména ve větších městech a v okolí exponovaných komunikací. Postupně jsou však budována protihluková opatření a uplatňovány hlukové limity u některých výrobků.

Staré zátěže

Krajina se potýká s dopady starých zátěží, s problémy těžbou zdevastovaných rozsáhlých území (uhlí, uran) a početných průmyslových úhorů (brownfieldů); vyrůstají nové zátěže (sklárky komunálních odpadů kontrolované i černé, odkládání toxických materiálů bez návazných likvidací), narůstají havárie ohrožující životní prostředí jak v průmyslu tak v silniční dopravě (zejména kamionové dopravě). Likvidace starých zátěží (vojenské prostory, průmysl, sklárky, těžba, zemědělství) bude vyžadovat finančně náročné investice dlouhodobého charakteru (zejména prostor Ralska, Severočeská hnědouhelná pánev, Ostravsko).

Environmentální vzdělávání

Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (dále environmentální vzdělávání) představuje klíčový preventivní nástroj ochrany životního prostředí a úspěšné implementace udržitelného rozvoje. V roce 2000 byl schválen Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty a navazující Akční plány (na léta 2001 - 2003 a v roce 2003 na léta 2004 - 2006). Podařilo se rozvinout krajské systémy environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty, postupně je budována síť středisek a center environmentální výchovy a síť ekoporaden. ČR přistoupila ke Strategii pro vzdělávání k udržitelnému rozvoji (schválena EHK OSN na jaře 2005 ve Vilniusu) a připravuje její implementaci na národní úrovni.

Environmentální vzdělávání staví na schopnosti a motivaci přijímat, zpracovávat a využívat množství nabízených informací a využít je co nejlépe pro praxi. Je však trvale limitováno citelným nedostatkem finančních prostředků. Hlavními cílovými skupinami environmentálního vzdělávání jsou širší veřejnost, základní, střední a vysoké školy, neziskový sektor, podnikatelský sektor a veřejná správa.

Vedle zaměření environmentálního vzdělávání na jednotlivé problémy ochrany životního prostředí, je nutné posílit holistický a interdisciplinární přístup k problematice environmentálního pilíře udržitelného rozvoje v rámci mezioborové spolupráce. Je třeba zvýšit povědomí o pozitivním přínosu ochrany životního prostředí pro růst a kvalitu života společnosti i pro hospodářský rozvoj.

Specifické problémy regionů soudržnosti

Jednotlivé regiony soudržnosti a České republiky se potýkají se specifickými problémy životního prostředí. Jejich význam a naléhavost může být odlišná podle typu území a příčinných faktorů. Jejich řešení vyžaduje jak přístup na úrovni celé republiky, tak regionálně specifický přístup.

Téměř všechny regiony čelí místním problémům v kvalitě ovzduší a zatížení hlukem, především v souvislosti s rozvojem dopravy. V převážné části regionů je problémem úbytek nezastavěných ploch, nedostatečně využívané již dříve vyčleněné plochy (brownfields) a směřování nové výstavby na zemědělskou půdu, vodovodní a kanalizační sítě, nárůst produkce odpadů a problémy biodiverzity (problém poklesu biodiverzity, invazní druhy).

Velmi intenzivní mohou být lokální problémy v nepřírodním (urbanizovaném) prostředí. Jedná se zejména o hluk, vibrace, znečištění ovzduší, poškozené a nevhodně využívané plochy (určené k revitalizaci nebo transformaci).

U většiny regionů není v přehledu problémů vnímána záležitost komplexní ochrany proti povodním, přestože se jedná o plošný problém spojený zejména s nedostatečnou retenční schopností krajiny a nesystémovým charakterem protipovodňových opatření.

1.3.5.3. Prevence a řešení rizik

V souvislosti se zapojením České republiky do globalizovaného světa a vlivem přírodních faktorů se zvyšuje citlivost naší společnosti vůči rizikům i rozsah škod při jejich výskytu. Prevence, kontrola a řešení rizik je velmi strukturalizovaná oblast vysoce odborných činností, na jejichž výsledcích závisí nejenom zabezpečení hospodářského růstu, ale především udržení dosažené kvality života a úrovně životního prostředí na daném území, v krajních případech i udržení společenského rozvoje.

Pro zvýšení kvality života je důležitá minimalizace rizik v oblasti životního prostředí. K hlavním vlivům spojeným s antropogenními riziky patří:

- dlouhodobé emise, imise a depozice škodlivin,
- průmyslové havárie a havarijní úniky nebezpečných látek,
- emise toxických chemických látek z výroby a dopravy,
- kontaminace podzemních vod a půdy starými ekologickými zátěžemi, průmyslovými odpady a odpadními vodami,
- ionizující záření,
- únik a rizika spojená s geneticky modifikovanými organismy,
- živelné pohromy.

Negativní dopady rizik jsou a mohou být veliké až destruktivní. Například v průběhu krizových situací jako byly velké povodně v České republice

- v červenci a srpnu 1997 bylo zasaženo území 33 okresů, celkem evakuováno 29 358 osob,
- v srpnu 2002 bylo zasaženo 43 okresů v rámci 10 krajů, zatopeno bylo 99 měst a obcí, částečně voda poškodila dalších 347 měst a obcí, bylo evakuováno 123 200 osob.

Škody v důsledku povodní se promítly do mimořádného poklesu vývoje HDP, který činil např. v roce 2002 podle odhadů až 18 %.

Oproti minulosti rozsáhlé povodně opakovaně postihly také řadu evropských států. Začíná být zřejmé, že nejde o ojedinělé události, ale že nastalo období klimatických změn.

Četnost výskytu živelních pohrom a průmyslových havárií, dopravních nehod spojených s únikem nežádoucích látek, požárů a dalších ohrožení se v naší republice v posledních letech výrazně zvyšuje a roste také rozsah celkových škod.

Analýza průběhu a řešení krizových situací, které postihly Českou republiku v minulých letech, ukazuje že jednou ze slabin systému ochrany proti rizikům a ochrany životního prostředí je nedostatek moderních technologií potřebných k řešení přírodních katastrof, technologických havárií a dalších ohrožení. Úroveň zajištění vyšší akceschopnosti a spolupráce při řešení ohrožení je přímo úměrná technickým možnostem integrovaného záchranného systému, prostředkům k ochraně obyvatelstva a efektivnosti krizového řízení.

Vysoce důležité je zvyšování připravenosti pracovníků veřejné správy a samosprávy, složek integrovaného záchranného systému, nevládních organizací i široké veřejnosti k plnění úkolů a spolupráce při řešení a prevenci rizik včetně meziregionální a meziinstitucionální koordinace. Na dosažení vysoké úrovně odborných činností a na rozsahu spolupráce závisí nejenom zabezpečení hospodářského rozvoje, ale především udržení dosažené úrovně životního prostředí a společenského rozvoje.

Priorita prevence, kontroly a řešení rizik zahrnuje širokou problematiku od ochrany obyvatelstva, přes požáry, povodně a další živelné pohromy, technologické havárie, až po řešení projevů teroristických útoků a jiných ohrožení společnosti. Reálným hrozbám, ohrožujícím životy a majetek obyvatel i stav životního prostředí, lze čelit pouze prevencí a zvyšováním účinnosti řešení rizik. Obojí je založeno na stálém rozšiřování spolupráce veřejné správy na všech úrovních, profesionálních sborů, veřejných služeb, firem, nevládních organizací a občanů. V rámci evropské územní spolupráce je tato priorita postavena na schopnosti České republiky spolupracovat v mezinárodní oblasti na srovnatelné a slučitelné úrovni.

Na základě rozsáhlých zkušeností z práce hasičských záchranných sborů i fungování integrovaného záchranného systému při řešení mimořádných událostí a krizových situací v České republice i zkušeností z účasti na řešení živelních pohrom v zahraničí, dále na základě provedených analýz zdrojů a možností Hasičského záchranného sboru ČR k řešení očekávatelných ohrožení v budoucnosti, byl vymezen okruh oblastí, které je potřebné urychleně řešit:

1. Prevence rizik a řešení technologických havárií a přírodních katastrof,
2. Zvyšování efektivnosti veřejné správy a veřejných služeb,
3. Tísňové volání,
4. Meziregionální a přeshraniční spolupráce,
5. Vzdělávání pracovníků veřejné správy a samosprávy v oblasti prevence a managementu rizik.

Pro tyto oblasti jsou zpracovány projekty (programy), jejichž realizace v letech 2007 až 2013 zajistí kvalitativně vyšší úroveň technické vybavenosti a organizační připravenosti. Ve svých důsledcích to přispěje nejenom k vyšší akceschopnosti subjektů spolupracujících na řešení rizik, ale především k efektivnějšímu využívání disponibilních regionálních i republikových společenských zdrojů.

Zlepšení meziregionální a meziinstitucionální spolupráce a koordinace zajistí účinnější prevenci a řešení rizik (jež právě u nejvýznamnějších rizik mají nadregionální dimenzi a vyžadují nadregionální řešení). Úroveň bezpečí a poskytované ochrany bude pouze za těchto předpokladů srovnatelná mezi regiony a vytvoří podmínky pro rozšíření evropské spolupráce při prevenci a řešení rizik.

1.4. Regionální rozvoj, rozvoj městských a venkovských oblastí

1.4.1. Sídlní struktura, urbánní problematika a regionální disparity

Řešení regionálních disparit a s tím úzce související harmonický rozvoj regionů spolu představují dlouhodobý proces pro udržení základních civilizačních hodnot a kvality života společnosti směřující k omezení nerovnováhy ve vzájemných vztazích mezi ekonomickým, environmentálním a sociálním pilířem udržitelnosti a hospodářského růstu. K zabezpečení harmonického rozvoje regionů je třeba vytvářet podmínky pro zmírnění negativních regionálních disparit a využít vnitřního potenciálu jednotlivých regionů („pozitivních“ regionálních disparit) při respektování principů udržitelného rozvoje. Vliv regionálních disparit a jejich řešení má zásadní dopad na strategickou orientaci regionálního rozvoje ČR v letech 2007-2013.

V počátečním transformačním vývoji se po roce 1990 projevovaly v některých aspektech rostoucí regionální rozdíly vyplývající z transformačních procesů a přechodu české ekonomiky na tržní podmínky. Byly však do určité míry vyrovnávány regionální politikou státní podpory strukturálně postiženým a hospodářsky slabým regionům, vymezeným na úrovni okresů.

1.4.1.1. Sídlní struktura, urbánní problematika

Česká republika je charakteristická rozdrobenou sídlní strukturou s historicky daným vysokým počtem obcí.

Tabulka 26: Počet obyvatel, počet obcí a podíl městského obyvatelstva v regionech soudržnosti, 2003

Region soudržnosti	Počet obyvatel	Počet obcí	Městské obyv. v %
Praha	1 165 581	1	100,0
Střední Čechy	1 135 795	1 146	54,5
Jihozápad	1 175 654	1 124	65,5
Severozápad	1 125 117	486	79,9
Severovýchod	1 480 771	1 116	68,7
Jihovýchod	1 640 081	1 376	61,6
Střední Morava	1 228 179	698	59,5
Moravskoslezsko	1 260 277	302	76,9
ČR	10 211 455	6 249	70,3

Zdroj: ČSÚ

V České republice je velký počet obcí, z nichž pouze malou část lze na základě mezinárodních standardů označit za města, přestože některé malé obce získaly právní statut města. V České republice je pouze 5 měst, které počtem svých obyvatel převyšují hranici 100 000 obyvatel (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Olomouc). Nicméně urbánní regiony hrají významnou roli v rozvoji celých regionů. Z hlediska funkčního lze v ČR vysledovat následující vysoce urbanizované prostory:

a) *Pražská aglomerace*: Monocentrické uskupení, v jehož centru leží hlavní město Praha – metropole mezinárodního významu nižšího řádu. V bezprostředním okolí Prahy leží větší množství měst, jejichž přirozený rozvoj byl Prahou dlouhodobě bržděn a to oslabováním jejich růstového potenciálu (imigrace do Prahy). Přestože se v industriální etapě díky nalezišti surovin podařilo rozvinout nová průmyslová centra SZ od Prahy

(především Kladno), jejich postupný úpadek doprovázený na druhé straně od 90. let ekonomickým rozmachem Prahy z nich postupně vytváří satelity metropole, které jsou plně zapojovány do prostorových sociálně ekonomických vazeb s Prahou.

Omezený prostor, kterým disponuje hlavní město Praha, vede k relokaci socioekonomických aktivit i mimo území města. Zvláště významný je přesun řady průmyslových aktivit do středních Čech a prosazování se procesu suburbanizace v sídlech obklopujících hlavní město (přesídlování obyvatelstva z Prahy a imigrace z jiných regionů ČR). Praha výrazně ovlivňuje své okolí – funkčně je provázána s podstatnou částí Středočeského kraje. Bezprostředně sousedící okresy jsou již dnes plně zapojeny do metropolitní ekonomiky.

Globální vliv Prahy, který lze pozorovat prostřednictvím denní a týdenní dojížděky, se však prosazuje v celém prostoru Čech a rovněž části Moravy.

b) Východočeská aglomerace: Východočeská aglomerace je tvořena dvěma hlavními centry – Hradcem Králové a Pardubicemi, která jsou doplněna menším centrem funkčně propojeným především s Pardubicemi, a to Chrudimí. Toto seskupení vytváří základní urbanizační osu východních Čech, která je však kolmá na hlavní průběh osídlení mající východozápadní směr.

c) Severočeská konurbace: Je urbánní systém tvořený funkčně provázanými městy Podkrušnohoří. K hlavním centrům patří především Ústí nad Labem, Teplice, Most, Litvínov a Chomutov doplněný menšími sídli jakými jsou Kadaň, Jirkov, Bílina a Duchcov.

d) Liberec – Jablonec: Liberec dominuje severovýchodní části Čech. Toto jádro je podporováno menším centrem, kterým je Jablonec nad Nisou.

e) Ostravská aglomerace: Je tvořena především dominující Ostravou, jejíž území bezprostředně souvisí s městy Bohumínem, Frýdkem – Místkem, Karvinou, a dále navazuje na Český Těšín a Třinec. Industrializace, která vyvolala ekonomický rozmach regionu, vedla k extenzivnímu rozvoji uvedených měst a k vytvoření průmyslového urbánního komplexu. Existence malého množství větších měst byla ovlivněna i administrativním tlakem na slučování. V případě vlastní Ostravy, která vznikla adicí jednotlivých měst, doposud nedošlo k přeměně struktury do podoby moderní metropole. Ostravská aglomerace bezprostředně souvisí s evropsky významnou Hornoslezskou konurbací.

f) Brněnská aglomerace: Je tvořena Brnem, regionální metropolí vyššího řádu, obklopené menšími centry Blanskem a Vyškovem. Pozice Brna, druhého největšího centra ČR, se prohlubuje, a to bezprostředně v jihovýchodním prostoru ČR, v širších souvislostech pak i ve vazbě na urbánní systémy okolních zemí.

d) Plzeň: Je hlavním rozvojovým centrem jihozápadních Čech, jedná se o mezoregionální centrum vyššího řádu, která dokázalo úspěšně přebudovat svoji ekonomickou základnu tradičně založenou na průmyslu. Toto centrum je podporováno výrazně menšími městy Rokycany a Starý Plzenec.

e) České Budějovice: Dominantní přirozené centrum jižních Čech s možností dalšího rozvoje.

f) Karlovy Vary: Mezoregionální centrum nižšího řádu, jehož funkce je v sídelní a správní struktuře výrazně podpořena mezinárodně uznávaným statutem lázní.

g) *Středomoravské seskupení*: Tradiční moravský polycentrismus je reprezentován existencí Olomouce, v minulosti moravské metropole, jejíž postavení v sídelní struktuře bylo postupně oslabováno, a dalšími menšími centry v prostoru střední Moravy, zastupovanými především Prostějovem a Přerovem.

h) *Zlín*: Průmyslové centrum stejnojmenného kraje, tvořící spolu s Otrokovicemi funkční celek. Zlín doposud nepřekonal potíže plynoucí z hluboké restrukturalizace své ekonomické základny.

V rámci osídlení existují v ČR rovněž periferní regiony v úrovni mikroregionů zejména v příhraničních a hornatých oblastech na severovýchodě republiky, případně na Českomoravské vysočině a rozptýleně po území celé ČR. Značné problémy způsobuje periferním regionům nedostatečné dopravní napojení na regionální centra. Odlehlost se podílí na udržování nadprůměrné nezaměstnanosti a celkovém útlumu ekonomických aktivit v území, který není plně kompenzován příjmy z cestovního ruchu a zemědělství. Periferní regiony trpí nezájmem investorů, kteří do nich neumísťují nové výroby.

Tendence rozvoje sídelní struktury

Struktura osídlení se ve svých základních atributech bude měnit mnohem pomaleji oproti dynamickým změnám v regionální hospodářské a sociální struktuře. Tyto jevy jsou nejčastěji výsledkem demografického vývoje a strukturálních charakteristik sídelní soustavy a relativní setrvačnosti systému osídlení vůči vnějším vlivům.

Růstové tendence lze očekávat v Praze v souvislosti se zvyšováním její atraktivity, což při vysokém zatížení jejího prostoru bude mít spíše negativní dopady, a v západočeském pohraničí zvýšením atraktivity těchto území pro zahraniční investory (zvyšování dosud neúměrně nízké koncentrace). Naopak tendence ke snižování počtu obyvatel se projevují v Ostravské a Severočeské aglomeraci vlivem úbytku pracovních míst. Jde o oblasti s nadměrnou koncentrací ekonomických aktivit, jejichž část prochází útlumem. Proto tyto tendence (snižování neúměrně vysoké koncentrace a neúměrné zatěžování území) není nutno do určité míry hodnotit negativně. Podstatně hůře se promítnou v periferních oblastech, např. při hranicích s Polskem a Slovenskem. Úbytek pracovních míst a celková odlehlost hrozí snižováním již dnes nedostatečné zalidněnosti a tedy celkovým zaostáváním těchto území.

V důsledku socioekonomických změn v souvislosti se zapojením ČR do EU a pokračující globalizací světové ekonomiky lze v dlouhodobějším časovém horizontu očekávat:

- selektivně diferencovaný proces rozvoje měst a obcí v důsledku ostré konkurence na trzích nových investic,
- růst významu polohy sídel podél rozvojových os,
- posilování významu dobrovolné spolupráce sídel a transferu know-how vedoucí ke zvýšení organičnosti a integrovanosti sídelní struktury posílení a její efektivity,
- rostoucí důraz na životní prostředí.

Města, zvláště velká, jsou díky své ekonomické síle vyplývající z koncentrace sociálních, ekonomických a kulturních funkcí vyššího řádu chápána jako tahouni rozvoje (růstu) regionu, území).

Integrace města (respektive měst navzájem) se svým zázemím může vést k dosažení potřebné kritické masy, která umožní stimulaci a rozvoj celého systému - zvýšení jeho významu v hierarchii sídelní struktury a přitažení investic do oblasti kvartéru a kvintéru (rozvoj znalostního a inovačního potenciálu), tj. stimuluje konkurenceschopnost.

1.4.1.2. Regionální socioekonomické disparity

Analýza disparit

Regionální disparity v ekonomické výkonnosti lze hodnotit podle vývoje regionálního HDP (ve stálých cenách, r. 1995=100).

Tabulka 27: Vývoj regionálního HDP ve stálých cenách, rok 1995 = 100 (v %)

Region soudržnosti	1999	2000	2001	2002	2003
Praha	115,5	120,8	130,8	129,9	134,0
Střední Čechy	113,0	118,3	120,7	124,8	130,0
Jihozápad	101,9	106,9	106,5	108,6	112,7
Severozápad	91,1	93,5	91,2	92,7	95,7
Severovýchod	102,7	107,4	107,7	111,2	115,9
Jihovýchod	101,4	105,5	108,3	111,3	115,8
Střední Morava	99,3	102,2	103,0	104,0	108,5
Moravskoslezsko	94,2	95,8	97,2	98,4	101,9
ČR	103,5	107,5	110,3	111,9	116,1

Zdroj: ČSÚ, Regionální účty 2003

Ačkoliv z tabulky vyplývá u všech regionů růst HDP, všechny regiony s výjimkou Prahy a Středních Čech vykazují nižší průměrný růst než je údaj za republiku. Region soudržnosti Severozápad zůstává po celé sledované období pod úrovní r. 1995.

Tabulka 28: Regionální HDP na 1 obyvatele, PPS, ČR = 100, v %

Region soudržnosti	1999	2000	2001	2002	2003
Praha	211,1	214,6	226,6	226	225,4
Střední Čechy	82,8	83,2	81,4	81,8	81,4
Jihozápad	92,5	93	90,6	90,4	90,2
Severozápad	84,2	82,5	79,5	79,7	79,5
Severovýchod	84,7	85,1	83,1	83,9	84,1
Jihovýchod	87,2	87,4	87,8	88,5	88,6
Střední Morava	80,6	79,9	78,6	77,5	77,9
Moravskoslezsko	85,8	83,7	83,5	83,5	83,5
ČESKÁ REPUBLIKA	100	100	100	100	100

Zdroj: Regionální účty 2003, ČSÚ 2004

Pokud pomíneme region soudržnosti Praha, pak nejvyšších hodnot ve vztahu k průměru ČR dosahují regiony soudržnosti Jihozápad a Jihovýchod, přičemž zde sehrávají významnou roli velká města jako je Plzeň (Jihozápad) a Brno (Jihovýchod). Regiony soudržnosti Střední Morava a Severozápad nejen že dosahují hodnot nejnižších, ale zároveň jejich hodnoty dlouhodobě klesají. Poměrně nízká hodnota HDP na obyvatele u Středních Čech je zřejmě způsobena jistým zkreslením tohoto ukazatele ve prospěch Prahy. Region soudržnosti Moravskoslezsko ve vztahu k průměru ČR od r. 2001 stagnuje. Hodnoty HDP na obyvatele na úrovni regionů soudržnosti (NUTS 2) jsou méně diferencovány než na úrovni nižších jednotek.

Mezi zásadní **negativní regionální disparity** v ČR patří **nezaměstnanost**, jež je velkým, regionálně diferencovaným, socioekonomickým problémem. Vývoj míry nezaměstnanosti v letech 1999-2004 dokumentuje následující tabulka.

Tabulka 29: Míra nezaměstnanosti k 31.12. příslušného roku

Region soudržnosti	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004 ⁴²
Praha	3,52	3,42	3,39	3,73	4,02	4,24	3,58
Střední Čechy	7,46	6,80	6,76	7,21	7,43	7,47	6,85
Jihozápad	7,03	6,13	6,26	6,84	7,27	7,32	6,66
Severozápad	14,00	13,83	13,88	15,22	15,91	15,49	14,43
Severovýchod	8,12	6,71	7,15	8,16	8,87	8,96	8,26
Jihovýchod	9,64	8,77	8,88	10,30	10,75	10,87	10,12
Střední Morava	10,65	10,09	10,21	11,26	11,59	11,57	10,65
Moravskoslezsko	14,94	15,13	15,11	15,89	16,84	16,85	15,66
Česká republika	9,37	8,78	8,90	9,81	10,31	10,33	9,47

Zdroj: ČSÚ podle dat Správy služeb zaměstnanosti MPSV ČR

Diferenciace regionů soudržnosti podle míry nezaměstnanosti je méně výrazná než na úrovni krajů a mikroregionů, nicméně podle tohoto ukazatele lze označit za velmi problémové regiony soudržnosti Moravskoslezsko, Severozápad a Střední Morava. Nad celostátním průměrem se pohybuje ještě nezaměstnanost v regionu soudržnosti Jihovýchod. Problémem zůstává, především u některých skupin obyvatel v uvedených regionech dlouhodobá nezaměstnanost.

Dominantní roli sehrává v zemi metropolitní oblast kolem Prahy a ukazuje vysokou polarizaci hlavního města ve srovnání se zbytkem republiky. V Praze existuje vysoký stupeň ekonomické diverzifikace včetně největšího sektoru služeb, trvalý rozvoj nových aktivit (zejména malé podniky v terciárním sektoru) a značný podíl investic (zejména přímé zahraniční investice). Dále zde existuje vysoká koncentrace vědy a výzkumu, nejvyšší úroveň vzdělávání a růstu kvalifikace, extenzivní zaměstnanost ve veřejné správě a ve službách a nejvyšší úroveň mezd v zemi.

S tím souvisí také vzdělanostní struktura obyvatel, která se liší od ostatních regionů především výrazně vyšším podílem vysokoškolsky vzdělaných osob:

Tabulka 30: Vzdělanostní struktura obyvatel starších 15 let, podle výsledků SLBD 2001

Region soudržnosti	bez vzdělání	základní vč. neukonč.	vyučení a střední odb. bez maturity	úplné střední s maturitou	vyšší odborné a nástavbové	vysokoškolské	nezjištěné
Praha	0,1%	14,5%	28,8%	30,5%	5,2%	18,8%	2,0%
Střední Čechy	0,5%	23,1%	40,4%	24,4%	3,3%	7,0%	1,3%
Jihozápad	0,4%	23,3%	39,0%	25,1%	3,2%	7,8%	1,2%
Severozápad	0,8%	27,5%	39,0%	22,4%	2,9%	5,4%	1,9%
Severovýchod	0,4%	23,0%	40,2%	24,6%	3,4%	7,2%	1,2%
Jihovýchod	0,3%	23,6%	38,2%	24,5%	3,4%	9,2%	0,9%
Střední Morava	0,5%	24,2%	39,0%	24,4%	3,1%	7,9%	0,9%
Moravskoslezsko	0,5%	25,2%	38,7%	23,4%	3,1%	7,8%	1,3%
Česká republika	0,4%	23,0%	38,0%	24,9%	3,5%	8,9%	1,3%

Zdroj: ČSÚ

Regionální rozložení průmyslu významně ovlivňuje socio-ekonomickou situaci v jednotlivých oblastech a má i významný dopad na meziregionální vazby. Vliv průmyslu v ČR je o to silnější, že rozložení výrobních kapacit je značně nerovnoměrné a to jak

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

z hlediska jejich velikosti, tak z hlediska věcného zaměření (OKEČ hlavní výroby). Historicky vzniklá koncentrace průmyslové výroby určitého charakteru do omezeného počtu regionů násobí možná rizika pokračujícího růstu disparity v podobě negativních důsledků restrukturalizace, jak se projevily v předchozích letech např. v regionech soudržnosti Moravskoslezském (hutnictví, těžba uhlí), Severozápad (těžba uhlí) nebo Střední Morava (Zlínský kraj - výroba obuvi) a dalších. Na druhé straně nově vznikající moderní velké kapacity postavení regionů významně posilují, jako např. automobilový průmysl ve Středních Čechách. Jejich dynamický rozvoj však současně naráží na bariery místního nedostatku pracovní síly v potřebné kvalifikační struktuře.

Tabulka 31: Přehled základních ukazatelů podniků s 20 a více zaměstnanci podle krajů ČR

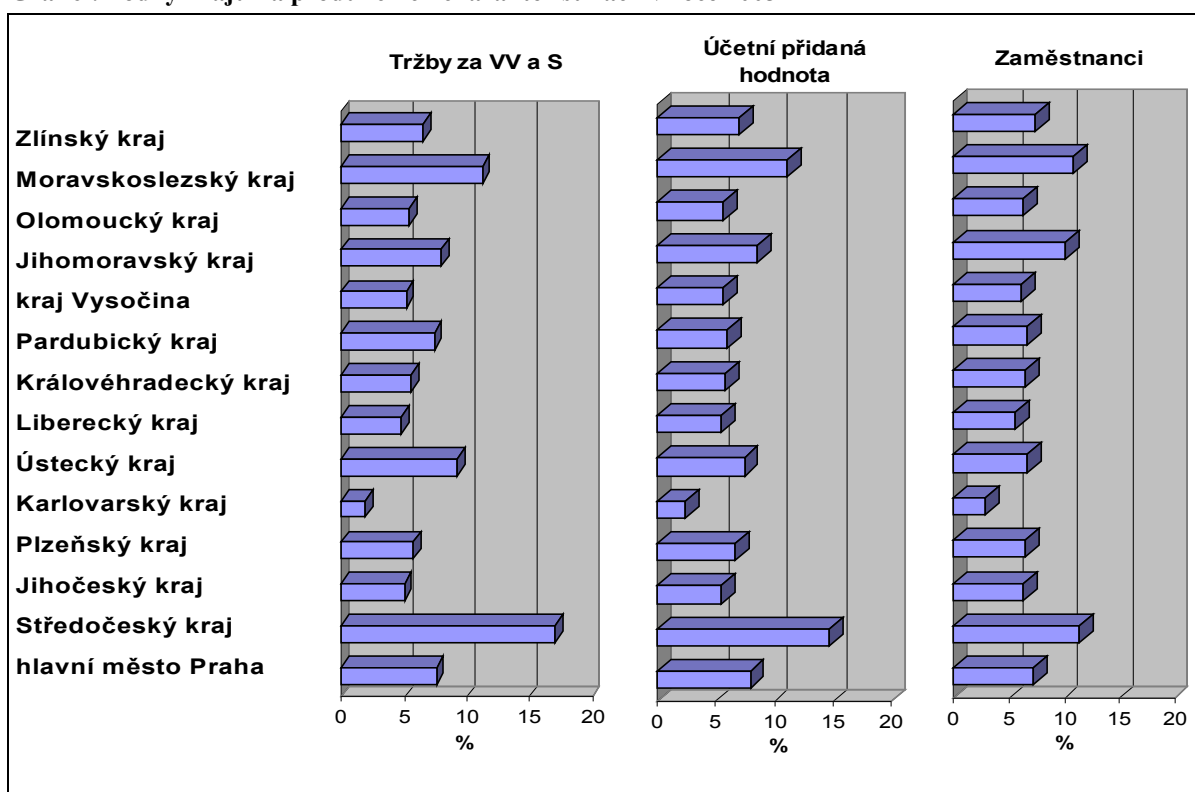
Kraj	Prům. počet podniků	Tržby za prodej vlastních výr. a služeb			Počet zaměstnanců			Průměrná měsíční					
		mld. Kč	podíl	MI*	v tis. osob	podíl	MI*	tržba / zaměst.			mzda		
								v Kč	MI*	úroveň	v Kč	MI*	
		b.c.	v %	s.c.		v %		s.c.	s.c.	Ø=100			
Praha	741	262,4	11,1	104,6	103,3	9,1	98,4	199997	106,3	117,2	21814	107	
Středočeský	838	406,1	17,1	112,4	120,5	10,7	100,2	284669	112,2	166,8	19149	106,4	
Jihočeský	547	117,5	5	106,9	69,4	6,1	98,7	138558	108,3	81,2	16512	106,9	
Plzeňský	512	137,2	5,8	119,7	72,4	6,4	103,8	157332	115,3	92,2	17538	106,9	
Karlovarský	268	43,7	1,8	103,3	34,8	3,1	98,3	99750	105,1	58,4	15651	106,3	
Ústecký	538	216,5	9,1	105,4	80,5	7,1	100	218548	105,5	128	17738	106,3	
Liberecký	428	105,3	4,4	112,9	61,9	5,5	99,2	142552	113,7	83,5	16735	107,3	
Královéhradecký	505	101,1	4,3	108,4	67,7	6	99,6	122403	108,8	71,7	15852	106,7	
Pardubický	485	160,8	6,8	110,6	64,2	5,7	100	212437	110,6	124,5	15805	106,6	
Vysočina	466	106,3	4,5	110,6	64,2	5,7	100,4	137262	110,1	80,4	16405	109,2	
Jihomoravský	964	162,5	6,9	110,7	108,4	9,6	98,2	121006	112,7	70,9	16006	107,5	
Olomoucký	518	105,8	4,5	112,8	67,1	5,9	99,5	129739	113,3	76	15477	108,9	
Zlínský	656	128,3	5,4	108,3	71,2	6,3	99	149792	109,4	87,8	15988	105,9	
Moravskoslezský	717	318	13,4	110,2	144	12,7	98,6	164835	111,7	96,6	18642	106,3	
ČR	8184	2371,5	100	109,8	1129,6	100	99,5	170699	110,4	100	17460	106,9	

* MI=meziroční index

Zdroj: ČSÚ

Z tabulky a následujícího grafu lze usoudit, že oproti minulým letům se situace v průmyslu příliš nezměnila, neboť prvenství si stále udržují se značným odstupem Střední Čechy, a to ve všech sledovaných ukazatelích – tj. v tržbách (podíl 17,1 %, v roce 2002 17 %), účetní přidané hodnotě (14,7 %, v roce 2002 14,3 %) a v počtu zaměstnanců (11,3 %, v roce 2002 11,2 %). Důvodem je přítomnost největšího průmyslového podniku v ČR – ŠKODA AUTO, a.s., dále silný chemický průmysl (ČESKÁ RAFINÉRSKÁ, a.s., KAUCUK, a.s. atd.). Pozice tohoto regionu ještě letos posílí, neboť tu zahájila provoz další velká automobilka Toyota, Peugeot, Citroen Automobile (TPCA) v Kolíně. Druhé místo v žebříčku regionů si udrželo Moravskoslezsko, jehož podíl ve všech třech ukazatelích se v roce 2003 pohyboval kolem jedenácti procent. Nezměnilo se ani pořadí na dalších místech, které patří krajům s rozvinutou průmyslovou základnou: Ústecký kraj – 3. místo v tržbách (region soudržnosti Severozápad), Jihomoravský kraj – 4. místo (Jihovýchod), Pardubický kraj – 5. místo (Severovýchod) a hlavní město Praha – 6. místo. Poslední místa v žebříčku patří tradičně těm regionům, kde je zpracovatelský průmysl naopak nejméně rozvinutý – Karlovarský kraj - podíl na tržbách 1,9 % (Severozápad), Liberecký kraj - 4,8 %, pokles díky oslabení tradičního textilního průmyslu (Severovýchod), Jihočeský kraj - 5 % (Jihozápad) a kraj Vysočina - 5,1 % (Jihovýchod).

Graf 6 : Podíly krajů na produkčních charakteristikách v roce 2003

součástí probíhajícího transformace procesu ekonomiky. Regionální procesy i v tomto směru potvrzují centrální úlohu Prahy, která je následována regiony soudržnosti Střední Čechy a Jihozápad. Počet soukromých podnikatelů v r. 2003 celkem a v přepočtu na 1000 obyv. uvádí následující tabulka.

Tabulka 32: Soukromí podnikatelé v regionech soudržnosti ČR v r. 2003

Region soudržnosti	Počet soukromých podnikatelů*	Počet soukr. podnikatelů na 1000 obyv.
Praha	290133	249
Střední Čechy	214076	188
Jihozápad	217669	185
Severozápad	194969	173
Severovýchod	276095	186
Jihovýchod	281167	171
Střední Morava	218438	178
Moravskoslezsko	190254	151
Česká republika	1882801	184

* soukromí podnikatelé – podnikatelé fyzické osoby, samostatně hospodařící rolníci, svobodná povolání
Zdroj: ČSÚ

Mezi regiony soudržnosti nejsou však významné regionální disparity, ty jsou výraznější na úrovni krajů a mikroregionů. Nicméně nejnižší počty podnikatelů na 1 obyvatele jsou v regionech soudržnosti Moravskoslezsko, částečně Jihovýchod (především v kraji Vysočina) a Severozápad. Proto je žádoucí vytvořit podmínky pro zvýšení počtu podnikatelů v těchto regionech.

Aktivity výzkumu a vývoje jsou soustředěny převážně v Praze, což vytváří z regionálního pohledu nevýhodné rozvojové podmínky pro ostatní kraje. Tendence dále směřují k nejvyšší koncentraci vzdělávacích zařízení na univerzitní úrovni, ale i výzkumných pracovišť v Praze. Tato polarizace vědy a výzkumu je také spojena s vysokou koncentrací odpovídajících služeb v hlavním městě.

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

Koncentraci finančních zdrojů do Prahy a Středních Čech odpovídá i koncentrace pracovníků ve vědě a výzkumu. Z hlediska podílu na pracovnících ve VaV v ČR je významným regionem také Jihovýchod, především díky Brnu.

Tabulka 33: VaV v regionech soudržnosti ČR v r. 2003

Region soudržnosti	Podíl RS na výdajích v ČR	Podíl RS na zam. ve VaV v ČR
Praha	36,8%	43,2%
Střední Čechy	21,6%	8,8%
Jihozápad	5,4%	5,5%
Severozápad	2,2%	1,5%
Severovýchod	8,9%	8,3%
Jihovýchod	12,1%	20,2%
Střední Morava	5,6%	5,6%
Moravskoslezsko	7,5%	6,9%
ČR	100,0 %	100,0 %

Zdroj: ČSÚ

Meziregionální mobilita lidských zdrojů je stále velmi nízká jako důsledek životního stylu, ale také nepružného trhu s nemovitostmi a byty. Trh s byty je značně deformován díky regulaci nájemného a existenci neoficiálního trhu s byty. Lze však očekávat postupné tendence k vyšší migraci pracovních sil, zejména přesunem k těm větším městům, kde existuje širší nabídka pracovních míst i kvalitnější služby, a z těch venkovských a průmyslových oblastí, kde je vysoká nezaměstnanost a malý přírůstek, resp. úbytek nabídky pracovních míst.

Sociální napětí a problémy v zaměstnanosti se koncentrují zejména v regionu soudržnosti Severozápad (především okresy Ústeckého a částečně i Karlovarského kraje) a Moravskoslezsko. Existující regionální disparity v míře nezaměstnanosti se mohou dále prohlubovat v souvislosti s pokračující restrukturalizací ekonomiky a nezájmem investorů o tyto regiony. Rozložení přímých zahraničních investic do regionů soudržnosti dokumentuje následující tabulka.

Tabulka 34: Přímé zahraniční investice ČR k 31.12.2003 podle regionů soudržnosti, v tis. Kč

Region soudržnosti	PZI celkem	Podíl RS na PZI do ČR	PZI/obyv.
Praha	537429558,7	46,3%	461,1
Střední Čechy	134793185,7	11,6%	118,7
Jihozápad	82756124,22	7,1%	70,4
Severozápad	81650584,26	7,0 %	72,6
Severovýchod	92864875,77	8,0 %	62,7
Jihovýchod	102325395,1	8,8%	62,4
Střední Morava	59144211,07	5,1%	48,2
Moravskoslezsko	70819737,07	6,1%	56,2
ČR	1161783672	100,0 %	113,8

Zdroj: ČNB

Výrazný vliv na regionální disparity má podpora podnikání, jež přímo ovlivňuje rozvoj regionální konkurenceschopnosti a podnikatelského prostředí. Systém investičních pobídek realizovaný podle zákona č. 72/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů umožňuje příliv zahraničních investic přinášejících nové technologie a pracovní místa. K ovlivňování územní lokalizace těchto investic slouží doprovodný systém hmotné podpory vytváření nových pracovních míst, rekvalifikace a školení zaměstnanců (viz následující tabulka).

Tabulka 35: Investiční pobídky, objem investic a nová pracovní místa v regionech, 1998-2004

Region soudržnosti	Počet pobídek		Investice** - mil. Kč		Vytvořená pracovní místa	
	Celkem	regiony se SPS*	Celkem	regiony se SPS*	Celkem	regiony se SPS*
Praha	7	0	5305	0	4221	0
Střední Čechy	36	2	2431,1	93,9	14897	1187
Jihozápad	22	2	973,2	30,7	4993	500
Severozápad	44	41	1477,8	1428,5	8281	7651
Severovýchod	35	2	1527,4	38,4	10769	133
Jihovýchod	24	5	1158,2	169,7	7024	476
Střední Morava	24	8	1580,3	888,8	7599	4727
Moravskoslezsko	21	21	484,5	484,5	3115	3115
Česká republika	213	81	14937,5	3134,5	60899	17789

* regiony se soustředěnou podporou státu

**Jedná se o investice do zpracovatelského průmyslu, strategických služeb a technologických center.

Zdroj: CzechInvest

Celkově lze konstatovat, že dochází k nerovnoměrnému rozvoji vhodných ekonomických aktivit s jejich koncentrací v městských oblastech, kde již existují lepší podnikatelské podmínky, což dále akceleruje prohlubování regionálních rozdílů v poptávce po pracovních silách.

Lze očekávat jen pomalé snižování regionálních rozdílů ve **vybavenosti dopravní infrastrukturou**, protože přes zahájení výstavby dálničního připojení severovýchodní Moravy se rozestavěné a připravované velké stavby koncentrují do okolí Prahy a napojení Prahy na sousední státy a to ve směrech na všechny světové strany. Chybí zejména dopravní spojení důležitá pro podporu růstu městských oblastí, usnadnění mobility uvnitř země a rychlá spojení s ostatními zeměmi Evropy. Určitou rozvojovou bariérou není jen nedokončená „velká“ infrastruktura, ale i stav silnic 2. a 3. třídy, které vytvářejí poměrně hustou síť. Kvalita těchto silnic je závažným problémem především z hlediska zdrojů potřebných k jejich údržbě a rekonstrukcím. Železniční dopravní síť je uspokojivá, problémem je zanedbaný technický stav, především regionálních tratí.

V letech 2001-2004 se prudce zlepšila vybavenost občanů nízkorychlostním **přístupem k internetu**, k čemuž přispělo také rozšiřování mobilních technologií (např. GPRS). ČR dnes přesto v ukazatelích nízkorychlostního přístupu silně zaostává za státy EU-15 (ČR asi 30-50 % EU-15).

Tabulka 36: Vybavenost domácností osobním počítačem a internetem ve 4. čtvrtletí 2004

Region soudržnosti	% domácností vybavených	
	osobním počítačem	přístupem k internetu
Praha	41,5	34,7
Střední Čechy	28,8	22,3
Jihozápad	29,9	17,4
Severozápad	23,5	15,8
Severovýchod	28,5	17,9
Jihovýchod	32,5	18,1
Střední Morava	22,5	13,2
Moravskoslezsko	27,8	16,0
ČR	29,5	19,4

Zdroj: ČSÚ

Ochrana životního prostředí zaznamenala v uplynulých letech významné zlepšení, zejména pokud jde o pokles emisí oxidů síry a tuhých látek. Přesto přetrvávají zejména vysoké emise oxidů síry (nejvíce v Praze a v regionech soudržnosti Severozápad a

Moravskoslezsko) a s rozvojem automobilové dopravy se zvyšují emise dusíku a prachu. Dále přetrvávají dlouhodobé důsledky předchozích poškození lesů a znečištění vodních toků, i když se v této oblasti situace pomalu zlepšuje. Další zlepšování životního prostředí bude investičně velmi náročné, navíc se regionálně projeví požadavky EU, zejména na systém Natura 2000.

Závažný a pro řešení naléhavý je také velký počet starých ekologických zátěží, značný rozsah území, ovlivněných důlní činností (Moravskoslezsko a Severozápad), regionálně diferencovaný podíl obyvatel a sídel bez čištění odpadních vod, který se pomalu snižuje, lokální nedostatečnost v zásobování obyvatel vodou z veřejných vodovodů, a vysoká produkce odpadů s dominantním podílem jejich skládkování.

Tabulka 37: Technická infrastruktura v regionech soudržnosti, 2004

region soudržnosti	podíl obyvatel zásob. vodou	podíl obyv. v domech napoj. na kanalizaci	podíl čištěných odpad. vod	podíl bytů napoj. na plyn*
Praha	99,9	99,5	100	73,9
Střední Čechy	82,0	61,0	98,3	44,3
Jihozápad	86,5	81,6	88,6	47,7
Severozápad	96,6	83,8	93,7	68,2
Severovýchod	92,0	69,6	95,3	52,1
Jihovýchod	92,1	79,9	91,4	72,7
Střední Morava	87,4	75,4	95,4	71,0
Moravskoslezsko	95,6	73,7	93,1	79,7
Česká republika	91,6	77,9	94,4	64,1

*podle SLBD 2001

zdroj: ČSÚ

Vývojové tendence v regionální struktuře

Souhrnně lze v příštích letech očekávat další prohlubování polohové diferenciace v atraktivitě regionů s odrazem v intenzitě kontaktů se zeměmi EU podmíněné vzdáleností. Lze také předpokládat zvýraznění selektivního působení polohového faktoru v souvislosti s rozvojem velké infrastruktury, a tedy vytváření rozvojových os. Částečně dojde i k nahrazení výhod fyzické blízkosti výhodami blízkosti socioekonomické.

V případě aglomeračních regionů lze očekávat další zvýhodnění regionů s významnými centry služeb, zejména kvartérních aktivit, jako jsou Praha a Brno, případně i další (Plzeň, Olomouc, Hradec Králové-Pardubice, České Budějovice, možná Zlín, Liberec-Jablonec nad Nisou). Naopak znevýhodněny budou regiony s koncentrací těžkého průmyslu, s málo diverzifikovanou ekonomickou základnou – především v regionech soudržnosti Severozápad (kraj Ústecký a částečně Karlovarský) a Moravskoslezsko. Regionální rozvoj v ČR bude výrazně ovlivněn realizací velkých infrastrukturních projektů celostátního a mezinárodního významu. Výsledkem bude posílení pozice těchto regionů (zejména urbánních regionů), územních zón a rozvojových os, kterými nové infrastrukturní linie budou probíhat. Naopak území, která se ocitnou stranou těchto linií, budou mít méně příznivé předpoklady pro dynamický rozvoj, pokud nebudou disponovat jiným výrazným rozvojovým faktorem.

Zde se jednoznačně rýsují tři **hlavní rozvojové osy** pro příští desetiletí: Praha-Plzeň-(Regensburg-Mnichov), Praha-severozápadní Čechy a jižní Morava-Ostrava. Nelze pominout ani lokalizační působení dálnice D1 (zejména úsek Praha-Brno, pak až na Olomouc a Ostravu) a zvýrazňování této českomoravské rozvojové osy. Osou severo-j jižní komunikace procházející Moravou přes Brno, Pomoraví, Olomouc, Zlínsko a

Ostravsko získá celoevropský význam napojením evropského jihozápadu a Balkánu na střední a severní Evropu. Dálnice D5 (Praha – Plzeň – hranice s Německem) je nejdůležitější trasou pro spojení se západní Evropou. Také rozvojová osa Praha – Pardubice – Hradec Králové má nepopíratelný význam. Uvedené rozvojové osy budou rovněž hlavními prostory s prohlubující se urbanizací a zřejmě i s výraznější dynamikou růstu.

Regiony, které leží mimo rozvojové osy, jsou zpravidla méně hospodářsky výkonné, působí zde mnohé bariéry rozvoje, např. venkovské osídlení, absence technické infrastruktury (dopravní, komunikační), nepříznivá věková a vzdělanostní struktura obyvatelstva a jiné. Jde především o venkovské oblasti ve většině regionů soudržnosti (zejména Střední Morava, Jihovýchod, Jihozápad i Severovýchod).

Při souhrnném pohledu na současný vývoj regionů ČR je možno hovořit o:

- pomalém prohlubování regionálních rozdílů v sociálních poměrech obyvatelstva (zlepšování situace v Praze a Středních Čechách, naopak zhoršování v regionech soudržnosti Severozápad a Moravskoslezsko),
- poměrně významném prohlubování meziregionálních rozdílů v ekonomické výkonnosti (vnitřní rozdíly v regionech soudržnosti, ale také v rámci krajů ČR),
- prohlubování polohové diferenciaci ekonomického a v návaznosti na to sociálního rozvoje, pokud nedojde k razantnímu zlepšení dopravní dostupnosti,
- dynamickém prohlubování rozdílů v regionálně diferencované ekonomické atraktivitě (mikroregion Mladá Boleslav ve Středních Čechách jako příklad růstu),
- snižování rozdílů v kvalitě životního prostředí (v celé zemi).

Specifika příhraničních regionů

Příhraniční oblasti byly dlouhodobě v rámci národních států periferními ve smyslu vzdálenosti od rozvojových center. V případě ČR tato zákonitost platí obzvláště vzhledem k výrazně koncentrickému tvaru území republiky. Vzdálenost od center rozvoje a zejména od centra nejvýznamnějšího tj. Prahy byla dlouhodobě, na základě uspořádání území Evropy jako národních států, jednou z bariér rozvoje. Tento handicap je daný, pouze omezeně řešitelný, např. budováním infrastruktury (dopravní, IT apod.), která tyto oblasti časově či virtuálně centru státu přiblíží.

Rozvojový potenciál se nabízí i směrem k oblastem sousedních zemí a jejich centrům, navazujícím z druhé strany hranice. Předpokladem pro takto integrovaný rozvoj je jednak odstranění bariér hraničních (např. rozšíření Schengenského prostoru), infrastrukturních (pozemní komunikace přes hranici zajišťující dosažitelnost budoucích společných center přeshraničního prostoru z obou stran hranice, IT sítě apod.), ale i bariér psychologických (tj. takových vyplývajících z historického vývoje provázaného národnostními i jinými konflikty) nebo jazykových apod.

Odstranění těchto bariér přispěje k rozvoji endogenního potenciálu těchto oblastí, vyplývajících především z fyzicko-geografických (hraniční pohoří, přírodní bohatství -

existence národních parků apod.) a socio-kulturních (dlouhodobé míšení kultur, národů, tradic a z nich vyplývajících specifik) daností příhraničních území. Ty jsou základem pro současný rozvoj ekonomických odvětví jako např. cestovní ruch, ale i specifická výroba. Stejně tak zatím nevyužitým potenciálem je rozvoj vysokého školství a výzkumu v příhraničních oblastech a jejich střediscích a s tím související rozvoj lidského kapitálu.

To vše jsou oblasti, jejichž rozvoj a spolupráce aktérů z obou sousedních zemí přispějí k rozvoji příhraničních oblastí na obou stranách hranice.

Česká republika se ve spolupráci s Evropskou komisí dlouhodobě snaží přispět k řešení specifické problematiky těchto území a snížení jejich disparitního vývoje vzhledem k ostatní územím národních států, resp. Evropské unie jako celku. Od poloviny devadesátých let jsou v členských státech EU realizovány aktivity v rámci Iniciativy společenství INTERREG, které navazují v České republice na předvstupní program CBC Phare. Ty významnou měrou přispívají k opětovné integraci. Ty významnou měrou přispěly k opětovné integraci těchto oblastí a jejich rozvoji. Evropská unie si je však nadále vědoma potřeby dalšího odstranění bariér rozvoje příhraničních oblastí a nutnosti pokračovat v započatých aktivitách či je dále prohloubit prostřednictvím jejich realizace jako samostatného cíle strukturálních fondů pro období 2007-2013 „Evropská územní spolupráce“ a zvýšením finančních zdrojů.

Shrnutí příčin hlavních regionálních disparit

Vývoj v jednotlivých regionech České republiky se projevoval diferencovanou územní hospodářskou dynamikou. Podobně byly rozrůzněny také intenzita a rozsah proměn ekonomických struktur jednotlivých regionů. Tento vývoj byl přitom ovlivňován zejména prostorovou diferenciací regionální rozvoj ovlivňujících faktorů. Zmíněné faktory byly závislé především na rozdílných výchozích sociálně-ekonomických podmínkách, poloze a stupni urbanizace daného území.

Hlavní příčiny nerovnovážného rozvoje regionů a vzniku regionálních disparit:

- **Výrazný pokles výroby a zaměstnanosti v těžkém průmyslu** – těžba uhlí, hutnictví, těžké strojírenství, chemie, který dominoval a nadále je nosným v ekonomické struktuře regionů soudržnosti Moravskoslezsko a Severozápad. Nicméně lze předpokládat, že určitá míra zaměstnanosti v těžkém průmyslu bude i v budoucnosti zachována, zejména v oblasti chemie a v hutnictví.
- **Pokles výroby textilního a elektrotechnického průmyslu**, což se projevilo vážnými dopady zejména na ekonomiku a zaměstnanost v regionu soudržnosti Severovýchod (Liberecký a Královéhradecký kraj, v případě textilního průmyslu i v kraji Pardubickém) a **odvětví oděvního a obuvnického průmyslu** s dopady zaměstnanosti v regionech soudržnosti Severovýchod (Pardubický kraj - zejména oděvní průmysl), Střední Morava (Zlínský kraj) a Jihovýchod (Vysočina).
- **Snižování počtu pracovníků v zemědělství**, které bylo výrazné zejména v horských a podhorských oblastech a v oblastech s relativně vysokým zastoupením tohoto odvětví, zejména v regionech soudržnosti Jihovýchod a Střední Morava (Olomoucký kraj).

- **Rozvoj terciérního sektoru**, kterým byla absorbována podstatná část pracovníků uvolňovaných z neefektivních výrobní. **Rozvoj terciérního sektoru se s větší intenzitou koncentroval do velkých měst a aglomerací.**
- **Nestejný rozvoj soukromého podnikání**, zejména malého a středního podnikání, kde se nepodařilo vytvořit dostatečně silný sektor malých a středních firem zaměřených na výrobu hmotných statků a na průmyslové služby.
- **Kvalita lidských zdrojů** (vzdělanost, podnikatelská tradice) a **místní samosprávy** (orientace na koncepční přístupy, strategické plánování apod.).
- **Nerovnoměrná vybavenost území technickou infrastrukturou.**
- **Nerovnoměrná územní dostupnost zdravotnické infrastruktury** a nerovnoměrná dostupnost jak standardní, tak i komplexní zdravotně-sociální péče.
- **Nízká meziregionální mobilita pracovních sil**, spojená s omezenou možností získání bytů v místech pracovních příležitostí a se zhoršující se dopravní obslužností zajišťovanou prostředky hromadné osobní dopravy, tíživě se projevující především v oblastech s nízkou hustotou zalidnění a většími vzdálenostmi mezi obcemi.
- **Přetrvávající neuspokojivý stav životního prostředí** zejména v těžebních oblastech s kumulací starých ekologických zátěží – brownfields a v oblastech s nepříznivou strukturou průmyslové základny – Moravskoslezsko a Severozápad – a v důsledku kumulace různorodých škodlivých vlivů ve velkých městech – Praha, Brno, Plzeň, Ústí nad Labem, Pardubice-Hradec Králové a jejich okolí.
- **Existence řady územně-technických specifik a problémů** ztěžujících rozvoj některých regionů. Jedná se zejména o důsledky těžby nerostných surovin a o mimořádně velkou členitost krajiny (podíl horských a podhorských oblastí na území regionu), způsobující problémy v oblasti dopravní dostupnosti a ekonomické efektivity regionů.
- **Rozdílná geografická poloha regionů** v rámci České republiky i vzhledem ke státům EU a hlavním evropským dopravním koridorům, přetrvávající periferní postavení převážně většiny příhraničních regionů.

1.4.1.3. Klasifikace regionů soudržnosti ČR

Z hlediska úrovně socioekonomického rozvoje regionů soudržnosti České republiky lze identifikovat následující typy regionů:

1. Regiony rychle se rozvíjející – v případě České republiky se jedná pouze o jeden region soudržnosti, a to region Praha. Tento region disponuje proti ostatním regionům celou řadou komparativních výhod, které se pozitivně projevují i v rámci dosažených ukazatelů. Mezi hlavní výhody regionu patří postavení regionu jakožto ekonomického, společenského, kulturního, vzdělanostního a politicko-administrativního centra České republiky. Region zároveň disponuje v podmínkách ČR i nadprůměrně rozvinutou infrastrukturou, avšak s určitými nedostatky v dopravě. Region vykazuje nejvyšší úroveň průměrných mezd v ČR, což se mimo jiné projevuje příznivě i z hlediska celkové koupěschopné poptávky. Vysoká úroveň vzdělanosti stejně jako umístění sídel společností pozitivně ovlivnily a ovlivňují příliv přímých zahraničních investic a

posílily pozici Prahy jako dominantního centra inovačního podnikání v ČR. Region byl v podmínkách ČR již na počátku transformačního procesu nadprůměrně orientován na z dnešního pohledu klíčový sektor služeb. Transformace postavení tohoto sektoru ještě více posílila.

Na druhé straně je ale třeba upozornit na dopravní, ekologické a sociálně patologické problémy Prahy, které mají zjevný negativní vliv i na okolní regiony a v podstatě na celou ČR. Důležitým faktorem je i nevýhodná věková struktura obyvatel. Je tedy nezbytné, aby i Praha jakožto rozvinutý region v budoucnu pečovala o svůj rozvoj a udržení svého postavení, pokud si bude chtít udržet svou konkurenceschopnost v mezinárodním měřítku. Lze do značné míry očekávat, že Praha bude patřit k nejvyspělejším regionům v rámci celé Evropské unie a nebude vykazovat žádné zásadní problémy hospodářského a sociálního charakteru, pokud bude její další rozvoj ve výše uvedených problémových oblastech podpořen.

2. Regiony rozvíjející se – mezi tyto regiony řadíme regiony soudržnosti Jihozápad a Střední Čechy. Zařazení regionu Jihozápad do této skupiny je ovlivněno především úspěšným rozvojem Plzeňského kraje a jeho centra, města Plzně, přičemž významnými faktory jsou zde geografická poloha, průmyslové tradice, příliv zahraničních investic a vzdělanostní úroveň. Region Jihozápad vykazuje vysokou dynamiku růstu v celé řadě ukazatelů.

Region soudržnosti Střední Čechy v sobě skrývá významný růstový potenciál související s polohou Prahy uvnitř tohoto regionu. Region má několik silných růstových center či celých okresů, a to jak stávajících, např. Mladá Boleslav, Praha- východ, Praha-západ, tak i potenciálních – Kolín, Kladno, Beroun. Na území regionu soudržnosti zároveň dochází k rozvoji služeb a průmyslové produkce přímo související s Prahou. Jedná se např. o výstavbu logistických center, obchodních center či výzkumných pracovišť.

3. Regiony s nízkou dynamikou růstu – do této skupiny lze zařadit regiony soudržnosti Jihovýchod a Severovýchod. Zařazení regionu Jihovýchod do této skupiny je ovlivněno především jeho vnitřní heterogenitou, poněvadž tento region je tvořen dvěma odlišně se vyvíjejícími se kraji – Vysočinou a Jihomoravským krajem. Jihomoravský kraj se svým socioekonomickým centrem Brnem patří, na rozdíl od kraje Vysočina, k dynamicky se rozvíjejícím.

Region soudržnosti Severovýchod se skládá ze tří krajů, přičemž především úspěšný rozvoj center těchto krajů (Liberec, Hradec Králové, Pardubice) pozitivně ovlivňuje výkonnost celého regionu soudržnosti. V rámci regionu soudržnosti jsou však významné rozdíly na úrovni NUTS 3 a mikroregionů.

4. Regiony zaostávající – zařazení regionu Střední Morava do této skupiny vychází z celkově slabších charakteristik. Region soudržnosti vykazoval a vyazuje i nadále některé nedořešené problémy jako je např. nízká rozvinutost jeho nejsevernější a nejvýchodnější části (Jesenicko a Valašsko), relativně nízká dynamika růstu v oblasti Hané.

5. Regiony upadající – sem patří regiony soudržnosti Moravskoslezsko a Severozápad. Zařazení těchto regionů do skupiny upadajících vychází především z jejich neuspokojivých ekonomických výsledků, které se navíc nezlepšují. Konkrétně lze tyto výsledky charakterizovat např. na vývoji HDP. Oba regiony soudržnosti navíc dlouhodobě vykazují nejvyšší míry nezaměstnanosti v ČR, což souvisí s celkově nedokončeným procesem restrukturalizace.

1.4.1.4. Závěry a doporučení

Růstové tendence lze očekávat v **Praze** včetně přilehlých oblastí Středních Čech, což při vysokém zatížení jejího prostoru to může mít i **negativní dopady v dopravě a životním prostředí**. Problémy se mohou rovněž vyskytnout v souvislosti s **nedostatkem pracovních sil**.

Naopak tendence k pomalému růstu až stagnaci se projeví v Ostravsko-karvinské a Severočeské aglomeraci vlivem úbytku pracovních míst. Jde o oblasti s nadměrnou koncentrací ekonomických aktivit, jejichž část prochází útlumem. Tendence snižování neúměrně vysoké koncentrace a neúměrného zatěžování území v regionech soudržnosti Moravskoslezsko a Severozápad není nutno do určité míry hodnotit negativně, nicméně bude třeba v této souvislosti **vytvořit nová pracovní místa**. Podstatně hůře se změny promítnou v periferních oblastech, např. při hranicích s Polskem a Slovenskem. Úbytek pracovních míst a celková odlehlost hrozí snižováním již dnes nedostatečné zalidněnosti a tedy celkovým zaostáváním těchto území.

Výhodná poloha České republiky na komunikačních spojnicích sever–jih a východ–západ může být významným faktorem pro rozvoj přilehlých regionů. V souvislosti s tím je však nutno **dokončit systém komunikačních tras**, které by svým charakterem zapadaly do transevropských dopravních sítí a navazovaly na ně. Spolu se soustavou **pobídek pro investice** by se mohlo uplatnit posílení již stávajících urbánních prostorů a nastartování urbanizačních procesů v dosud venkovských regionech.

Meziregionální disparity jsou velmi silně polarizovány mezi Prahou na straně jedné a zbytkem republiky na straně druhé. Disparity mezi ostatními regiony soudržnosti, pomineme-li region soudržnosti Praha, nejsou již tak zřetelné. Rozdíly narůstají s klesající hierarchickou úrovní regionů, tzn., že jsou mnohem výraznější na úrovni krajů a zejména mikroregionů. Nelze tedy opomenout, že je nutno **věnovat pozornost také intraregionálním disparitám**, čemuž by měla být věnována odpovídající pozornost v regionálních operačních programech.

Výhody velkých center (pólů rozvoje) se projevují mnohostranným způsobem, ať již z hlediska diference a prosperity ekonomických činností či z hlediska vybavenosti infrastrukturou. **Determinující role velkých center** může být navíc v blízké budoucnosti dále **zesílena rozvojem potřebné velké infrastruktury** napojující český prostor na celoevropské systémy.

Póly rozvoje a oblasti podél rozvojových os (resp. urbanizované oblasti) **se potýkají se specifickými problémy**, které by neměly být opomíjeny. Jedná se např. o dopravní infrastrukturu kvalitativně a kapacitně neodpovídající rostoucí automobilové dopravě a s ní související poškozování životního prostředí, vznik brownfieldů a neoptimální funkční využití území, komplexní problémy bydlení (regenerace panelových sídlišť), nedostatek zeleně apod.

1.4.2. Vazba politiky soudržnosti na rozvoj venkova a zemědělství

Zemědělství a rozvoj venkova prochází výraznými změnami nejen v České republice, ale ve všech členských státech EU. Reformní trend posledních let v rámci SZP EU⁴³ přináší poněkud jiný pohled na zemědělství, které se již nerovná venkovu, ale stává se aspektem venkovského prostoru. Zemědělství ovšem stále zůstává významnou ekonomickou aktivitou. V rámci reformních kroků je zaváděn princip modulace, který vyjadřuje hlavní filozofický trend reformy SZP EU ve smyslu postupného převodu prostředků z prvního pilíře (týká se přímých plateb) do druhého pilíře, tj. rozvoj venkova. Zatímco se první pilíř soustředí na zajištění základny stabilního příjmu rolníků, kteří jinak mohou vyrábět svobodně podle poptávky na trhu, podporuje druhý pilíř zemědělství v plnění jeho funkce v životním prostředí a na venkově jakožto poskytovatele veřejných statků a přispívá k rozvoji venkova.

Politika HSS se nicméně bude významně podílet na podpoře hospodářské obnovy venkovských oblastí, a bude tak doplňovat opatření podporovaná Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EZFRV). Mezi největší problémy rozvoje venkova, které spadají i pod intervence HSS, lze zařadit např. upadající nebo chybějící infrastruktura, nižší kvalita lidských zdrojů, nedostatečný rozvoj malého a středního podnikání apod.

Strukturální fondy EU podporují synergii mezi urbanizovanými a venkovskými oblastmi, která je důležitá pro vyvážený regionální rozvoj. Základním cílem je, aby obyvatelé venkovských regionů měli přístup ke specializovaným službám obecného zájmu, které mohou být poskytnuty pouze v urbanizovaných oblastech, přičemž hlavním cílem je zlepšit podmínky ve venkovských oblastech. Toto je nezbytné k tomu, aby se podařilo přilákat podniky a kvalifikované pracovníky a zabránit odcházení lidí z venkova. Opačně pak pro obyvatelé městských center by měla být zajištěna jak potravinová bezpečnost, tak i kvalitní přírodní podmínky pro cestovní ruch a rekreační aktivity, které mohou být realizovány zejména na venkově. Národní strategický referenční rámec pro období 2007 – 2013 by měl přispívat k integrovanému teritoriálnímu rozvoji prostřednictvím podpory networkingu mezi venkovskými oblastmi a městy, zvláště pak center střední velikosti, a také k vzájemné propojenosti ekonomických aktivit malých sídel ve venkovském prostoru. Zejména venkovské oblasti závislé na cestovním ruchu potřebují integrovaný přístup zaměřený na kvalitu a spokojenost spotřebitelů. Tento přístup by měl být také založen na ekonomickém, sociálním a environmentálním rozměru s prvky udržitelného rozvoje.

1.4.2.1. Změny v zemědělství a dopady na pracovní trh na venkově

Od počátku transformačního období se soustavně snižuje podíl zemědělského sektoru na HDP (ze 7,7 % v roce 1990 na 3,1 % v roce 2003) a současně klesá podíl zaměstnanosti v zemědělství (z 12,4 % v roce 1990 na 4,3 % v roce 2003), který je ovlivněn vedle strukturálních změn i nízkou úrovní mezd. V důsledku tohoto poklesu sice výrazně vzrostla produktivita práce, nicméně se institucionální a strukturální změny v zemědělství projeví ve zhoršených sociálně ekonomických podmínkách venkovského prostoru. Jde

⁴³ Zejména pak reforma SZP EU schválena v Lucemburku v červnu 2003, a poté zakomponována do nařízení Rady (ES) č. 1782/2003, tzv. Horizontálního dokumentu.

zejména o vyšší dlouhodobou nezaměstnanost, vylidňování některých venkovských oblastí, následné zaostávání služeb a infrastruktury a pokles výrobního potenciálu.

Tabulka 38: Počet zaměstnanců v zemědělství v České republice v letech 1990 – 2003, v tis. osob

Rok	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1997	1998	1999	2000	2003
Počet zaměstnanců	628,7	494,5	400,0	298,1	260,7	210,4	213,8	194,0	176,4	160,0	163,3

Pramen: ČSÚ - Statistická ročenka ČR

Vývoj situace na agrárním trhu práce je podmíněn tím, že zemědělství - v důsledku pokračující restrukturalizace podnikatelského prostředí a prosazování ekonomických zájmů zemědělských podniků - prakticky nevytváří nové pracovní příležitosti, a tudíž poptávka po pracovních silách ze strany podniků je velmi nízká. V odvětví se snižuje i nabídka sezónních pracovních míst. Situace pracovníků uvolněných ze zemědělství se vyhrocuje i tím, že venkovský prostor obecně nabízí málo pracovních příležitostí. Na druhé straně rostoucí nezáměr kvalifikovaných pracovníků (zejména mladých) o uplatnění v zemědělství, plynoucí především z nízké úrovně mezd v odvětví, způsobuje, že případná poptávka zemědělských podniků po kvalifikovaných pracovních silách je obtížně uspokojována.

Zemědělství v ČR je významně ovlivněno nízkou úrovní diverzifikace ekonomické základny. České zemědělské podniky jsou svou velikostí relativně větší než je průměr v EU, a tím se stávají na trhu EU mnohem více konkurenceschopné z důvodu dosahování významných úspor z rozsahu. Tento stav ovšem nemůže být dále efektivně rozvíjen v podmínkách zemědělské nadprodukce a ochrany zemědělského trhu, čímž se výrazně posiluje důležitost podpory diverzifikace ekonomických aktivit.

Odlišností ve srovnání s ukazateli za celou EU je fakt, že zemědělci, resp. farmáři nejsou vlastníky obhospodařované půdy a půdu si jen pronajímají. Zemědělské podniky jsou rentabilní v příznivých oblastech, ale v méně příznivých oblastech je ztrátovost podniků mnohem vyšší. To je v ČR problémem, protože méně příznivé oblasti tvoří velkou část půdního fondu⁴⁴. Společným cílem pro tyto oblasti je zajistit takový rozvoj multifunkčního zemědělství, který by uvedl do souladu produkční a mimoprodukční funkce zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství se zřetelem na charakter přírodních a sociálně ekonomických podmínek. Dále by měl přispět k obnovení rovnováhy mezi objemem produkce a kapacitou trhu, k ekologické, kulturní a architektonické ochraně venkovského prostoru.

1.4.2.2. Faktory rozvoje venkovského prostoru v ČR

Problematika vymezení venkova

Venkovský prostor lze podle metodiky EU a metodiky tradičně používané v ČR popisovat na několika hierarchických úrovních, přičemž je nutné zdůraznit, že vymezení venkovského prostoru představuje významný technicko-metodický problém při hodnocení a hledání nástrojů regulace rozvoje venkova.

Venkovský prostor ČR podle metodiky EU k 1.1.2003 tvořily na úrovni NUTS 3 - s výjimkou Prahy a Moravskoslezského kraje - všechny vyšší územně správní celky

⁴⁴ Na základě komplexního průzkumu půd a podle kritérií nařízení Rady (ES) č. 1257/1999 byla významná část zemědělské půdy v České republice (více jak 50 %) zařazena do méně příznivých oblastí (LFA) a oblastí s ekologickými omezeními.

(kraje). Zahrnoval 92,4 % rozlohy státu, obce v takto vymezeném venkovském regionu představovaly 95,2 % všech obcí a žilo v nich 76,2 % obyvatel ČR.

Na úrovni NUTS 5 (obce) venkovský prostor ČR tvořilo 79 % z celkového počtu obcí a představoval 74,9 % rozlohy státu. Žilo v něm 22,6 % obyvatel ČR. Nejvyšší podíl venkovských obcí vykazovaly okresy Pelhřimov (96,7 %), Jindřichův Hradec (96,2 %), Tachov (96,1 %), Strakonice (95,5 %), Třebíč (95,4 %), Rakovník (95,2 %) a Písek (94,7 %). Z pohledu krajského členění bylo nejvyššího podílu venkovských obcí dosaženo v kraji Vysočina (93,6 %), Jihočeském (92,6 %) a Plzeňském (89 %).

Venkovské obce se vyznačují nižším podílem obyvatelstva v produktivním věku na trvale bydlícím obyvatelstvu (69,3 % proti 70,5 % v ČR). Nejnižší podíl obyvatelstva v produktivním věku (66 %) byl zaznamenán v nejmenších obcích (do 100 obyvatel) a zvyšoval se v závislosti na velikostní kategorii venkovských obcí. Podíl ekonomicky aktivních zemědělců na ekonomicky aktivních obyvatelích celkem dosahoval v roce 2001 v obcích do 2 tis. obyvatel hodnoty 9,2 % (v obcích nad 2 tis. obyvatel 1,6 %). Tento podíl byl nejvyšší v obcích do 100 obyvatel (18,6 %) a se vzrůstajícím počtem obyvatel venkovských obcí se snižoval (ve velikostní kategorii 1000 až 1999 obyvatel na 6,6 %).

Vývoj počtu obyvatel ve venkovských obcích v období 1991 - 2003 vykazuje mírný přírůstek, na rozdíl od městských oblastí, kde je zaznamenán úbytek. Analýza podle velikostních kategorií venkovských obcí však svědčí o ohrožení stability osídlení především menších obcí. Kromě tohoto problému se malé obce potýkají s problémy týkajícími se tvorby rozvojových projektů a schopnosti vytvářet finanční prostředky na jejich spolufinancování.

Rozvoj lidských zdrojů ve venkovském prostoru

Rozvoj lidských zdrojů ve venkovských oblastech velmi úzce souvisí s výkonem a úspěchem veřejných politik. Rozdrobená sídelní struktura má jednoznačný dopad na kvalitu lidských zdrojů ve veřejné správě zejména u malých venkovských obcí, které mají nižší úroveň odborných znalostí, přístupu k nim a možnostech zajišťovat rozvojové a inovativní projekty. Výkon veřejné správy se tak soustřeďuje zejména na provozní záležitosti a rekonstrukce nebo odstraňování starých zátěží v dané obci. Proto je nezbytné podpořit posílení institucionálních kapacit, správy a řízení v obcích ve venkovském prostoru.

Spolu se zhoršující se demografickou situací na venkově, nevyhovující dopravní obslužností a nízkou úrovní občanské a technické vybavenosti obcí ovlivňují kvalitu života venkovského obyvatelstva a stabilitu osídlení venkovského prostoru. Zvyšuje se tak ohrožení kvality a přijatelnosti životních podmínek venkovského obyvatelstva a stability venkovského osídlení, čímž dochází k sociální polarizaci v sídelní struktuře. S tímto velmi úzce souvisí selektivní migrace, zejména odliv mladých kvalifikovaných obyvatel do městských oblastí, jehož důsledkem je stárnutí venkovské populace.

Rozvoje lidských zdrojů se rovněž týká udržitelnost místních škol, které jsou považovány představiteli obcí jako klíčový faktor stability venkova. Nicméně obce nemají dostatek finančních prostředků na investice do vybavení základních škol, zajištění stabilizace a zvyšování kvality pedagogického sboru. V důsledku těchto nedostatků nejsou základní školy ve venkovských obcích konkurenceschopné se školami v městských a příměstských oblastech.

Dopravní dostupnost a infrastruktura

Dopravní dostupnost hraje významnou roli z hlediska rozvoje zemědělství a místního průmyslu ve venkovských obcích. Je nutno konstatovat velkou zanedbanost sítě silnic II. a III. třídy a prakticky celého rozsahu místních komunikací, které vyžadují náročné opravy a rekonstrukce. Z důvodu podinvestování venkovských obcí po roce 1989, bylo nezbytné vynaložit finanční prostředky na funkční technickou infrastrukturu, která byla ve velmi špatném stavu nebo vůbec neexistovala. Proto se obce v uplynulém období zaměřily na investice do odstraňování starých zátěží a budování jednotlivých sítí technické infrastruktury a následných rekonstrukcí místních komunikací. Tyto investice jednak zvyšují jejich celkovou zadluženost, a také vyčerpávají investiční kapacitu obcí do té míry, že mají nízké možnosti pro realizaci skutečných rozvojových projektů.

Po roce 1989 došlo k výraznému zhoršení dostupnosti venkovských obcí prostředky veřejné dopravy, přičemž až ve druhé polovině 90. let došlo k určité stabilizaci úrovně veřejné dopravy. Přesto jsou spojení v periférních oblastech významným sociálním problémem zvláště pro žáky základních škol, starší ženy a obyvatele v důchodovém věku. Rozdrobenost sídelní struktury navíc posiluje omezené zajištění dopravní dostupnosti z důvodu rozptýlení poptávky po službách.

Technická a občanská infrastruktura ve venkovských obcích zaostává za infrastrukturou ostatních obcí v ČR. Na veřejný vodovod je napojeno 79,4 % venkovských obcí (ostatní obce 94,1 %). Plyn je zaveden do 48,1 % venkovských obcí (ostatní obce 90,2 %) a na veřejnou kanalizaci s odpovídající kvalitou čištění odpadních vod je napojeno 22,7 % venkovských obcí (ostatní obce 63,4 %). Síť školních zařízení je ve venkovském prostoru méně hustá než v nevenkovských obcích (32,4 %, ostatní obce 79,5 %). V 35,9 % venkovských obcí se nachází pobočka pošty (ostatní obce 74 %) a zdravotnické zařízení je provozováno v 26,9 % venkovských obcí (ostatní obce 71,4 %). Ve srovnání s předchozím obdobím došlo k mírnému zlepšení technické vybavenosti venkovských obcí, zatímco občanská vybavenost se nepatrně zhoršila.

1.5. Zhodnocení dopadů realizace dosavadních rozvojových programů

V České republice jsou realizovány rozvojové programy nejen v rámci rezortů, ale i krajů. Programy jsou financovány z veřejných rozpočtů ČR a z fondů EU. U některých vybraných programů jsou k dispozici hodnocení výsledků, která ovšem nemohou hodnocení dopadů především z dlouhodobějšího hlediska nahradit.⁴⁵ Je zřejmé, že podpůrné programy přispívají k rozvoji regionů a ke snižování regionálních disparit. Problémem ale zůstává provázanost a účinnost jednotlivých programů z hlediska jejich dlouhodobějších dopadů a synergických efektů, to znamená zda vynaložené finanční prostředky opravdu přinesly žádoucí efekt nejen krátkodobě během a těsně po realizaci projektu, ale i trvalou změnu nepříznivého stavu a společně s jinými realizovanými programy žádoucí synergické efekty. U zhodnocení dopadů realizace rozvojových programů se ukazuje ještě další významný problém, a to je překrývání se programů financovaných pouze z českých zdrojů s programy kofinancovanými z fondů EU.⁴⁶ Do budoucna bude nutné přijmout rozhodnutí, jak řešit tuto situaci tak, aby prostředky, které jsou k dispozici jak z národních, tak evropských zdrojů, byly využity co nejefektivněji.

1.5.1. Předvstupní programy Evropské unie

Program **Phare** byl prakticky od roku 1990 první formou finanční pomoci poskytované Evropskou unií na socioekonomický rozvoj České republiky. Postupně byl přizpůsobován prioritám české vlády při přípravě vstupu do EU. V období 1993–2002 bylo na program Phare pro ČR alokováno celkem 736 mil. € (přibližně 22,82 mld. CZK). Pro rok 2003 bylo alokováno dalších 103,8 mil. € (3,22 mld. Kč).

Od roku 1994 je na základě nařízení Evropské komise č.1528/94 realizován **Program přeshraniční spolupráce** (Phare CBC). Byl zahájen pouze pro území při česko-německé hranici, od roku 1995 pak pro území při česko-rakouské hranici a v roce 1999 byla přeshraniční spolupráce ve smyslu nařízení Evropské komise k realizaci přeshraniční spolupráce v rámci programu Phare č. 2760/1998 rozšířena i na hranici s Polskem a Slovenskem.

Česká republika se jako první kandidátská země zapojila již v červnu 2001 do prvního kola programu **Iniciativy Společenství EQUAL**, který je zaměřený na vývoj a prosazování nových prostředků boje se všemi formami diskriminace a nerovnostmi na trhu práce. Účast ČR v programu EQUAL byla spolufinancována z prostředků Phare.

⁴⁵ Hodnocení dopadů nebylo provedeno ani u předvstupní pomoci. Ve druhé polovině devadesátých let byl nejvýznamnějším přínosem pomoci z Evropské unie postupný průnik nových pojetí a přístupů, i způsobů a metod práce. Předvstupní pomoc se uplatnila v podpoře infrastruktury, rozvoje lidských zdrojů a venkova, cestovního ruchu, malého a středního podnikání, ochraně životního prostředí apod. Zejména díky podpoře z Phare se začala rovněž budovat institucionální struktura a implementační systém pro využití strukturálních fondů.

⁴⁶ Viz Závěrečná zpráva projektu „Identifikace, analýza a zhodnocení rozložení rozvojových programů EU a českých rozvojových programů s cílem navrhnout koordinovanější a racionálnější systém“ (červen 2005), který pro MMR zpracovalo DHV CR

Od r. 2002 se v ČR realizoval také program **SAPARD**⁴⁷, jehož cílem bylo vytvoření podmínek pro trvale udržitelné zemědělství a rozvoj venkova v předvstupním období pro kandidátské země. Stanovené rozdělení prostředků v podílu 2:1 mezi projekty v sektorech zemědělství a rozvoje venkova nebylo zcela optimální, neboť se ukázalo, že obce byly na program SAPARD lépe připraveny než podnikatelé, o čemž svědčil cca dvojnásobný počet žádostí přijatých od mikroregionů a obcí než od podnikatelů (i když původní předpoklad byl opačný).

Cílem programu **ISPA**⁴⁸ bylo přispět k přípravě kandidátských zemí na členství v EU v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti s důrazem na sektory životního prostředí a dopravy. Podpora v oblasti životního prostředí pro ČR se soustřeďovala na zajištění jakosti a množství vody, především na zlepšení kanalizačního systému a na realizaci rekonstrukcí a intenzifikaci existujících čistíren odpadních vod v sídlech nad 2000 obyvatel. Podpora v oblasti dopravy byla zaměřena na rozvoj efektivního dopravního systému. Vzhledem k zanedbanosti infrastruktury byly finanční prostředky v rámci tohoto programu čerpány celkem bez výrazných problémů.

V souvislosti s ničivými povodněmi v České republice v r. 2002 byla využívána pomoc z Evropské unie, a to v rámci programu Phare, ISPA a z Fondu solidarity EU.

Předvstupní pomoc se uplatnila v podpoře infrastruktury, rozvoje lidských zdrojů a venkova, cestovního ruchu, malého a středního podnikání, ochrany životního prostředí apod. Zejména díky podpoře z Phare se začala rovněž budovat institucionální struktura a implementační systém pro využití strukturálních fondů. Lze konstatovat, že pomoc z Evropských společenství výrazně přispěla k formování moderní české společnosti.

Prostředky alokované pro ČR z předvstupních programů lze čerpat až do konce r. 2006.

1.5.2. Programy strukturálních fondů

Česká republika před vstupem do Evropské unie zpracovala programy čerpání pomoci ze strukturálních fondů EU. Téměř celé území ČR (s výjimkou Prahy) bylo zařazeno do Cíle 1: podpora zaostávajícím regionům. Pro podporu těchto regionů jsou určeny operační programy: Průmysl a podnikání, Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství, Rozvoj lidských zdrojů, Infrastruktura a Společný regionální operační program. Pro Prahu, která byla zařazena do pomoci v rámci cíle 2 a 3 regionální a strukturální politiky EU, byly zpracovány příslušné jednotné programové dokumenty.

Operační programy jsou zaměřeny odvětvově a realizují jednotlivé věcné prioritní osy Národního rozvojového plánu. Společný regionální operační program podporuje především aktivity, jejichž realizace podle platné legislativy spadá do působnosti obcí nebo krajů..

Implementace operačních programů začala po vstupu ČR do EU, tzn., že v současnosti není možné hodnotit dopady. Z tohoto pohledu lze do určité míry zhodnotit zkušenosti z jejich implementace, ale i to má, vzhledem k době trvání programů, poněkud omezenou vypovídací hodnotu. K dispozici jsou údaje z monitorování, které jsou vyhodnocovány v měsíčních intervalech.

Průběh čerpání strukturálních fondů k 31.7.2005⁴⁹

⁴⁷ SAPARD – Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development.

⁴⁸ ISPA – Instrument for Structural Policies for Pre-Accession

⁴⁹ Zdroj: RPS MMR ČR: Průběh čerpání strukturálních fondů (k 31.7.2005)

V červenci úroveň čerpání prostředků ze strukturálních fondů stagnovala, dosud se pohybuje na úrovni cca 3 % alokace 2004. Z pohledu Rámce podpory Společenství tak relativně neúspěšněji probíhá realizace jeho prioritních os I (Průmysl a podnikání) a V (Zemědělství). V konečné fázi však tuto úspěšnost bude třeba měřit zejména naplňováním stanovených indikátorů.

V závislosti na jednotlivých opatřeních je v rámci operačních programů uplatňován buď systém kolových nebo kontinuálních výzev. Další čerpání prostředků bude závislé na mnoha faktorech závislejících na typech jednotlivých opatření, způsobu jejich administrace a typech projektů. Celkově schválené projekty v programech Cíle 1 již významně převyšují alokaci pro rok 2004, hodnoty uzavřených smluv se pohybují nad 78 % této alokace. Realizace několika málo opatření je však zpožděna nebo z jiných důvodů neexistuje dosud zásobník vybraných projektů pokrývajících alokaci na tato opatření, což může mít vliv z hlediska uplatnění pravidla N+2.

Při administraci je možné využívat prostředků technické pomoci pro posílení administrativní kapacity jednotlivých orgánů. Hodnocení a schvalování projektů je proces, u něhož je podstatné transparentní nastavení předem daných fází a termínů. Systém implementace předpokládá, že existují ovšem rozdíly ve výběru projektů/akcí v grantových schématech v závislosti na opatření či regionu.

Dosud trvá malý zájem žadatelů o některá opatření, jež jsou uvedena u jednotlivých operačních programů zvlášť. V těchto opatřeních je velký prostor pro žadatele, aby v některé z příštích výzev podali své projekty.

Vzhledem k tomu, že mechanismus proplácení prostředků počítá v zásadě se zpětným proplácením, hraje roli objem prostředků, které již byly skutečně vynaloženy konečnými příjemci a mohou být po jejich autorizaci proplaceny ze strukturálních fondů Platebním orgánem (MF ČR). K 31. 7. činil tento objem již 9,2 % alokace 2004. Po jejich autorizaci v ČR budou následně zasílány žádosti o platbu EK.

Tabulka 39: Čerpání prostředků ze SF v rámci OP k 31.7.2005 v mil. Kč

Operační program	Přidělená částka 2004 +05	Celková výše požad. prostředků na základě přijatých žádostí o projekty	Objem prostředků z alokace na 2004+2005 schvál. projekty	Prostředky z alokace 2004+05 kryté smlouvou	Uskutečněné výdaje z alokace na 2004+2005	Vyčerpané prostředky z alokace na 2004+2005
SROP	8 182,3	25 867,9	8680,2	4768,9		3,7
OP RLZ	5494,5	6138,4	811,9	549,1	275,9	23,3
OP PP	4 696,5	8680,9	2165,9		440,5	138,0
OPI	4437,1	11395,2	5119,3			1,7
OP RVMZ	2997,2	3357,3	1254,9	1219,7*		159,5
JPD 2	1 428,9	432,7		184,4		
JPD 3	1 179,9	2192,0	523,3			

Pozn.: Objem prostředků z alokace na 2004+2005 projekty, u nichž žadatelé převzali podmínky

Zdroj: RPS MMR

Shrnutí

Z dodaných podkladů implementace programů ze strukturálních fondů EU lze zobecnit určité problémové oblasti, s nimiž se realizátoři těchto programů potýkají:

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

- A. pomalý rozběh programů vyplývající z určité nezkušenosti, jak předkladatelů, tak i realizátorů, s tímto typem programů,
- B. nutnost personálního posílení implementačních struktur,
- C. teritoriální diferenciací předložených projektů.

KAPITOLA 2: SWOT ANALÝZA

2.1. Silné stránky

- **Makroekonomická situace**

- makroekonomická stabilita
- relativně rychlý ekonomický růst ve vztahu k EU
- stabilní cenový vývoj
- masivní příliv přímých zahraničních investic podpořený systémem investičních pobídek
- relativně vysoký stupeň liberalizace trhů

- **Ekonomická struktura ČR**

- vysoký podíl soukromých podnikatelských subjektů
- ČR je atraktivní oblastí pro zahraniční investice
- existence státních agentur na podporu podnikání, investic a exportu
- snaha o modernizaci vybraných odvětví a nahrazování zastaralých zařízení v průmyslových podnicích
- existence zkušeností s revitalizací území poškozených průmyslovou činností
- dostatečná kapacita elektráren pro zásobování podnikatelských subjektů
- rozmanitost krajiny s vysokou přírodní diverzitou atraktivní pro cestovní ruch a rekreaci, dostatek lokalit pro rekreační účely a rozvoj cestovního ruchu
- konkurenceschopnost cen služeb poskytovaných v oblasti cestovního ruchu v ČR

- **Výzkum, vývoj, inovace a informační společnost**

- kvalitní vzdělanostní infrastruktura
- zvyšování zaměstnanosti v kvartérním sektoru v posledních letech znamenající růst poptávky po kvalifikované pracovní síle
- zvyšování využívání počítačů a připojení k internetu u malých a středních podniků a v domácnostech
- zvyšující se roční přírůstky výdajů na VaV oproti zemím EU-15
- relativně stejný podíl inovujících subjektů ve službách a ve zpracovatelském průmyslu

- **Česká společnost, lidské zdroje a veřejná správa**

- regionálně diferencovaná a poměrně hustá síť zařízení, ve kterých probíhá vzdělávací proces
- relativně dostatečná síť vysokých škol
- dostatek kvalifikované pracovní síly za konkurenční cenu
- pozitivní trendy ve vývoji sektorové struktury zaměstnanosti, nízký podíl zaměstnanosti v primárním sektoru
- vysoká míra ekonomické aktivity žen

- relativně rozvinutá síť nestátních neziskových organizací
- relativně vysoká odborná a technická úroveň zdravotnictví
- solidní dostupnost zdravotní péče
- rozsáhlé kulturní dědictví hmotné i nehmotné formy a folklórní tradice ve všech regionech republiky, kulturně-historické bohatství výlučného, ojedinělého a rozmanitého charakteru podle příslušnosti k jednotlivým regionům republiky
- existence široké nabídky kulturních a informačních služeb
- profesionalizace výkonu územní veřejné správy

- **Doprava, informační a telekomunikační technologie**
- vysoká hustota silniční a železniční sítě, síťový charakter železnic
- Praha – Ruzyně jako mezinárodní letiště evropského významu
- postup v modernizaci a rozvoji transevropské dopravní infrastruktury
- velké investice do infrastruktury s pozitivním dopadem na regionální rozvoj
- preference veřejné dopravy ve srovnání s EU, vysoký podíl MHD na přepravních výkonech v osobní dopravě, integrované dopravní systémy v aglomeracích a regionech
- vysoká penetrace prostředky mobilní komunikace
- nezátíženost ČR zastaralými systémy a technologiemi
- nezátíženost ČR zastaralou legislativou v oblasti IS/ICT

- **Životní prostředí**
- celkový stav životního prostředí je sice stále na horší úrovni ve srovnání se zeměmi EU15, avšak má trvalý trend ke zlepšování
- postupné zlepšování situace v oblasti ovzduší, vody a odpadového hospodářství, revitalizace oblastí negativně zasažených lidskou činností
- vysoká rozmanitost přírodních stanovišť a typů krajiny
- zvyšující se environmentální povědomí obyvatelstva

- **Regionální rozvoj, rozvoj městských a venkovských oblastí**
- výhodná geografická poloha České republiky
- významná socioekonomická pozice Prahy v evropské hierarchii sídel
- rostoucí pozitivní úloha regionálních center ve vývoji regionů
- významný endogenní potenciál příhraničních regionů, vyplývající z fyzicko-geografických, ale i socioekonomických charakteristik příhraničního prostoru, skýtající předpoklady pro rozvoj zejména některých odvětví jako např. cestovního ruchu

2.2. Slabé stránky

- **Makroekonomická situace**

- nadměrné rozpočtové deficity
- růst veřejného dluhu (zejména u obcí se jejich zadlužení stává brzdou a mnohdy překážkou v čerpání prostředků ze SF EU)

- **Ekonomická struktura ČR**

- nízká produktivita práce oproti průměru EU
- převaha výrob s nízkou přidanou hodnotou
- zastaralá výrobní základna a její pomalá obnova
- vysoká energetická náročnost výroby
- vysoký podíl materiálových nákladů
- obecně nedostatek investičních zdrojů, nedostatek finančních prostředků na nákup nových technologií
- existence oblastí významně poškozených průmyslovou činností
- nevhodná podnikatelská infrastruktura
- regionálně diferencovaná nedostatečná nabídka kvalitních dostupných ploch pro podnikání
- nízké kapacity podnikatelských inkubátorů, technologických a vědeckotechnických parků
- nedostatečná infrastruktura v oblasti poradenství pro podniky
- nedostatečná kvalita průmyslových a informačních služeb
- nízká míra spolupráce velkých podniků a podnikatelských subjektů z MSP
- nízká podpora vzniku nových technologických firem založených na využití výsledků VaV
- nedostatečná úroveň materiální základny cestovního ruchu a jeho nízké využívání pro ekonomický a sociální rozvoj obcí a regionů
- přílišná koncentrace cestovního ruchu na hlavní město Prahu a památky UNESCO
- nízká kvalita základních a doplňkových služeb cestovního ruchu a nedostatečná nabídka ucelených produktů cestovního ruchu
- neodpovídající úroveň dopravní a informační infrastruktury pro cestovní ruch
- nedostatečná infrastruktura cestovního ruchu v příhraničních oblastech

- **Výzkum, vývoj, inovace a informační společnost**

- velmi nízké výdaje na výzkum a vývoj ve srovnání s průměrnými výdaji v EU
- podprůměrný počet výzkumných a vývojových institucí ve srovnání s průměrem v EU a jejich rigidní struktura řízení málo otevřená k vnější výzkumné a inovační spolupráci
- nízký počet kvalifikovaných pracovníků a demotivující platové podmínky v odvětvích výzkumu a vývoje
- nízká mobilita vědeckých pracovníků mezi veřejným a soukromým sektorem k rychlejší

realizaci VaV a inovačních projektů

- zaostávání v počtu přihlášených i udělených patentů jak u národního, tak u mezinárodních úřadů
- značné regionální disparity ve výdajích na VaV
- nedostatečná podpora zájmu o spolupráci veřejného sektoru VaV a podniků
- nevyužití inovačních schopností, nejlepší praxe a know-how soukromého sektoru při zajišťování veřejných služeb
- nízká vybavenost informačními technologiemi a nízká míra internetizace ovlivněná také relativně drahým připojením kvalitního a rychlého internetu a nutného softwaru a hardwaru

• **Česká společnost, lidské zdroje a veřejná správa**

- prohlubující se proces stárnutí obyvatelstva
- v evropském srovnání podprůměrné výdaje na vzdělávání, aktivní politiku zaměstnanosti a kulturu jak veřejných, tak soukromých zdrojů (malá a regionálně diferencovaná vybavenost škol moderními pomůckami a IT, nepřitažlivé interiéry)
- existence nebo pomalé odstraňování bariér (nejen fyzických) ve všech druzích škol
- slabá vlastní schopnost a podpora škol k inovacím a rozvoji
- nedostatečné znalosti a kompetence k podnikání
- málo efektivní jazykové vzdělávání
- vzdělávání zaměřené na předávání velkého objemu znalostí
- nízká úroveň individualizace (týká se všech žáků a studentů včetně vysoce nadaných, znevýhodněných a postižených)
- průměrná délka vzdělávání je v ČR pod průměrem nejvyspělejších zemí
- nižší podíl studujících v terciárním vzdělávání při porovnání s průměrem zemí s dlouhodobě fungující tržní ekonomikou
- regionální rozdíly v dosažených kompetencích absolventů škol stejných stupňů a typů
- nedostatečná vazba vzdělávacích systémů na měnící se požadavky jednotlivých profesí a potřeby trhu práce
- nedostatečně rozvinutá spolupráce škol a zaměstnavatelů, zejména při zajišťování praxe studentů a při přípravě a realizaci studijních programů
- méně rozvinutý systém celoživotního vzdělávání, nedostatečná nabídka a nedostatečná motivace k celoživotnímu vzdělávání
- nižší produktivita práce v porovnání s vyspělými zeměmi
- nižší mobilita pracovní síly s tendencí k prohlubování prostorové diferenciace
- regionálně diferencovaná vysoká míra nezaměstnanosti s výraznými prvky strukturální nezaměstnanosti a s vysokým podílem dlouhodobě nezaměstnaných
- regionálně diferencovaná nedostatečná tvorba nových pracovních míst a pokles počtu volných pracovních míst
- dlouhodobě pomalá a nedostatečná integrace specifických skupin obyvatelstva
- nevyhovující podmínky pro zaměstnávání znevýhodněných skupin obyvatel
- nedostatečné vytváření rovných příležitostí na místní a regionální úrovni

- nedostatečné zohledňování specifík postavení žen na trhu práce
 - zvýšená nemocnost v některých regionech a nízkopříjmových skupinách
 - nedostatečná dostupnost a kvalita sociálních služeb pro osoby vyloučené nebo ohrožené sociálním vyloučením
 - slabý motivační systém pro partnery z veřejné správy a neziskového sektoru pro zlepšení sociálního začleňování romských komunit
 - nebezpečí sociální exkluze v lokalitách panelových sídlišť
 - sociální nevyváženost městských lokalit
 - vnitřní zadluženost systému zdravotnictví, nekoncepční a nerovnoměrné financování zdravotní péče, nedostatečná úroveň prevence zdravotních rizik
 - nedostatečná péče o kulturní dědictví
 - dlouhodobé podcenění rozvoje veřejné správy
 - málo efektivní systém veřejné správy
 - malý pokrok v oblasti modernizace veřejné správy, využívání moderních způsobů řízení a informačních a komunikačních technologií
- **Doprava, informační a telekomunikační technologie**
- nedostatečně kvalitativní úroveň dopravní infrastruktury
 - nedobudovaná síť transevropských komunikací na požadované kvalitativní úrovni, nedostatečné propojení regionů a jejich částí s mezinárodní sítí TEN
 - nedostatečná síť dálnic a rychlostních komunikací
 - chybějící tangenciální propojení sídel v regionech, nevyhovující propojení mezi městy a obcemi tvořícími póly ekonomického rozvoje uvnitř regionu a nedostatečné napojení venkovských částí regionu na centra osídlení
 - dopravně zatížené průtahy městy a obcemi, nedostatek obchvatů měst a obcí
 - vysoká nehodovost na silničních komunikacích
 - pomalá modernizace tratí mezinárodních koridorů
 - špatný provozně technický stav velké části železniční sítě regionálních drah
 - pomalé řešení dopravy v klidu v městech včetně moderních systémů, nevyhovující kvalita dopravní infrastruktury měst s orientací na preferenci a zkvalitňování služeb MHD včetně záchytných parkovišť
 - nízká úroveň propojení integrovaných dopravních systémů v okolí velkých měst jako protiváhy rostoucí individuální automobilové dopravy.
 - pomalý rozvoj kombinované přepravy a logistických center
 - malý podíl oddělených komunikací pro cyklisty v obcích a regionech
 - podceňování informační bezpečnosti - neexistující legislativa v oblasti bezpečnosti IS/ICT a nedostatečný rozvoj bezpečných elektronických služeb v ČR
 - nízká počítačová gramotnost veřejnosti a nedostatečná motivace k využívání moderních technologií
 - nízké rozšíření vysokorychlostního přístupu k internetu (broadband) - nedostatečné sítě pro kvalitní rychlý přenos dat, selhání trhu elektronických komunikací v odlehklých oblastech s vysokým podílem malých obcí v daném regionu

- lokálně nevyhovující stav technické infrastruktury
- zanedbaná dopravní infrastruktura napojující příhraniční oblasti na centra uvnitř státu, ale i na rozvojová centra příhraničních regionů sousedních zemí
- **Životní prostředí**
 - regionálně rozdílná kvalita životního prostředí
 - vysoké měrné hodnoty oxidu siřičitého, oxidů dusíku, oxidu uhelnatého, oxidu uhličitého a prachu
 - překračování imisních limitů u některých látek a zatížení obyvatelstva hlukem v řadě lokalit
 - negativní vliv nárůstu nákladní automobilové dopravy na životní prostředí
 - nízká úroveň čištění odpadních vod na lokální úrovni znečištění vodních toků a nevhodné nakládání s kaly z čistíren odpadních vod v obcích do 2000 ekvivalentních obyvatel a v obcích od 2 000 do 10 000 EO
 - snížená retenční schopnost krajiny a vysoký podíl půdy ohrožené vodní erozí, nevhodná regulace vodních toků a plošné odvodnění
 - pokles biodiverzity a vysoký počet ohrožených živočišných a rostlinných druhů, neuspokojivý zdravotní stav lesů
 - nízká úroveň integrovaných systémů sběru a recyklace odpadů
 - vysoká energetická náročnost budov, zejména v bytovém sektoru
 - nevyhovující stav zdrojů tepla a energetických rozvodů v bytovém sektoru
 - nedostatečná prevence rizik, zejména živelních pohrom a technologických havárií
 - nedostatek moderních řešení problémů spojených s eliminací následků přírodních katastrof a technologických havárií
- **Regionální rozvoj, rozvoj městských a venkovských oblastí**
 - s výjimkou Prahy zaostávání regionů v ekonomické výkonnosti ve srovnání s EU
 - výrazná koncentrace ekonomických aktivit do Prahy a jejího okolí
 - výrazné regionální rozdíly z hlediska podílu a koncentrace strukturálních problémů
 - výrazné regionální rozdíly v míře nezaměstnanosti a její struktuře
 - nedostatečná dopravní obslužnost regionů veřejnou dopravou, zejména menších venkovských sídel a periferních oblastí
 - nevyhovující napojení regionálních komunikací na páteřní evropské sítě, především v příhraničí s Polskem a Slovenskem
 - nedostatek pracovních a rekvalifikačních příležitostí na venkově a odliv obyvatel v produktivním věku
 - zhoršená dostupnost veřejných služeb na venkově (vyliďňování)
 - vzdálenost příhraničních oblastí od Prahy a středočeského prostoru jako hierarchicky nejvyššího centra rozvoje

2.3. Příležitosti

• Makroekonomická situace

- možnosti oživení světového hospodářství
- příznivá a udržitelná struktura hospodářského růstu
- pozitivní vliv růstu příjmů obyvatelstva na rozvoj terciární sféry a tím i na částečné řešení nezaměstnanosti
- pokračování přílivu přímých zahraničních investic
- využití prostředků ze SF v období 2007 – 2013
- růst migrace za prací v souvislosti s uvolněním trhu s byty a růstem mezd
- otevírání trhů práce v jednotlivých členských zemích EU
- reforma systému veřejných financí

• Ekonomická struktura ČR

- účast na společném trhu EU
- prohlubování domácího trhu
- průmyslová tradice atraktivní pro zahraniční investory
- zvýšení přílivu přímých zahraničních investic do oblasti průmyslových služeb
- využívání rozvoje nových informačních a komunikačních technologií
- podpora vzniku a rozvoje podnikatelských inkubátorů
- nevyužitý potenciál brownfields
- rozvoj MSP zaměřených na průmyslové služby
- pokrok v rozvoji moderních technologií šetrných k životnímu prostředí
- historický, přírodní a kulturní potenciál a využití kulturních specifíků regionů pro rozvoj cestovního ruchu
- pokračující zájem zahraničních turistů o ČR
- uspokojení zájmů návštěvníků o nové moderní produkty cestovního ruchu včetně doprovodných programů

• Výzkum, vývoj, inovace a informační společnost

- možnost zapojení do mezinárodních struktur v oblasti VaV
- navýšení výdajů na vzdělávání, vědu a výzkum minimálně na průměrnou úroveň vyspělých zemí
- využití prostředků vyčleněných EU na VaV
- zavádění nepřímých nástrojů podpory VaV ústředními správními úřady
- rozvoj spolupráce vědeckovýzkumných institucí, škol a podniků, odstranění rigidity v řízení VaV
- navázání spolupráce s inovačními institucemi a s tím spojená možnost vytváření sítí inovačních center
- možnost využití moderních informačních a telekomunikačních technologií

• **Česká společnost, lidské zdroje a veřejná správa**

- zlepšování infrastruktury pro rozvoj lidských zdrojů (školy, zdravotnictví, podnikání)
- rozvoj a další zlepšování kvality především veřejného školství, mj. zavedením státní maturity
- navýšení výdajů na vzdělávání jak z veřejných, tak ze soukromých zdrojů, minimálně na průměr vyspělých států
- zvýšení atraktivity vzdělávání prostřednictvím modernizace vybavení škol
- podpora profesionalizace pedagogických pracovníků prostřednictvím jejich dalšího vzdělávání
- zvyšující se podíl studujících v terciárním vzdělávání
- rozvoj kvality a nabídky technického a přírodovědného vzdělávání, jeho diverzifikace
- výrazné zkvalitnění a zefektivnění jazykového vzdělávání
- zvýšení otevřenosti a prostupnosti vzdělávacího systému
- zvyšování vzdělanostní úrovně žen odpovídající míře jejich ekonomické aktivity
- zájem zřizovatelů škol na jejich otevření veřejnosti, využívání škol jako vzdělávacích a kulturních center pro posílení partnerství s rodiči, využívání škol občany pro zvýšení jejich uplatnitelnosti na trhu práce
- zavedení systému celoživotního učení občanů a zlepšení nástrojů motivujících občany k zapojení do dalšího vzdělávání
- zlepšování a postupné dosahování informační a počítačové gramotnosti všech skupin obyvatelstva
- plošné využívání efektivních cest maximalizace šancí každého jednotlivce, včetně odstraňování znevýhodnění i podpory nadání
- rozvoj imigračního systému ČR v souvislosti s rozvojem imigrační politiky EU
- větší zapojení neziskových organizací do sociálních, zdravotních, vzdělávacích a kulturních projektů
- podpora různých forem podniků sociální ekonomiky
- podpora regionálních a místních procesů zvyšování kvality zdravotnických, sociálních a zdravotně – sociálních služeb
- podpora řízení zdravotnických zařízení
- modernizace veřejné správy a zvyšování efektivity řízení veřejné správy
- zvyšování efektivnosti veřejných služeb
- účast veřejnosti v rozhodovacích procesech
- zavedení systému vzdělávání volených zastupitelů na obecní a krajské úrovni

• **Doprava, informační a telekomunikační technologie**

- urychlené dobudování sítě dálnic a rychlostních komunikací za podpory finanční podpory EU včetně vytváření technologických předpokladů pro vybudování infrastruktury umožňující vysokorychlostní přístup
- zvýšení atraktivity regionů jejich důsledným dopravním napojením na síť dálnic a modernizovaných tratí,

- budování silničních obchvatů měst a obcí
- rozšíření integrovaných systémů dopravy osob včetně moderních odbavovacích systémů a budování přestupních terminálů
- budování kombinovaných systémů dopravy
- budování cyklostezek s cílem zvýšit bezpečnost cyklistů a zvýšit atraktivitu rekreačních oblastí
- zvýšení mobility rozšířením přístupu k ICT a internetu pomocí vysokorychlostního přístupu
- zvýšení penetrace ICT v podnikovém sektoru a VS
- rozvoj bezpečných elektronických služeb informační společnosti
- další rozvoj systému e-government ve veřejné správě

- **Životní prostředí**
- podpora ochrany životního prostředí jako klíčového pilíře udržitelného rozvoje společnosti
- implementace evropsky významných lokalit a ptačích oblastí (lokality soustavy Natura 2000)
- dosažení energetických úspor v oblasti výroby
- podpora alternativních zdrojů energií
- snížení energetické náročnosti v bytovém sektoru, v přímé návaznosti na snížení emisí skleníkových plynů
- eliminace potencionálních a již se vyskytujících zdravotních rizik spojených se současným stavem obytných budov
- předcházení environmentálním a technologickým rizikům

- **Regionální rozvoj, rozvoj městských a venkovských oblastí**
- atraktivní příroda a krajina představuje potenciál, který může podpořit rozvoj ekonomických aktivit
- ojedinělá kombinace rozvojových faktorů na úrovni regionů
- existence koncentračních prostorů (měst a urbanizovaných oblastí)
- plné využití podpor strukturálních fondů EU v období 2007 -2013 pro rozvoj regionální ekonomiky
- posílení úlohy velkých měst jako rozvojových pólů regionů
- posílení úlohy mikroregionálních center jako místních rozvojových pólů
- povzbuzení rozvoje vnitřního potenciálu příhraničních oblastí vyplývající z odstraňování bariér (rozšiřování Schengenského prostoru, růst společné identity obyvatel příhraničních oblastí vyplývající z prohlubování integračního procesu) v rámci evropského prostoru posílení
- přeshraniční spolupráce v rámci zaměření strukturálních fondů
- rozvoj udržitelných technologií a podnikatelských aktivit ve venkovském prostoru

2.4. Hrozby

• Makroekonomická situace

- přetrvávající hospodářská recese ve světových ekonomických centrech – zejména v EU
- vývoj veřejného dluhu
- rychlé posilování české měny
- přetrvávající korupční a klientské jednání
- nízká vymahatelnost práva a pomalá činnost soudů
- byrokratizace přípravy projektů a složitost procesů poskytování podpor, např. pro MSP, obce a další zainteresované strany

• Ekonomická struktura ČR

- pomalá přeměna tradičních průmyslových odvětví
- rostoucí zahraniční konkurence na světových trzích
- nedostatek investičního kapitálu
- omezená mobilita pracovní síly
- místní nedostatek specificky kvalifikované pracovní síly
- vysoké náklady na IT
- neprovázanost výzkumu a vývoje na průmyslovou výrobu a rozvoj služeb
- nedostatečná vazba vzdělávacího systému na potřeby trhu práce
- nedostatečné provázání systému celoživotního vzdělávání s potřebami podnikání
- neschopnost využít možnosti regionů ČR pro rozvoj cestovního ruchu a tvorbu pracovních příležitostí v regionech
- přetrvávající negativní image některých regionů
- externí šoky ve světovém cestovním ruchu (bezpečnostní rizika, růst cen paliv)

• Výzkum, vývoj, inovace a informační společnost

- nedostatek pracovišť s efektivně fungujícími systémy pro transfer výsledků VaV
- strnulá organizační struktura pracovišť VaV pomalu reagující na vznik nových oborů, směrů výzkumu a potřeby uživatelů výsledků VaV
- nedocení výzkumné a vývojové spolupráce v sítích a klastrech
- vysoké poplatky za zahraniční technologie a patenty
- výrazně nižší podíl inovujících podniků oproti zemím EU-15
- nedostatečná spolupráce mezi vysokými školami, vědeckými institucemi a soukromým sektorem v oblasti inovací

• Česká společnost, lidské zdroje a veřejná správa

- dlouhodobě negativní vývoj přirozené měny obyvatelstva
- dopad vysokého podílu důchodců na celkovou hospodářskou situaci a sociální a zdravotní systém státu
- pokračující uzavřenost systému školství a trhu práce s důsledkem narůstání problémů

soužití minorit s majoritou včetně diskriminace na trhu práce

- prohlubující se rozdíl v obsahu a kvalitě vzdělávacích programů, vzdělávací programy nereagují dostatečně na signály trhu práce
- nedostatečná spolupráce mezi vysokými školami, vědeckými institucemi a podnikatelským sektorem
- odliv kvalitních pedagogů do jiných, lépe placených oborů
- přetrvávající nepřipravenost pedagogů na rozmanitost populace s následkem dalšího znevýhodňování ohrožených skupin, např. příslušníků romských komunit, a narůstání jejich negramotnosti
- neexistence komplexního systému celoživotního učení (především z hlediska propojenosti počátečního a dalšího vzdělávání)
- Digital Divide - rozdělení společnosti podle možnosti a schopnosti přístupu k ICT, především k internetu
- dlouhodobá až vícegenerační nezaměstnanost, prohlubování a rozšiřování ghett a obecně sociálního vyloučení,
- nízký zájem všech osob včetně nezaměstnaných o různé formy dalšího vzdělávání (včetně rekvalifikačních kurzů)
- narůstající negramotnost příslušníků romských komunit prohlubující jejich sociální vyloučení, jejich dlouhodobou nezaměstnanost a sociální a prostorovou segregaci
- znehodnocení kulturního potenciálu, ztráta kulturních tradic a regionálních specifik
- politizace veřejné správy

- **Doprava, informační a telekomunikační technologie**

- omezené zdroje pro investice do dopravní infrastruktury
- snížení mobility v regionech s nízkou úrovní dopravní infrastruktury a dopravní obslužnosti
- vznik kongescí a kolapsů na přetížených pozemních komunikacích
- opoždění realizace celorepublikové infrastruktury vysokorychlostního přístupu k internetu
- narušování bezpečnosti a ochrany soukromí při užívání ICT
- pomalá implementace národní legislativy v oblasti ICT

- **Životní prostředí**

- zvyšování antropogenní zátěže prostředí v souvislosti s hospodářským rozvojem
- přetrvání negativního environmentálního image některých regionů
- složité a nedořešené vlastnické vztahy u některých přírodních zdrojů
- růst nákladů vyvolaných energetickou náročností (ztráta konkurenceschopnosti)
- podcenění rizikového managementu při prevenci a řešení environmentálních a technologických rizik, nedostatečná ochrana proti některým přírodním živlům
- bez prohlubování znalostí odborných postupů a spolupráce při prevenci a řešení rizik nebude dosaženo účinnějšího řešení rizik, udržení a zabezpečení hospodářského a společenského rozvoje

• **Regionální rozvoj, rozvoj městských a venkovských oblastí**

- narůstání regionálních rozdílů v základních socioekonomických charakteristikách
- zvyšování rozdílů v kvalitě života mezi metropolitním a ostatními regiony
- prohlubující se rozdíly mezi urbanizovanými a venkovskými oblastmi
- velká koncentrace některých odvětví (př. automobilový průmysl) pouze v určitých regionech a s tím spojená možnost nestability regionální ekonomiky v důsledku recese v daném odvětví
- velké regionální disparity u zaměstnanosti mohou vést k dalšímu zaostávání problémových regionů a mohou narušit sociální smír

KAPITOLA 3: STRATEGIE NRP PRO OBDOBÍ 2007-2013

3.1. Východiska strategie NRP pro období 2007-2013

Při formování strategie Národního rozvojového plánu pro období 2007-2013 je nezbytné vycházet z obecnějších cílů ČR a EU, které definují strategické a dlouhodobé priority. Tyto cíle odrážejí představy o roli ČR v EU, ČR ve světě, úžeji v globální ekonomice, tak i roli EU v globálním společenství.

Strategie ve svém pojetí vychází ze současných rozvojových modelů uplatňovaných především v oblasti regionální politiky, které zdůrazňují posilování konkurenceschopnosti jednotlivých aktérů i území, ve kterém působí. Role veřejného sektoru reprezentovaného především nadnárodním uskupením – EU, členským státem a jeho orgány, samosprávnými jednotkami, zvláště regiony, je zaměřena ve spolupráci s dalšími aktéry na stimulaci rozvojového potenciálu, odstraňování bariér, podporu progresivních a inovativních postupů, posilování sociální soudržnosti a to vše při respektování zásad udržitelného rozvoje. Strategie vzniká v diskuzi zainteresovaných aktérů a je tedy konsensuálním výstupem.

Strategie upouští od pouhé redistribuce zdrojů a mechanického vyrovnávání rozdílů. Usiluje o takovou kvalitativní přeměnu sociálního a ekonomického prostředí v území, jež umožní prohloubit a využít dlouhodobé komparativní výhody, které ovlivňují místní rozvojový potenciál, ať již jsou determinovány kvalitou prostředí, dispozicemi unikátních přírodních a kulturních zdrojů, disponibilním lidským potenciálem s kulturními, sociálními a vzdělanostními tradicemi, ekonomickými strukturami, které jsou nositeli často nehmotných aktiv a ojedinělých znalostí.

Strategie napomůže pronikání inovací do území i generování vlastních inovací, které napomohou modernizovat stávající sociální a ekonomické struktury, posílí jejich konkurenceschopnost v regionálním, národním, evropském i globálním měřítku a zabezpečí tak jejich dlouhodobý rozvoj.

Strategie tudíž není omezena pouze na stimulaci endogenního růstu, neboť reflektuje otevřenost české ekonomiky a její zapojení do společného trhu EU. Usiluje o zvyšování atraktivity ČR a jejích regionů jak pro vlastní obyvatele a podnikatele, tak i pro zahraniční subjekty, které mohou poskytnout dodatečné rozvojové impulsy. Tyto subjekty často disponují specifickými aktivy, jež je možno efektivně kombinovat s domácími zdroji; v nedávné i vzdálenější historii bývaly nositeli inovace a posilovaly tak konkurenceschopnost regionu i stát, a tím přispívaly ke zvyšování zaměstnanosti a rozvoji místních lidských zdrojů.

Strategie NRP 2007-2013 tak rozpracovává globální cíl politiky hospodářské a sociální soudržnosti: „*Evropa musí obnovit základ své konkurenceschopnosti, zvýšit svůj růstový potenciál a svoji produktivitu a posílit sociální soudržnost, a přitom klást hlavní důraz na znalosti, inovaci a optimalizaci lidského kapitálu*“.⁵⁰

Strategie je odpovědí na současné potřeby ČR a EU, které jsou v globálním měřítku vystaveny zvýšené konkurenci, jež se negativně projevuje v řadě odvětví a oblastí, vymezených věcně i územně. Jejím cílem je napomoci včas odhalit slabá místa a předejít prosazení negativních trendů včasným nasměrováním podpory k posílení konkurenceschopnosti progresivních a/nebo rychlou přeměnu upadajících struktur

⁵⁰ Viz SOZS 2007-2013

s cílem zabránit roztočení spirály všeobecného úpadku, nežádoucí migrace, vzniku negativních sociálních jevů v kontextu udržitelného rozvoje. Strategie přispívá k naplnění cílů Lisabonské strategie.

Strategie NRP má charakter regionální a multisektorový, je vytvářena v souladu s makroekonomickými cíli EU a ČR (zvláště Konvergenční program, Strategie hospodářského růstu ČR, Strategie udržitelného rozvoje).

3.1.1. Zásady, které byly respektovány při formulování strategie

Politika soudržnosti přispívá k posílení hospodářské a politické integrace prostřednictvím rozvoje infrastruktury sítí a přístupu k službám veřejného zájmu, zvyšování odbornosti občanů Společenství, zvýšení dostupnosti vzdálených regionů a podpory spolupráce. Tato politika je založena na zásadách „Politiky soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti: strategické obecné zásady Společenství, 2007 – 2013“ (Brusel, 05-07-2005) KOM (2005) 0299), dále na Strategii udržitelného rozvoje (UV ČR č. 1242/08-12-2004) a strategii hospodářského růstu (UV ČR č. 984/ 20-07-2005).

Při nastavení strategie politiky soudržnosti v ČR se vychází z následujících zásad:

- Nasměrování intervencí do oblastí s vysokým růstovým potenciálem, definovaných věcně i územně.
- Zaměření podpory do hnacích sil růstu a zaměstnanosti s výrazným multiplikačním efektem. Politika soudržnosti v ČR se zaměří na investice do hmotného a lidského kapitálu, které významně přispívají k posílení růstového potenciálu, mají hmotný charakter (infrastruktura), na druhé straně zahrnují i investice v oblasti VaV, inovací, vzdělávání a odborné přípravy a adaptability pracovníků.
- Rozvojová strategie navržená v NRP je komplementární s ostatními politikami Společenství realizovanými v ČR i s vlastními politikami ČR. Národní dotační tituly budou postupně harmonizovány tak, aby byly komplementární vůči strategii NRP, resp. vůči intervencím realizovaným prostřednictvím operačních programů.
- Zlepšení řízení veřejných záležitostí. Politika soudržnosti umožňuje nově zaměřit intervence rovněž na modernizaci a zefektivnění veřejné správy v ČR, a to na všech úrovních. Vzhledem k tomu, že efektivní výkon veřejné správy významným způsobem ovlivňuje účinnost intervencí národních a evropských politik na národní, regionální a místní úrovni, včetně politiky soudržnosti, je tato oblast pokládána za nedílnou součást strategie NRP.
- Podpora aplikace komplexního přístupu k územní soudržnosti. Politika soudržnosti sleduje vyvážený a harmonický rozvoj území tím, že koncipuje územně vymezené strategie umožňující horizontální provázání intervencí realizovaných prostřednictvím jednotlivých priorit či operačních programů. Prostřednictvím komplexního a strategického přístupu rozvíjí místní potenciál, optimalizuje intervence v území a přispívá tak k udržitelnosti ekonomických a sociálních struktur v jednotlivých typech území (funkční regiony, mikroregiony, městské a venkovské oblasti).
- Udržitelnost hospodářského růstu na bázi zlepšování životního prostředí.

Strategie NRP pro období 2007 – 2013 vychází z respektu k životnímu prostředí jako základu trvalé udržitelnosti rozvoje. Dobrý stav životního prostředí je pozitivním

indikátorem udržitelnosti hospodářského růstu. Trend zlepšování životního prostředí přitahuje lidi i investice. Důraz na zlepšování životního prostředí je stimulem poznávání, podnětem pro rozvoj vzdělanosti, vědy a výzkumu a dynamickým impulsem pro inovace a investice a tím i pro zvyšování konkurenceschopnosti. S touto koncepcí je spojen harmonický rozvoj regionů, snižování nezaměstnanosti a zvyšování prosperity v regionech za podmínek vyváženého sociálního vývoje.

Při formování strategie se vycházelo z následujících úvah:

1. hodnotová východiska:

- a) udržitelný rozvoj ve všech jeho dimenzích, tj. ekonomické, sociální a environmentální, je základním hodnotovým rámcem navržené strategie;
- b) ekonomická soudržnost, tj. snižování disparit mezi členskými státy i mezi regiony, jako dlouhodobý strategický cíl politiky soudržnosti;
- c) sociální soudržnost jako další dlouhodobý strategický cíl politiky soudržnosti zaměřený na kvalitu života obyvatel;
- d) územní soudržnost usilující o komplexní přístup k rozvoji území;
- e) konkurenceschopnost spojená s modernizačním, úsilím EU (Lisabonský proces).

2. východiska pro formování strategie:

- a) nezbytnost posílení konkurenceschopnosti České republiky, jejích regionů a jednotlivých aktérů:
 - konkurenceschopnost je výsledkem kombinace konkurenceschopného soukromého sektoru, kvalitního fyzického prostředí (kvalitní životní prostředí a dostupnost území), rozvinutého inovačního potenciálu, vysoce kvalifikované pracovní síly a efektivně fungující veřejné správy;
- b) posílení sociální soudržnosti:
 - sociální soudržnost je určitou kvalitou společnosti, která se vyznačuje následujícími znaky: společnost garantuje rovnost příležitostí, neprojevuje se sociální vyloučení marginalizovaných skupin obyvatelstva, rozvinutý trh práce na jedné straně nabízí široké uplatnění různě kvalifikovaným jedincům, na druhé straně jsou lidé motivováni pracovat, ve společnosti se projevuje sounáležitost, občané aktivně participují na věcech veřejných;
- c) posílení vyváženého a harmonického rozvoje regionů:
 - regiony, městské a venkovské oblasti aktivně rozvíjejí svůj potenciál, jsou systematicky podporovány nosné aktivity podporující dlouhodobou konkurenceschopnost území při respektování principů udržitelného rozvoje.

Kombinací těchto tří pilířů je možné při respektování zásad udržitelného rozvoje dosáhnout udržitelného růstu, který bude vyšší než průměr Evropské unie. Na základě těchto úvah byl definován globální cíl.

3.2. Strategie NRP 2007-2013

3.2.1. Vize ČR po roce 2013

Česká republika a její regiony se řadí mezi nejrozvinutější země a oblasti Evropy i světa. Společnost i ekonomika prokazují svoji konkurenceschopnost v globální soutěži. Posiluje se postavení ČR ve středoevropském a evropském kontextu. Česká republika je atraktivním místem pro své obyvatele, pro občany EU a dalších rozvinutých zemí, domácí i zahraniční investory.

Struktura ekonomiky je zaměřena na progresivní odvětví, ve kterých si ČR vydobyla významné postavení. Motorem konkurenceschopnosti se staly výzkum a vývoj, spojený se schopností přeměnit výsledky výzkumu a vývoje do inovací a jejich následná aplikace v praxi. ČR je atraktivní turistickou destinací.

Otevřená a vysoce vzdělaná společnost umožňuje plnohodnotné zapojení dříve marginalizovaných skupin obyvatelstva, garantuje rovnost příležitostí a vykazuje vysokou míru soudržnosti. Trh práce umožňuje hladké vyrovnávání se nabídky po práci s poptávkou, podstatně klesla míra nezaměstnanosti, zvyšuje se zaměstnanost.

Kvalita životního prostředí se výrazně zvýšila. Byly odstraněny významné staré zátěže, společnost získává a využívá potřebnou energii efektivnějším způsobem, produkuje podstatně méně odpadů a výrazně snížila znečištění životního prostředí.

Byly dobudovány hlavní dopravní spojnice, celkově se zvýšila dopravní dostupnost. Kvalita národních a regionálních dopravních komunikací odpovídá standardu nejrozvinutějších zemí. Významná část přepravy je realizována prostřednictvím efektivních a k životnímu prostředí ohleduplnějších způsobů.

Diverzifikovaný rozvoj území ČR, tj. jejích regionů, není v rozporu s posilováním konkurenceschopnosti ani se snižováním neodůvodněných regionálních rozdílů. Stát garantuje minimální úroveň statků a služeb, které jsou poskytovány obyvatelstvu ve veřejném zájmu. V regionální struktuře se neprojevují dramatické negativní trendy (např. depopulace). Regionální aktéři se prostřednictvím partnerství podílejí na formování a realizaci místních rozvojových strategií.

3.2.2. Globální cíl

Globálním cílem Národního rozvojového plánu v období 2007 – 2013 je přeměna socioekonomického prostředí České republiky v souladu s principy udržitelného rozvoje tak, aby Česká republika byla přitažlivým místem pro realizaci investic, práci a život obyvatel. Prostřednictvím trvalého posilování konkurenceschopnosti bude dosahováno udržitelného růstu, jehož tempo bude vyšší než průměrný růst EU 25. ČR bude usilovat o růst zaměstnanosti a o vyvážený a harmonický rozvoj regionů, který povede ke zvyšování úrovně kvality života obyvatelstva.

Obsahem globálního cíle NRP 2007-2013 je vytváření předpokladů pro udržitelný hospodářský růst a zaměstnanost prostřednictvím posilování konkurenceschopnosti, a to v závislosti na rozdílných potřebách a podmínkách jednotlivých regionů v ČR. V průběhu programovacího období 2007-2013 má Česká republika konvergovat ke standardům Evropské unie (HDP/obyvatele, zaměstnanost, infrastruktura, inovace a znalostní

ekonomika), přičemž se stane konkurenceschopnou a výkonnou ekonomikou, a to nejen v rámci EU. Intervence mají v rámci této strategie přednostně směřovat na:

- zlepšování atraktivity státu a jeho regionů prostřednictvím rozvoje a zkvalitňování infrastruktury,
- podporu podnikání, inovací a znalostní ekonomiky posilováním výzkumných kapacit, technologického rozvoje, vzdělávacích aktivit, infrastruktury pro podnikání a inovačních sítí včetně využívání nových informačních technologií,
- tvorbu a zkvalitňování pracovních míst prostřednictvím investic do vzniku nových aktivit a rozvoje lidských zdrojů,
- dlouhodobě udržitelný rozvoj ve všech třech dimenzích, tj. environmentální, ekonomické a sociální,
- zvýšení ekonomické výkonnosti cestovního ruchu využitím a dalším rozvojem dostupného potenciálu.

Vzhledem k existujícím disparitám mezi i uvnitř regionů soudržnosti budou intervence regionálně diferencovány, a to jak věcně, tak do určité míry i finančně.

Globální cíl Národního rozvojového plánu ČR pro období 2007-2013 reflektuje východiska politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie a respektuje zásadní strategické dokumenty České republiky. Témata Lisabonské strategie, která zásadním způsobem ovlivňují hospodářský růst a konkurenceschopnost státu a jeho regionů jako je výzkum, vývoj a oblast inovací, vytváření podmínek pro rozvoj podnikání a zlepšování podnikatelského prostředí, vytváření podmínek pro zvyšování zaměstnanosti a řešení problémů stárnutí populace, zlepšování životního prostředí, podpora infrastruktury, byla organicky začleněna do cílů a priorit Národního rozvojového plánu na léta 2007 až 2013.

3.2.3. Strategické cíle a prioritní osy NRP

3.2.3.1. Východiska pro definování strategických cílů a prioritních os NRP

V souladu s návrhy nařízení předloženými Evropskou komisí upravujícími zaměření politiky soudržnosti v programovacím období 2007-2013, interpretací těchto nařízení ve Strategických obecných zásadách Společenství a základními rozvojovými strategiemi ČR je kladen primární důraz na posilování konkurenceschopnosti jednotlivých klíčových aktérů a ČR jako celku. Konkurenceschopná česká ekonomika přispěje k celkové konkurenceschopnosti Evropské unie.

Udržitelný ekonomický růst je nezbytným předpokladem postupného snižování výkonnostní mezery mezi Českou republikou a nejvyspělejšími zeměmi, rovněž tak na úrovni regionů. Pouze rychlejší růst české ekonomiky než je průměrný růst EU umožní odstranit dlouhodobé zaostávání a dosáhnout tak primárních cílů politiky soudržnosti.

Klíčovými faktory udržitelného růstu v případě postindustriální společnosti jsou systematický rozvoj lidského potenciálu (posilování schopnosti získávat nové znalosti a dovednosti, pružný trh práce a adaptabilní pracovní síla), rozvíjení výzkumného a vývojového potenciálu a spolupráce výzkumných pracovišť s podnikatelskou sférou při využívání výsledků VaV v praxi, což napomáhá rozvoji inovačního prostředí a dostupnost dopravních a komunikačních sítí a napojení, zvláště zpřístupnění moderních technologií.

Vzhledem k významné územní variabilitě je nutné při provádění intervencí zohledňovat místní podmínky (přírodní, ekonomické, sociální, kulturní) a zaměřit strategii na systematický rozvoj místního potenciálu. Cílem je dosáhnout vyváženého a harmonického rozvoje celého území ČR.

Navrhovaná strategie bude důsledně respektovat principy udržitelného rozvoje ve všech jeho třech pilířích..

Na základě výše uvedeného je možné vymezit následující faktory přispívající ke konkurenceschopnosti České republiky.

Konkurenceschopnost ČR je tedy funkcí:

- a) konkurenceschopné ekonomiky;
 - konkurenceschopné podnikatelské prostředí,
 - moderní struktura ekonomiky (progresivní průmyslová odvětví, sofistikované služby, výzkumná a vývojová základna, aplikační inovační centra),
 - moderní systém výzkumu a vývoje a inovačních aktivit, schopnost jejich využití v podnikatelské sféře,
 - inkluzivní a pružný trh práce s kvalifikovanou a flexibilní pracovní silou.
- b) otevřené a flexibilní společnosti;
 - společnost, která aktivně využívá příležitostí generovaných na globální a evropské úrovni,
 - společnost, která soustavně zvyšuje svůj vzdělanostní potenciál,
 - aktivně řešící své vnitřní problémy – migrace, stárnutí, sociální vyloučení,
 - buduje efektivní systém správy veřejných záležitostí.
- c) kvalitního fyzického prostředí;
 - chrání a rozvíjí životní prostředí a udržuje a využívá krajinný potenciál,
 - dostupnost území, existence dopravních a komunikačních spojení a napojení.
- d) vyváženého rozvoje území ČR a jejích regionů;
 - harmonický rozvoj území ČR a snižování existujících disparit,
 - stimulace rozvojového potenciálu regionů,
 - posilování role měst jako center růstu a rozvoje regionů
 - udržitelný rozvoj venkovských oblastí.

Na základě těchto vymezených faktorů lze stanovit následující systém strategických cílů a prioritních os NRP, které jsou dále rozpracovány do priorit, tj. dílčích témat, která přispívají různou dosažení strategických cílů prioritních, resp. Globálního cíle NRP.

3.2.3.2. Systém strategických cílů

Strategický cíl: Konkurenceschopná česká ekonomika

Rozpracovává globální cíl NRP především v oblasti posilování konkurenceschopnosti podnikatelského sektoru a urychlení udržitelného hospodářského růstu. Cílem je flexibilní česká ekonomika, schopná reagovat na vnější podněty a svou strukturou odpovídající nejrozvinutějším zemím EU.

Tento strategický cíl bude realizován prostřednictvím prioritní osy ***Posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky:***

- Zahrnuje intervence zaměřené na dokončení restrukturalizace české ekonomiky, podporu rozvoje moderních odvětví v oblasti průmyslu a služeb, posílení vazeb mezi aplikovaným výzkumem a vývojem na jedné straně a podnikatelskými subjekty na straně druhé.
- Systematický rozvoj otevřeného podnikatelského prostředí, které bude vytvářet podmínky pro zahájení a další rozvoj podnikatelských aktivit, budou odstraňovány bariéry vstupu do podnikání (institucionální, administrativní a finanční) s cílem zvýšit ekonomickou výkonnost a zaměstnanost s důrazem na zvyšování zaměstnanosti ve venkovských oblastech a ve strukturálně postižených a ekonomicky slabých regionech.
- Posilování výzkumného, vývojového a inovačního potenciálu České republiky v prostředí EU tak, aby se ČR stala evropsky významným místem koncentrace těchto aktivit.
- Podpora využití potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu tak, aby se ČR stala atraktivní evropskou destinací.
- Podpora opatření směřujících k inkluzivnímu a pružnému trhu práce s kvalifikovanou, flexibilní a zdravou pracovní silou.

Strategický cíl: Otevřená, flexibilní a soudržná společnost

Rozpracovává globální cíl NRP především v oblasti zaměřené na kvalitu společenského života obyvatel ČR. Cílem je moderní česká společnost, která je otevřená vnějším příležitostem a dokáže na ně relevantně reagovat, společnost, která i přes vnitřní diferenciaci je sociálně citlivá a soudržná s efektivně fungujícím systémem správy veřejných záležitostí. Tato moderní společnost si uvědomuje hodnotu vzdělání a podporuje jeho rozvoj.

Tento strategický cíl bude realizován prostřednictvím prioritní osy ***Rozvoj moderní a konkurenceschopné společnosti:***

- Prohlubování pozitivních modernizačních trendů, které probíhají v evropském prostoru, zvyšování adaptability a flexibility společnosti na procesy odehrávající se v globalizovaném světě s důrazem na aktivizaci lidského potenciálu ČR rozvojem celoživotního učení a motivací k němu.
- Oslabování a prevence sociálních rizik vyplývajících z přeměny vnitřní struktury společnosti (demografické změny - stárnutí populace, vnitřní a vnější migrační toky, průmět strukturální změny ekonomiky do socioprofesionální a vzdělanostní struktury společnosti, péče o zdraví obyvatel, prevence sociálního vyloučení).

- Posilování sociální soudržnosti, rozvoj sociální ekonomiky a občanské společnosti.
- Posilování efektivního způsobu správy veřejných záležitostí na ústřední, regionální a místní úrovni.

Strategický cíl: Kvalitní fyzické prostředí

Rozpracovává globální cíl NRP především z hlediska fyzických aspektů, neboť kvalitní životní prostředí spolu s dostupností dopravních komunikačních a informačních sítí jsou základními předpoklady rozvoje ekonomických a sociálních aktivit.

Tento strategický cíl bude realizován prostřednictvím prioritní osy *Životní prostředí a dostupnost*:

- Systém stálé péče o životní prostředí a jeho jednotlivé složky, která zabraňuje vzniku nových rizik a odstraňuje staré ekologické zátěže.
- Dobudování základní sítě kapacitních komunikací a klíčových spojnic – doprava, energetika a informace, budování napojení a technických přístupů.

Strategický cíl: Vyvážený rozvoj území

Rozpracovává globální cíl NRP s ohledem na vyvážený a harmonický rozvoj celého území ČR s tím, že při realizaci všech typů intervencí politiky soudržnosti je nutné respektovat přírodní, ekonomické, sociokulturní odlišnosti regionů ČR. Zároveň je třeba vzít v úvahu variabilitu prostorových struktur v území (sídlní struktura, hierarchie měst, venkovské oblasti atd.), jejichž specifické potřeby je nezbytné řešit komplexně.

Tento strategický cíl bude realizován prostřednictvím prioritní osy *Vyvážený a harmonický rozvoj území České republiky*.

V rámci této prioritní osy budou realizovány aktivity jednak na národní úrovni (A), které by měly zajistit koordinaci rozvojových opatření realizovaných prostřednictvím intervencí politiky soudržnosti a dalších rozvojových politik s cílem dosáhnout harmonického rozvoje celého území ČR (vyvážený prostorový rozvoj, územní soudržnost) a jednak na regionální úrovni s cílem vyváženého rozvoje regionů (B).

A. Strategické plánování a koordinace:

- tematických aktivit – koordinace územních aspektů zásahů tematického charakteru,
- systémových aktivit – realizace systémových aktivit, které napomohou dosáhnout synergických prorůstových efektů v území,
- infrastrukturních aktivit („velká“ infrastruktura) – koordinace realizace klíčových infrastrukturních projektů s ohledem na širší prostorový vliv investic,
- územní spolupráce – strategická koordinace jednotlivých forem územní spolupráce a její provázání s ostatními cíli politiky soudržnosti, realizace nadnárodní spolupráce.

B. Rozvoj regionů

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

- posilování místního rozvojového potenciálu s cílem systematického zvyšování konkurenceschopnosti regionu a tvorby pracovních míst ve venkovských oblastech a ve strukturálně postižených a ekonomicky slabých regionech
- rozvoj měst – posilování úlohy měst a urbánních systémů jako „motorů“ socioekonomického rozvoje,
- rozvoj venkovských oblastí – diferenciací rozvoje venkovských oblastí, podpora místního potenciálu,
- dostupnost veřejných služeb pro všechny skupiny obyvatel – garance dostupnosti statků a služeb poskytovaných ve veřejném zájmu,
- územní spolupráce – rozvoj přeshraniční a meziregionální spolupráce.

Vzhledem ke specifickým územním aspektům cílů Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a Evropská územní spolupráce jsou strategie pro region soudržnosti Praha (v rámci cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost) a rovněž strategie v jednotlivých částech územní spolupráce volně zařazeny v této prioritní ose.

Hlavní město Praha má zároveň specifické postavení v sídelní struktuře ČR, jedná se metropolitní, stoprocentně urbanizovaný prostor s odlišnými problémy a se specifickými vazbami na své okolí. Při formování strategie je nutné uplatnit regionální přístup, který umožní provázání intervencí pro Prahu s intervencemi pro region soudržnosti Střední Čechy (např. možnost prostředků Fondu soudržnosti).

Při formování rozvojových strategií pro jednotlivé součásti územní spolupráce je nutné zohlednit územní a prostorové aspekty, což vyžaduje uplatnění širších a komplexních regionálních přístupů jak ze strany centrálních, tak i regionálních orgánů.

3.2.3.3. Systém prioritních os NRP

Stanovené strategické cíle NRP a jim odpovídající prioritní osy (PO) budou naplňovány prostřednictvím priorit:

PO Posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky

Konkurenceschopný podnikatelský sektor:

Vytvoření podmínek pro český podnikatelský sektor tak, aby byl konkurenceschopný jak na vnitřním trhu Evropské unie, tak i ostatních mezinárodních trzích, aby dosahoval vysoké přidané hodnoty a produktivity práce.

Rozvoj udržitelného cestovního ruchu:

Zvýšení konkurenceschopnosti celého odvětví cestovního ruchu a lázeňství na národní i regionální úrovni.

Podpora kapacit VaV, inovací:

Výzkum, vývoj a inovace jako zásadní aspekt rozvoje znalostní ekonomiky v České republice s cílem efektivně využít zdroje EU pro rozvoj kapacit a infrastruktury výzkumu a vývoje, umožňující intenzivnější zapojení i do evropských výzkumných aktivit⁵¹, dále rozvoj inovací a znalostní ekonomiky v ČR. Podpora využití výsledků Va V v praxi.

Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti:

⁵¹ Rámcové výzkumné programy EU.

Modernizace politiky zaměstnanosti, motivace k práci a prevence zneužívání systému sociální ochrany. Při tvorbě nových pracovních míst je nutné zohlednit možnosti adaptace pracovních sil na požadované znalosti a dovednosti prostřednictvím vhodného, obsahem přizpůsobeného dalšího vzdělávání pro uchazeče o zaměstnání, ale také rozvojem podpůrných systémů veřejných služeb (podporované zaměstnání, asistenční služby, poradenství, sociální služby, chráněný trh práce apod.), což povede ke zvyšování adaptability účastníků trhu práce a jejich lepší uplatnitelnosti.

PO Rozvoj moderní a konkurenceschopné společnosti

Vzdělávání:

Rozvoj lidských zdrojů, které jsou jedním ze základních faktorů konkurenceschopné ekonomiky. Modernizace vzdělávacích systémů a vytvoření komplexního systému celoživotního učení. Zkvalitnění a individualizace vzdělávání na všech úrovních. Inkluzivní vzdělávání pro žáky a studenty z vyloučeného sociokulturního prostředí.

Posilování sociální soudržnosti:

Sociální soudržnost je základním cílem politik jak na evropské, tak na národní úrovni. Tato priorita se váže na předchozí, neboť problém sociální exkluze je ve většině případů spojen s nezaměstnaností a omezenou uplatnitelností znevýhodněných osob na trhu práce.

Modernizace veřejné správy:

Efektivní činnost orgánů a organizací veřejné správy a jejich zaměstnanců a zajištění potřebné dostupnosti a požadované kvality při zajišťování služeb poskytovaných občanům. Hospodárné a účelné nakládání s veřejnými prostředky jako předpoklad konkurenceschopnosti ČR.

PO Životní prostředí a dostupnost

Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí:

Zlepšení kvality životního prostředí jako nutného předpokladu atraktivnosti a konkurenceschopnosti státu a jeho regionů při využití inovačních efektů politiky životního prostředí pro udržitelný rozvoj.

Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií:

Dopravní dostupnost v nejširším slova smyslu, tj. efektivní, ekologicky šetrná a bezbariérová doprava osob, zboží, informací i služeb, včetně příslušné infrastruktury a systémů.

PO Vyvážený a harmonický rozvoj území České republiky

Vyvážený rozvoj regionů:

Vyvážený rozvoj regionů, snižování disparit v socioekonomické úrovni mezi i uvnitř regionů soudržnosti.

Rozvoj městských oblastí:

Řešení specifických problémů urbanizovaných oblastí, které jsou spojeny s jejich přeměnou – adaptace městských ekonomik a sociálního prostředí, řešení vnitřních problémů měst, podpora měst jako rozvojových center, která svými aktivitami ovlivňují rozvoj svého zázemí.

Rozvoj venkovských oblastí:

Stabilizace osídlení venkovských oblastí s důrazem na malá městská střediska, zvyšování kvality života venkovské populace, posilování vazeb mezi venkovem a městy, podpora diverzifikace ekonomické struktury venkovských oblastí, podpora spolupráce malých obcí při zajišťování a výkonu veřejné správy.

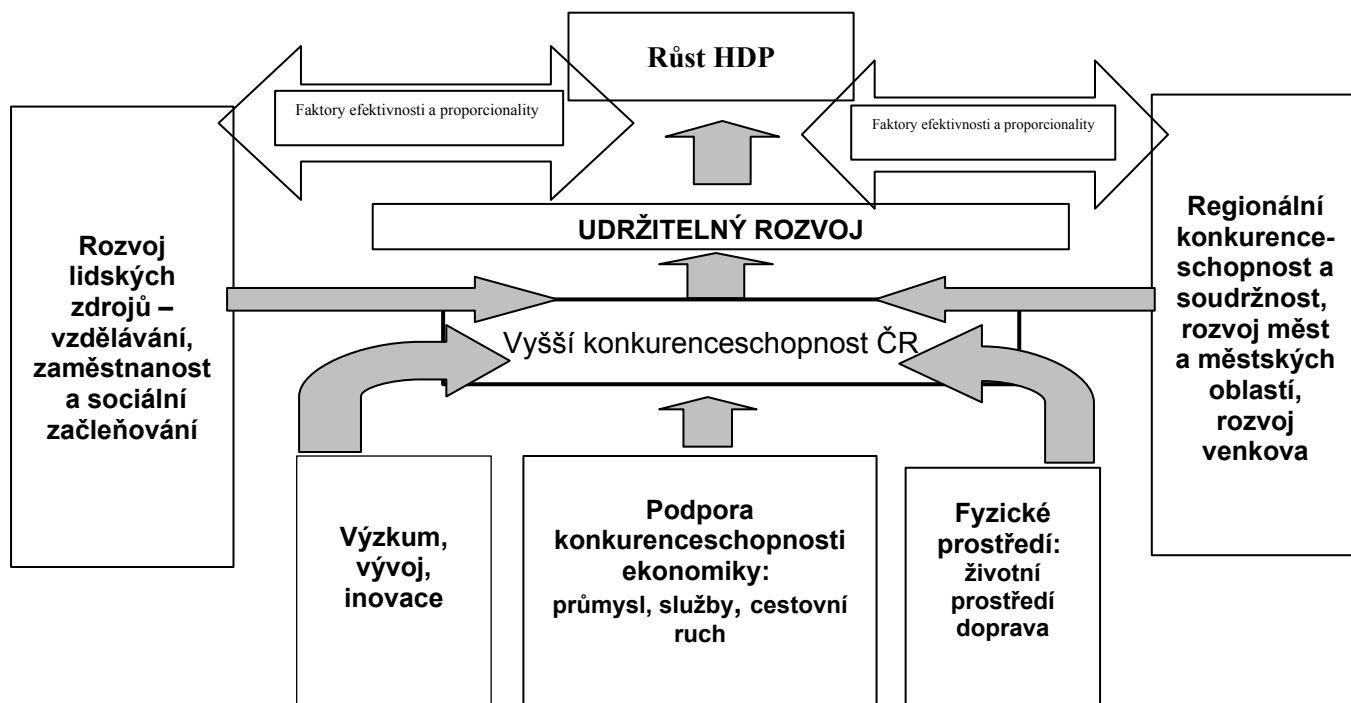
Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost - Praha

Řešení specifických problémů Prahy jako metropolitní oblasti v rámci cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost. Posilování Prahy jako významného středoevropského centra socioekonomických, vzdělávacích, výzkumných a inovačních aktivit.

Evropská územní spolupráce:

Vychází z podpory spolupráce na přeshraniční, meziregionální a nadnárodní úrovni, kterou poskytuje Evropská unie. Jedná se o aplikaci cíle Evropská územní spolupráce v České republice ve vazbě na širší strategie rozvoje spolupráce v Evropské unii.

Schéma – popis vztahů mezi jednotlivými prvky strategie NRP

3.2.4. Podrobné rozčlenění prioritních os NRP do priorit

3.2.4.1. PO Posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky

1. Konkurenceschopný podnikatelský sektor

1.1 Výstupy SWOT

Z analýzy a SWOT analýzy vyplývá, že rozvoj podnikatelského sektoru v České republice je nadále limitován některými překážkami a nedostatky, jejichž odstranění by mělo přispět k dosažení vyšší růstové dynamiky a tím i pozitivně ovlivnit celkové posílení hospodářské a sociální soudržnosti. Mezi hlavní bariéry dalšího úspěšného rozvoje podnikatelského sektoru lze zařadit především nadále nedostatečnou rozvinutost podnikatelské infrastruktury, včetně infrastruktury pro oblast podnikatelských služeb, celkově slabý sektor podnikatelských služeb, neuspokojivou úroveň vzájemné spolupráce podnikatelských subjektů, ale také nedostatečnou spolupráci podnikatelských subjektů a vědeckovýzkumných institucí. K dalším bariérám rozvoje podnikatelského sektoru a jeho konkurenceschopnosti lze přiřadit nedostatečnou podporu inovačního podnikání na bázi především technických inovací či slabé nástroje pro zakládání nových a rozvoj stávajících podniků včetně rozvoje malých a středních podniků.

1.2 Reflexe nařízení a SOZS

Priorita Konkurenceschopný podnikatelský sektor plně zohledňuje Strategické obecné zásady Společenství (SOZS), 2007-2013. Hlavní důraz je v rámci priority kladen na několik oblastí, které jsou zároveň i klíčovým obsahem SOZS. Jedná se především o podporu rozvoje inovací a inovačního podnikání, spolupráci podnikatelských subjektů s vědeckovýzkumnými institucemi, podporu vytváření podmínek pro zakládání nových a rozvoj stávajících podnikatelských subjektů, vzájemnou spolupráci podnikatelských subjektů a v neposlední řadě i o rozvoj lidských zdrojů v podnikatelských subjektech.

Priorita je v souladu s návrhem nařízení o všeobecných ustanoveních pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti a s návrhy nařízení o Evropském fondu regionálního rozvoje a o Evropském sociálním fondu.

1.3 Obsah priority, vazba na globální a specifické cíle, vazba na ostatní priority

Cíl priority: Konkurenceschopný český podnikatelský sektor, dosahující vysoké přidané hodnoty a produktivity práce, schopný prosadit se jak na vnitřním trhu Evropské unie, tak i ostatních mezinárodních trzích.

Priorita je zaměřena na využití výsledků výzkumu a vývoje v praxi, rozvoj existujících podniků a zvyšování jejich konkurenceschopnosti prostřednictvím vývoje a nákupu inovačních technologií a zlepšování služeb pro podniky ať již prostřednictvím rozvoje poradenství či rozšiřováním aplikace mezinárodně uznávaných standardů. Priorita taktéž zahrnuje podporu spolupráce mezi podnikatelskými subjekty za účelem dosažení vyšší efektivity, rozvoj lidských zdrojů a zvyšování kvalifikace zaměstnanců podnikatelských subjektů. Specifická pozornost je v rámci priority věnována rozvoji a zkvalitňování infrastruktury pro podnikání a rovněž snižování energetické náročnosti v podnicích prostřednictvím zavádění inovací ve výrobě či náhradou neefektivních energetických zdrojů.

Při realizaci této priority bude podpořeno zavádění poznatků výzkumu a vývoje do podnikání, což je základním předpokladem pro úspěch české ekonomiky na světových trzích.

Priorita Konkurenceschopný podnikatelský sektor přirozeně navazuje na další priority, jejichž realizace je svým způsobem předpokladem pro tuto prioritu, a je propojena se všemi dalšími prioritami, které také v různé intenzitě pozitivně ovlivňují podnikatelský sektor a jeho konkurenceschopnost. Tato priorita významným způsobem přispívá k naplnění strategického cíle Konkurenceschopná česká ekonomika.

1.4 Přínos priority širšímu rozvojovému úsilí (EU, ČR, regionální úroveň)

Priorita Konkurenceschopný podnikatelský sektor by naplněním svého obsahu měla vytvořit podmínky pro další úspěšný rozvoj podnikatelského sektoru a pro celkové posílení hospodářské a sociální soudržnosti, a to jak na úrovni České republiky, tak i na úrovni jednotlivých regionů. Realizace priority *Konkurenceschopný podnikatelský sektor* je podporována dalšími prioritami, především *Podpora kapacit VaV, inovací, Vzdělávání, Zaměstnanost a zaměstnavatelnost*, a to tak že umožní dosažení pozitivních synergetických efektů při posilování konkurenceschopnosti.

2. Rozvoj udržitelného cestovního ruchu

2.1 Výstupy SWOT

Česká republika disponuje historickým, přírodním a kulturním potenciálem pro rozvoj cestovního ruchu a lázeňství, v zemi se nachází množství historických, kulturních a technických památek, včetně památek zapsaných do seznamu UNESCO. Tento potenciál však v současnosti není zcela využíván, což je způsobeno především nedostatečnou infrastrukturou a nízkou kvalitou základních i doplňkových služeb cestovního ruchu, ale také problémy spojenými s kvalitou a kvalifikovaností pracovní síly, která v tomto odvětví působí. Velkým problémem cestovního ruchu v ČR je jeho malá intenzita v oblastech mimo hl. m. Prahu a některé další turisticky exponované lokality.

Vzhledem k tomu, že cestovní ruch patří k odvětvím s výrazným podílem na zaměstnanosti, je jeho rozvoj spojen s tvorbou nových pracovních míst, čímž přispívá ke snižování nezaměstnanosti a řešení problémů na ni navazujících.

Rozvoj cestovního ruchu a jeho rozšíření do regionů České republiky pomocí moderních produktů cestovního ruchu vycházejících ze sociokulturních specifíků regionů, jejich přírodního bohatství a historického, kulturního a technického dědictví, přispěje k socioekonomickému rozvoji regionů .

2.2 Reflexe nařízení a SOZS

Priorita Rozvoj udržitelného cestovního ruchu reflektuje Strategické obecné zásady Společenství (SOZS), 2007-2013, kde je cestovní ruch chápán jako důležitá rozvojová aktivita především ve venkovských oblastech. Významná je také vazba na zaměstnanost a tvorbu nových pracovních míst, rozvoj lidských zdrojů i na podporu podnikatelských aktivit.

Priorita Rozvoj udržitelného cestovního ruchu je také v souladu s návrhem nařízení rady o všeobecných ustanovení pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti a s návrhem nařízení rady o Evropském fondu regionálního rozvoje a o Evropském sociálním fondu. V návrhu nařízení Rady o Evropském fondu regionálního rozvoje v části definující intervence v rámci cíle Konvergence je uveden cestovní ruch, včetně podpory přírodního a kulturního bohatství jako rozvojového

potenciálu pro udržitelný cestovní ruch, ochrana kulturního dědictví související s ekonomickým rozvojem a podpora služeb cestovního ruchu s vyšší přidanou hodnotou.

2.3 Obsah priority, vazba na globální a strategické cíle, vazba na ostatní priority

Cíl priority: Zvýšení podílu cestovního ruchu v ekonomice jednotlivých regionů i ČR jako celku lepším využitím potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu v jednotlivých regionech.

Priorita Rozvoj udržitelného cestovního ruchu je zaměřena na podporu zvýšení konkurenceschopnosti celého odvětví cestovního ruchu podporou využití potenciálu, který v České republice existuje a bude se dále rozvíjet. V rámci priority bude podporován rozvoj služeb cestovního ruchu a lázeňství, rozvoj infrastruktury pro cestovní ruch, tj. rozvoj ubytovacích a stravovacích služeb i navazující infrastruktury, včetně doprovodných programů pro organizaci volného času turistů. Podporovanou oblastí bude také tvorba produktů cestovního ruchu, která se zaměří zejména na posílení ucelenosti produktů. K rozvoji cestovního ruchu a lázeňství budou sloužit opatření zaměřená na aktivity, které přispívají k zachování a obnově kulturního a přírodního dědictví jako atraktorů pro cestovní ruch.

Priorita Rozvoj udržitelného cestovního ruchu je propojena s ostatními prioritami, které také v různé míře přispívají k rozvoji cestovního ruchu a lázeňství v ČR: důležitou roli hraje dopravní a informační infrastruktura, dále podpora podnikatelských aktivit, zaměstnanosti a zaměstnatelnosti, vzdělávání, ochrana životního prostředí a s ní spojená udržitelnost cestovního ruchu. Tyto priority umožňují posílit potenciál cestovního ruchu tím, že zpřístupňují místní atraktivity domácím i zahraničním návštěvníkům.

Realizace této priority napomůže zkvalitnění služeb cestovního ruchu a lázeňství v ČR tak, aby se zvýšila konkurenceschopnost České republiky v mezinárodním cestovním ruchu, což jednak přispěje k ekonomickému růstu, jednak to bude mít dopady do zaměstnanosti, a to i mimo urbanizované oblasti. Rozvoj služeb cestovního ruchu je závislý na kvalitní a kvalifikované pracovní síle, proto bude potřebné zkvalitnění systému vzdělávání a kvalifikací pro oblast cestovního ruchu. Využití potenciálu, který území ČR pro cestovní ruch a lázeňství má, přispěje také k rozvoji regionů, neboť v každém regionu existují atraktory pro cestovní ruch, jejichž využití zatím neodpovídá možnostem, které poskytují.

Tímto způsobem může realizace priority Rozvoj udržitelného cestovního ruchu napomoci odstraňování regionálních disparit (především v nezaměstnanosti tvorbou nových pracovních míst) a tím přispět k vyváženějšímu rozvoji celého území ČR.

Priorita Rozvoj udržitelného cestovního ruchu přispívá v různé míře k naplňování všech strategických cílů NRP, výrazně pak ke strategickým cílům *Konkurenceschopná česká ekonomika* a *Vyvážený rozvoj území*, a tím i ke globálnímu cíli.

2.4 Přínos priority širšímu rozvojovému úsilí (EU, ČR, regionální úroveň)

Priorita Rozvoj udržitelného cestovního ruchu by měla podpořit podnikatelské aktivity v území, vytvářením nových pracovních míst stimulovat i odpovídající rozvoj lidských zdrojů. Využitím podpory přírodního a kulturního dědictví spojeného s rozvojem cestovního ruchu přispěje také k zatraktivnění České republiky jako evropské destinace. Zájem zahraničních turistů o Českou republiku vedle efektů ekonomických pak může přispět k lepšímu poznávání se občanů z různých členských zemí EU a ve svém

důsledku může hrát významnou roli při odbourávání různých předsudků a historicky daných negativních vztahů.

3. Podpora kapacit VaV, inovací

3.1 Výstupy SWOT

Česká republika je charakteristická poměrně kvalitní vzdělanostní strukturou, ale s nižším podílem vysokoškolsky vzdělaných osob oproti vyspělým zemím EU, a v posledních letech také stabilním růstem zaměstnanosti v kvartérním sektoru. Toto ve svém důsledku může znamenat růst poptávky po kvalifikované pracovní síle. Výhodou jsou rovněž zvyšující se roční přírůstky výdajů na VaV oproti zemím EU-15, ovšem ve srovnání s jejich průměrnou úrovní v EU jsou tyto výdaje v ČR stále na velmi nízké úrovni.

V oblasti VaV musí být do budoucna větší důraz položen na přenos výsledků výzkumu do komerční praxe a na jeho orientaci na inovace. Výzkum a vývoj jsou v současné době dosti postiženy tradičním dělením základního a aplikovaného výzkumu, což je mj. způsobeno i nedostatečnou podporou zájmu o spolupráci veřejného sektoru VaV a podniků. Navíc nedostatečné využívání inovačních schopností, nejlepší zkušenosti (best practice) a know-how soukromého sektoru je v této oblasti také značnou nevýhodou. V České republice existuje stále podprůměrný počet výzkumných a vývojových institucí ve srovnání s průměrem v EU, přičemž u těch stávajících mnohdy existuje spíše rigidní struktura řízení, která je málo otevřená pro spolupráci v oblasti výzkumu a inovací s podnikatelskou sférou. Ukazuje se jako nedostatečný stávající podíl, výzkumných a vývojových kapacit mimo Prahu, což oslabuje konkurenceschopnost regionů.

3.2 Reflexe nařízení a SOZS

Priorita Podpora kapacit VaV, inovací je v souladu se Strategickými obecnými zásadami Společenství, 2007 – 2013, kde je zdůrazněna nutnost zaměřit pozornost na posílení úrovně výzkumu a technologického rozvoje, především pak na provázanost se soukromým sektorem. Specifickým tématem je také rozvoj schopností regionů vytvářet a zvládat nové technologie (zejména informační a komunikační), což ve svém důsledku znamená podporu zdokonalení kapacit, infrastruktury a lidského kapitálu pro výzkum a vývoj.

Priorita Podpora kapacit VaV, inovací svým obsahem navazuje na návrh nařízení o všeobecných ustanovení pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti a návrhy nařízení o Evropském fondu regionálního rozvoje a o Evropském sociálním fondu, ve kterých se navrhuje podpora zejména výzkumu a vývoje, inovací a podnikavosti, včetně posilování regionálních kapacit pro výzkum a vývoj, pomoci pro výzkum a vývoj v MSP, transfer technologie, zlepšení spolupráce mezi malými a středními podniky, univerzitami a výzkumnými a technologickými středisky, rozvoje sítí a skupin podniků. Důležitou částí je také podpora zvýšení investic podniků do lidských zdrojů.

3.3 Obsah priority, vazba na globální a strategické cíle, vazba na ostatní priority

Cíl priority: Posílení konkurenceschopnosti české ekonomiky posílením kapacit v oblasti VaV a tvorby inovací, a to ve vazbě na podnikatelskou sféru. Soustavné zvyšování podílu znalostní ekonomiky v národním hospodářství.

Priorita Podpora kapacit VaV a inovací se zaměřuje na podporu kapacit výzkumu a vývoje a tvorbu inovací jako zásadního aspektu rozvoje znalostní ekonomiky v České

republiky. Důraz je v této prioritě kladen na efektivní využití zdrojů EU pro rozvoj kapacit výzkumu, vývoje, inovací a znalostní ekonomiky v ČR. V rámci priority bude podporována infrastruktura pro tvorbu inovací, technologický rozvoj, inovační centra, aplikovaný výzkum a transfer technologií, budou vytvářeny podmínky pro spolupráci a posilování vazeb mezi vzdělávacími, výzkumnými středisky a podnikatelskou sférou. Podpora bude směřována také do měkkých inovací (řízení) a do rozvoje lidského potenciálu v oblasti výzkumu a inovací.

Problematika obsažená v prioritě Podpora kapacit VaV a inovací s ohledem na svůj charakter doplňuje intervence zaměřené na posílení podnikatelské dynamiky v přijímání informačních a komunikačních technologií a využívání poznatků z aplikovaného výzkumu. Je zřejmé, že podpora rozvoje VaV a inovací velmi úzce souvisí s rychlejším ekonomickým růstem a tvorbou vysoce kvalifikovaných pracovních míst, čímž se výrazně posiluje konkurenceschopnost České republiky, zajišťuje udržitelný růst a podporuje modernizace a restrukturalizace české ekonomiky. Tímto způsobem bude prioritou významně přispívat především k naplnění strategického cíle *Konkurenceschopná česká ekonomika*, a tím i globálního cíle NRP 2007 – 2013. Priorita Podpora kapacit VaV, inovací přispívá výrazně také k naplnění cíle priority *Konkurenceschopný podnikatelský sektor*.

3.4 Přínos priority širšímu rozvojovému úsilí (EU, ČR, regionální úroveň)

Podpora znalostní ekonomiky prostřednictvím investic do zvyšování kapacit VaV, inovací, příslušné infrastruktury, lidských zdrojů či posilování nezbytné kooperace relevantních subjektů je stěžejní záležitostí se širšími dopady. Zvláště u podpor úspěšných inovací dochází z dlouhodobého hlediska ke značnému synergickému efektu v oblasti udržitelného ekonomického rozvoje, regionální konkurenceschopnosti, zaměstnanosti a vytváření sítí subjektů (institucí a organizací), které prostřednictvím provázaných komplexních procesů mají schopnost vytvářet inovace. Úspěšná implementace této priority významně podpoří rozvoj České republiky i jejích regionů a přispěje tím k posílení konkurenceschopnosti Evropské unie.

4. Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti

4.1 Výstupy SWOT

Přestože česká ekonomika roste, projevují se na trhu práce problémy spojené se zaměstnaností. I když má ČR relativní dostatek kvalifikované pracovní síly za konkurenční cenu, pracovní síla není dostatečně připravena na nové impulsy poptávky a navíc se lokálně i regionálně projevuje nedostatek některých profesí, především technického zaměření. Velkým problémem je regionálně diferencovaná míra nezaměstnanosti, která dosahuje vysokých hodnot především ve strukturálně postižených regionech, a jejíž snižování je pomalé, přičemž tento problém dosud výrazněji neovlivnily, vzhledem k relativně krátkému času, ani nově vzniklé pracovní příležitosti podporované státem. Dvěmi hlavními příčinami, které ovlivňují setrvání občanů mimo trh práce, jsou jednak sociální systém (otázka motivace pracovat) a jednak problém dovedností, kterými je nutné disponovat i na méně kvalifikovaných pracovních místech.

Řešení problému nezaměstnanosti navíc negativně ovlivňuje nedostatečná mobilita pracovní síly, a to jak uvnitř regionů, tak i mezi nimi. K negativním jevům patří také dlouhodobá, mnohdy vícegenerační nezaměstnanost, která ovlivňuje možnost sociální

integrace jednotlivců i celých sociálních skupin. Tato situace se zvláště projevuje v romské komunitě, ale nejen v ní. Při integraci znevýhodněných skupin na trhu práce by mohla významnou roli sehrát podpora různých forem sociální ekonomiky.

Podobně jako v jiných zemích EU, má i ČR dlouhodobý negativní vývoj přirozené měny obyvatelstva, zvětšuje se podíl důchodců, jejichž rostoucí počet negativně ovlivňuje sociální i hospodářskou situaci v zemi. V této souvislosti budou nezbytné investice do podpory zdraví a prevence nemocí, především u produktivního obyvatelstva.

4.2 *Reflexe nařízení a SOZS*

Problematika zaměstnanosti a zaměstnatelnosti stojí v centru pozornosti nejen české vlády, ale i Evropské komise. Uplatnění se na trhu práce patří k základním nástrojům proti sociálnímu vyloučení. Vzhledem k vývoji ekonomiky a nároků kladených na pracovní sílu sehrává významnou roli možnost zlepšit si své postavení na trhu práce, stát se lépe zaměstnatelným, což s sebou nese potřebu rozvíjet znalosti a dovednosti tak, aby odpovídaly moderním požadavkům.

Priorita Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti je v souladu se Strategickými obecnými zásadami Společenství, 2007-2013. Významnou výzvou pro jednotlivé členské země je koordinace a implementace aktivních nástrojů zajišťujících včasnou identifikaci potřeb v oblasti zaměstnanosti. Tato priorita reaguje na návrhy nařízení o všeobecných ustanoveních pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti a návrhy nařízení o Evropském fondu regionálního rozvoje a o Evropském sociálním fondu.

4.3 *Obsah priority, vazba na globální a strategické cíle, vazba na ostatní priority*

Cíl priority: Zvýšení zaměstnanosti a zaměstnatelnosti především posílením adaptability lidských zdrojů a zvýšení flexibility trhu práce.

Podpora v rámci priority Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti se zaměří především na modernizaci politiky zaměstnatelnosti s využitím zkušeností z aktivní politiky zaměstnanosti z předcházejícího období i dosavadních zkušeností evropským regionů s podobnými problémy. Zvyšování kvality i rozšiřování dalšího vzdělávání přispěje k možnostem větší adaptace jednotlivců i sociálně ohrožených skupin na trh práce. Jedním z opatření je podpora dalšího rozvoje malého a středního podnikání s podporou lokálních i regionálních samospráv i státu. Adaptabilita trhu práce v rámci této priority bude posilována také podporou profesní a prostorové mobility pracovních sil i větším důrazem na rozvoj informační společnosti.

Součástí této priority je také podpora rovných příležitostí a integrace skupin nejvíce ohrožených na trhu práce, především absolventů, občanů starších věkových skupin, zdravotně postižených občanů a příslušníků romských komunit. Při řešení problémů nezaměstnanosti je třeba věnovat větší pozornost propojení potřeb trhu práce se studijními programy vzdělávacích institucí s cílem modernizovat studijní obory, iniciovat vznik nových nebo utlumit ty, které produkují obtížně zaměstnatelné absolventy; vytvořit systémové podmínky, které by zajistily, aby příjmy ze zaměstnání vysoce převyšovaly příjmy z podpor. Zaměstnanost některých skupin na trhu práce lze řešit rovněž prostřednictvím stimulace sociální ekonomiky. Specifická opatření si vyžaduje řešení problému dlouhodobé nezaměstnanosti příslušníků romských komunit. Výše uvedenými způsoby je tedy priorita úzce svázána s prioritami *Vzdělávání a Posilování sociální soudržnosti*.

Realizace priority Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti je důležitá pro adaptabilitu české pracovní síly, pro možnost přizpůsobit se novým podmínkám jak z hlediska profesního, tak i prostorového. Flexibilní a zdravá pracovní síla schopná obstát v evropském i světovém srovnání je základním předpokladem pro konkurenceschopnost české ekonomiky.

Priorita Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti je v různé míře propojena s dalšími prioritami NRP, neboť lidský faktor sehrává v socioekonomickém rozvoji zcela zásadní roli. Svou realizací přispěje tato priorita k naplňování strategických cílů i globálního cíle NRP, v němž je mj. uvedeno „...ČR bude usilovat o růst zaměstnanosti...“.

4.4 Příklad priority širšímu rozvojovému úsilí (EU, ČR, regionální úroveň)

Tato priorita spolu s dalšími prioritami NRP by měla významně přispět ke zvýšení produktivity práce. Pro realizaci je nezbytné usilovat o maximální adaptabilitu české pracovní síly na možné strukturální změny, o maximální schopnost českého pracovního potenciálu zapojit se do integrovaného trhu práce s reflexí na globální procesy a vývojové trendy.

Zvýšením zaměstnanosti a rozvojem zaměstnavatelnosti, tzn. zlepšením znalostí a dovedností pracovní síly, umožní tato priorita realizaci dalších rozvojových aktivit na regionální úrovni, což ovlivní i úroveň národní a evropskou.

3.2.4.2. PO Rozvoj moderní a konkurenceschopné společnosti

1. Vzdělávání

1.1 Výstupy SWOT

Analytické práce a výsledky SWOT analýzy ukázaly, že v oblasti vzdělávání jako významného rozvojového faktoru i prostředku pro zamezování sociální exkluze i snižování nezaměstnanosti se v České republice projevují určité negativní rysy, které mohou oslabit konkurenceschopnosti ČR i jejích občanů v budoucnosti. Projevují se regionální rozdíly v kvalitě vzdělávání na podobných typech škol, úroveň jazykového vzdělávání žáků a studentů je nedostatečná. Problémem je i nízká úspěšnost pedagogů při vzdělávání a výchově žáků a studentů ze znevýhodněného prostředí. Významným pozitivem je v tomto ohledu poměrně hustá síť zařízení, ve kterých probíhá vzdělávací proces, včetně dostatečné sítě vysokých škol, jež jsou relativně rovnoměrně rozloženy po celém území ČR.

Bohužel se projevuje neochota a nízká motivace škol a vzdělávacích zařízení využívat inovací a adaptovat vzdělávací programy dle aktuálních a budoucích potřeb. V České republice dosud neexistuje komplexní systém celoživotního učení. Stále je nedostatečná motivace a málo rozvinutá spolupráce škol se zaměstnavateli při zajišťování praxe a realizaci studijních programů. Nástroje motivující občany k zapojování do dalšího vzdělávání absentují, což brání dalšímu rozvoji lidského kapitálu. Základním pilířem příležitostí v oblasti rozvoje vzdělávání a vzdělanosti je rozvoj a další zlepšování kvality veřejného školství. Limitujícím faktorem je pokračující uzavřenost systému školství a přetrvávající nepřipravenost pedagogů na rostoucí rozmanitost populace s důsledkem dalšího znevýhodňování ohrožených skupin.

1.2 Reflexe nařízení a SOZS

Priorita Vzdělávání je v souladu se Strategickými obecnými zásadami Společenství, 2007-2013. Významnou výzvou pro jednotlivé členské země je koordinace a implementace aktivních nástrojů zajišťujících včasnou identifikaci potřeb v oblasti vzdělávání i institucionální podporu.

Priorita Vzdělávání reflektuje návrhy nařízení o všeobecných ustanoveních pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti a návrhy nařízení o Evropském fondu regionálního rozvoje a o Evropském sociálním fondu, v němž se navrhuje především intervence do posilování flexibility a adaptability jednotlivců, tak aby byli schopni přizpůsobit se trhu práce, v rámci svého sociálního zařazení, aby byli také schopni i ochotni založit i realizovat vlastní podnikatelské aktivity. Zvláštní pozornost by měla být věnována těm inovačním vzdělávacím reformám, které by umožnily jednotlivcům i celým skupinám zapojit se v průběhu svého života do dalšího vzdělávání, což by mělo umožnit rozvoj ekonomiky založené na znalostech. Zároveň by měly být podporována vzájemná komunikace a spolupráce mezi vzdělávacími institucemi, výzkumnými a technologickými centry, příp. podnikatelskými subjekty.

1.3 Obsah priority, vazba na globální a strategické cíle, vazba na ostatní priority

Cíl priority: Moderní vzdělávací a kvalifikační systém v ČR, který poskytuje občanům žádoucí vzdělání a dovednosti na potřebné úrovni, a to jak z hlediska aktuální i budoucí kvalitní zaměstnatelnosti, tak i samostatného podnikání.

Podpora v této oblasti se zaměří především na modernizaci vzdělávacích systémů, umožňujících reflektovat nové podmínky na trhu práce, průběžné zvyšování odborné kvalifikace jednotlivců posílené celoživotním učením. Rozvoj vzdělávání a vzdělanosti bude podpořen také koncepčně i systémově vytvářenou a rozvíjenou infrastrukturou pro vzdělávání.

Součástí rozvoje vzdělávání je také zvýšení kvality a efektivity vzdělávacího systému. Reformní kroky ve vzdělávacím systému budou zaměřeny k usnadnění přístupu ke vzdělávání všem sociálním skupinám, včetně marginalizovaných skupin, kterým se otevřou další možnosti pro učení, zapojování do občanského života a podpoří jejich rovné příležitosti a posílí tak soudržnost společnosti. Naplňování této priority bude založeno rovněž na otevření vzdělávacího systému širšímu světu, tj. posilování vazeb vzdělávacích institucí se světem práce, výzkumem a celou společností, rozvoje ducha podnikání, zlepšování učení cizích jazyků, práci s informacemi, zvyšování mobility, vzájemné výměny a posilování evropské spolupráce. A v této souvislosti bude rovněž nedílnou součástí posílení adaptability pedagogických pracovníků na změny vzdělávacího systému.

Realizace priority Vzdělávání má základní přínos pro téměř všechny ostatní priority, neboť lidský faktor a jeho kvalita zásadním způsobem ovlivňují rozvoj společnosti. Zkvalitnění znalostí a dovedností pracovní síly má výrazné dopady do zaměstnanosti, neboť vzdělaný a kvalifikovaný člověk má lepší uplatnění na trhu práce, a do konkurenceschopnosti české ekonomiky především v sofistikovanějších oborech, které jsou motorem růstu ekonomiky. Vzhledem k tomu, že ČR chce posilovat svou konkurenceschopnost, sehrává tato priorita zcela zásadní roli a přispívá k plnění strategických cílů i globálního cíle NRP.

1.4 Přínos priority širšímu rozvojovému úsilí (EU, ČR, regionální úroveň)

Priorita Vzdělávání přispěje ke konkurenceschopnosti ČR a posílí její lidský kapitál. Lidský kapitál ovlivňuje všechny oblasti života společnosti, nejen komerční sféru, veřejné i privátní služby, veřejnou správu, ale i další důležité sektory s ohledem na schopnost jednotlivců úspěšně se prosazovat v kontextu národní i mezinárodní hospodářské soutěže v souladu s udržitelným rozvojem národní, evropské i globální společnosti.

2. Posilování sociální soudržnosti

2.1 Výstupy SWOT

Analytická část NRP ukazuje, že přes ekonomický rozmach, zvyšování produktivity a životního standardu většiny obyvatel ČR zůstává nadále naléhavým problémem otázka dlouhodobé nezaměstnanosti spojené s marginalizací a exkluzí určitých skupin lidí. Za skupiny ohrožené sociálním vyloučením označuje Národní akční plán sociálního začleňování v ČR osoby se zdravotním postižením, děti, mládež a mladé dospělé, seniory, etnické menšiny, především romské komunity, imigranty a azylanty, bezdomovce, osoby opouštějící zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a osoby opouštějící výkon trestu odnětí svobody, oběti trestné činnosti, domácího násilí, osoby komerčně zneužívané a oběti obchodu s lidmi.

- Integrace těchto skupin obyvatelstva je dlouhodobě pomalá a málo efektivní. Dostupnost a kvalita sociálních služeb pro osoby vyloučené nebo ohrožené sociálním vyloučením je nedostatečná a slabý je také motivační systém pro partnery z veřejné správy a neziskového sektoru pro zlepšení sociálního začleňování znevýhodněných skupin. Specifickým problémem je situace romských komunit. I když je v zemi relativně rozvinutý neziskový sektor, který je důležitým poskytovatelem sociálních služeb, není jeho postavení rovnocenné v přístupu k finančním prostředkům.

2.2 Reflexe nařízení a SOZS

Priorita Posilování sociální soudržnosti reflektuje Strategické obecné zásady Společenství (SOZS), 2007-2013. SOZS se zaměřují na zajištění trhu práce, které by podporovalo začleňování osob znevýhodněných čelících riziku sociálního vyloučení, prostřednictvím zvyšování možnosti jejich zaměstnatelnosti zapojením do odborného vzdělávání a přípravy, rehabilitace a odpovídajících pobídek a uspořádání na pracovišti, ale i nezbytné sociální podpory a pečovatelských služeb. Důležitou roli by zde měl sehrát rozvoj sociální ekonomiky.

Priorita Posilování sociální soudržnosti je také v souladu s návrhem Nařízení Rady o všeobecných ustanovení pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti a s návrhy Nařízení Rady o Evropském fondu regionálního rozvoje a o Evropském sociálním fondu, jejichž cílem je podpora rovných příležitostí na trhu práce a opatření na posílení sociální inkluze prostřednictvím zlepšení zaměstnatelnost, diverzifikace pracovních míst a bojem proti diskriminaci.

2.3 Obsah priority, vazba na globální a strategické cíle, vazba na ostatní priority

Cíl priority: Sociálně soudržná společnost s vytvořeným systémem opatření podporujících sociální integraci skupin ohrožených nebo vystavených sociálnímu vyloučení, která disponuje sociální infrastrukturou dostupnou pro všechny obyvatele.

Sociální soudržnost je základním cílem politik jak na evropské, tak na národní úrovni. Tato priorita se váže na ostatní priority, neboť problém sociální vyloučení je ve většině případů spojen s nezaměstnaností a omezenou uplatnitelností osob znevýhodněných na trhu práce. V rámci této priority budou podporovány aktivity napomáhající sociálnímu začleňování znevýhodněných skupin včetně imigrantů, podpora bude směřovat do prosazování rovnosti příležitostí pro všechny a do standardizace sociálních služeb, zvláště pak u organizací zabývajících se začleňováním osob sociálně vyloučených nebo ohrožených sociálním vyloučením.

Aktivity spojené se sociální inkluzí často jsou rozvíjeny neziskovým sektorem, který bude v této souvislosti podporován a doprovázen úsilím o zefektivnění sítě sociálních služeb (komunitní plánování) a o zlepšení jejich kvality. Řešení otázek sociální inkluze by se mělo především opírat o modernizaci systému sociální ochrany s ohledem na podporu sociálního začleňování a aktivní úlohu krajů a obcí; podporu komunitního plánování a integraci principu sociální ekonomiky. K realizaci sociální soudržnosti je potřeba kvalitní a dostupná sociální a zdravotní infrastruktura.

Opatření v rámci této priority přispějí k řešení problémů nezaměstnanosti s důrazem na dlouhodobou nezaměstnanost a nezaměstnanost skupin osob znevýhodněných na trhu práce. Uplatnění na trhu práce je zásadním opatřením proti sociálnímu vyloučení a sociálním i ekonomickým problémům s ním spojených, které negativně dopadají na celou společnost a narušují její soudržnost. Priorita Posilování sociální soudržnosti je tedy provázána s prioritami Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnost a Vzdělávání.

Priorita Posilování sociální soudržnosti je spojena také s ostatními prioritami, jejichž realizace může mít přímé i nepřímé dopady do sociální soudržnosti. I když je tato priorita vázána především ke strategickému cíli *Otevřená, flexibilní a soudržná společnost*, její realizace se promítne i do plnění ostatních strategických cílů a tím přispěje i k plnění cíle globálního.

2.4 Přínos priority širšímu rozvojovému úsilí (EU, ČR, regionální úroveň)

Posilování sociální soudržnosti je velmi důležité z hlediska rozvojových aktivit jak na úrovni regionální, tak na úrovni státu a potažmo celé EU. Úsilí o začlenění osob vytlačovaných na okraj společnosti nebo z ní vyloučených je podstatnou záležitostí z hlediska rozvoje české společnosti a její stability, je prevencí proti nežádoucímu růstu sociálně patologických jevů a kriminality.

3. Modernizace veřejné správy

3.1 Výstupy SWOT

Kvalitní a efektivní výkon veřejné správy hraje klíčovou úlohu v socioekonomickém rozvoji České republiky, při rozvoji partnerství a rozvoji občanské společnosti v regionech. Reforma veřejné správy v ČR ukázala potřebu její další modernizace. První kroky již byly započaty, nicméně nadále přetrvávají některé problémy jako je úroveň kvality, efektivnost a transparentnost výkonu veřejné správy, zajištění veřejných služeb atd. Důležitou roli zde sehrává kvalifikovanost pracovníků ve veřejné správě, jejich schopnost komunikovat s veřejností. Nezbytnou součástí modernizace veřejné správy je také strukturovaný dialog mezi institucemi EU, vládou, kraji, obcemi, sociálními partnery a občanskou společností a posílení administrativní kapacity pro intenzivnější využití prostředků z evropských fondů. Kvalitní ústřední i územní veřejná správa, která důsledně

aplikuje princip partnerství, získává nové možnosti a zdroje pro řešení specifických problémů ve všech oblastech své působnosti.

3.2 Reflexe nařízení a SOZS

Priorita Modernizace veřejné správy je v souladu s se Strategickými obecnými zásadami Společenství, 2007-2013, kde jsou členské země v rámci cíle Konvergence vyzvány k budování veřejné správy a veřejných služeb na vnitrostátní, regionální a místní úrovni, přičemž aktivity v této oblasti by měly zohlednit konkrétní situaci každého členského státu. Členský stát určí oblasti, které nejvíce potřebují podporu pro správní kapacitu a zajistí, že bude odpovídajícím způsobem zohledněna potřeba zvýšit efektivitu a transparentnost ve veřejné správě a potřeba modernizovat veřejné služby.

Priorita Modernizace veřejné správy reflektuje návrh Nařízení Rady o všeobecných ustanovení pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti a návrhy Nařízení Rady o Evropském fondu regionálního rozvoje a o Evropském sociálním fondu, v němž se navrhuje intervence do posílení institucionální kapacity a efektivnosti veřejné správy svěřených služeb na národní, regionální a místní úrovni.

3.3 Obsah priority, vazba na globální a strategické cíle, vazba na ostatní priority

Cíl priority: Efektivně fungující, výkonná a transparentní veřejná správa využívající moderní technologie.

Priorita Modernizace veřejné správy se zaměří na zvýšení efektivnosti práce organizací veřejné správy a jí zřizovaných organizací a jejich zaměstnanců a zajištění potřebné dostupnosti a stanovené kvality služeb poskytovaných občanům, na efektivní a účelné nakládání s veřejnými prostředky, zadávání veřejných zakázek a s tím související preventivní opatření k zabránění korupce a zneužití finančních prostředků. V rámci této priority bude podpořeno zavádění moderních forem řízení ve veřejné správě, hodnocení dopadu regulace, snižování administrativní zátěže, aplikace moderních metod řízení kvality a výkonnosti, metod strategického plánování, komunitního plánování a zkvalitnění systému vzdělávání a školení ve veřejné správě s cílem posílit administrativní kapacitu pro rozvojové aktivity. V rámci priority budou podporována opatření technické pomoci programů ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti.

Priorita Modernizace veřejné správy úzce souvisí s ostatními prioritami, neboť jejich realizace do značné míry závisí na práci veřejné správy. Kvalifikovaná, výkonná a transparentní práce veřejné správy se vzdělaným a stabilizovaným personálem na všech úrovních je důležitým předpokladem jak pro posílení konkurenceschopnosti ČR, tak i pro život občanů. Fungování veřejné správy se odrazí také ve využití pomoci z evropských fondů.

Modernizace veřejné správy je tedy průřezovou prioritou NRP a jako taková se promítne do plnění všech strategických cílů NRP a tedy i do cíle globálního.

3.4 Přínos priority širšímu rozvojovému úsilí (EU, ČR, regionální úroveň)

Z širšího pohledu je priorita Modernizace veřejné správy velmi důležitá nejen pro rozvojové úsilí v rámci NRP, ale účinná a kvalitní správa věcí veřejných má širší rozvojové dopady. Jestliže bude veřejná správa výkonná na všech úrovních, pak se tato skutečnost odrazí na celkovém rozvoji České republiky a na její pozici jak v evropském, tak i světovém měřítku.

3.2.4.3. PO Životní prostředí a dostupnost

1. Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí

1.1 Výstupy SWOT

Z analýzy současného stavu vyplynuly následující hlavní problémy a rizika v oblasti životního prostředí:

- překračování imisních limitů pro ochranu lidského zdraví i pro ochranu vegetace pro troposférický ozon a imisních limitů pro ochranu lidského zdraví pro polycyklické aromatické uhlovodíky (vyjádřené jako benzo(a)pyren a suspendované částice velikostní frakce PM₁₀,
- vysoké měrné emise oxidů síry a oxidu uhličitého,
- vysoká energetická náročnost ekonomiky i bytového sektoru,
- negativní vliv růstu automobilové dopravy především ve městech bez obchvatů, přes která vedou nejdůležitější dopravní komunikace státu a regionů,
- pokračující vnos nebezpečných látek do vodního prostředí z průmyslových podniků a aglomerací,
- havarijní úniky nežádoucích látek do povrchových a podzemních vod,
- zatěžování povrchových vod z dosud nečištěných nebo nedostatečně čištěných odpadních vod,
- plošné zdroje znečištění povrchových a podzemních vod, zejména ze zemědělského sektoru a domácností,
- špatný stav vodních toků z hlediska ekologických funkcí,
- vysoký podíl půdy ohrožené vodní erozí,
- nízká retenční schopnost krajiny a ohrožení povodněmi,
- ohrožení lesů atmosférickými depozicemi a degradovanými půdami, neuspokojivý zdravotní stav lesů, jejich prostorová a věková struktura a druhová skladba (hospodaření v monokulturách s preferencí jehličnatých dřevin),
- vysoký počet ohrožených živočišných a rostlinných druhů a nebezpečí dalšího poklesu biodiverzity,
- nedostatečná environmentální vzdělanost a nízká informovanost veřejnosti o otázkách životního prostředí.

1.2 Reflexe nařízení a SOZS

Ochrana a kvalita životního prostředí jsou zásadními tématy při realizaci politiky soudržnosti Evropské unie. Priority v oblasti životního prostředí vycházejí z identifikovaných problémů v rámci SWOT a důsledně respektují SOZS. Zaměřují se na zlepšení environmentální infrastruktury a na udržitelný rozvoj energie (snížení energetické náročnosti a využití alternativních zdrojů energie).

Priorita Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí respektuje návrhy nařízení o všeobecných ustanoveních pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální

fond a Fond soudržnosti a návrhy nařízení o Evropském fondu regionálního rozvoje, o Evropském sociálním fondu a o Fondu soudržnosti.

1.3 Obsah priority, vazba na globální a strategické cíle, vazba na ostatní priority

Cíl priority: Zlepšení kvality životního prostředí jako nezbytného předpokladu trvale udržitelného rozvoje, atraktivnosti a konkurenceschopnosti České republiky a jejích regionů.

Důležitými tématy v oblasti životního prostředí v České republice pro období 2007 – 2013 jsou: vodní hospodářství a protipovodňová ochrana; ovzduší, hluk, úspory energie, využití obnovitelných zdrojů energie; staré zátěže, odpady a obaly; environmentální a technologická rizika (prevence a připravenost) a omezování průmyslového znečištění a zlepšení životního prostředí urbanizované krajiny; příroda a krajina; environmentální vzdělávání a osvěta.

Priority České republiky v oblasti životního prostředí jsou v první řadě dány závazky, které vyplývají z Přístupové smlouvy a ze stanovení termínů přechodných období. Pokud by nebyly splněny závazky České republiky, k jejichž splnění se zavázala Evropské unii, znamenalo by to porušení smlouvy spojené s následujícími sankcemi včetně zastavení finančních podpor z fondů EU a dalších finančních postihů.

Výše uvedené priority se zaměřují se na zlepšení environmentální infrastruktury a na udržitelný rozvoj energie (zlepšení energetické účinnosti a využití alternativních zdrojů energie). Realizace priority Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí jednak umožní splnit závazky vyplývající z přístupové smlouvy, jednak přispěje k řešení problémů, které v oblasti životního prostředí v České republice přetrvávají, což bude mít dopady především na kvalitu života obyvatel a přispěje to k plnění především strategického cíle *Kvalitní fyzické prostředí*. Pokud bude prostředí dostatečně atraktivní pro investory, jak zahraniční, tak i domácí, zvýší se konkurenceschopnost ČR, což se promítne do růstu české ekonomiky i do zaměstnanosti obyvatel.

1. 4 Přínos priority širšímu rozvojovému úsilí (EU, ČR, regionální úroveň)

Akceptace principů udržitelného rozvoje a tedy i ochrany a zkvalitňování životního prostředí je základním předpokladem pro realizaci rozvojových aktivit s regionálním, národním i evropským dopadem.

Kvalitní životní prostředí zvýší atraktivnost a tedy i konkurenceschopnost státu i jeho regionů pro podnikatelské a další subjekty a vytvoří podmínky pro zlepšení celkové kvality života obyvatel České republiky.

2. Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií

2.1 Výstupy SWOT

Česká republika se řadí k zemím s vysokou hustotou dopravních sítí, silničních i železničních, které však neodpovídají z hlediska technického a kapacitního aktuální poptávce. Výraznou slabinou jsou chybějící obchvaty obcí a měst způsobující četné kongesce a kolapsy dopravy s negativním dopadem na životní prostředí (emise, hluk) a bezpečnost dopravy. S výjimkou hl. města Prahy je nedostatečně rozvinuta infrastruktura pro leteckou dopravu. Problémem jsou také nedostatečné sítě pro kvalitní rychlý přenos

dat a relativně vysoké náklady na pořízení a provoz ICT, což limituje možnosti dalšího rozvoje nejen v této oblasti.

Česká republika, která leží na křižovatce transevropských dopravních koridorů, nutně potřebuje dobudovat páteřní i doprovodnou síť komunikací, což je předpokladem pro zlepšení dostupnosti České republiky i tranzitu přes její území, což by mělo přispět k posílení konkurenceschopnosti ČR. Posilování dostupnosti musí respektovat principy udržitelného rozvoje.

2.2 *Reflexe nařízení a SOZS*

Návrhy nařízení o obecných ustanoveních týkajících se Evropského fondu pro regionální rozvoj, Evropského sociálního fondu a Fondu soudržnosti vychází, v částech týkajících se dopravy, ze závěrů evropské dopravní politiky. Ta předpokládá, že rostoucí nároky na přepravu, které budou zvyšovat tlak na životní prostředí, nebude možné řešit pouze pomocí silniční dopravy. Proto se klade velký důraz na multimodální přístupy k řešení dopravních problémů, na restrukturalizaci a zvýšení konkurenceschopnosti železničního sektoru. „Snižování dominance silniční dopravy v Evropě podporou alternativních druhů dopravy a kombinovanou dopravou by se mělo stát klíčovou záležitostí“⁵². Tyto závěry jsou společné jak pro evropskou, tak pro českou dopravní politiku.

Rozšiřování informačních a komunikačních technologií v rámci hospodářství Unie představuje hlavní nástroj zlepšení produktivity a konkurenceschopnosti regionů. Rozšiřování informačních a komunikačních technologií rovněž přispívá k reorganizaci výrobních metod a ke vzniku nových podniků a soukromých služeb. Účinné a efektivní poskytování veřejných služeb – především elektronické veřejné správy a elektronického zdravotnictví – má značný význam pro hospodářský růst a umožňuje poskytovat nové služby. Informační a komunikační technologie významně přispívají k růstu a zaměstnanosti. Na růstu HDP se v EU podílejí ze čtvrtiny a na růstu produktivity 40 procenty.

2.3 *Obsah priority, vazba na globální a specifické cíle, vazba na ostatní priority*

Cíl priority: Posílení dostupnosti dopravy a dopravní obslužnosti a služeb informační společnosti v souladu s principy udržitelného rozvoje.

Prostřednictvím priority Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií bude realizována výstavba a modernizace dopravní infrastruktury, která má rozhodující význam pro ekonomiku ČR. Zvláštní pozornost bude věnována zprůchodnění evropských dopravních koridorů jak silničních, tak železničních a napojení hlavních hospodářských center státu na evropskou dopravní síť.

Pozornost bude věnována především výstavbě a modernizaci sítě TEN-T a sítí navazujících, dále výstavbě a rozvoji silniční sítě nižších řádů, zlepšování kvality dopravy, moderních způsobů řízení a formování progresivních dopravních strategií. Podpora bude směřována také do rozvoje regionálních letišť s důrazem na letiště s mezinárodním statutem.

Dobudování páteřní sítě v ČR a napojení regionů na páteřní síť i propojení uvnitř regionů posílí propustnost dopravních sítí a zlepší dostupnost regionů ČR i jejich vzájemné propojení. Zkvalitnění dopravních sítí a budování doprovodných zařízení omezujících dopady do životního prostředí (protihlukové bariéry) i zlepšujících kvalitu dopravy z hlediska uživatele umožní rozvoj dopravního propojení mezi i uvnitř regionů,

⁵² SOZS, 2007-2013

a tím přispěje k mobilitě pracovní síly s dopady do zaměstnanosti, ke zlepšení konkurenceschopnosti a celkově povýší kvalitu života obyvatel ČR. Podpora bude také směřovat do rozvoje systému veřejné hromadné dopravy, který by měl přispět ke snižování podílu individuální osobní dopravy. Těmito aspekty priorit přispěje k naplňování strategického cíle *Kvalitní fyzické prostředí*, a tím posílí konkurenceschopnosti české ekonomiky i jejích jednotlivých regionů.

Další důležitou oblastí bude podpora rozvoje využívání informačních a komunikačních technologií vč. sítí vysokorychlostního přístupu k internetu. Zejména budou podporovány klíčové produkty a služby využívající moderních ICT ve veřejné správě, zdravotnictví, podnikání (zvláště MSP). Dále se podpora zaměří na zpřístupnění dovedností a znalostí ovládání ICT uživateli ve veřejné správě, v podnicích i domácnostech; tyto schopnosti jsou důležitým faktorem pro konkurenceschopnost české ekonomiky především (avšak nejen) v oborech náročnějších na kvalifikaci pracovní síly.

Podpora dobudování vlastní fyzické infrastruktury bude směřovat do oblastí, ve kterých není potenciálním uživatelům dostupná z důvodu problematické návratnosti investic, tj. do oblastí z hlediska dostupnosti sítí ICT periferních.

Priorita Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií přispěje k naplňování strategického cíle *Kvalitní fyzické prostředí*, a tím posílí konkurenceschopnosti české ekonomiky i jejích jednotlivých regionů.

2.4 Přínos priority širšímu rozvojovému úsilí (EU, ČR, regionální úroveň)

Zpráva W. Koka (z listopadu 2004) konstatuje, že Lisabonská strategie nebyla uspokojivě realizována také v oblasti dopravy. Současná (doplněná) strategie EU (*Nový start Lisabonské strategie*) požaduje zmodernizování celoevropské dopravní infrastruktury, aby mohly být odstraněny dopravní bariéry, zejména mezi starými a novými členskými státy. Při rozvoji dopravní infrastruktury v ČR je nutné respektovat transevropské koridory, protože pro Evropskou komisi jsou základem při určování realizačních priorit na úseku dopravní infrastruktury. V případě České republiky budou prostředky směřovány na rozvoj regionálních dopravních sítí a napojení regionů na evropské dopravní síť. Odstraňování lokálních kongescí přispěje ke zvýšení kvality života obyvatel v daném území nebo lokalitě a sníží negativní dopady na životní prostředí.

Pro Českou republiku i Evropskou unii je vytvoření a rozvoj informační společnosti jasnou prioritou a je také jedním ze zásadních kroků pro dosažení strategických cílů Lisabonského procesu. Posílení sociální, hospodářské a místní soudržnosti lepším zpřístupněním produktů a služeb informačních a komunikačních technologií, což se týká i regionů, které v této oblasti zaostávají, je hospodářskou, sociální, etickou a politickou nutností. Ve strategickém rámci i2010 se klade silný důraz na plnou účast občanů a na zajišťování jejich základních digitálních schopností.

3.2.4.4. PO Vyvážený a harmonický rozvoj území České republiky

1. Vyvážený rozvoj regionů

1.1 Výstupy SWOT

Z analýzy a SWOT analýzy vyplývá, že vývoj v jednotlivých regionech České republiky se v závislosti na různých výchozích podmínkách, poloze a stupni urbanizace projevoval rozdílnou dynamikou i rozdílnými změnami struktury jejich hospodářství. S výjimkou

Praha zaostává regiony soudržnosti v ČR v ekonomické výkonnosti ve srovnání s EU. Ekonomické aktivity jsou výrazně koncentrovány do Prahy a jejího okolí a dalších významných center, v důsledku toho dochází k nerovnoměrnému vývoji, projevují se rozdíly v míře nezaměstnanosti a její struktuře nejen mezi regiony soudržnosti, ale také, a mnohdy ještě výrazněji, uvnitř regionů. Těživým problémem je nedokončená strukturální adaptace regionů v minulosti zaměřených na těžký průmysl – Severozápad a Moravskoslezsko.

Další okruh tvoří již zmíněné problémy vyplývající z poměrně výrazných rozdílů uvnitř regionů soudržnosti, především mezi městy a venkovskými oblastmi, které se pomalu vylidňují, což souvisí jednak s nedostatkem pracovních a rekvalifikačních příležitostí na venkově, ale také se zhoršenou dostupností veřejných služeb.

Vyvážený rozvoj regionů by měl být dosahován především podporou vnitřního potenciálu regionů, především lidských zdrojů. Pro vyvážený rozvoj regionů je velmi důležitá kvalitní technická a dopravní infrastruktura, propojení celého území odpovídajícími sítěmi. V ČR není dobudována páteční silniční síť a také napojení regionálních komunikací na páteční evropské síť je nevyhovující, především v příhraničí s Polskem a Slovenskem. V rozvoji ekonomických aktivit hraje významnou roli mobilita pracovních sil, která je v regionech zhoršena nedostatečnou dopravní obslužností veřejnou dopravou. Navíc se v regionech místně projevuje nedostatek kvalifikovaných pracovních sil především v technických profesích.

1.2 Reflexe nařízení a SOZS

Priorita Vyvážený rozvoj regionů reflektuje Strategické obecné zásady Společenství (SOZS), 2007-2013, lze ji označit za průřezové téma, neboť zohledňuje územní rozměr politiky soudržnosti.

Priorita Vyvážený rozvoj regionů je také v souladu s návrhem nařízení rady o všeobecných ustanovení pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti a s návrhem nařízení rady o Evropském fondu regionálního rozvoje a o Evropském sociálním fondu. Tato priorita se stává ideovou základnou umožňující tvorbu programových dokumentů regionálního typu coby komplexní rozvojové strategie regionů soudržnosti.

1.3 Obsah priority, vazba na globální a strategické cíle, vazba na ostatní priority

Cíl priority: Vyvážený a harmonický rozvoj regionů vedoucí ke snižování disparit v socioekonomické úrovni mezi i uvnitř regionů České republiky.

Priorita je zaměřena na podporu vyváženého rozvoje regionů, na snižování disparit v socioekonomické úrovni mezi i uvnitř regionů soudržnosti. Bude zaměřena na rozvoj regionální ekonomiky, podporu budování regionálních a místních dopravních a komunikačních systémů, zlepšování dostupnosti regionů, odstraňování environmentálních zátěží a péči o životní prostředí, řešení lokálně omezených problémů, řešení sociálních aktivit na místní a regionální úrovni a snižování potenciálu pro vznik sociálně patologických jevů.

Priorita Vyvážený rozvoj regionů je propojena a úzce svázána v podstatě se všemi ostatními prioritami, které také v různé míře přispívají k vyváženému rozvoji regionů v ČR: důležitou roli hraje infrastruktura, její dobudování a zkvalitnění, nejen z pohledu dostupnosti, ale také z hlediska ochrany životního prostředí, dále podpora podnikatelských aktivit v území, zaměstnanosti, boj s nezaměstnaností a také opatření na

podporu sociální soudržnosti, především v otázkách boje proti diskriminaci a sociálnímu vyloučení.

Priorita Vyvážený rozvoj regionů reaguje na všechny strategické cíle NRP, a přispívá k naplňování globálního cíle NRP v následující části „...ČR bude usilovat o růst zaměstnanosti a o vyvážený a harmonický rozvoj regionů, který povede ke zvyšování úrovně kvality života obyvatelstva.“

1.4 Přínos priority širšímu rozvojovému úsilí (EU, ČR, regionální úroveň)

Priorita Vyvážený rozvoj regionů by měla vést ke snižování a příp. odstraňování disparit ve vývoji regionů a podnítit jejich další socioekonomický rozvoj. Vyváženost tohoto rozvoje pak bude mít pozitivní dopady do socioekonomického rozvoje České republiky, odstraňování výrazných disparit by se mělo projevit v určité stabilitě a soudržnosti socioekonomického prostředí celé země a tím přispět k hospodářské a sociální soudržnosti v Evropské unii.

2. Rozvoj městských oblastí

2.1 Výstupy SWOT

Urbanizované oblasti – města a jejich seskupení jsou potenciálními tahouny růstu a rozvoje v regionech, ale mají specifické problémy. Řada z nich se potýká s nedokončenou transformací své ekonomiky, se zhoršující se demografickou a sociální situací a nevyhovující infrastrukturou, je potřeba zabránit vzniku sociálně nepříznivého prostředí (zón chudoby) v městských a příměstských lokalitách, především v panelových sídlištích. Tyto faktory se mohou stát potenciálními bariérami dalšího rozvoje. Města jsou zpravidla zdrojem inovací pro region, ve kterém se nacházejí, avšak tato jejich role není dosud dostatečně systematicky rozvíjena.

2.2 Reflexe nařízení a SOZS

Problematika urbánního rozvoje je výrazně zohledněna v návrzích nařízení rady o všeobecných ustanovení pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti a s návrhem nařízení rady o Evropském fondu regionálního rozvoje a o Evropském sociálním fondu i ve SOZS. Města jsou chápána jako významný faktor ovlivňující konkurenceschopnost regionu, jako potenciální zdroj inovačních aktivit regionu a jako brána umožňující průnik vnějších inovací do svého zázemí.

2.3 Obsah priority, vazba na globální a strategické cíle, vazba na ostatní priority

Cíl priority: Posilování role měst jako akceleratorů růstu a rozvoje regionů.

Priorita Rozvoj městských oblastí je propojena s ostatními prioritami, jejichž realizace ovlivňuje městské prostředí: infrastruktura, její dobudování a zkvalitnění, nejen z pohledu dostupnosti, ale také z hlediska ochrany životního prostředí, dále podpora podnikatelských aktivit ve městě, zaměstnanost, boj s nezaměstnaností a sociální soudržnost a komplexní regenerace částí měst v oblasti sociální, ekonomické urbanistické, architektonické a ekologické se zvláštním zřetelem k řešení problémů sídlišť.

Priorita Rozvoj městských oblastí přispívá ke strategickému cíli *Vyvážený a harmonický rozvoj území ČR*, a tím i k naplnění globálního cíle.

2.4 Přínos priority širšímu rozvojovému úsilí (EU, ČR, regionální úroveň)

Rozvoj měst napomáhá evropskému úsilí vybudovat celoevropskou síť urbanizovaných oblastí, které se stanou zdrojem inovací pro své zázemí a motorem růstu regionů. Vytvoření takové sítě urychlí šíření inovací v evropském prostoru a přispěje tedy ke zvýšení konkurenceschopnosti EU jako celku.

3. Rozvoj venkovských oblastí

3.1 Výstupy SWOT

V České republice existuje několik typů venkovských oblastí, ve kterých se prosazují odlišné trendy. Tato odlišnost vyplývá z jejich polohy vůči urbanizovaným oblastem. Venkovské oblasti v zázemí velkých měst jsou ovlivněny suburbanizací a zaznamenávají výrazný nárůst své populace, což ovlivňuje jejich rozvojové a zvláště investiční priority. Dobře dostupné venkovské regiony mají potenciál stát se rekreačním zázemím městských oblastí, což opět specificky dopadá na jejich potřeby. Venkovské periferní oblasti dlouhodobě čelí problému stárnutí populace a depopulace. Základní rozvojovou strategií těchto oblastí je udržení či zvýšení kvality života místních obyvatel.

3.2 Reflexe nařízení a SOZS

Problematika rozvoje venkovských oblastí je zohledněna v návrzích nařízení rady o všeobecných ustanovení pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti a s návrhem nařízení rady o Evropském fondu regionálního rozvoje a o Evropském sociálním fondu. SOZS přímo hovoří o vybudování udržitelných společenství ve venkovských oblastech. V případě podpory venkovských oblastí bude nastavena komplementarita mezi podporou ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti na jedné straně a z Evropského fondu pro rozvoj venkova na straně druhé.

3.3 Obsah priority, vazba na globální a strategické cíle, vazba na ostatní priority

Cíl priority: Udržitelný rozvoj venkovských oblastí.

Priorita bude zaměřena na stabilizaci osídlení venkovských oblastí, na udržení a zvyšování kvality života venkovské populace, na zlepšení dostupnosti veřejných statků a služeb, posilování vazeb mezi venkovem a městy, na podporu diverzifikace ekonomické struktury venkovských oblastí, na podporu meziobecní spolupráce malých obcí za účelem efektivnějšího výkonu a zajištění veřejné správy.

Priorita Rozvoj venkovských oblastí přispívá ke strategickému cíli *Vyvážený a harmonický rozvoj území ČR*, a tím i k naplnění globálního cíle.

3.4 Přínos priority širšímu rozvojovému úsilí (EU, ČR, regionální úroveň)

Rozvoj venkovských oblastí napomáhá evropskému úsilí udržet a stabilizovat osídlení po celém území EU, a tím předcházet degradaci krajiny a přírody.

4. Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost - Praha

4.1 Výstupy SWOT

Praha jako hlavní město České republiky se potýká se specifickými problémy především v oblasti dopravy, životního prostředí a sociální soudržnosti. Čelí negativním demografickým trendům – vyliďňování centrální části města, stárnutí obyvatel, pokles

populace a zároveň je vystavena dopadům vyplývajícím z dynamického rozvoje jejího zázemí mimo administrativní hranice Prahy.

4.2 Reflexe nařízení a SOZS

Řešení problémů Prahy je součástí cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost v souladu s návrhem nařízení rady o všeobecných ustanovení pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti a s návrhem nařízení rady o Evropském fondu regionálního rozvoje a o Evropském sociálním fondu.

4.3 Obsah priority, vazba na globální a strategické cíle, vazba na ostatní priority

Cíl priority: Trvale udržitelný rozvoj Prahy jako významného centra socioekonomických, kulturních, vzdělávacích, výzkumných a inovačních aktivit.

Priorita bude volně reagovat na tématické priority v souladu se zaměřením cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost. Jedná se především o posilování konkurenceschopnosti a atraktivnosti Prahy podporou rozvoje znalostní společnosti, předcházení negativním sociálním a ekonomickým trendům a jevům, zlepšování životního prostředí a dostupnosti. Zvláštní důraz bude kladen na posilování sociální soudržnosti a adaptabilitu pracovních sil.

4.4 Přínos priority širšímu rozvojovému úsilí (EU, ČR, regionální úroveň)

Praha má unikátní postavení v sídelní struktuře ČR, funguje jako brána inovací vstupujících do ČR (transfer znalostí, technické a technologické inovace, přímé zahraniční investice, životní styl apod.), čímž následně přímo i nepřímo ovlivňuje ekonomickou a sociální strukturu ostatních regionů ČR.

Praha má předpoklady stát se významným centrem širšího středoevropského prostoru a v rámci fungujících prostorových vazeb již nyní vstupuje do interakce s nejdůležitějšími hospodářskými a kulturními centry tohoto regionu.

5. Evropská územní spolupráce

5.1 Výstupy SWOT

Z analytické části vyplývá, že příhraniční regiony jsou dlouhodobě v rámci České republiky periferními z důvodu vzdálenosti od hlavních rozvojových center státu, což jednou z bariér rozvoje. Tento handicap je daný, pouze omezeně řešitelný, např. budováním infrastruktury (dopravní, IT apod.), která tyto oblasti časově či virtuálně centru státu přiblíží nebo umožní propojení sousedících příhraničních regionů. Přeshraniční spolupráce má vázané aspekty materiální, ale i sociokulturní, což je klíčové pro budování společné Evropy. Zpřístupnění uvedených oblastí umožní rozvinutí doposud nevyužitého endogenního potenciálu.

Evropská územní spolupráce prostřednictvím dalších úrovní umožní systematicky řešit vybrané otázky prostorového rozvoje Evropy.

5.2 Reflexe nařízení a SOZS

V případě ČR opatření zaměřená na podporu přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spolupráce doplňují intervence realizované v rámci cíle Konvergence. Speciální pozornost věnovaná SOZS, 2007-2013 a návrhů nařízení vyplývá z přesvědčení, že užší spolupráce mezi regiony EU přispěje k urychlení hospodářského rozvoje a k dosažení

vyššího růstu. Národní hranice často tvoří překážky rozvoji evropského území jako celku a mohou omezit jeho potenciál plné konkurenceschopnosti. V přeshraničních a nadnárodních souvislostech představuje doprava, vodohospodářství a ochrana životního prostředí jasné příklady problémů, které si vyžadují cílený a integrovaný přístup překračující národní hranice.

Priorita tak reflektuje SOZS i návrhy nařízení pro fondy.

5.3 Obsah priority, vazba na globální a strategické cíle, vazba na ostatní priority

Cíl priority: Plnohodnotné zapojení regionů České republiky do socioekonomických procesů probíhajících v prostoru EU, a to jak na úrovni přeshraniční, tak i nadnárodní a meziregionální spolupráce.

Priorita vychází z podpory spolupráce na přeshraniční, meziregionální a nadnárodní úrovni, kterou poskytuje Evropská unie. V rámci priority budou podporována společná řešení společných problémů mezi sousedními zeměmi a regiony, jako je rozvoj měst a venkova, rozvoj hospodářských vztahů (zejména cestovního ruchu), dostupnosti a propojení malých a středních podniků, sociokulturní aktivity. Do přeshraniční spolupráce bude zapojena většina regionů. Společná řešení společných problémů budou podporována také v rámci nadnárodní a meziregionální spolupráce, do které se mohou zapojit subjekty ze všech regionů a která umožňuje spolupráci regionů nesousedících. Nadnárodní spolupráce je zaměřena na strategické priority jako jsou výzkum a vývoj, informační společnost, dostupnost, životní prostředí, prevence rizik a integrované hospodaření s vodou. Podpora meziregionální spolupráce pak bude směřovat do regionálních programů výměny informací a zkušeností, spolupráce a vytváření sítí s regiony v jiných členských zemích

Vzhledem ke své specifické povaze, která představuje samostatný cíl politiky soudržnosti, bude tato priorita tématicky úzce souviset s ostatními prioritami NRP, ale bude realizována jiným způsobem. Důraz na uplatnění modelu společných projektů by měl zajistit realizaci takových intervencí, které budou mít dopady na území několika členských států EU.

Priorita Evropská územní spolupráce tedy přispěje specifickým způsobem naplňování globálního cíle NRP.

V oblasti přeshraniční spolupráce se zaměří ve vazbě na příslušné věcně vymezené priority především na integraci oblastí rozdělených národními hranicemi, které čelí společným problémům vyžadující společná řešení – integrace rozdrobených trhů, trhů práce, kumulace investic, infrastruktura, poskytování služeb apod.

V oblasti meziregionální spolupráce se intervence zaměří na problematiku růstu a vytváření pracovních příležitostí prostřednictvím posílení inovace, MSP a podnikání, ochrany životního prostředí a prevence rizik. Dále bude podporována výměna zkušeností a osvědčených postupů týkajících se rozvoje měst, poskytování veřejných služeb (např. využívání informačních a komunikačních technologií ve zdravotnictví a veřejné správě), provádění programů spolupráce, studií a sběru údajů.

V oblasti nadnárodní spolupráce bude ČR spolupracovat s dalšími členskými státy EU v záležitostech strategického významu. Podpora bude zaměřena na aktivity spojené se zlepšením jak fyzického propojení území (tj. investice do udržitelné dopravy, vodní hospodářství na úrovni povodí) tak i nehmotných vazeb (sítě, výměny mezi regiony a mezi zúčastněnými stranami - inovační síť v oblasti výzkumu a vývoje).

5.4 Přínos priority širšímu rozvojovému úsilí (EU, ČR, regionální úroveň)

Priorita řeší dva odlišné typy intervencí. V případě přeshraniční spolupráce napomáhá řešit specifické problémy příhraničních regionů a jejich plnohodnotné zapojení do socioekonomických procesů probíhajících v prostoru EU.

Pokud jde o meziregionální a nadnárodní spolupráci, prostřednictvím těchto částí usiluje o strategické řešení společných problémů v příslušných makroregionech Evropy.

KAPITOLA 4: ZAMĚŘENÍ OPERAČNÍCH PROGRAMŮ

Tato část NRP bude dále upravena a zpřesněna podle návrhů příslušných řídicích orgánů připravujících OP a ROP a podle výsledků jednání mezi resorty a regiony ohledně přesného vymezení „hranic“ mezi OPy navzájem a mezi OPy a ROPy.

4.1. Východiska

Zaměření operačních programů vychází a navazuje na globální cíl, strategické cíle a priority Národního rozvojového plánu ČR pro období 2007-2013 a je s souladu se Strategickými obecnými zásadami Společenství a s návrhem nařízení rady o všeobecných ustanovení pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Kohezní fond a s návrhem nařízení rady o Evropském fondu regionálního rozvoje, o Evropském sociálním fondu a o Fondu soudržnosti.

Na základě definovaných cílů a priorit tedy byly vymezeny následující operační programy: OP Podnikání a inovace, OP Výzkum, vývoj, inovace, OP Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost, OP Vzdělávání, OP Životní prostředí, OP Doprava, Integrovaný operační program, Regionální operační programy regionů soudržnosti, OP Rozvoj lidských zdrojů pro cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost - region soudržnosti Praha, OP Přeshraniční spolupráce pro cíl Evropská územní spolupráce, OP Technická pomoc.

4.2. Systém operačních programů

1.2.1. Operační program Podnikání a inovace

Podpora rozvoje podnikatelského prostředí je jedním z klíčových atributů budoucího dalšího úspěšného rozvoje české ekonomiky. Kvalitní podnikatelské prostředí vytváří podmínky pro úspěšný vznik a rozvoj konkurenceschopných podnikatelských subjektů, které následně vytvářejí nová pracovní místa a celkově posilují hospodářskou a sociální soudržnost.

České podnikatelské prostředí a v jeho rámci působící podnikatelské subjekty i nadále z hlediska své kvality, vybavenosti, efektivity či inovativnosti zaostávají. Předložený operační program je proto orientován právě na odstranění či eliminaci naznačených problémů a nedostatků.

Globálním cílem oblasti Podnikání, VaV a inovace je **zvýšení konkurenceschopnosti sektoru průmyslu a podnikání, udržení přitažlivosti České republiky, regionů a měst pro investory, podpora inovací, oblasti VaV a to zejména stimulací poptávky po výsledcích VaV komercializaci výsledků VaV, podpory podnikatelského ducha a růstu hospodářství založeného na znalostech pomocí kapacit pro zavádění nových technologií a inovovaných výrobků, včetně nových informačních a komunikačních technologií.** Tento cíl zajišťuje významnou část strategického cíle Národního rozvojového plánu 2007 – 2013 *Konkurenceschopná česká ekonomika* a je plně v souladu s Obecnými zásadami pro politiku soudržnosti 2007 – 2013 (Strategické obecné zásady Společenství, 2007 – 2013).

Za účelem podpory podnikání a rozvoje inovací v ČR si klade program následující **specifické cíle**. Cíle jsou v souladu s návrhem nařízení o Evropském fondu regionálního rozvoje ze dne 16.9.2005:

1. **Zlepšování podnikatelské infrastruktury** a to zejména prostřednictvím rozvoje podnikatelských nemovitostí, se zaměřením na podporu rozvoje konkurenceschopnosti podniků.
2. **Podpora spolupráce firem, univerzit a výzkumných institucí** za účelem zvýšení konkurenceschopnosti, transferu know-how do praxe a podpory VaV a to zejména podporou klastrových iniciativ a technologických platforem.
3. **Rozvíjení firemních aktivit k vytváření vlastních konstrukčních, inovačních, výzkumných a vývojových kapacit a firemní infrastruktury pro VaV** s cílem podpořit přístup k novým špičkovým technologiím a znalostem a zvýšit produktivitu.
4. **Zavádění technických (včetně ekologicky příznivých) a netechnických inovací** (inovatивních systémů řízení) do podniků vedoucí ke zvýšení jejich konkurenceschopnosti.
5. **Zavádění nových technologií a procesů** včetně zavádění ICT do podniků.
6. **Vytváření a zlepšování služeb pro podnikání**, a to zejména poradenstvím, rozvíjením registru poradců, shromažďování informací pro podniky i veřejnost a podporou patentové aktivity v ČR i zahraničí,
7. **Podpora rozvoje služeb a lidských zdrojů pro VaV**, posilování vazeb VaV na průmysl a větší integraci, spolupráci VŠ, výzkumných institucí na podniky inovačního charakteru
8. **Rozvoj internacionalizace podniků**
9. **Rozvoj lidských zdrojů v podnicích** zejména prostřednictvím školení a vzdělávání zaměstnanců, zaváděním „best practise“ v oblasti řízení lidských zdrojů a zvyšování kvality lidských zdrojů ve vazbě na mezinárodní prostředí.
10. **Podpora podnikavosti, zakládání a rozvoje firem** a to zejména technologicky orientovaných, včetně vytvoření vhodného podpůrného prostředí a technických i finančních podmínek umožňujících nejen jejich vznik, ale i další rozvoj stávajících firem, včetně podpory podnikání ve venkovských oblastech a ve strukturálně postižených a ekonomicky slabých regionech (zejména seed a rizikový kapitál, zvýhodněné úvěry).
11. **Efektivní využívání energií** - maximalizace energetické efektivity a racionálního využití zdrojů energie zejména zaváděním technických inovací ve výrobě, snižováním a náhradou neefektivních energetických zdrojů a podporou rozvoje obnovitelných zdrojů energie.

Řídícím orgánem Operačního programu Podnikání a inovace bude **Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky**. Implementačními agenturami budou CzechInvest, CzechTrade, ČMZRB a ČEA.

4.2.2. Operační program Výzkum, vývoj, inovace

Operační program Výzkum, vývoj inovace je koncipován na základě analýzy a SWOT analýzy NRP, která ukázala, že Česká republika ve srovnání s vyspělými státy v této oblasti zaostává. Jestliže má být česká ekonomika konkurenceschopná neevropském a

světovém trhu, je nezbytně nutné podpořit rozvoj aktivit v oblasti výzkumu, vývoje a inovací

Operační program vychází ze „Strategie hospodářského růstu ČR“, kterou vláda vzala na vědomí 20. července 2005 usnesením č. 984, z „Národní inovační politiky ČR na léta 2005–2010“, kterou vláda schválila 7. července 2005 usnesením č. 851 a z „Národní klastrové strategie“, kterou vláda schválila 13. července 2005 usnesením č. 984. Zohledněny jsou i relevantní dokumenty Evropské komise, především pak: Sdělení Komise „Vytváření evropského výzkumného prostoru znalostí pro růst“ COM (2005) 118 z 6. 4. 2005; Sdělení Komise. „Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti. Strategické obecné zásady Společenství 2007–2013“ COM (2005) 299 z 5. 7. 2003 a Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu „Společná opatření pro růst a zaměstnanost. Lisabonský program Společenství“ COM (2005) 330. Respektovány byly i výsledky řady studií a analýz, které byly vypracovány v souvislosti s přípravou Národního rozvojového plánu 2007–2013 – Bariéry konkurenceschopnosti, Analýza stavu výzkumu a vývoje v ČR a jeho srovnání se zahraničím 2004, Národní inovační politika (přílohy) aj.. V neposlední řadě operační program vychází z koncepcí rozvoje regionů v oblasti zkumu a vývoje, technologií, inovací a znalostní ekonomiky.

Globálním cílem OP Výzkum, vývoj a inovace⁵³ je růst a vytváření pracovních míst prostřednictvím podpory činností založeným na znalostech, zejména zvýšením investic do výzkumu a vývoje a jeho infrastruktury, podporou nabídky inovací navazujících na výsledky výzkumu a vývoje a usnadněním přístupu k financím pomocí negrantových nástrojů tak, aby byla podpořena nabídka ze strany vysokých škol, výzkumných institucí a dalších subjektů.

Tento cíl zajišťuje významnou část strategického cíle Národního rozvojového plánu 2007-13 *Konkurenceschopná česká ekonomika* a je plně v souladu se druhou obecnou zásadou Politiky soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti⁵⁴ (Strategické obecné zásady Společenství, 2007-2013) - Zlepšení znalostí a inovace cesta k růstu.

Specifickými cíli OP Výzkum, vývoj a inovace jsou:

1. **Rozvoj kapacit ve výzkumu a vývoji**, včetně výzkumné infrastruktury a lidského kapitálu v oblastech se značným potenciálem růstu s cílem zapojení výzkumných/vysokoškolských institucí do inovačního procesu.
2. **Zefektivnění vzdělávání a zpřístupnění znalostí potřebných pro výzkum, vývoj a inovace, zajištění horizontální mobility mezi výzkumnými/vysokoškolskými institucemi a inovujícími podniky.**
3. **Založení center/pólů excelence**, jako center spolupráce výzkumných/vysokoškolských institucí a malých a středních podniků působících v oblasti špičkových technologií, se zaměřením na dlouhodobý rozvoj vědních oborů a na ně navazujících technologií.
4. **Posílení spolupráce mezi podniky a mezi podniky a veřejnými výzkumnými/vysokoškolskými institucemi** prostřednictvím technologických

⁵³ Souhrn opatření Společenství pro podporu na výzkum a vývoj ze 17.2.1996 (Komunitární rámec) 96/C 45/06.

⁵⁴SDĚLENÍ KOMISE /KOM (2005) 0299/ Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti: Strategické obecné zásady Společenství, 2007-2013, Brusel, 5. července 2005

platformem zaměřených na rozvoj vybraných oborů s novými konkurenceschopnými technologiemi za účasti veřejných a soukromých výzkumných subjektů a průmyslových firem (včetně MSP) a dalších zainteresovanými institucí (banky, fondy rizikového kapitálu, pojišťovny atd.) rozvojem uskupení soustředěných okolo velkých popř. středních podniků.

5. **Podpora činnosti MSP v oblasti výzkumu a vývoje a inovací** prostřednictvím podpory vzniku spin-off firem které vzniknou odštěpením z univerzit a výzkumných institucí s využitím nástrojů soukromého financování pro vznik inovativních MSP využívající výsledky VaV, orientované do velmi raných stadií podnikání před vznikem firmy (investice typu pre-seed a seed capital).
6. **Podpora ekologických a netechnických inovací** zaváděním environmentálních systémů řízení, podporou výzkumu, vývoje a inovací v dalších odvětvích hospodářství.
7. **Podpora cílených informací o výzkumu, vývoji a inovacích pro inovující podniky a pro výzkumné/vysokoškolské instituce**, zajišťující vzájemnou výměnu informací o nabídce a poptávce (týkající se výsledků VaV a jejich využití) a informování veřejnosti.

Řídícím orgánem OP Výzkum, vývoj, inovace je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, do implementace tohoto programu budou zapojeny agentura CzechInvest a Technologické centrum AV ČR.

4.2.3. Operační program Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost⁵⁵

Analýza a SWOT analýza NRP poukázala na řadu problémů, se kterými se trh práce v České republice potýká. Mezi nejvýznamnější problémy patří vysoká a regionálně diferencovaná míra nezaměstnanosti s výraznými prvky strukturální nezaměstnanosti a s vysokým podílem dlouhodobě nezaměstnaných a s tím související i regionálně diferencovaná nedostatečná tvorba nových pracovních míst a pokles počtu volných pracovních míst. Práci obtížně nacházejí zejména ženy, absolventi, mladiství po ukončení základní školy, nezaměstnaní nad 50 let, osoby se zdravotním postižením, příslušníci romských komunit. Vzhledem k nižší mobilitě pracovní síly v České republice dochází k prostorové diferenciaci míry nezaměstnanosti. Vysoká a neklesající míra nezaměstnanosti společně s rostoucí délkou nezaměstnanosti je způsobena strukturálními nerovnováhami v ekonomice, především regionálními, kvalifikačními deficity na straně pracovní síly, nevhodným ekonomickým rámcem zaměstnanosti a nedostatečnými zdroji v oblasti aktivní politiky trhu práce a služeb zaměstnanosti, jež má tyto deficity řešit. Pokud se nepodaří hlavní problémy trhu práce řešit, je reálné nebezpečí, že se stanou brzdou ekonomické výkonnosti, konkurenceschopnosti a zdrojem sociálních problémů.

Pro řešení problémů na trhu práce je koncipován Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost, jehož strategie vychází z Národního Lisabonského programu 2005-2008 (schválen usnesením vlády č. 1200 ze 14. září 2005), Strategie hospodářského růstu ČR (vzata na vědomí usnesením vlády č. 984 z 20. července 2005), Národního akčního plánu zaměstnanosti 2004-2006 (schválen usnesením vlády č. 696 ze 14. července 2004),

⁵⁵ Pracovní název, bude upřesněn.

Národního akčního plánu sociálního začleňování 2004-2006 (schválen usnesením vlády č. 730 z 21. července 2004), Národního programu přípravy na stárnutí 2003-2007 (schválen usnesením vlády č. 485 z 15. května 2002), Národního rozvojového plánu 2007-2013. Tento OP dále zohledňuje relevantní dokumenty EU – Sdělení komise „Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti, Strategické obecné zásady Společenství 2007-2013“ COM (2005) 299 z 5.7.2005, Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – „Integrované směry pro růst a zaměstnanost, Lisabonský program Společenství“, COM (2005) 330, návrh Nařízení o Evropském sociálním fondu.

Operační program Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost je přímo navázán na naplňování strategického cíle NRP *Konkurenceschopná česká ekonomika* a jeho realizace přispěje i k plnění dalšího strategického cíle NRP *Otevřená, flexibilní a soudržná společnost*, neboť pracovní uplatnění je základní prevencí proti sociálnímu vyloučení.

Globálním cílem Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost je **zvýšování zaměstnanosti a hospodářského růstu prostřednictvím rozvoje efektivního a flexibilního trhu práce, kvalifikované a konkurenceschopné pracovní síly a integrace sociálně vyloučených skupin obyvatelstva**. Tento cíl zajišťuje realizaci strategického cíle Národního rozvojového plánu 2007-2013 *Konkurenceschopná česká ekonomika* a je plně v souladu se třetí obecnou zásadou Politiky soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti (Strategické obecné zásady Společenství, 2007-2013⁵⁶) – Více a lepších pracovních míst.

Specifickými cíli operačního programu Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost jsou:

1. **Zvýšení adaptability pracovníků a zaměstnavatelů prostřednictvím vývoje a realizace systémů a strategií pro odborné vzdělávání pracovníků** s cílem zvýšit investice podniků do vzdělávání a zvýšit účast zaměstnanců na odborném vzdělávání, podpora vývoje systémů pro předvídaní hospodářských změn;

Tento cíl bude naplňován prostřednictvím intervencí zaměřených na předcházení nezaměstnanosti prostřednictvím podpory investic do lidských zdrojů ze strany podniků, rozvoje odborných znalostí, kvalifikací a kompetencí zaměstnanců a zaměstnavatelů, systémů pro předvídaní budoucích pracovních a kvalifikačních požadavků a rozvoje specifických služeb v oblasti zaměstnanosti, odborné přípravy a podpory zaměstnanců v souvislosti s restrukturalizací podniků a odvětví.

2. **Zlepšení přístupu k zaměstnání a prevence nezaměstnanosti**, zejména dlouhodobé a nezaměstnanosti starších pracovníků, prostřednictvím realizace aktivních politik na trhu práce a rozvoje nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti;

Intervence v rámci tohoto cíle budou směřovány na zlepšení přístupu k zaměstnání a trvalé začlenění osob hledajících zaměstnání, na prevenci nezaměstnanosti, zejména dlouhodobé a nezaměstnanosti starších pracovníků a osob se zdravotním postižením. Důraz bude kladen na jednotlivce a na výběr takových nástrojů, které nejlépe podpoří jeho integraci do udržitelného zaměstnání.

⁵⁶ Sdělení Komise COM (2005) 299 Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti: Strategické obecné zásady Společenství, 2007-2013, Brusel, 5. července 2005

3. Posílení integrace osob ohrožených sociálním vyloučením, rozvoj institucí a kvality služeb zaměřených na sociální integraci a odstraňování bariér znesnadňujících účast na trhu práce, včetně diskriminace podle pohlaví;

Intervence v rámci tohoto cíle se zaměří především na pomoc osobám ohroženým sociálním vyloučením nebo osobám sociálně vyloučeným, a to formou přímé podpory těchto osob a formou zvyšování kvality a dostupnosti sociálních služeb pro tyto osoby včetně posilování místních partnerství. Podporována budou opatření vedoucí ke zvyšování zaměstnatelnosti těchto osob a opatření směřující k lepší slučitelnosti rodiny a zaměstnání. Podpořeno bude rovněž prosazování rovných příležitostí žen a mužů na trhu práce. Zvláštní pozornost bude věnována příslušníkům romských komunit a migrantům a dalším skupinám z odlišného sociokulturního prostředí. Sociální začleňování znevýhodněných skupin obyvatelstva bude podpořeno zejména prostřednictvím podpory subjektů poskytujících sociální služby vedoucí k integraci do trhu práce a do společnosti. Důraz bude také kladen na rozvoj systému sociálních služeb zejména cestou dalšího vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků působících v sociálních službách.

4. Podpora celoživotního učení prostřednictvím zvyšování dostupnosti a kvality nabídky dalšího profesního vzdělávání z hlediska potřeb znalostní společnosti a potřeb trhu práce;

V rámci tohoto cíle budou podporovány intervence zaměřené na zvyšování dostupnosti a kvality nabídky dalšího profesního vzdělávání v mimoškolních vzdělávacích zařízeních z hlediska potřeb trhu práce a znalostní společnosti.

5. Modernizace a posílení institucí na trhu s ohledem na potřebu efektivní realizace aktivní politiky zaměstnanosti a pružného trhu práce.

Tento specifický cíl bude realizován prostřednictvím intervencí zaměřených na zvýšení kvality služeb poskytovaných institucemi na trhu práce, bude podpořeno zvýšení efektivity a posílení institucí na trhu práce a v oblasti sociální integrace s ohledem na potřebu efektivní realizace aktivní politiky zaměstnanosti, pružného trhu práce a integraci osob ohrožených sociálním vyloučením na trh práce.

Řídícím orgánem Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost bude **Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.**

4.2.4. Operační program Vzdělávání⁵⁷

- Česká republika se v oblasti vzdělávání potýká s řadou problémů, které lze řešit prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání. Vzdělaná a kvalifikovaná pracovní síla je základním předpokladem pro konkurenceschopnost české ekonomiky a proto je potřeba odstraňovat bariéry, které brání dalšímu rozvoji vzdělávání v České republice jako je méně rozvinutý systém celoživotního učení, nedostatečná nabídka a nedostatečná motivace k celoživotnímu učení, existence nebo pomalé odstraňování bariér (nejen fyzických) ve všech druzích škol, slabá vlastní schopnost a podpora škol k inovacím a rozvoji. V České republice jsou ve srovnání s vyspělými evropskými státy podprůměrné výdaje na vzdělávání, vědu, výzkum (malá a regionálně diferencovaná vybavenost škol moderními

⁵⁷ Pracovní název, bude upraven.

pomůckami a IT, nepřitažlivé interiéry). Průměrná délka vzdělávání, i když dochází k jejímu prodlužování, je stále pod průměrem nejvyspělejších zemí a v ČR je i nižší podíl studujících v terciárním vzdělávání. Vzdělávání je stále zaměřené spíše na předávání velkého objemu znalostí než na řešení problémů, absolventi škol stejných stupňů a typů mají rozdílné znalosti a dovednosti, také jazykové vzdělávání je málo efektivní. Slabinou českého školství je také nízká úroveň individualizace (týká se všech žáků a studentů včetně vysoce nadaných, znevýhodněných a postižených).

- Pokud jde o vazbu na trh práce, nadále přetrvává pomalá reakce vzdělávacích systémů na změny na trhu práce, spolupráce škol a zaměstnavatelů, zejména při zajišťování praxe studentů a při přípravě a realizaci studijních programů, není dostatečně rozvinutá.

Operační program Vzdělávání vychází ze globální cíle NRP a přímo naplňuje strategický cíl: *Otevřená, flexibilní a soudržná společnost.*

Operační program také vychází a navazuje na české koncepční a rozvojové dokumenty: Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha), Strategie rozvoje lidských zdrojů pro ČR, Národní program výzkumu a vývoje, Strategie hospodářského růstu, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice, Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol v České republice (2006 – 2010), a na evropské dokumenty: Vzdělávání a odborná příprava 2010 (EU 2004), Boloňská deklarace a Maastrichtské komuniké, Lisabonská úmluva a její hodnotící zpráva poločasů lisabonských cílů (tzv. Kokova zpráva 2004), Integrované směry pro růst a zaměstnanost – viz revidovaná Lisabonská strategie, Evropská strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj (2005)..

Globální cíl OP Vzdělávání: Zkvalitněním fungování vzdělávacího systému dosáhnout lepší připravenosti absolventů všech stupňů vzdělávání pro vstup do občanského života a na trh práce za současné minimalizace jakéhokoli typu znevýhodnění přístupu ke vzdělání, cestou otevření všech stupňů škol a rovněž spoluprací se zaměstnavateli a sociálními partnery umožnit přístup k celoživotnímu učení každému občanovi v kterékoliv fázi života.

Specifické cíle OP Vzdělávání:

1. **Modernizace vzdělávacích systémů počátečního vzdělávání a v jeho rámci dalšího vzdělávání** (zvýšení přístupu a prostupnosti, systematické zvyšování kvality a efektivity vzdělávání).

V rámci tohoto specifického cíle budou zaváděna kurikula reagující na potřeby udržitelného rozvoje, občanské společnosti a trhu práce do každodenní praxe škol, tvorba evaluačních nástrojů pro měření kvality ve vzdělávání určených pro interní i externí hodnocení škol či bude realizováno další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti kurikula a evaluace.

2. **Vytvoření komplexního systému celoživotního učení** (začlenění neformálního a informálního vzdělávání).

Specifický cíl zahrnuje otevření školy všem zájemcům o celoživotní učení, vytvoření systému dalšího vzdělávání za účasti sociálních partnerů, vzdělávání pracovníků odpovědných za vytváření nabídky a řízení celoživotního učení.

3. Zvyšování odborné kvalifikace pracovní síly v průběhu produktivního věku.

Intervence v rámci tohoto cíle budou zaměřeny na vytvoření dostatečné nabídky vzdělávacích cest pro všechny.

4. Rozvoj infrastruktury pro vzdělávání v souladu se současnými požadavky praxe a v souladu s vývojem poznání.

Specifický cíl bude naplňován prostřednictvím intervencí směřujících do vybavení škol, které odpovídá současnému vývoji a moderním výukovým metodám.

5. Otevření vzdělávacího systému společnosti a zapojení hlavních partnerů podílejících se na rozvoji lidských zdrojů.

V rámci tohoto cíle budou podpořeny aktivity týkající se zapojení učitelů a sociálních partnerů do definování nového obsahu vzdělávání a do tvorby kurikulárních dokumentů.

6. Rozvoj lidského potenciálu ve výzkumu a vývoji

Specifický cíl zahrnuje podporu mladých vědeckých pracovníků, vzdělávání vědeckých pracovníků v manažerských a podnikatelských činnostech, spolupráce VŠ s regionálními institucemi VaV a podniky z praxe.

Řídícím orgánem Operačního programu Vzdělávání je **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR**. Při realizaci programu se počítá se zapojením partnerů, jejichž role bude ještě upřesněna.

4.2.5. Operační program Životní prostředí

Operační program Životní prostředí rozpracovává prioritní osu Národního rozvojového programu Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí pro období 2007 – 2013. Cílem prioritní osy je zlepšení kvality životního prostředí jako nutného předpokladu atraktivnosti a konkurenceschopnosti státu a jeho regionů při využití inovačních efektů politiky životního prostředí pro udržitelný rozvoj.

Jednotlivé priority a opatření obsažené v operačním programu Životní prostředí vycházejí ze Strategie udržitelného rozvoje schválené usnesením vlády ČR č. 1242 ze dne 8. prosince 2004, dále ze Strategie hospodářského růstu přijaté usnesením vlády ČR č. 984 ze dne 20. července 2004, jsou v souladu s dlouhodobými strategickými cíli Státní politiky životního prostředí pro období 2004 – 2010 schválené usnesením vlády č. 235 ze dne 17. dubna 2004, navazují na probíhající programy v resortu životní prostředí a respektují cíle ochrany životního prostředí formulované v Národním rozvojovém plánu pro období 2007 – 2013. V mezinárodním měřítku operační program vychází z Evropské strategie udržitelného rozvoje, z 6. Akčního programu EU a Strategických obecných zásad Společenství (Community Strategic Guidelines - KOM(2005) 0299, Brussels 05-07-2005).

Globálním cílem OP Životní prostředí je **ochrana a zlepšování kvality životního prostředí jako základního principu udržitelného rozvoje se zaměřením na plnění požadavků právních předpisů ES v oblasti životního prostředí.**

Kvalitní životní prostředí je základem zdraví jeho obyvatel a tím zvyšuje atraktivitu území pro život, práci a investice. Důsledkem investiční atraktivity je zvyšování

zaměstnanosti a konkurenceschopného udržitelného hospodářského růstu v regionech. Operační program Životní prostředí navazuje na princip udržitelného rozvoje v globálním cíli. Životní prostředí je jedním ze základních pilířů udržitelného rozvoje.

Specifické cíle operačního programu se vztahují na zlepšení situace v následujících oblastech:

1. **vodní hospodářství a protipovodňová ochrana**
2. **ovzduší, hluk a využití obnovitelných zdrojů energie**
3. **odpady, obaly a staré zátěže,**
4. **environmentální rizika, omezování průmyslového znečištění a zlepšení životního prostředí urbanizované krajiny**
5. **příroda a krajina**
6. **environmentální vzdělávání, poradenství a osvěta**

Řídícím orgánem operačního programu bude **Ministerstvo životního prostředí České republiky**.

Problematika životního prostředí má výrazně průřezový charakter a proto se předpokládá spolupráce s následujícími resorty: Ministerstvo zemědělství ČR, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Ministerstvo zdravotnictví ČR, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR; předpokládá se spolupráce i na úrovni krajů.

4.2.6. OP Doprava

Dopravní infrastruktura je základní podmínkou k provozování dopravy. V současné globalizované ekonomice však její význam přesahuje jedno odvětví; je limitující podmínkou zvyšování konkurenceschopnosti a hospodářského růstu státu i jednotlivých územních systémů. Globalizace ekonomických procesů změnila kritéria lokalizace investic a o atraktivnosti územních celků z hlediska získávání přímých zahraničních investic dnes na prvním místě rozhoduje dostupnost výkonné a neselehávající dopravní a komunikační infrastruktury.

Zásadním dokumentem pro rozvoj dopravní infrastruktury v České republice je Dopravní politika ČR, Strategie hospodářského růstu ČR, Strategie udržitelného rozvoje ČR a Strategie Regionálního rozvoje ČR. Dopravní politika (schválená vládou ČR 13.7.2005), byla navržena tak, aby její platnost korespondovala s programovacím obdobím 2007 - 2013 pro evropské strukturální fondy a Fond soudržnost. OP Doprava je v souladu se Strategickými obecnými zásadami Společenství 2007-2013 COM (2005)299 z 5.7.2005, s návrhy nařízení o všeobecných ustanoveních pro Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti a s návrhy nařízení o Evropském fondu regionálního rozvoje, o Evropském sociálním fondu a o Fondu soudržnosti a z Národního rozvojového plánu 2007-2013

Globálním cílem OP Doprava je **vytvořit podmínky pro zajištění rozvoje kvalitní dopravy podle principů udržitelného rozvoje**. Globální cíl OP Doprava vychází z globálního cíle NRP ČR 2007-2013, realizace tohoto operačního programu přispěje především k naplnění strategického cíle *Kvalitní fyzické prostředí* a následně pak k plnění ostatních strategických cílů.

Specifickými cíli OP Doprava jsou:

- výstavba a modernizace sítě TEN-T a sítí navazujících,
- výstavba a modernizace regionálních sítí drážní dopravy;
- výstavba a rozvoj dálniční sítě a sítě silnic I. třídy mimo TEN-T,
- zlepšování kvality dopravy a ochrany životního prostředí z hlediska problematiky dopravy;
- výstavba a modernizace důležitých dopravních spojení na území hl. m. Prahy.

Řídícím orgánem Operačního programu Doprava je **Ministerstvo dopravy ČR**.

4.2.7. Integrovaný operační program

Socioekonomický vývoj České republiky po r. 1990 se projevoval jistou nevyvážeností s výraznou koncentrací ekonomických aktivit do Prahy a jejího okolí, kterou lze dokumentovat na výrazných regionálních rozdílech z hlediska podílu a koncentrace strukturálních problémů spojených s výraznými regionálními rozdíly v míře nezaměstnanosti a její struktuře a v nabídce pracovních příležitostí. K prohlubování meziregionálních disparit přispívá také omezená mobilita pracovní síly, která je ovlivněna nevyhovujícím napojení regionálních komunikací na páteřní dopravní sítě a nedostatečnou dopravní obslužností regionů veřejnou dopravou, zejména menších venkovských sídel a periferních oblastí, v nichž se projevuje nedostatek pracovních a rekvalifikačních příležitostí a v důsledku toho odliv obyvatel v produktivním věku. Situaci také zhoršuje snížená dostupnost veřejných služeb.

Národní rozvojový plán České republiky na období 2007-2013 (dále jen „NRP“) ve své strategii vychází z potřeby zaměřit se na **vyvážený rozvoj území a jejích regionů, snižovat existující disparity a stimulovat rozvojový potenciál regionů**.

Integrovaný operační program (dále jen „IOP“) rozpracovává výše uvedenou část strategie NRP, která se týká problematiky **vyváženého a harmonického rozvoje území ČR**.

IOP bude zajišťovat realizaci zejména nadregionálních projektů, které vychází z cílů a priorit regionální politiky ČR. Bude stanoveno věcné rozhraní mezi zaměřením regionálních operačních programů a zaměřením věcné tematiky IOP u resortů, jejichž věcná tematika bude předmětem zaměření IOP (MMR, MK, MS, MV, MI, MZd) a současně bude stanoveno věcné rozhraní mezi zaměřením IOP a věcným zaměřením resortů, které budou gestory příslušných operačních programů, ale které budou financovány z ESF (MŠMT, MPSV).

IOP bude ve svém pojetí sloužit také jako program pro realizaci plošných národních a nadregionálních projektů na podporu regionálních aktivit implementovaných v rámci samostatných regionálních operačních programů (ROP), a také k realizaci plošných lokálních a regionálních projektů, které jsou systémovými nástroji definovanými shodně pro celé území státu. Takové pojetí Integrovaného operačního programu odpovídá novému cíli politiky hospodářské a sociální soudržnosti „Konvergence“ v pojetí Strategických obecných zásad Společenství (Evropská komise: CSG, 2005, s. 8an.). V rámci IOP bude řešena také problematika prevence přírodních a

technologických rizik a s tím související integrovaný záchranný systém a dále modernizace veřejné správy.

Integrovaný operační program je primárně zaměřen na využití prostředků z ERDF pro široce pojatý rozvoj infrastruktury a služeb v regionech tak, aby došlo v rámci ČR k posílení diferencovaného socioekonomického růstu českých regionů v oblasti konkurenceschopnosti a rozvoji zaměstnanosti. Zvláštní důraz bude v souvislosti s prioritami EU kladen na realizaci národních a nadregionálních projektů zaměřených na rozvoj cestovního ruchu.

Operační program je orientován na podporu integrovaného přístupu k územní soudržnosti, a zaměří se především na investice do oblastí s vysokým růstovým potenciálem. Program bude vycházet z rostoucí pozitivní úlohy regionálních center ve vývoji regionů a jeho hlavním cílem bude podpora a využití růstového potenciálu rozvojových městských center České republiky.

Cílové zaměření IOP vychází z globálního cíle a jednotlivých strategických cílů NRP; v souvislosti s tím se definice cíle opírá zejména o:

- nutnost posílení konkurenceschopnosti regionů České republiky,
- podporu vyváženého, harmonického a udržitelného rozvoje regionů,
- stimulaci a využití existujícího rozvojového potenciálu regionů,
- využití integrovaného přístupu k územní soudržnosti,
- rozvoj vybraných měst a jejich spádových oblastí.

Globálním cílem IOP je vytvořit optimální, prorůstově orientované zázemí infrastruktury a služeb pro místní a regionální ekonomiku tak, aby se otevřela jednotnému trhu, došlo k posílení konkurenceschopnosti a růstu zaměstnanosti, a to prostřednictvím efektivního využití rozvojového potenciálu regionů, modernizací veřejné správy a podporou integrovaného přístupu v rozvoji vybraných městských lokalit.

Specifické cíle IOP odrážejí kombinaci ekonomických, sociálních a územních přístupů a jsou definovány následovně (celkem 3 specifické cíle):

1. **zvýšit kvalitu práce veřejné správy a zkvalitnit veřejné služby**
2. **lepší využití rozvojového potenciálu a posílení konkurenceschopnosti a rozvoje podnikání** v oblasti cestovního ruchu, aktivizace kulturních rozvojových zdrojů cestovního ruchu
3. **aktivizace regionálního potenciálu** - integrované projekty

Řídícím orgánem IOP bude Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. V tomto programovacím období jako řídicí orgán realizuje Společný regionální operační program (SROP) a Jednotný programový dokument pro hl.město Prahu Cíl 2 (JPD 2) a má zkušenosti s realizací operačních programů, spolufinancovaných z prostředků strukturálních fondů.

Zprostředkujícím subjektem bude Centrum pro regionální rozvoj ČR, které jako implementační agentura tuto roli plní již dnes (SROP, JPD 2, programy přeshraniční spolupráce).

Do realizace programu budou zapojeny další resorty jako koneční příjemci grantových schémat, a to v oblasti zvýšení kvality práce veřejné správy a zkvalitnění veřejných služeb (MZd, MK, MI, MV, MS, MŠMT, MPSV, atd.). a v oblasti lepšího využití rozvojového potenciálu a posílení konkurenceschopnosti a rozvoje podnikání v oblasti cestovního ruchu (MK).

Ověřena bude i role vybraných měst jako konečných příjemců v oblasti grantových schémat realizujících komplexní rozvoj těchto měst a jejich spádového území.

4.2.8. Regionální operační programy

Regionální operační programy (ROP) budou zahrnovat aktivity, které jsou v působnosti krajů a obcí a které mohou významnou měrou přispět k rozvoji regionů. Jedná se o aktivity znamenající zhodnocení majetku krajů či obcí a spadající do samostatné působnosti krajů a obcí (podpora podnikání, cestovního ruchu – v oblastech na vyplnění mezer s vazbou na příslušný OP v gesci příslušných resortů).

Vymezení obsahu ROP vychází z Národního rozvojového plánu, relevantních strategií regionálního rozvoje a je komplementární vůči ostatním operačním programům. Hlavní odpovědnost za jeho obsah nese příslušný region soudržnosti.

Východiskem pro formulování tématického zaměření ROP jsou na jedné straně návrhy nařízení Evropské komise k budoucí politice soudržnosti, Strategické obecné zásady Společenství (dokument Komise z 5.7.2005) a na ně navazující Národní rozvojový plán, na druhé straně programy rozvoje krajů a další koncepční dokumenty, přijaté na regionální a místní úrovni.

Obsahové zaměření ROP je formulováno s ohledem na zaměření ostatních operačních programů, přičemž se vychází z kompetenčních předpokladů jednotlivých řídicích orgánů (viz kompetenční zákony samosprávy a státní správy) na jedné straně a z faktických možností financovatelnosti jednotlivých opatření na straně druhé.

Kraje a regiony soudržnosti věnují zvláštní pozornost průřezu svých politických priorit do celé soustavy operačních programů s tím, že část těchto priorit bude řešena intervencemi ROP, další část bude řešena v rámci intervencí ostatních operačních programů tak, že kraje a další subjekty v regionech se stanou zprostředkujícími subjekty nebo konečnými uživateli. Teprve vzájemná provázanost priorit krajů v ostatních operačních programech a jejich komplementarita s obsahem ROP vytváří funkční celek.

Globální cíl ROP se zaměřuje na urychlení rozvoje regionů ČR a na zvýšení konkurenceschopnosti regionů, posílení kvality života obyvatel, při respektování vyváženého a udržitelného rozvoje regionů na základě lepšího využití potenciálu jednotlivých regionů. Takto nedefinovaný globální cíl ROP reflektuje a navazuje na globální cíl NRP.

Specifické cíle ROP jsou orientovány na:

- a) zlepšení regionální dopravní i informační infrastruktury, při respektování ochrany životního prostředí,
- b) zlepšení stavu životního prostředí v regionech a obcích,
- c) zvýšení podíl cestovního ruchu na hospodářské prosperitě regionů a na vytváření pracovních příležitostí,

- d) **zvýšení prosperity regionů rozvojem malých a středních podniků a řemesel a vytvářením nových pracovních příležitostí,**
- e) **modernizaci a zlepšení podmínek pro obyvatele ve městech a na venkově, což přispěje k hospodářskému rozvoji a ke zvýšení atraktivity těchto prostor a k rozvoji lidských zdrojů.**

Specifické cíle odrážejí podmínky každého regionu soudržnosti, jeho rozvojové strategie a priority.

Řídícím orgánem Regionálního operačního programu je **Regionální rada příslušného regionu soudržnosti.**

4.2.9. Operační program Technická pomoc

Pro zajištění aktivit podporujících efektivní řízení, kontrolu, sledování a vyhodnocování realizace Národního rámce politiky soudržnosti, který zastřešuje aktivity politiky hospodářské a sociální soudržnosti v ČR, a pro aktivity spojené s využíváním prostředků strukturálních fondů a Fondu soudržnosti vyžadující jednotný přístup na národní úrovni je k dispozici technická pomoc. Technická pomoc je obsažena v samostatném operačním programu. Řídícím orgánem operačního programu Technická pomoc je Řídící orgán Národního rámce politiky soudržnosti.

Prostředky technické pomoci budou určeny na výdaje spojené s jednáními Monitorovacího výboru NRPS, Poradního výboru NRPS a jiných pracovních skupin na úrovni NRPS, se zpracováním studií a zpráv o postupu realizace politiky hospodářské a sociální soudržnosti v ČR a provozem informačního systému.

Aby bylo možno tyto úkoly plnit, výdaje vynaložené na úředníky státní správy nebo úředníky na stáži na základě řádně doloženého rozhodnutí kompetentního orgánu, nebo na další pracovníky najaté k provedení zjevně dodatečných prací v rámci NRPS lze rovněž financovat z prostředků technické pomoci. Doba trvání stáže nebo pracovního poměru nesmí překročit datum 31. prosince 2015, které je konečným termínem pro způsobilost výdajů.

Mezi ostatní výdaje (pro které není stanoven limit) patří náklady na získání a instalaci počítačového systému pro řízení a monitorování realizace NRPS a operačních programů, provádění informačních analýz, zajištění požadavků vyplývajících z komunikační strategie NRPS, zpracování studií a analýz zaměřených na sledování dopadů realizace programů, organizaci seminářů a workshopů zaměřených na výměnu zkušeností a tvorbu partnerské sítě; zpracování analýz, podkladových studií a samotná příprava strategických národních dokumentů politiky hospodářské a sociální soudržnosti pro období 2014-2020, včetně zpracování makroekonomického modelu dopadů jeho realizace, zpracování ex-ante hodnocení a posouzení vlivů na životní prostředí.

4.2.10. Operační program Praha - Konkurenceschopnost

pro Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost regionu NUTS II, hlavní město Praha (spolufinancováno z ERDF)

Vzhledem k tomu, že hlavní město Praha je vstupní bránou i významným rozvojovým pólem České republiky, lze očekávat, že investice do regionu vložené - z úrovně města, státu nebo z fondů Evropské unie - se pozitivně projeví nejen v Praze, ale i v celé České republice. Úzká koordinace při realizaci společných projektů se předpokládá zejména s regionem Střední Čechy, jehož je Praha přirozeným centrem

Globálním cílem Operačního programu Praha - Konkurenceschopnost je zvýšení konkurenceschopnosti Prahy jako dynamické metropole členské země EU prostřednictvím odstranění rozvojových bariér a slabín regionu, zkvalitněním městského prostředí a rozvinutím inovačního potenciálu města.

Specifickými cíli Operačního programu Praha – Konkurenceschopnost:

1. Zlepšení dostupnosti dopravních a telekomunikačních služeb a zkvalitnění životního prostředí

Tento specifický cíl bude naplňován intervencemi zaměřenými na zlepšení kvality dopravní infrastruktury s využitím technologií šetrných k životnímu prostředí. Posíleny budou sítě navazující na TEN, včetně zkvalitnění dopravních vazeb uvnitř města (realizace městského okruhu). Podporována bude dostupnost a efektivní využívání informačních a komunikačních technologií malými a středními podniky a přístup k sítím zřizovaným míst s veřejným přístupem k internetu, podporou vybavení a rozvojem služeb a aplikací.

Podporována bude čistá veřejná doprava (rozvoj kolejové dopravy, zkvalitnění systému Park&Ride) a revitalizace a nové funkční využití opuštěných a devastovaných ploch, které vznikly zejména v souvislosti s konverzí průmyslové základny, jež představují hrozbou pro rozvoj města. Podporována budou opatření v oblasti prevence a řešení přírodních a technologických rizik (dobudování a zkvalitnění opatření na ochranu proti povodním apod.) a v oblasti efektivity energetiky a výroby energie z obnovitelných zdrojů.

Investice v této oblasti budou úzce koordinovány s projekty spolufinancovaným z Fondu soudržnosti v rámci specifických priorit OP Doprava a OP Životní prostředí; v těchto OP budou realizovány především rozsáhlé projekty (dostavba silničního a dálničního okruhu, propojení centra města a letiště Ruzyně řešící napojení na TEN, výstavba ústřední čistírny odpadních vod), které není možné zahrnout do OP Praha - Konkurenceschopnost s ohledem na výši předpokládané finanční alokace na tento operační program.

2. Zvýšení konkurenceschopnosti Prahy rozvojem a efektivním využitím svého inovačního potenciálu

Tento specifický cíl bude naplňován intervencemi zaměřenými na zvyšování kapacit pro výzkum, vývoj a inovace, podporu transferu technologií a podporu spolupráce mezi podniky (společné aktivity podniků v oblasti inovací, výzkumu a vývoje) s cílem posílit roli Prahy jako inovačního centra ČR. Podporovány budou inovace v malých a středních podnicích formou rozvíjení spolupráce mezi podnikatelskou sférou a vzdělávacími institucemi a usnadňováním přístupu malých a středních podniků k vyspělým službám podporujícím zavádění čistějších a inovativnějších technologií s cílem zlepšit parametry podnikatelského prostředí.

Aktivity se dále zaměří na podporu zakládání nových podniků vysokými školami a stávajícími podniky, na podporu firem založených na znalostech a zlepšení partnerství všech dotčených subjektů pro zvýšení konkurenceschopnosti ekonomické základny Prahy.

Řídícím orgánem Operačního programu Praha – Konkurenceschopnost pro Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost regionu NUTS II, hlavní město Praha bude **hl. m. Praha**.

4.2.11. Operační program Praha - Adaptabilita

pro Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost regionu NUTS II, hlavní město Praha (spolufinancováno z ESF)

Praha jako hlavní město České republiky se potýká se specifickými problémy v různých oblastech jejího života. Čelí negativním demografickým trendům – úbytek počtu obyvatel, stárnutí populace. Dynamicky se rozvíjející město klade značné požadavky na kvalitu a kvalifikaci pracovní síly, s koncentrací socioekonomických aktivit ale také přibývá sociálně patologických jevů.

Operační program Praha – Adaptabilita vychází z Národního Lisabonského programu 2005-2008 (schválen usnesením vlády č. 1200 ze 14. září 2005), Strategie hospodářského růstu ČR (vzata na vědomí usnesením vlády č. 984 z 20. července 2005), Národního akčního plánu zaměstnanosti 2004-2006 (schválen usnesením vlády č. 696 ze 14. července 2004), Národního akčního plánu sociálního začleňování 2004-2006 (schválen usnesením vlády č. 730 z 21. července 2004), Národního programu přípravy na stárnutí 2003-2007 (schválen usnesením vlády č. 485 z 15. května 2002), Národního rozvojového plánu 2007-2013.

Zohledněny jsou dále relevantní dokumenty EU – Sdělení komise „Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti, Strategické obecné zásady Společenství 2007-2013“ COM (2005) 299 z 5. 7. 2005, Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – „Integrované směry pro růst a zaměstnanost, Lisabonský program Společenství“, COM (2005) 330, návrh Nařízení o Evropském sociálním fondu.

Na základě výše zmíněných zásadních strategických materiálů, klíčových ekonomických a sociálních charakteristik vymezených v analytické kapitole a ve SWOT analýze Národního rozvojového plánu byl navržen Operační program Praha – Adaptabilita, jehož **globálním cílem je zvýšení efektivity, flexibility a spravedlivosti pražského trhu práce, které přispěje k posílení hospodářského růstu a zvýšení významu Prahy ve středoevropském prostoru.**

Tento cíl přispívá k naplnění globálního cíle Národního rozvojového plánu 2007-2013 a je plně v souladu se třetí obecnou zásadou Politiky soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti (Strategické obecné zásady Společenství, 2007-2013⁵⁸) – Více a lepších pracovních míst.

Specifickými cíli Operačního programu Praha – Adaptabilita jsou:

1. Zvýšení adaptability pracovníků a zaměstnavatelů

⁵⁸ Sdělení Komise COM (2005) 299 Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti: Strategické obecné zásady Společenství, 2007-2013, Brusel, 5. července 2005

Tento specifický cíl bude naplňován intervencemi zaměřenými na prevenci nezaměstnanosti podporou investic do lidských zdrojů ze strany podniků prostřednictvím rozvoje a realizace systémů celoživotního učení, včetně zlepšení přístupu nekvalifikovaných nebo starších pracovníků k odborné přípravě. Adaptabilita pracovníků na trhu práce bude posílena rozvojem jejich odborných znalostí, kvalifikací a kompetencí a také šířením informačních a komunikačních technologií. Zároveň bude podporován rozvoj specifických služeb v oblasti zaměstnanosti, odborné přípravy a podpory pro pracující v souvislosti s měněními se požadavky trhu práce. Podporován bude rozvoj a šíření inovativnějších a produktivnějších forem organizace práce, včetně zlepšení zdraví a bezpečnosti. Zvláštní pozornost bude věnována rozvoji a využití pražského inovačního potenciálu zlepšením spolupráce mezi pracovišti vědy a výzkumu, vzdělávacími institucemi a podnikatelskou sférou.

V rámci tohoto specifického cíle bude dále podporováno Posilování institucionální kapacity a efektivnosti veřejné správy a veřejných služeb. Podpořeny budou jednak aktivity na posílení administrativní kapacity pro čerpání prostředků ze strukturálních fondů a jednak opatření pro posílení kapacity a efektivitu veřejné správy obecně.

2. Zlepšení přístupu na trh práce

Tento specifický cíl bude naplňován intervencemi zaměřenými na začleňování znevýhodněných osob (osoby ohrožené sociálním vyloučením nebo osoby sociálně vyloučené, osoby s nedokončeným vzděláním, příslušníci menšin apod.) do zaměstnání prostřednictvím opatření na zlepšení jejich zaměstnatelnosti, včetně doplňujících sociálních služeb. Podpora bude dále zaměřena na vytváření specifických podmínek na pracovišti pro znevýhodněné osoby a na realizaci opatření proti diskriminaci v přístupu na trh práce (prosazování rovných příležitostí žen a mužů, skupin z odlišného sociokulturního prostředí apod.) prostřednictvím zvyšování povědomí a zapojení místních iniciativ.

Specifický cíl bude dále naplňován intervencemi zaměřenými na zlepšení přístupu k zaměstnání a trvalé začlenění osob hledajících zaměstnání, na prevenci nezaměstnanosti a prodlužování pracovního života. Podpora bude směřovat do prevence nezaměstnanosti, zejména dlouhodobé a nezaměstnanosti starších pracovníků, prostřednictvím modernizace a posilování institucí na trhu práce, zejména služeb zaměstnanosti. Důraz bude kladen na jednotlivce a na výběr takových nástrojů, které nejlépe podpoří jeho integraci do udržitelného zaměstnání, včetně podpory mobility, samostatné výdělečné činnosti a zakládání podniků.

3. Zkvalitnění vzdělávání a odborné přípravy

Tento specifický cíl bude naplňován intervencemi zaměřenými na zvyšování dostupnosti a kvality nabídky vzdělávání tak, aby odpovídalo požadavkům trhu práce a znalostní společnosti. Podpořeno bude počáteční vzdělávání, další vzdělávání a posilování vazeb mezi počátečním a dalším vzděláváním.

O umístění **Řídícího orgánu** Operačního programu Praha – Adaptabilita pro Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost regionu NUTS II, hlavní město Praha zatím nebylo rozhodnuto.

4.2.12. Operační programy přeshraniční spolupráce pro cíl Evropská územní spolupráce

Příhraniční regiony České republiky jsou periferními oblastmi, což je dáno především jejich vzdáleností od hlavních rozvojových center. Tento problém lze do jisté míry překonat podporou propojení a spolupráce s příhraničními regiony sousedních států.

Strategie operačních programů „Přeshraniční spolupráce“ vychází vedle jiných především z Národního lisabonského programu 2005-2008 (schválen usnesením vlády č.1200 ze 14.září 2005), Strategie hospodářského růstu ČR (vzata na vědomí usnesením vlády č.984 z 20.července 2005), Strategických obecných zásad Společenství 2007-2013 COM (2005)299 z 5.7.2005 a z Národního rozvojového plánu 2007-2013.

V rámci cíle Evropská územní spolupráce bude v programovém období 2007-2013 realizováno 5 bilaterálních operačních programů „Přeshraniční spolupráce“ a to česko-saský, česko-bavorský, česko-rakouský, česko-slovenský a česko-polský program.

Globálním cílem OP Přeshraniční spolupráce je podpora **hospodářské a sociální integrace příhraničních území prostřednictvím odstraňování přetrvávajících bariér a posilování jejich rozvojového potenciálu**. Prostřednictvím společných intervencí budou posilovány vzájemné hospodářské, společenské a kulturní vztahy, společná péče o přírodní bohatství, rozvoj cestovního ruchu a budování flexibilního trhu práce.

Globální cíl „Přeshraniční spolupráce 2007-2013“ reaguje na globální cíl Národního rozvojového plánu 2007-2013 v kontextu vymezeném cílem Evropská územní spolupráce politiky hospodářské a sociální soudržnosti a specifickým způsobem přispívá ke strategickému cíli *Vyvážený a harmonický rozvoj území ČR.*

Specifickými cíli OP Přeshraniční spolupráce jsou:

1. **rozvoj místního podnikatelského prostředí a rozvoj cestovního ruchu v příhraničí;**
2. **posilování dostupnosti dopravy a informačních a komunikačních sítí;**
3. **ochrana životního prostředí, podpora obnovitelných zdrojů energie, předcházení vzniku ekologických a technologických rizik;**
4. **rozvoje měst a venkova;**
5. **rozvoj spolupráce, podpora vzdělání, výzkumu a vývoje, kultury, podpora integrace trhu práce a sociálního zařazení a podpora malých místních iniciativ, socioekonomických aktivit s cílem podpořit projekty typu „people to people“.**

Pro přeshraniční spolupráce bude vytvořeno 5 operačních programů, stejně jako v současném období, tj. programy ČR-Polsko, ČR-SR, ČR-Rakousko, ČR-Bavorsko, ČR-Sasko.

Řídícím orgánem operačních programů přeshraniční spolupráce je **Ministerstvo pro místní rozvoj ČR**. V rámci programů přeshraniční spolupráce budou podporovány bilaterálně, vždy s příslušnou partnerskou zemí, dohodnuté priority zajišťující společná řešení ve stanovených těchto oblastech (konkrétní vymezení bude součástí každého operačního programu).

4.2.13. Operační programy nadnárodní a meziregionální spolupráce pro cíl Evropská územní spolupráce

Společná řešení společných problémů budou podporována také v rámci nadnárodní a meziregionální spolupráce, do které se mohou zapojit subjekty ze všech regionů a která umožňuje spolupráci regionů nesousedících. Oba Operační programy v principu vychází ze stejných cílů jako programy přeshraniční spolupráce.

Nadnárodní spolupráce

Vzhledem k mezinárodnímu charakteru této spolupráce bude zpracován pouze jeden Operační program pro nadnárodní spolupráci. Tento Operační program bude společný pro všechny účastníky se členské státy prostoru CADSES (středoevropské, jaderské, podunajské a jihovýchodní evropské území).

Nadnárodní spolupráce bude zaměřena na strategické priority jako jsou věda a výzkum, informační společnost, dostupnost, životní prostředí, prevence rizik a integrované hospodaření s vodou. Konkrétní vymezení priorit bude definováno v Operačním programu.

Řídící orgán (včetně Platebního orgánu a Společného technického sekretariátu) bude také společný pro všechny zúčastněné členské státy. Rozhodování o svěřeni této funkce bude probíhat v roce 2006 na jednáních zástupců členských států a Evropské komise.

Meziregionální spolupráce

Vzhledem k mezinárodnímu charakteru této spolupráce bude zpracován pouze jeden Operační program pro meziregionální spolupráci. Tento Operační program bude společný pro všechny členské státy.

Podpora meziregionální spolupráce pak bude směřovat do regionálních programů výměny informací a zkušeností, spolupráce a vytváření sítí s regiony v jiných členských zemích. Konkrétní vymezení spolupráce bude definováno v Operačním programu.

Řídící orgán (včetně Platebního a certifikačního orgánu a Společného technického sekretariátu) bude také společný pro všechny zúčastněné členské státy. Rozhodování o svěřeni této funkce bude probíhat v roce 2006 na jednáních zástupců členských států a Evropské komise.

Kapitola 5 - Rozložení finančních zdrojů mezi prioritní oblasti

5.1. Východiska

Cílem této kapitoly je poskytnout výchozí materiál obsahující návrh rozložení finančních prostředků mezi priority NRP a operační programy, které byly navrženy zpracovatelem NRP ve spolupráci se zadavatelem na základě výstupů ŘKV a jednotlivých pracovních skupin, které byly ustaveny pro přípravu NRP.

Východisky pro zpracování tohoto materiálu byly podklady, které byly dosud zpracovány v rámci přípravy NRP včetně výstupů Řídícího a koordinačního výboru (ŘKV), jednotlivých pracovních skupin a závěrů ex-ante hodnotitele a dále podklady, které v dosavadním průběhu přípravy poskytl zadavatel včetně jednotlivých zainteresovaných resortů, Asociace krajů, hlavního města Prahy a Svazu měst a obcí.

Hlavní část materiálu tvoří rámcová analýza jednotlivých priorit NRP, která obsahuje stručný popis obsahu priority, identifikaci slabých stránek, které by v rámci dané priority měly být řešeny ve vazbě na SWOT analýzu NRP, zdůvodnění váhy priority v rozložení prostředků z fondů EU a rozložení priority mezi navrhované programové dokumenty a návržení fondu, který by měl danou prioritu financovat ve vazbě na příslušná nařízení.

Další část materiálu obsahuje komentář k obsahu a zpracování jednotlivých tabulek, které jsou uvedeny jako přílohy. Závěrečná část nastiňuje kontext materiálu zejména ve vazbě na dosavadní dílčí závěry pracovní skupiny Finance.

Základním východiskem pro rozložení finančních prostředků mezi jednotlivé priority a operační programy byl aktuální stav vyjednávání finanční perspektivy pro budoucí programovací období 2007-2013 v podobě, v jaké byla zveřejněna Ministerstvem financí. Bylo tedy kalkulováno s celkovým objemem prostředků z ERDF, ESF a FS ve výši 27.146,1 mld. EUR s rozdělením na cíl Konvergence ve výši 26.608,2 mld. EUR, cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost ve výši 189,9 mld. EUR a cíl Evropská územní spolupráce ve výši 347,9 mld. EUR. Pro případné přepočty na Kč byl použit kurz 29,20 Kč/EUR, který respektuje kurz používaný Ministerstvem financí.

V tabulkách je v souladu s pokyny MF a MMR kalkulováno s maximální možnou výší spolufinancování ze zdrojů EU, jak je definována v příslušném návrhu nařízení o obecných ustanoveních pro ERDF, ESF a FS, tj. poměr spolufinancování EU:ČR pro strukturální fondy ve výši 75:25, s výjimkou priority č. 11 a OP pro Prahu, kde je poměr spolufinancování 50:50, a pro Fond soudržnosti ve výši 85:15. Pro kalkulace prostředků na jednotlivé OP bylo respektováno ustanovení o monofondovosti OP dle návrhu nařízení o obecných ustanoveních pro ERDF, ESF a FS.

Základem pro rozložení celkového objemu prostředků z fondů EU bylo stanovení vah jednotlivých priorit. Podíly z celkových zdrojů EU pro priority „Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost – Praha“ (cíl 2) a „Evropská územní spolupráce“ (cíl 3) byly stanoveny na základě odhadu Ministerstva financí a Evropské komise, který byl proveden na základě aktuálního stavu vyjednávání finanční perspektivy.

Váhy ostatních priorit pak byly stanoveny z celkového objemu prostředků pouze na cíl Konvergence (cíl 1), prostředky EU alokované na cíle 2 a 3 již do těchto kalkulací tedy nevstupovaly. Váhy jednotlivých priorit v rámci cíle 1 pak byly stanoveny na základě výše uvedených aktuálních podkladových materiálů. Zde je třeba uvést, že relevantní odhady výdajů na aktivity plánované v období 2007-13 s příslušnou vazbou na

spolufinancování ze zdrojů EU byly dosud vyčísleny pouze za sektory životní prostředí a doprava. Při stanovování vah bylo rovněž vzato v úvahu rámcové kompromisní rozložení, které bylo projednáno v pracovních skupinách a rovněž prodiskutováno Řídícím a koordinačním výborem NRP dne 18.10.2005. Částečně zohledněno pak bylo také rozložení prostředků v rámci stávajícího programovacího období 2004-06 a zkušenosti s čerpáním těchto prostředků ve vazbě na absorpční kapacitu v jednotlivých oblastech podpory.

Na základě provázání obsahového zaměření jednotlivých priorit s obsahovým zaměřením jednotlivých programových dokumentů pak bylo navrženo váhové rozložení priorit mezi operační programy v rámci cíle Konvergence. Prostřednictvím tohoto váhového rozložení priorit pak byla provedena transformace tabulky v příloze č. 4, která obsahuje rozložení prostředků mezi priority NRP včetně jednotlivých zdrojů financování, do tabulky v příloze č. 5, která obsahuje rozložení prostředků mezi OP včetně jednotlivých zdrojů financování. Podrobnější komentáře k jednotlivým tabulkám obsaženým v příloze jsou uvedeny v kapitole 3.

5.2. Popis finančního rozdělení pro jednotlivé priority

5.2.1. Konkurenceschopný podnikatelský sektor

Priorita „Konkurenceschopný podnikatelský sektor“ je zařazena do prioritní osy „Posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky“ a má za cíl vytvořit takové podmínky pro český podnikatelský sektor aby byl konkurenceschopný a to jak na vnitřním trhu Evropské unie, tak i na ostatních mezinárodních trzích, a aby dosahoval vysoké přidané hodnoty a produktivity práce. Priorita se zaměřuje na posilování konkurenceschopné ekonomiky a konkurenceschopného podnikatelského prostředí. Úkolem priority je zabezpečit, aby konkurenceschopnost podnikatelského sektoru byla měřitelná pomocí produktivity ekonomiky, produktivity podniků a produktivity práce. Priorita Konkurenceschopný podnikatelský sektor reflektuje Strategické obecné zásady Společenství (SOZS) pro období 2007-2013, které se rovněž zaměřují na tuto oblast. Revidovaná Lisabonská strategie se pak ve svých cílech do roku 2010 primárně zaměří na dosažení vyššího dlouhodobého hospodářského růstu a zaměstnanosti (Partnerství pro růst a pracovní místa), tj. na ekonomický pilíř.

Finanční prostředky tak budou alokovány do oblastí, kde Česká republika nadále zaostává za rozvinutými evropskými zeměmi, což je především oblast efektivity a produktivity práce. Tyto zdroje jsou nezbytné k odstranění bariér vstupu do podnikání, usnadnění vzniku firem a jejich přístupu k finančním prostředkům, přispění k rozvoji otevřeného podnikatelského prostředí a ke zlepšení dalších slabých stránek konkurenceschopnosti podnikatelského sektoru v ČR. Na základě SWOT analýzy NRP byly identifikovány zejména následující hlavní problémy a rizika v oblasti konkurenceschopný podnikatelský sektor:

- podnikatelská infrastruktura;
- nízká podpora vzniku nových technologických firem založených na využití výsledků VaV;
- velmi malá spolupráce podnikatelských subjektů s vědeckovýzkumnými institucemi;

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

- převaha výroby s nízkou přidanou hodnotou;
- nízká produktivita práce oproti průměru EU;
- vysoká energetická náročnost výroby;
- zastaralá výrobní základna a její pomalá obnova;
- nedostatečná kvalita průmyslových a informačních služeb.

Pokračující zvyšování vnitřní i mezinárodní konkurence bude klást na podnikovou sféru stále větší nároky ve snaze se prosadit nejen na vnitřním trhu EU, ale i na dalších světových trzích. Tuto prioritu lze tedy považovat v tomto směru za klíčovou, při jejímž vhodném využití je možné rozvinout potenciál českého podnikatelského sektoru. V současném programovacím období naplňuje cíle této priority zejména OP Průmysl a podnikání. Můžeme konstatovat, že zájem podnikatelského sektoru je, zvláště o některé formy podpory, velmi vysoký a lze tudíž předpokládat pokračování a pravděpodobně i zesilování tohoto zájmu i v příštím období a to především za předpokladu, že budou nastavena pokud možno jednoduchá a transparentní pravidla pro čerpání těchto podpor.

Jedním z důležitých faktorů, který bude mít vliv na čerpání prostředků v rámci této priority bude také nastavení limitů státní podpory. Tyto limity budou pravděpodobně nastaveny prostřednictvím obdobné regionální mapy jako je tomu ve stávajícím období. Maximální možnou míru podpory z veřejných zdrojů tedy můžeme předpokládat v pásmu mírně pod hranicí 50 % dle situace v jednotlivých regionech. Projekty v rámci této priority by tak z více než poloviny musely být financovány soukromým sektorem, což by v mezním případě znamenalo více než zdvojnásobení alokovaných prostředků.

Vzhledem k rozsahu výše uvedených problémů a rizik a významnosti výše zmíněných bodů navrhuje stanovit váhu priority v rámci prostředků z fondů EU pro cíl Konvergence na 10 %. Tato výše váhy odráží snížení o 5 procentních bodů oproti poslednímu návrhu, který byl projednán v pracovních skupinách a rovněž prodiskutován Řídícím a koordinačním výborem NRP dne 18.10.2005. Podíly jednotlivých zdrojů na financování této priority jsou v absolutním vyjádření uvedeny v následující tabulce 2.1.

Tab.2. 1: Rozložení SF pro prioritu 1 v období 2007-2013 (mil. EUR)

Priorita NRP	Veřejné zdroje financování						Spolufin. ČR
	Veřejné zdroje celkem	Spolufinancování EU				FS	
		Váha	Celkem	ERDF	ESF		
3. Konkurenceschopný podnikatelský sektor	3 548	10,0%	2 661	2 528	133	0	887

Prioritu Konkurenceschopný podnikatelský sektor navrhuje v rámci období 2007-13 rozdělit mezi OP následovně:

Prioritu Konkurenceschopný podnikatelský sektor navrhuje v rámci období 2007-13 rozdělit mezi OP následovně:

70 % v OP „Podnikání a inovace“, který podporuje podnikavost a zakládání technologicky orientovaných firem, rozvoj podnikatelské infrastruktury, rozvoj a zavádění inovačních technologií do malých a středních podniků, zlepšení podpory poradenství a zavádění mezinárodně uznávaných standardů, vytvoření adekvátní národní a regionální poradenské základny, spolupráci firem, univerzit a výzkumných institucí, využívání informačních a komunikačních technologií v podnikání apod. Investice by měly být rovněž zaměřeny na rozvoj průmyslových zón v rámci brownfields a regenerace brownfields pro obchodní, vědecká centra a centra služeb. Tento OP by měl tvořit jádro

podpory podnikatelského sektoru v příštím programovacím období. Vzhledem k věcnému zaměření intervencí, které obsahově naplňují zaměření návrhu nařízení o ERDF, budou akce v rámci tohoto OP financovány z prostředků ERDF;

5 % v OP „Vzdělávání“, zde budou podporována opatření zaměřená na různé formy rozvoje lidských zdrojů a zvyšování kvalifikace a rekvalifikace zaměstnanců podnikatelských subjektů a dalších institucí. Tyto vzdělávací aktivity svým charakterem implikují využití prostředků z ESF v souladu s návrhem nařízení o ESF;

15 % v „Regionálních“ OP (ROP), který by měl sloužit především k podpoře regionálních aspektů zvyšování konkurenceschopnosti podnikatelských subjektů. Půjde především o podporu realizace regionálních inovačních strategií, lokálních průmyslových zón a podnikatelských inkubátorů a podporu přístupu malých a středních podniků k informačním technologiím a službám. Podporována bude rovněž obnova technologického zařízení s příznivým dopadem na jakost výroby a životní prostředí. ROPy se budou zabývat podporou nejen MSP, ale i podporou drobných podnikatelů především v odlehklých oblastech, ve venkovských oblastech a v ekonomicky slabých a hospodářsky zaostávajících regionech s vazbou na zvýšení zaměstnanosti. V souladu s obsahem návrhu nařízení o ERDF budou tyto aktivity financovány z prostředků ERDF.

5.2.2. Rozvoj udržitelného cestovního ruchu

Priorita „Rozvoj udržitelného cestovního ruchu“ je zařazena do prioritní osy „Posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky“ a podporuje zvýšení konkurenceschopnosti celého odvětví, tj. cestovního ruchu, lázeňství a kultury na národní i regionální úrovni. Stěžejním úkolem je snížení mezi-regionálních disparit a přispět k vyváženému rozvoji území. Odvětví cestovního ruchu se významnou měrou podílí na tvorbě HDP České republiky. Díky multiplikačnímu efektu se cestovní ruch stává nepostradatelným faktorem regionálního rozvoje.

Cestovní ruch je zdrojem vytváření nových pracovních míst, zlepšování infrastruktury a zvyšování příjmů měst. Pro Českou republiku tak představuje vhodný nástroj pro zvýšení konkurenceschopnosti. ČR těží z množství historických památek, malebné přírody a kulturního dědictví. Je známá pro svá lázeňská města, památky ze seznamu UNESCO, ale především pro hlavní město Prahu. Tento potenciál pro rozvoj cestovního ruchu není však plně využíván a představuje velký prostor pro růst. Cestovní ruch je příliš centralizován v Praze a památkách UNESCO. Je třeba motivovat turisty k vycestování mimo tyto oblasti, aby zavítali i do ostatních regionů. Priorita Rozvoj udržitelného cestovního ruchu reflektuje Strategické obecné zásady Společenství (SOZS) pro období 2007-2013, které rozvoji cestovního ruchu věnují rovněž pozornost.

Na základě SWOT analýzy NRP byly identifikovány zejména následující hlavní problémy a rizika v oblasti konkurenceschopný podnikatelský sektor:

- nedostatečná úroveň materiální základny cestovního ruchu a jeho nízké využívání pro ekonomický a sociální rozvoj obcí a regionů;
- koncentrace turistického ruchu na hlavní město Prahu a památky UNESCO;
- nízká kvalita základních a doplňkových služeb cestovního ruchu;
- nedostatečná nabídka ucelených produktů cestovního ruchu;

- neodpovídající úroveň dopravní a informační infrastruktury pro cestovní ruch, zejména pak v příhraničních oblastech.

Rozvoj cestovního ruchu v ČR je proto nutné podpořit investicemi do rozvoje regionální dopravní infrastruktury s přímou vazbou na cestovní ruch (cyklotrasy, turistické stezky, příjezdové komunikace k památkám, parkoviště, apod.), do rekonstrukce a obnovy památek a rozvoje kulturní infrastruktury, do podpory tzv. živého umění jako atraktoru cestovního ruchu, do zařízení pro zajištění ubytovacích a stravovacích služeb a dalších služeb a podnikatelských aktivit v oblasti cestovního ruchu s cílem celkového zlepšení kvality i kvantity těchto služeb, do podpory ucelených produktů cestovního ruchu a v neposlední řadě také do propagace a tvorby image regionů a do podpory spolupráce regionů a jejich prezentace v mezinárodním měřítku.

Vzhledem k rozsahu předpokládaných investic a významnosti oblastí, které jsou pro podporu cestovního ruchu výše specifikovány, navrhujeme stanovit celkovou váhu priority v rámci prostředků z fondů EU pro cíl Konvergence na 5 %. Výše této váhy odráží snížení o 2 procentní body oproti poslednímu návrhu, který byl projednán v pracovních skupinách a rovněž prodiskutován Řídicím a koordinačním výborem NRP dne 18.10.2005. Toto snížení zdůvodňujeme klíčovými podněty, které nárůst a kvalitu cestovního ruchu v ČR nejvíce investičně podmiňují, a které budou realizovány v rámci ostatních priorit NRP. Jde především o investice do infrastruktury, do kvality životního prostředí, dopravy a dopravní obslužnosti a o investice do kvality a dostupnosti ostatních veřejných služeb, které v průběhu, a zejména na konci intervenčního období, budou dosahovat standardů cestovního ruchu v oblasti střední Evropy. Podíly jednotlivých zdrojů na financování této priority jsou v absolutním vyjádření uvedeny v následující tabulce 2.2.

Tab.2.2: Rozložení SF pro prioritu 2 v období 2007-2013 (mil. EUR)

Priorita NRP	Veřejné zdroje financování						
	Veřejné zdroje celkem	Spolufinancování EU					Spolufin. ČR
		Váha	Celkem	ERDF	ESF	FS	
4. Rozvoj udržitelného cestovního ruchu	1 774	5,0%	1 330	1 264	67	0	443

Prioritu Rozvoj udržitelného cestovního ruchu navrhujeme v období 2007-2013 rozdělit do tří OP následujícím způsobem:

70 % v „Regionálních“ OP (ROP), kdy hlavním cílem zařazení této priority do Regionálních operačních programů je zvýšit podíl cestovního ruchu na hospodářské prosperitě regionů. Prostředky by zde měly být investovány především do oblasti informační a dopravní infrastruktury, která by měla dělat regiony snadno dostupnými pro všechny skupiny obyvatelstva, s přímou vazbou na rozvoj cestovního ruchu v regionech, do rekonstrukce a obnovy kulturních a technických památek, do zařízení pro zajištění ubytovacích a stravovacích služeb a dalších služeb a podnikatelských aktivit v oblasti cestovního ruchu s cílem celkového zlepšení kvality i kvantity těchto služeb. Podporovány budou také regionální propagační aktivity a marketingové studie. Výše uvedené aktivity budou financovány z fondu ERDF. Vazba k návrhu nařízení o ERDF spočívá především v podpoře turistiky vyvážené na celém území ČR, v podpoře podnikatelů v turistickém průmyslu v krajích i městech a v podpoře uchování národních a kulturních památek;

25 % v „Integrovaném“ OP (IOP), jehož prostředky by měly být směřovány do zatraktivnění a zlepšení image regionů pomocí propagačních materiálů a marketingových aktivit na národní a nadregionální úrovni. Program IOP by měl podpořit spolupráci

regionů a jejich společné prosazování v zahraničí. V rámci IOP by měla být realizována podpora kulturních aktivit a obnova kulturních památek nadregionálního významu, podpora organizace, managementu a propagace cestovního ruchu na národní úrovni a podpora nadregionální infrastruktury cestovního ruchu. Tyto aktivity budou financovány z fondu ERDF. Vazba k návrhu nařízení o ERDF spočívá především v uchování národního přírodního a kulturního dědictví a udržitelného rozvoje cestovního ruchu jako perspektivního odvětví národního hospodářství;

5 % v OP „Vzdělávání“, jehož prostředky by měly být směřovány do zatraktivnění a zlepšení image regionů pomocí propagace, pořádáním vzdělávacích seminářů a konferencí, apod. Podpora by měla směřovat také do vzdělávání v oblasti marketingu a managementu služeb cestovního ruchu a tím přispívat k rozvoji a prosperitě tohoto hospodářského odvětví. Vzdělávání by mělo podporovat i rozvoj partnerství veřejného a soukromého sektoru, například v oblasti přípravy a realizace společných projektů. Tyto aktivity budou financovány z fondu ESF. Vazba k návrhu Nařízení o ESF spočívá především v podpoře profesionality a kulturnosti cestovního ruchu v ČR.

5.2.3. Podpora kapacit výzkumu a vývoje, inovací

Priorita „Podpora výzkumu a vývoje, inovací“ (dále jen VVI) je zařazena do prioritní osy „Posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky“ a patří mezi cíle naplňující strategii NRP v rozvoji znalostní ekonomiky posílením úrovně výzkumu a technologického vývoje a jeho provázanosti se soukromým sektorem. Specifickým tématem je také rozvoj schopností regionů vytvářet a zvládat nové technologie (zejména informační a komunikační). Finanční zdroje jsou v této oblasti primárně alokovány na podporu zdokonalení kapacit, infrastruktury a lidského kapitálu pro VVI. Snaha přiblížit VVI podnikatelskému sektoru implikuje finanční spolupráci s programy i z jiných oblastí, například podnikání a inovace, investice, investice do průmyslu, do pracovníků apod. Podpora vědy a výzkumu, inovací reflektuje Strategické obecné zásady Společenství (SOZS) pro období 2007-2013, které tuto oblast považují za stěžejní a to s vazbou na doporučení revidované Lisabonské strategie, která považuje podporu výzkumu, vývoje a inovací za jednu z hlavních předpokladů pro zvýšení konkurenceschopnosti celé EU.

Finanční prostředky budou přímo investovány především do infrastruktury VVI, jejich minoritní část bude alokována do rozvojových a vzdělávacích projektů. Důraz bude kladen na projekty, které prostřednictvím ukazatelů prokáží a) věrohodnost předpokládané přidané hodnoty; b) měřitelnost přidané hodnoty po skončení projektu. Přednost budou mít projekty zaměřené na plnění ucelené funkce, například: vybudování vědeckotechnického parku včetně vyřešení organizační, odborné, technické a obchodní infrastruktury podmiňující úspěch projektu.

Na základě SWOT analýzy bude v sektoru VVI kompenzována řada nedostatků, především nedostatečná výše výdajů na VVI v ČR oproti zemím EU-15, nízký počet českých VVI institucí, izolace best-practice a strukturální oddělení VVI od podnikatelské sféry včetně dopadů vyvolaných změnami ve vnitřním organizačním uspořádání struktury VVI. NRP pro období 2007-2013 stanovuje alokace především do:

- podpory rozvoje kapacit ve VVI;
- podpory znalostí potřebných pro výzkum, vývoj a inovace;
- zakládání center a pólů excelence;

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

- vytváření technologických platforem;
- podpory „spin-off“ firem vznikajících zejména na univerzitách a výzkumných institucích;
- podpory dostupnosti výsledků VVI pro malé a střední podniky;
- podpory infrastruktury pro spolupráci pracovišť VVI s podnikatelskou praxí“ (například budování vědeckotechnických parků, center transferu technologií apod.);
- vzdělávání pracovníků vědy a výzkumu;
- podpory aplikovaného a průmyslového výzkumu a jeho přenosu do praxe;
- podpory VVI formou klastrových iniciativ;
- stimulace poptávky po výsledcích VVI a jejich komercializace – podpora přístupu podniků k výsledkům VVI;
- podpory inovačních aktivit podniků v průmyslu a službách včetně podpory lidských zdrojů ve vztahu k inovaci;
- tvorby, zachování a podpora zpřístupňování informačních databází.

Vzhledem k uvedeným finančním alokacím navrhujeme stanovit váhu této priority v rámci prostředků z fondů EU pro cíl Konvergence na 6 %. Tato výše váhy odráží snížení o 2 procentní body oproti poslednímu návrhu ve výši 8 %, který byl projednán v pracovních skupinách a rovněž prodiskutován Řídicím a koordinačním výborem NRP dne 18. 10. 2005.

Návrh velikosti alokace bere v úvahu význam priority VVI (především Lisabonskou strategii), odráží potřebu rozložení prostředků do dalších priorit (priorit ochrany a zlepšení kvality životního prostředí a zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií) a zohledňuje její nadprůměrný růst ve srovnání s probíhající intervencí.

Podíly jednotlivých zdrojů na financování této priority jsou v absolutním vyjádření uvedeny v následující tabulce 2.3.

Tab.2.3: Rozložení SF pro prioritu 3 v období 2007-2013 (mil. EUR)

Priorita NRP	Veřejné zdroje financování						Spolufin. ČR
	Veřejné zdroje celkem	Spolufinancování EU				Spolufin. ČR	
		Váha	Celkem	ERDF	ESF		
5. Podpora VaV, inovací	2 129	6,0%	1 596	1 277	319	0	532

Prioritu Podpora VVI navrhujeme v období 2007-2013 rozdělit do tří OP následujícím způsobem:

60 % v OP „Výzkum, vývoj, inovace“, jehož hlavní náplní je růst a vytváření pracovních míst v důsledku podpory činností založených na znalostech; tento operační program zahrnuje prostředky pro výdaje na infrastrukturní projekty spojené s vědou a výzkumem, což implikuje jeho financování z fondu ERDF;

20 % v OP „Vzdělávání“, který usiluje o vzdělávání pracovníků vědy a výzkumu v manažerských a podnikatelských činnostech a v otázkách duševního vlastnictví - prostřednictvím spolupráce regionálních institucí VVI s vysokými školami a podniky z praxe; tento operační program investuje do lidských zdrojů v oblasti VVI, především do

manažerských a podnikatelských schopností řídicích vedoucích pracovníků v této oblasti, toto implikuje financování operačního programu z fondu ESF;

10 % v OP „Podnikání a inovace“, jehož vazba na VVI prochází přes snahu komercializovat výsledky VVI a napojit je na potřeby podnikání; investice v tomto operačním programu se opírají o financování infrastrukturních projektů na provázání VVI a soukromého sektoru; financování bude probíhat z fondu ERDF;

10 % v „Regionální“ OP, který podporuje rozvoj VVI i mimo oblast Prahy a to s vazbou na vysoké školy a podniky, včetně MSP v regionech. Cílem projektu je v krajích podpořit investice do infrastruktury VVI v lokalitách, kde existují předpoklady pro rozvoj VVI a upevnit vazby regionálních pracovišť na pracoviště v Praze a na VVI centra v dalších velkých centrech členských států EU.

Priorita VVI svým obsahem navazuje na návrh Nařízení Rady o všeobecných ustanovení pro ERDF a ESF, jejich cílem je podpora výzkumu a vývoje, inovací a podnikavosti, včetně posilování regionálních kapacit pro výzkum a vývoj, pomoci pro výzkum a vývoj v MSP, přenos technologie, zlepšení spojení mezi malými a středními podniky, univerzitami a výzkumnými a technologickými středisky, rozvoje sítí a skupin podniků.

5.2.4. Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti

Priorita „Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti“ je zařazena do prioritní osy „Posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky“. Priorita je v souladu se SOZS 2007-2013, která považuje za významnou výzvu pro jednotlivé členské země koordinaci a implementaci aktivních nástrojů zajišťujících včasnou identifikaci potřeb v oblasti zaměstnanosti. Hlavním obsahem této priority je finanční podpora především ve dvou základních oblastech. První je zvyšování konkurenceschopnosti pracovní síly jako celku a zároveň i z pohledu jednotlivce a to jak v rámci České republiky tak i mezinárodně. Druhou oblastí je posílení rovných příležitostí a integrace skupin nejvíce ohrožených na trhu práce. Společným cílem je chráněný a plnohodnotný trh práce v ČR.

Tato priorita má své specifické vazby ke všem OP připravované strukturální intervence a má i silné vazby k národním programům. Priorita reflektuje Strategické obecné zásady Společenství (SOZS) pro období 2007-2013. Oblast zaměstnanosti a zaměstnatelnosti je jednou z klíčových oblastí tohoto dokumentu a je plně v souladu revidovanou Lisabonskou strategií mezi jejich hlavní priority patří tvorba většího počtu a lepších pracovních míst pomocí zapojení většího počtu osob do zaměstnání nebo do podnikání a zlepšení přizpůsobivosti pracovníků a podniků.

Finanční prostředky budou investovány do podpory a rozvoje jak na straně nabídky práce – pracovní síly, tak v oblasti poptávky po práci – zaměstnavatelů (především do rozvoje malého a středního podnikání) a dále i institucí pozitivně ovlivňujících míru zaměstnanosti (rekvalifikační střediska, poradny, atd.). Na základě SWOT analýzy NRP se bude jednat především o alokace do:

- vytváření rovných pracovních příležitostí na místní a regionální úrovni;
- opatření proti regionálně diferenciované vysoké míře nezaměstnanosti s výraznými prvky strukturální nezaměstnanosti a s vysokým podílem dlouhodobě nezaměstnaných;

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

- opatření proti regionálně diferenciované nedostatečné tvorbě nových pracovních míst a poklesu počtu volných pracovních míst;
- opatření proti nevyhovujícím podmínkám pro zaměstnávání znevýhodněných skupin obyvatel;
- posílení větší mobility pracovní síly a snižování prostorové diferenciace v regionech;
- podpory a zohledňování specifík znevýhodněných skupin na trhu práce (podpora chráněného trhu práce, programy k motivaci zaměstnavatelů pro zaměstnávání osob ze znevýhodněných skupin, vytváření odpovídajících pracovních podmínek atd.);
- opatření pro zvýšení produktivity práce (na straně zaměstnanců i zaměstnavatelů).

Vzhledem k uvedeným finančním alokacím navrhujeme stanovit váhu této priority v rámci prostředků z fondů EU pro cíl Konvergence na 8 %. Tato výše váhy odráží snížení o 4 procentní body oproti poslednímu návrhu ve výši 12 %, který byl projednán v pracovních skupinách a rovněž prodiskutován Řídicím a koordinačním výborem NRP dne 18. 10. 2005.

Toto snížení odráží skutečnost navýšení finančních prostředků na prioritu 1 „Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí“ a prioritu 2 „Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií“. Navýšením finančních prostředků na prioritu 2, tj. zvýšením investic do infrastruktury bude podpořen hospodářský růst a následně dojde k vytvoření nových pracovních míst.

Podíly jednotlivých zdrojů na financování této priority jsou v absolutním vyjádření uvedeny v následující tabulce 2.4.

Tab.2.4: Rozložení SF pro prioritu 4 v období 2007-2013 (mil. EUR)

Priorita NRP	Veřejné zdroje financování						Spolufin. ČR
	Veřejné zdroje celkem	Spolufinancování EU					
		Váha	Celkem	ERDF	ESF	FS	
8. Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti	2 838	8,0%	2 129	0	2 129	0	710

Prioritu Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti navrhujeme v rámci období 2007 – 2013 ze 100 % pokrýt v OP „Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost“, který ji naplňuje především těmito specifickými cíli: zvýšení adaptability pracovníků a zaměstnavatelů, zlepšení přístupů k zaměstnání a prevence nezaměstnanosti, zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání pro osoby ohrožené sociálním vyloučením, rozvoj chráněného trhu práce a modernizace institucí na trhu práce s ohledem na potřebu realizace aktivní politiky zaměstnanosti.

Investice v tomto operačním programu se majoritně opírají o rozvoj lidských zdrojů; toto implikuje 100 % financování z fondu ESF.

V návrhu Nařízení Rady o všeobecných ustanoveních pro ERDF se uvádí přímá pomoc investicím do malého a středního podnikání přispívající tvorbě a udržování pracovních míst, o rozšíření přístupu k zaměstnání uchazečům o práci, o prevenci nezaměstnanosti, o specifických aktivitách vedoucí ke zvýšení participace žen, občanů se zdravotním postižením, migrantů a znevýhodněných skupin na trhu práce apod. Současně se návrh tohoto Nařízení věnuje modernizaci a posílení institucí trhu práce (zvláště pracovních úřadů), implementaci aktivních a preventivních opatření zajišťujících včasnou

identifikaci potřeb a podporám při hledání práce a při mobilitě pracovních sil. Návrh nařízení se dále věnuje podpoře samostatné výdělečné činnosti, při boji proti diskriminaci v přístupu na trh práce včetně mobilizace reforem v oblasti zaměstnávání a sociálního začleňování.

5.2.5. Vzdělávání

Priorita „Vzdělávání“ je zařazena do prioritní osy „Rozvoj moderní a konkurenceschopné společnosti“. Finanční zdroje v této oblasti budou primárně alokovány na modernizaci vzdělávacích systémů v reakci na nové příležitosti a požadavky (ohrožení) na trhu práce, dále také na celoživotní vzdělávání a průběžné zvyšování kvalifikace s přímým vlivem na zvyšování konkurenceschopnosti jednotlivce na trhu práce. S tím přímo souvisí další cíl priority, kterým je zajištění přístupu ke vzdělání a to včetně skupin ohrožených sociálním vyloučením (např. etnické minority, osoby se zdravotním postižením, sociálně slabé skupiny). Součástí realizace tohoto prioritního záměru je otevření vzdělávacího systému ve smyslu navazování a posilování nadnárodních vazeb a propojení vzdělávacích institucí s reálnou praxí. Podpora vzdělávání reflektuje Strategické obecné zásady Společenství (SOZS) pro období 2007-2013 a je plně v souladu s revidovanou Lisabonskou strategií, která si klade jako dlouhodobý cíl zvýšit investice do lidského kapitálu, a to zejména s důrazem na potřebnost celoživotního vzdělávání.

Finanční prostředky budou přímo investovány jak do vzdělávacích a rozvojových projektů (realizace záměrů), tak do infrastruktury (hmotného investičního majetku) vzdělávání v ČR. Na základě SWOT analýzy NRP půjde především o investice do:

- podpory škol v oblasti inovací a dalšího rozvoje vlastními silami;
- vyrovnání regionálních rozdílů mezi školami ve vybavenosti moderními pomůckami, IT včetně renovace nevyhovujících, nepřitažlivých interiérů;
- odstraňování fyzických bariér ve všech druzích škol;
- podpory jazykového vzdělávání (zvláště u aktivních pracovních sil);
- zvýšení podílu studujících v terciárním sektoru;
- podpory vzdělávacích zařízení zaměřených na individuální formy vzdělávání (např. dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a mimořádně nadaných);
- standardizace kvality a nároků škol různých stupňů mezi regiony;
- podpory spolupráce škol a zaměstnavatelů v oblastech propojení „teorie a praxe“ a podpory při vstupu absolventů na trh práce se speciálním důrazem na osoby se zdravotním postižením;
- posílení vazby vzdělávacích systémů na měnící se požadavky na trhu práce v jednotlivých profesích;
- podpory vzdělávání v oblastech životního prostředí, kultury, rasové snášenlivosti apod.;
- podpory celoživotního učení (především v oblastech vzdělávání a rekvalifikací).

Vzhledem k uvedeným finančním alokacím navrhujeme stanovit váhu této priority v rámci prostředků z fondů EU pro cíl Konvergence na 10 %. Tato výše váhy odráží

snížení o 2 procentní body oproti poslednímu návrhu, který byl projednán v pracovních skupinách a rovněž prodiskutován Řídicím a koordinačním výborem NRP dne 18. 10. 2005.

Toto snížení odráží problémový stav čerpání finančních prostředků na „měkké projekty“ v tomto programovacím období a s tím spojenou diskutabilní současnou absorpční kapacitu čerpání na oblast vzdělávání.

Podíly jednotlivých zdrojů na financování této priority jsou v absolutním vyjádření uvedeny v následující tabulce 2.5.

Tab.2.5: Rozložení SF pro prioritu 5 v období 2007-2013 (mil. EUR)

Priorita NRP	Veřejné zdroje financování						
	Veřejné zdroje celkem	Spolufinancování EU					Spolufin. ČR
		Váha	Celkem	ERDF	ESF	FS	
6. Vzdělávání	3 548	10,0%	2 661	798	1 863	0	887

Prioritu Vzdělávání navrhujeme v období 2007-2013 rozdělit do tří OP následujícím způsobem:

70 % v OP „Vzdělávání“, který svou podstatou přímo naplňuje tuto prioritu především v oblasti otevření vzdělávání všem relevantním partnerům, modernizaci systému vzdělávání (procesy, know-how i hmotné vybavení) a podporuje vzdělávací zařízení zaměřená na individuální formy vzdělávání (dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a mimořádně nadaných). OP dále podporuje zvyšování odborné kvalifikace pracovní síly a spolupráce škol a zaměstnavatelů v oblastech propojení „teorie a praxe“ a podporuje absolventy škol při jejich vstupu na trh práce se speciálním důrazem na osoby se zdravotním postižením. Tyto aktivity budou financovány z fondu ESF. Vazba k návrhu Nařízení o ESE spočívá především v rozvinutí a dalším rozřídění vzdělávacích programů z probíhající intervence 2004–2006 (2008) se zaměřením na podporu zaměstnanosti ve veřejném, neziskovém i soukromém sektoru, na podporu růstu kvality života obyvatel ČR cestou podpory vzdělanosti. K významným cílům patří rozvoj jazykových dovedností, především angličtiny u dětí a mládeže;

20 % v OP „Regionální OP“, který podpoří investice do regionálního školství (základní a střední školství) a naváže na celkovou koncepci rozvoje školství v ČR. Půjde především o obnovu infrastruktury škol, základních a středních a to včetně řešení potřeby dalšího vzdělávání (např. infrastruktura pro e-learning, informační systémy apod.). Toto rovněž zahrnuje vybavení poskytovatelů dalšího vzdělávání a zpřístupnění firemních pracovišť, v některých případech i prostorové zabezpečení prostor pro výuku včetně odstraňování fyzických bariér ve všech druzích škol (například půjde o podporu infrastruktury pro poradenské a informační služby, podporu úprav interiérů, optimalizace sítě škol, podpůrné systémy pro vzdělávání, bezbariérové vstupy aj.). Tyto aktivity budou financovány z fondu ERDF. Vazba k návrhu Nařízení o ERDF spočívá především v podpoře infrastruktury základních a středních škol a dalších subjektů; v souhrnu se jedná o aktivity samostatné části veřejné služby v kompetenci územní samosprávy;

10 % v OP „Výzkum, vývoj a inovace“ s relevantními specifickými cíli zefektivnění vzdělávání a znalostí potřebných pro výzkum, inovace, spolupráce podniků s vysokoškolskými/výzkumnými institucemi. Tyto aktivity budou financovány z fondu ERDF. Vazba k návrhu Nařízení o ERDF spočívá především v podpoře mladých vědců a techniků v začátcích jejich podnikání, například při jejich působení v podnikatelských,

universitních a inovačních centrech; Z ERDF bude dále financováno odstraňování fyzických bariér ve všech druzích vysokých škol a výzkumných institucích.

5.2.6. Posilování sociální soudržnosti

Priorita „Posilování sociální soudržnosti“ je zařazena do prioritní osy „Rozvoj moderní a konkurenceschopné společnosti“. Cíl priority je vytvořit sociálně soudržnou společnost s vytvořeným systémem opatření podporujících sociální integraci skupin ohrožených nebo vystavených sociální exkluzi, která disponuje sociální infrastrukturou dostupnou pro všechny obyvatele. Priorita Posilování sociální soudržnosti reflektuje Strategické obecné zásady Společenství (SOZS) pro období 2007-2013, které se zaměřují na zajištění trhu práce, na podporu začleňování znevýhodněných osob čelících riziku sociálního vyloučení, na rozvoj odborného vzdělávání, na vytvoření systému sociálních služeb a na efektivní fungování systému sociální podpory. Důležitou roli v prioritě hraje rozvoj sociální ekonomiky

Finanční prostředky budou v rámci této priority investovány primárně do oblastí modernizace systémů sociální ochrany s ohledem na podporu sociálního začleňování a aktivní úlohy krajů a obcí, podpory komunitního plánování a integrace principu sociální ekonomiky včetně kvalitní a dostupné sociální a zdravotní infrastruktury. Na základě SWOT analýzy NRP se bude jednat především o alokace do:

- zlepšení dostupnosti a kvality sociálních služeb pro osoby vyloučené nebo ohrožené sociálním vyloučením;
- ekonomického, kulturního a celkového rozvoje a zvýšení společenské integrace znevýhodněných skupin obyvatel (etnické minority, nízkopříjmové skupiny, postižení a další);
- zlepšení motivačního systému pro partnery z veřejné správy a neziskového sektoru a pro osoby ohrožené sociálním vyloučením (osoby se zdravotním postižením, etnické minority, nízkopříjmové skupiny, a další);
- zlepšení sociálního začleňování romských komunit;
- zvýšení efektivity systému zdravotnictví, financování zdravotní péče a prevence zdravotních rizik;
- snížení dlouhodobé nezaměstnanosti spojené s marginalizací a exkluzí určitých skupin lidí;
- podpory kultury jako významného faktoru sociální soudržnosti;
- nevyhovujícího hygienického standardu bytových domů;
- prevence nebezpečí vzniku sociální exkluze v lokalitách panelových sídlišť;
- zlepšení sociální nevyváženosti městských a příměstských lokalit, zejména panelových sídlišť; zvýšení počtu pracovních příležitostí v souvislosti s rozšířením služeb v dané lokalitě.

Vzhledem k uvedeným finančním alokacím navrhujeme stanovit váhu této priority v rámci prostředků z fondů EU pro cíl Konvergence na 4 %. Tato výše váhy odráží snížení o 1 procentní bod oproti poslednímu návrhu ve výši 5 %, který byl projednán v pracovních skupinách a rovněž prodiskutován Řídícím a koordinačním výborem NRP dne 18. 10. 2005.

Snížení přidělu o 1 procentní bod odráží potřeby navýšení prostředků do priority ochrany a zlepšení kvality životního prostředí, kde dochází i přes vyšší stávajícího přidělu k deficitu pokrývání potřeb stanovených evropskou legislativou a kde je široký prostor pro absorpci prostředků spolufinancování EU.

Podíly jednotlivých zdrojů na financování této priority jsou v absolutním vyjádření uvedeny v následující tabulce 2.6.

Tab.2.6: Rozložení SF pro prioritu 6 v období 2007-2013 (mil. EUR)

Priorita NRP	Veřejné zdroje financování						Spolufin. ČR
	Veřejné zdroje celkem	Spolufinancování EU				FS	
		Váha	Celkem	ERDF	ESF		
9. Posilování sociální soudržnosti	1 419	4,0%	1 064	532	532	0	355

Prioritu Posilování sociální soudržnosti navrhujeme v rámci období 2007 – 13 rozdělit následovně:

50 % v OP „Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost“, který prioritu naplňuje především v oblastech: integrace osob ohrožených sociálním vyloučením, rozvoj institucí a kvality služeb zaměřených na sociální integraci a odstraňování bariér na trhu práce a dalších; posilování sociální soudržnosti vychází z investic do lidského kapitálu, speciálně se zaměřením na zaměstnanost a integraci osob se zdravotním postižením a sociálně slabých skupin; financování této části priority bude probíhat z prostředků fondu ESF;

25 % v OP „Regionální operační programy“, které mají za cíl posílení kvality života obyvatel ve městech a na venkově; podporu uznatelných investic do infrastruktury zdravotnictví včetně péče o zdraví a prevence zdravotních rizik. Zaměření tohoto operačního programu směřuje do infrastrukturních projektů v regionech, které jsou pro tuto prioritu zaměřeny na inkluzi sociálně vyčleněných skupin; financování bude provedeno z fondu ERDF;

25 % v „Integrovaný“ OP jehož cílem je snížení izolace regionů a zvýšení možností pro obyvatele regionů; zaměření tohoto operačního programu směřuje do dalších infrastrukturních projektů, například do infrastruktury podmiňující rozvoj systému zdravotní péče v ČR, do infrastruktury potřebné pro zvládnutí prevence rizik (ohrožení povodněmi, požáry, terorizmem apod.) a dalších aktivit spojených s integrací osob ohrožených sociálním vyloučením s nadregionálním záběrem. Financování bude provedeno z fondu ERDF.

Priorita Posilování sociální soudržnosti je v souladu s návrhem Nařízení Rady o všeobecných ustanovení pro ERDF a ESF, jejichž cílem je podpora rovných příležitostí na trhu práce a opatření na posílení sociální inkluze prostřednictvím zlepšení zaměstnatelnosti, diverzifikace pracovních míst a bojem proti diskriminaci. Priorita má silnou vazbu na priority Vzdělávání a na prioritu Modernizace veřejné správy. Odborná (profesní) kvalifikace a vzdělanost občanů a výkonná veřejná správa vytvářejí účinné předpoklady pro posilování sociální soudržnosti.

5.2.7. Modernizace veřejné správy

Priorita „Modernizace veřejné správy“ je zařazena do prioritní osy „Rozvoj moderní a konkurenceschopné společnosti“, je průřezovou prioritou a zaměřuje se na efektivní práci ústředních orgánů státní správy a samosprávy (dále jen veřejné správy) a jejich pracovníků a zajištění větší dostupnosti a kvality při zajišťování služeb občanům, na

efektivní, účelné a hospodárné nakládání s veřejnými prostředky, na zadávání veřejných zakázek a s tím související preventivní opatření k zabránění korupce a zneužití finančních prostředků.

V rámci této priority bude podpořeno zavádění moderních forem finančního řízení a kontroly ve veřejném sektoru včetně nových forem spolupráce obcí, aplikace moderních metod řízení kvality a výkonnosti, metod strategického plánování a zkvalitnění systému vzdělávání a školení ve veřejné správě. Společným cílem budoucích aktivit priority je podpořit dovednosti k měření přidané (získané) hodnoty za spotřebované veřejné zdroje a k posilování absorpční kapacity intervenčních programů. Finanční prostředky budou přímo investovány jak do přípravy metodických podkladů, analýz procesů, školících materiálů a studijních pobytů (modernizace nástrojů a znalostí), tak do infrastruktury (především ICT technologií).

Priorita vychází ze SWOT analýzy a je v souladu se Strategickými obecnými zásadami Společenství (SOZS) pro období 2007-2013, kde jsou členské země vyzvány k modernizaci veřejné správy a veřejných služeb na vnitrostátní, regionální a místní úrovni, přičemž aktivity v této oblasti by měly zohlednit konkrétní situaci každého členského státu. Modernizace veřejné správy je výraznou průřezovou prioritou a zaměří se na alokace s rozlišením:

- a) aktivit podporujících strukturální intervence prostřednictvím jednotlivých OP (technická asistence pro OP),
- b) aktivit podporujících Národní strategický referenční rámec s vazbou na modernizaci procesů výkonu ústředních orgánů státní správy a územní samosprávy,
- c) aktivit podporujících přenos know-how a dobré praxe strukturálních intervencí podle bodů a) a b) do národních programů včetně podpory aplikace mezinárodně uznávaných standardů pro výkon veřejné správy a podpory partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem.

Modernizace veřejné správy se zaměří na alokace, které budou financovat především tyto typy projektů:

- projekty metodicko procesního charakteru, které budou zaměřeny na:
- urychlování současných i připravovaných reforem ve veřejné správě (se zaměřením na modernizaci vnitřních procesů ve správních orgánech a na zavádění nových forem meziobecní spolupráce);
- posilování administrativní kapacity pro strukturální intervence a její integraci do administrativní kapacity orgánů státu, krajů a obcí;
- modernizace strategického plánování, programování a řízení hospodářských aktivit ve veřejném sektoru a do podpory partnerství s neziskovým a soukromým sektorem;
- zkvalitnění finančního řízení a kontroly veřejných výdajů a do posílení pozice interního auditu ve veřejné správě.
- projekty technicko organizačního charakteru pro zajištění investic do modernizace informačních a komunikačních technologií (ICT) se zaměřením na:

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

- projekty podporující další rozvoj systémů monitorování a podávání zpráv o strukturálních intervencích EU a do podpory sjednocení ICT systémů monitorování a podávání zpráv o intervencích ve veřejném sektoru na území ČR;
- modernizaci veřejných financí, především řízení a kontroly veřejných výdajů včetně postupné aplikace dopadů mezinárodních standardů a dobré mezinárodní praxe v oblastech rozpočtování, finančního výkaznictví, účetnictví s vazbou na systémy pro potřeby interního a externího auditu.

Projekty metodicko procesního a technicko organizačního charakteru jsou organizační projekty neinvestiční i investiční povahy. Projekty tohoto typu budou provázet modernizaci veřejné správy. Projekty budou zaměřeny na přípravu, realizaci a upevnění změn v chování orgánů a organizací veřejného sektoru. Budou podporovat investice do procesu „e-government“. Obecně tento proces vyžaduje, aby nejprve (podle metodiky) byly navrženy procesy modernizace a tyto následně byly realizovány a v orgánech a organizacích upevněny (stabilizovány). Až potom lze očekávat, že změna (výsledek), kterým je modernizace, nastane. V této prioritě jde o výsledek, o přidanou hodnotu, pořízenou za finanční prostředky z investiční i neinvestiční podpory (z fondů ESF, ERDF a domácích zdrojů).

Financování priority je tak soustředěno na mobilizaci zdrojů z ERDF a ESF a vlastních zdrojů orgánů a organizací ústředních orgánů státní správy a územní samosprávy k podpoře růstu kvality výkonů veřejné správy, která by ke konci intervenčního období měla operovat v legislativním a institucionálním rámci plně kompatibilním se standardním systémem veřejné správy členských států EU.

Navrhujeme, aby práce na Modernizaci veřejné správy byly koordinovány jedním programem. Doporučujeme OP Technická asistence. Gestory programu by měly být MF, MV a MMR.

Vzhledem k třem rozdílným typům alokací bude třeba, aby v OP byly důsledně odděleny řídicí a kontrolní mechanismy a finanční toky uvnitř OP a to pro aktivity podle bodů a), b), c) v textu výše.

Vzhledem k uvedeným finančním alokacím navrhujeme stanovit váhu této priority v rámci prostředků z fondů EU pro cíl Konvergence na 2 % s tím, že po upřesnění potřebných celkových investic a podílů spolufinancování orgány státní správy a orgány samosprávy bude tato částka upravena. Velikost a šíři tohoto programu je v současné době obtížné stanovit. Výše váhy 2 % byla projednána v pracovních skupinách a rovněž prodiskutována Řídicím a koordinačním výborem dne 18. 10. 2005 a odráží současný stav a hloubku propracování priority Modernizace veřejné správy v NRP.

Podíly jednotlivých zdrojů na financování této priority jsou v absolutním vyjádření uvedeny v následující tabulce 2.7.

Tab. 2.1.: Rozložení SF pro prioritu 7 v období 2007-2013 (mil. EUR)

Priorita NRP	Veřejné zdroje financování						Spolufin. ČR
	Veřejné zdroje celkem	Spolufinancování EU					
		Váha	Celkem	ERDF	ESF	FS	
7. Modernizace veřejné správy	710	2,0%	532	319	213	0	177

Prioritu Modernizace veřejné správy navrhujeme v rámci období 2007 – 2013 rozdělit následovně:

38 % v OP „Vzdělávání“, který doplňuje tuto prioritu o potřebu vzdělávání a posilování odborné kvalifikace úředníků a manažerů veřejné správy. Vzdělávací programy naváží na výsledky vzdělávacích programů intervenčního období 2004-06 a na programovou náplň OP „Vzdělávání“. Programy budou mít charakter technické asistence a budou zaměřeny na podporu růstu profesionality úředníků a manažerů ve veřejném sektoru a budou podporovat jejich uplatnění na trhu práce v ČR včetně jejich uplatnění i v orgánech a organizacích veřejné správy v evropském prostoru. Tyto aktivity budou financovány z fondu ESF. Vazbu k návrhu Nařízení o ESF spočívá především v podpoře vzdělání a v podporách získávání a udržení profesionality potřebné pro plnění cílů Modernizace veřejné správy. Vzdělávání by mělo podporovat i rozvoj partnerství veřejného a soukromého sektoru, například v oblasti přípravy a realizace společných projektů;

20 % v „Integrovaný“ OP, který bude odrážet a doplňovat specifické potřeby modernizace veřejné správy, které budou v souladu s podmínkami platnými pro použití finančních prostředků z OP „Technická asistence“. V tomto OP budou řešeny úkoly, které pokryjí i sektory, jejichž aktivity nebudou spolufinancovány z intervenčních fondů EU. Náklady na jejich řešení budou spolufinancovány z rozpočtových kapitol orgánů a organizací ústředních orgánů státní správy a územní samosprávy. Předpokládáme, že se budou týkat především investic do modernizace ICT dílčích segmentů s vazbou na systém nastavený v OP „Technická asistence“. Výše uvedené aktivity mají vazbu k návrhu nařízení o ERDF a budou proto financovány z prostředků tohoto fondu;

30 % v OP „Technická asistence“, který se bude věnovat metodologii procesních postupů a podpoře jejich zavádění v orgánech a organizacích veřejného sektoru a harmonizaci dopadů metod řízení a kontroly, které tento OP bude monitorovat a vyhodnocovat a následně financovat v souladu s potřebami příslušných orgánů ve veřejném sektoru. Cílem OP „Technická asistence“ je plnění úkolů vyplývajících z části Nařízení EK týkající se technické asistence a naplnění cíle priority Modernizace veřejné správy. OP „Technická asistence“ reflektuje požadavky plynoucí z přijetí mezinárodních standardů (například v oblasti financování) a z přenosu dobré praxe od ostatních členských států EU (například procesní analýzy, metodické postupy pro realizaci reform, řídicí a kontrolní mechanismy apod). OP Technická asistence bude podporovat aktivity spojené s reformou veřejných financí. Například implementaci systému PIFC (Public Internal Financial Control) do systému řízení a kontroly výdajů z veřejných rozpočtů (jejichž součástí budou i zdroje z intervenčních fondů EU) orgánů státní správy a samosprávy v ČR a to v souladu s „Konceptí kontrolního systému v ČR se zaměřením na finanční kontrolu“ vypracovanou Ministerstvem financí v tomto roce. Rovněž bude podporovat i budování infrastruktury pro nové formy meziobecní spolupráce. Aktivity v OP „Technická asistence“ budou financovány z fondu ERDF. Výše uvedené aktivity mají vazbu k návrhu Nařízení o ERDF.

Vzhledem k výrazně průřezovému charakteru této priority je uveden návrh rozdělení alokací i pro jednotlivé OP. Návrh pracovně počítá s 2 % pro každý OP (viz. příloha 1), naplnění uvedených procent bude upřesněno při koncipování obsahu jednotlivých OP.

Následující popis pouze charakterizuje vazby jednotlivých OP k prioritě Modernizace veřejné správy. Váha 2 % v OP „Životní prostředí“, „Doprava“, „Podnikání a inovace“, „Výzkum, vývoj, inovace“, „RLZ a zaměstnanost“ a „Regionální OP“ bude z poloviny (1 %) orientována na úkoly technické asistence OP (viz bod a) a z druhé poloviny (1 %) na úkoly podle bodů b) a c); viz. komentář k bodům a), b), c), který je uveden v této kapitole, ve třetím odstavci shora.

5.2.8. Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí

Priorita „Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí“ je zařazena do prioritní osy „Dostupnost a infrastruktura“. Hlavním cílem je zlepšení kvality životního prostředí jako nutného předpokladu atraktivnosti a konkurenceschopnosti státu a jeho regionů při využití inovačních efektů politiky životního prostředí pro udržitelný rozvoj.

Finanční prostředky v rámci této priority budou alokovány do investic v oblasti vodního hospodářství (čističky odpadních vod, kanalizace, zásobování vodou, protipovodňová opatření), do opatření pro zvýšení kvality ovzduší a snížení hluku, do aktivit podporujících využití obnovitelných zdrojů energie, do komplexního snížení energetické náročnosti budov, do nakládání s odpady a obaly a odstraňování starých zátěží, do omezování průmyslového znečištění do opatření ke zlepšení kvality přírody a krajiny (NATURA 2000, biodiverzita) a rovněž do environmentálního vzdělávání a osvěty.

Výše uvedené priority vycházejí z identifikovaných problémů v rámci SWOT analýzy a důsledně respektují Strategické obecné zásady Společenství (SOZS) pro období 2007-2013. Revidovaná Lisabonská strategie bude klást i nadále důraz na oblast udržitelného rozvoje, tj. na environmentální pilíř, s cílem povzbuzovat udržitelné využívání zdrojů a podporovat vzájemné působení mezi ochranou životního prostředí a růstem. Z analýzy současného stavu vyplynuly následující hlavní problémy a rizika v oblasti životního prostředí:

- překračování imisních limitů u některých látek a nadměrné zatížení obyvatelstva hlukem v řadě lokalit;
- vysoké měrné hodnoty emisí oxidů síry, dusíku, oxidu uhličitého, uhelnatého a prachu zejména v důsledku vysoké energetické náročnosti ekonomiky a růstu především nákladní automobilové dopravy;
- trvale neudržitelný současný stav zatížení životního prostředí v podobě bytových domů postavených panelovou technologií, které představují potencionální úspory energií a emisí skleníkových plynů ve výši 33 % z celkových možných dosažitelných úspor;
- znečištění povrchových a podzemních vod zejména z průmyslových podniků, zemědělského sektoru a aglomerací, nedostatečná úroveň čištění vod a nakládání s kaly zejména v menších obcích na lokální úrovni;
- vysoký podíl půdy ohrožené vodní erozí, nízká retenční schopnost krajiny a nevhodná regulace vodních toků;
- nízká úroveň systému sběru a recyklace odpadů;
- vysoký počet ohrožených živočišných a rostlinných druhů a nebezpečí dalšího poklesu biodiverzity, neuspokojivý zdravotní stav lesů;
- regionálně rozdílná kvalita životního prostředí.

Výše definované oblasti rozvoje v sektoru životního prostředí si v následujícím programovacím období vyžádají značné investice. Základním cílem především bude splnit závazky České republiky vyplývající z přístupové smlouvy a další požadavky definované v legislativě EU upravující oblast ochrany životního prostředí a závazky vůči dalším přijatým dokumentům. V důsledku platnosti Kjótského protokolu o změně

klimatu od 16. února 2005 se Česká republika zavázala k prvnímu kontrolnímu období (2008-2012) snížit emise skleníkových plynů nejméně o 8% v porovnání se stavem v roce 1990. Zásadní nutností je tedy zajištění úspor energie v budovách, kdy tento sektor představuje jeden z největších potenciálů úspor energie, dosažitelných za přijatelných nákladů s maximálním dosažitelným efektem.

Závazky České republiky v životním prostředí a jejich plnění jsou předmětem usnesení vlády č. 594 ze dne 18. června 2003 „Rámcová strategie financování investic na zajištění implementace právních předpisů ES v oblasti ŽP“. Pokud by tyto závazky nebyly splněny, znamenalo by to porušení smlouvy spojené s následujícími sankcemi včetně možnosti zastavení finančních podpor z fondů EU a dalších finančních postihů. Sektor životního prostředí tvoří jednu z důležitých částí dokumentu Strategie hospodářského růstu ČR, který dále rozpracovává Strategii udržitelného rozvoje ČR, a který byl schválen usnesením vlády č. 1500 ze dne 16. listopadu 2005. SHR v této souvislosti definuje dvě hlavní priority - zabezpečení ochrany přírody, životního prostředí a kulturního dědictví a zajištění investičních zdrojů pro oblast životního prostředí.

Odhadované investiční potřeby na období 2007-2013 prezentované v SHR byly Ministerstvem životního prostředí vyčísleny na zhruba 14,16 mld. EUR, přičemž celkové uznatelné výdaje z této sumy, které bude možné spolufinancovat z fondů EU činí téměř 13,6 mld. EUR. Uvažované 70 % spolufinancování těchto investic z prostředků fondů EU bylo vyčísleno přibližně ve výši 9,51 mld. EUR. Vzhledem ke skutečnosti, že ke splnění řady závazků byla v rámci přístupových rozhovorů dojednána přechodná období, která vesměs končí rokem 2010, lze nadcházející období rozdělit na období 2007-2010 a 2010-2013. První období bude z důvodu plnění požadavků investičně náročnější a dle předpokladů MŽP si vyžádá celkové uznatelné náklady ve výši cca 8 mld. EUR, když nároky na 70 % spolufinancování z fondů EU byly odhadnuty na cca 5,6 mld. EUR. Ve druhém období by pak celkové uznatelné náklady činily zhruba 5,6 mld. EUR při předpokládaném 70 % spolufinancování z fondů EU ve výši cca 3,91 mld. EUR.

Jako investičně nejnáročnější byly v dokumentu SHR identifikovány 2 oblasti. Jako nejnákladnější lze označit oblast prevence environmentálních rizik a omezování průmyslového znečištění, která si vyžádá pokračování investičně nákladných procesů zavádění moderních, ekologických technologií do výroby, financování projektů pro monitorování a odstraňování environmentálních rizik a projektů pro regeneraci, asanaci a stabilizaci půd.

Druhou oblastí je vodní hospodářství a protipovodňová ochrana, kde by měly být financovány investičně náročné operace jako je výstavba a modernizace ČOV a kanalizace a budování vodohospodářských staveb plnících protipovodňové funkce.

Třetí v pořadí je pak dle požadavků vyčíslených v SHR oblast ochrany ovzduší, hluku a využití obnovitelných zdrojů energie, kde si relativně významné investice vyžádají podpora opatření na snižování emisí škodlivých látek, podpora využívání alternativních a obnovitelných zdrojů, podpora snižování energetické náročnosti v sektoru průmyslu, dopravy i domácností a podpora snižování spotřeby paliv a hlučnosti v dopravě i ve výrobě.

Střední investiční náročností lze označit oblast odstraňování starých zátěží a nakládání s odpady a obaly. Zde bude nutné financovat zejména asanace a revitalizace území postižených průmyslovou činností, regenerace kontaminovaných půd a budování integrovaných systémů pro sběr a využití obalů a odpadů.

Relativně nižší náklady lze očekávat u obnovy přírody a krajiny, kam bude zařazena především implementace NATURA 2000, podpora biodiverzity a obnova environmentálních funkcí území. Objemově velmi marginální avšak důležitou oblastí v rámci této priority pak bude podpora environmentálního vzdělávání a osvěty.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem a při zohlednění potřeby alokace finančních prostředků z fondů EU do dalších prioritních oblastí navrhuje stanovit váhu této priority v rámci prostředků z fondů EU pro cíl Konvergence ve výši 24%. Tato výše váhy odráží zvýšení o 7 procentních bodů oproti poslednímu návrhu, který byl projednán v pracovních skupinách a rovněž prodiskutován Řídicím a koordinačním výborem NRP dne 18.10.2005.

Důvodem pro stanovení celkově druhé nejvyšší váhy pro tuto prioritu je rovněž zkušenost ze současného programovacího období, kdy zejména v oblasti Fondu soudržnosti existuje poměrně výrazný převis připravených projektů nad nabízenými finančními možnostmi a do budoucna lze tedy předpokládat relativně vysokou absorpční kapacitu v této oblasti.

Podíly jednotlivých zdrojů na financování této priority jsou v absolutním vyjádření uvedeny v následující tabulce 2.8. Při stanovení váhy této priority ve výši 24 % by tedy celkový objem prostředků z FS, ERDF a ESF činil cca 6,39 mld. EUR, jak je uvedeno níže, což je přibližně o 3,12 mld. EUR méně než celková potřeba vyčíslená MŽP v dokumentu SHR. Je třeba poznamenat, že částka vyčíslená MŽP kalkuluje se spolufinancováním EU ve výši 70 %, zatímco propočty obsažené v tomto materiálu počítají s maximálním průměrným spolufinancováním ve výši 82%.

Tab.2.8: Rozložení SF a FS pro prioritu 8 v období 2007-2013 (mil. EUR)

Priorita NRP	Veřejné zdroje financování						Spolufin. ČR
	Veřejné zdroje celkem	Spolufinancování EU					
		Váha	Celkem	ERDF	ESF	FS	
1. Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí	7 805	24,0%	6 386	1 766	96	4 524	1 419

Prioritu „Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí“ navrhuje rozdělit mezi operační programy následujícím způsobem:

87 % v OP „Životní prostředí“, který by měl svým zaměřením pokrývat v podstatě celé spektrum rozvojových oblastí v sektoru životního prostředí. V rámci tohoto OP by měly být řešeny všechny projekty, které budou plánovány k financování z Fondu soudržnosti v souladu se zaměřením návrhu nařízení o FS, dle kterého budou financovány aktivity přispívající k plnění politiky Společenství v oblasti ochrany životního prostředí a aktivity směřující k podpoře udržitelného rozvoje. Podpora by měla směřovat zejména do opatření ke snižování energetické náročnosti a efektivnějšímu využívání energií a do opatření podporujícím využívání energií z obnovitelných zdrojů. Prostředky FS by měly tvořit více jak dvě třetiny prostředků z fondů EU alokovaných na tuto prioritu. Z prostředků ERDF by měly být financovány zbývající investice zaměřené v souladu s návrhem nařízení o ERDF na vodohospodářské aktivity, prevenci znečištění, ochranu přírody a biodiverzity, podporu využívání obnovitelných zdrojů apod. Dle posledního návrhu zaměření OP Životní prostředí by v rámci tohoto OP měla být financována i problematika environmentálního vzdělávání, poradenství a osvěty v celkové výši 0,1 mld. EUR. Z toho investiční náklady z ERDF budou činit 23 mil. EUR a budou realizovány v rámci OP ŽP. Náklady na neinvestiční aktivity byly předběžně odhadnuty na 77 mil. EUR a jejich financování proto bylo navrženo z ESF v rámci OP Vzdělávání, viz níže;

5 % v OP „Podnikání a inovace“, kde by měla být z prostředků ERDF podpořena opatření na snižování energetické náročnosti výroby a zavádění nákladově efektivní, ekologické produkce v souladu s návrhem nařízení o ERDF, dle kterého budou podporovány investice do těchto oblastí. V rámci OP podnikání by tato priorita měla pokrýt problematiku snižování energetické náročnosti podnikatelského sektoru zejména snižováním a náhradou neefektivních energetických zdrojů a podporou rozvoje obnovitelných zdrojů energie;

1,5 % v OP „Vzdělávání“, kde budou podporovány aktivity v oblasti environmentálního poradenství, osvěty a vzdělávání, včetně vzdělávání veřejné správy a dále vzdělávání pedagogických pracovníků EVVO a environmentální vzdělávání v systému počátečního vzdělávání. Vzhledem k obsahovému zaměření těchto aktivit, které koresponduje se zaměřením návrhu nařízení o ESF, a vzhledem k tomu, že odhadovaná výše nákladů na tyto aktivity dosahuje cca 80 mil. EUR, což by mohlo být problematické v relaci k 10 % limitu křížového financování v rámci OP ŽP, navrhuje jejich financování v rámci OP Vzdělávání;

1,5 % v „Integrovaném“ OP (IOP), kam bude zařazeno financování opatření na podporu modernizace bytových domů postavených panelovou technologií se zaměřením na snižování jejich energetické náročnosti, což vychází ze zaměření návrhu nařízení o ERDF v oblasti ochrany životního prostředí;

5 % v „Regionálních“ OP (ROP), kde by měly být z prostředků ERDF podpořeny především aktivity lokálního významu v oblastech zlepšování kvality vody a ovzduší, odpadového hospodářství a prevence přírodních rizik. V rámci Regionálních operačních programů by měly být podporovány projekty spíše menšího rozsahu podporované z ERDF v souladu se zaměřením návrhu nařízení o ERDF. Je třeba poznamenat, že všechny OP jsou zaměřeny do oblastí cíle 1, tj. do jednotlivých krajů, a budou tedy, vedle ROPů, hlavním nástrojem rozvoje předmětné oblasti v regionech. Vzhledem k výše uvedenému a vzhledem k absolutní hodnotě tohoto podílu dosahující 319 mil. EUR (cca 9,31 mld. Kč) považujeme uvedený podíl této priority alokovaný na Regionální operační programy za přiměřený.

5.2.9. Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií

Priorita „Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií“ je zařazena do prioritní osy „Dostupnost a infrastruktura“ a svým obsahem přispěje k naplnění strategického cíle „Kvalitní fyzické (životní) prostředí“. Hlavním cílem je dopravní dostupnost v nejširším slova smyslu, tj. efektivní a ekologicky šetrná doprava osob, zboží, informací i služeb. Důraz bude kladen na vytvoření podmínek pro zajištění rozvoje kvalitní dopravy podle principů udržitelného rozvoje a dobudování informační infrastruktury a dostupných služeb informační společnosti.

Finanční prostředky v rámci této priority budou alokovány především do investic na výstavbu a modernizaci železniční a silniční sítě a sítě vodních cest v rámci TEN-T a sítí navazujících, dále na výstavbu a rozvoj silniční sítě nižších řádů, na výstavbu a rozvoj veřejných logistických center v napojení na železniční kontejnerovou dopravu, zlepšování kvality dopravy a moderních způsobů řízení a formování progresivních dopravních strategií. Podporu je také třeba směřovat do budování a rozvoje husté sítě a infrastruktury pro cyklo dopravu ve vazbě na záměry Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy v ČR, která byla schválena vládou ČR.

Další důležitou oblastí bude podpora dobudování sítí umožňujících vysokorychlostní přístup k internetu se zvláštním důrazem na periferní a venkovské oblasti včetně nových forem spolupráce mezi obcemi v těchto oblastech. Vedle výstavby infrastruktury budou rozvíjeny i služby a aplikace umožňující veřejné služby on-line, e-learning, digitalizace a zpřístupňování knihovních a sbírkových fondů, e-government či geografické informační systémy.

Výše uvedené investiční oblasti vycházejí z problémů identifikovaných v rámci SWOT analýzy a jsou v souladu se strategiemi obsaženými v Strategických obecných zásadách Společenství (SOZS) pro období 2007-2013. Z analýzy současného stavu vyplynuly následující hlavní problémy a rizika v oblasti dopravy:

- nedostatečná technická a kapacitní úroveň silničních i železničních sítí (chybějící obchvaty obcí a měst, nedobudovaná síť komunikací v rámci TEN-T);
- nedostatečné napojení krajských měst na dálniční síť;
- pomalá modernizace tratí mezinárodních koridorů;
- nevyhovující kvalita dopravní infrastruktury měst, nutnost modernizace městské hromadné dopravy a zavádění integrovaných dopravních systémů a bezbariérových tras;
- pomalý rozvoj kombinované přepravy a logistických center;
- nízké rozšíření vysokorychlostního přístupu k internetu (broadband), nedostatečné sítě pro kvalitní a rychlý přenos dat;
- s výjimkou hl. města Prahy je nedostatečně rozvinuta infrastruktura pro leteckou dopravu. Problémem jsou také relativně vysoké náklady na pořízení a provoz ICT, což limituje možnosti dalšího rozvoje nejen v této oblasti.

Masivní investice si i v letech příštího programovacího období vyžádá zejména dobudování a modernizace dálniční sítě a vysokorychlostních železničních koridorů. Další důležitá oblast spadá do sektoru informatiky. Ministerstvo informatiky bude řešit rozšíření vysokorychlostního přístupu k internetu vybudováním vysokokapacitních sítí pro kvalitní a rychlý přenos dat. Vzhledem ke geografické poloze České republiky by se kvalitní dopravní infrastruktura budovaná s respektováním ochrany a minimalizací negativních dopadů na životní prostředí měla stát v komplexním pojetí globalizované společnosti jedním ze základních pilířů dynamického rozvoje české ekonomiky. Sektor dopravy patří k nejvíce akcentovaným oblastem v dokumentu Strategie hospodářského růstu. Je zde zdůrazněna potřeba urychleného rozvoje výše uvedených oblastí a uveden požadavek na zajištění dostatečného objemu finančních prostředků pro tyto investice. Z hlediska finanční náročnosti se jedná o jednu z nejnákladnějších oblastí, která by měla dostat preferenci i co do objemu prostředků alokovaných z fondů EU vzhledem k faktu, že rozvoj dopravní i informatické infrastruktury má výrazné dopady na rozvoj hospodářství jako celku.

Investice v oblasti dopravní infrastruktury si dle odhadů Ministerstva dopravy obsažených v SHR a v materiálu „Návrh priorit podpory EU v sektoru dopravy ČR pro programovací období 2007-13“ vyžádají prostředky ve výši přibližně 12,65 mld. EUR, přičemž odhadované požadavky na spolufinancování z fondů EU, při poměru spolufinancování ve výši 67 %, byly vyčísleny na cca 8,46 mld. EUR, a to v případě úspornější varianty, která zohledňuje tzv. skutečnou absorpci. Nákladnější varianta, zohledňující tzv. teoretickou absorpci, hovoří o celkových nákladech na úrovni

23,71 mld. EUR, přičemž odhadované požadavky na spolufinancování z fondů EU, při poměru spolufinancování ve výši 67 %, byly vyčísleny na cca 15,98 mld. EUR.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem a při zohlednění potřeby alokace finančních prostředků z fondů EU do dalších prioritních oblastí navrhuje stanovit váhu této priority v rámci prostředků z fondů EU pro cíl Konvergence ve výši 27 %. Tato výše váhy odráží zvýšení o 10 procentních bodů oproti poslednímu návrhu, který byl projednán v pracovních skupinách a rovněž prodiskutován Řídícím a koordinačním výborem NRP dne 18.10.2005.

Jak již bylo uvedeno výše, důvodem pro stanovení nejvyšší váhy pro tuto prioritu je zejména potřeba rychlého dobudování a modernizace páteří silniční a železniční sítě, především za využití Fondu soudržnosti. Mělo by tak dojít k napojení dosud nedostatečně infrastrukturně saturovaných regionů ČR a tím k zajištění jejich rychlejšího ekonomického růstu. V oblasti celostátní páteří silniční infrastruktury by mělo být především podpořeno napojení krajských měst na dálniční síť, v oblasti lokální infrastruktury pak zejména opravy a modernizace regionální silniční sítě druhé a třetí třídy. Vzhledem k dostatečné zásobě projektů již v tomto programovacím období, lze očekávat dostatečnou absorpční kapacitu v tomto sektoru i v období následujícím.

Při stanovení váhy této priority ve výši 27 % by tedy celkový objem prostředků z FS a ERDF činil cca 7,18 mld. EUR, jak je uvedeno níže, což je přibližně o 1,28 mld. EUR méně než potřeba ze zdrojů EU vyčíslená MD v rámci úsporné varianty a o 8,8 mld. EUR méně než potřeba ze zdrojů EU vyčíslená MD v rámci nákladnější varianty. Je nutné doplnit, že v odhadu MD nejsou zahrnuty náklady na rozvoj informačních a komunikačních technologií. Je třeba také poznamenat, že částka vyčíslená MD kalkuluje se spolufinancováním EU ve výši cca 67 %, zatímco propočty obsažené v tomto materiálu počítají s maximálním průměrným spolufinancováním ve výši 81 %. Podíly jednotlivých zdrojů na financování této priority jsou v absolutním vyjádření uvedeny v následující tabulce 2.9.

Tab.2.9: Rozložení SF a FS pro prioritu 9 v období 2007-2013 (mil. EUR)

Priorita NRP	Veřejné zdroje celkem	Veřejné zdroje financování					Spolufin. ČR
		Spolufinancování EU					
		Váha	Celkem	ERDF	ESF	FS	
2. Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií	8 869	27,0%	7 184	2 660	0	4 524	1 685

Prioritu „Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií“ navrhuje rozdělit mezi operační programy následujícím způsobem:

75 % v OP „Doprava“, který by měl svým zaměřením pokrývat v podstatě celé spektrum rozvojových oblastí v sektoru dopravy. V rámci tohoto OP by měly být řešeny všechny projekty, které budou plánovány k financování z Fondu soudržnosti v souladu se zaměřením návrhu nařízení o FS, dle kterého budou financovány dopravní sítě v rámci TEN-T, intermodální dopravní systémy, opatření pro rozvoj městské a veřejné dopravy. Prostředky FS by měly tvořit téměř dvě třetiny prostředků z fondů EU alokovaných na tuto prioritu. Z prostředků ERDF by měly být financovány zbývající investice zaměřené v souladu s návrhem nařízení o ERDF na rozvoj a údržbu dopravních sítí, rozvoj a zkvalitňování udržitelné dopravy včetně podpory využívání alternativních paliv, rozvoj městské dopravy, cyklodopravy a pěší dopravy, intermodálních systémů, apod. tak, aby byly přístupné i pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace. V rámci povoleného limitu křížového financování je možné prostřednictvím tohoto OP

implementovat i případné vzdělávací aktivity v oblasti dopravy. Stanovená 10% hranice křížového financování činí v případě ERDF u tohoto OP cca 87,4 mil. EUR, což by měl být dostatečný prostor pro případné aktivity, které by svým zaměřením spadaly do oblasti ESF;

5 % v „Integrovaném“ OP (IOP), kde by měla být z prostředků ERDF podpořena zejména opatření v oblasti informačních služeb zaměřená na rozvoj a tvorbu informačních sítí, integraci databází a podporu technické a ekonomické dostupnosti internetu. Důraz by měl být, v souladu se zaměřením návrhu nařízení o ERDF, především kladen na rozvoj služeb a infrastruktury pro využití informačních a komunikačních technologií, zajištění vysokorychlostního přístupu k internetu a rozvoj služeb a aplikací umožňujících poskytování veřejných služeb on-line, rozvoj oblasti e-governmentu, e-learningu a vytváření informačních databází;

20 % v „Regionálních“ OP (ROP), kde by měly být z prostředků ERDF podpořeny v souladu se zaměřením návrhu nařízení o ERDF především aktivity lokálního významu v oblastech rozvoje regionální dopravní infrastruktury, především silnic druhé a třetí třídy, městské a příměstské dopravní obslužnosti a obnovy vozového parku, rozvoje regionálních letišť, cyklostezek, tvorby bezbariérových tras v rámci měst a obcí a opatření zaměřené na podporu rozvoje informačních a komunikačních technologií v regionech. Výše uvedený podíl této priority na Regionálních operačních programech je navrhován vzhledem k předpokládané vysoké absorpční kapacitě regionů v oblasti dopravní infrastruktury, což v absolutním vyjádření znamená částky dosahující 1,437 mld. EUR (cca 41,96 mld. Kč). Vzhledem k synergickému efektu s OP Doprava považujeme tento podíl za přiměřený.

5.2.10. Vyvážený rozvoj regionů, rozvoj městských a venkovských oblastí

Priorita „Vyvážený rozvoj regionů, rozvoj městských a venkovských oblastí“ je zařazena do prioritní osy „Vyvážený a harmonický rozvoj území České republiky“ a klade si za cíl sjednocení rozvoje v regionech. Vývoj jednotlivých regionů ČR probíhal historicky velice rozdílným tempem a během svého rozvoje došlo k diferenciaci stupně urbanizace, struktury hospodářství a dynamiky vývoje. Vyvážený rozvoj regionů je klíčovým předpokladem pro přiblížení ČR vyspělým evropským zemím a měl by být dosahován především podporou vnitřního potenciálu.

Priorita je úzce propojena s kvalitou infrastruktury z hlediska dopravní dostupnosti a obslužnosti s akcentem na tvorbu bezbariérových tras, vyváženost rozvoje jednotlivých regionů, snižování disparit v socioekonomické sféře jednotlivých regionů soudržnosti a podporuje vyvážený a harmonický rozvoj regionů, který povede ke zvyšování úrovně kvality života obyvatelstva. Priorita se dále zabývá rozvojem městských a venkovských oblastí a zaměřuje se především na rozvoj měst jako na zdroj inovací pro okolní oblasti a na eliminaci bariér municipálního rozvoje i v případě jednotlivých částí měst. Podpora rozvoje regionů a městských a venkovských oblastí je v souladu se Strategickými obecnými zásadami Společenství (SOZS) pro období 2007-2013.

Priorita je propojena s ostatními prioritami, jejichž realizace ovlivňuje městské prostředí, jako např. budování a obnova infrastruktury, dostupnosti inženýrských sítí a komplexní řešení integrovaných projektů; například podpora komplexně pojatých projektů na regeneraci panelových sídlišť zahrnujících dopravní a technickou infrastrukturu se zaměřením na pozitivní ekologické dopady, protipovodňová opatření, úpravy veřejných

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

prostranství, demolice objektů a následná sanace území, konverze urbanizovaných ploch ve správním území města na nové využití, úpravy a zřizování zón trávení volného času, na podporu podnikatelských aktivit v urbanizovaném území, na zajištění potřebné sociální infrastruktury, sociální integrace a další sociální aspekty měst a vesnic.

V rámci priority se předpokládá podpora zaměřená na komplexní modernizaci bytových domů postavených panelovou technologií s přímým dopadem na socioekologické aspekty v podobě snížení energetické náročnosti budov a městských lokalit jako celků.

Priorita tak podporuje účast českých měst v celoevropské síti urbanizovaných oblastí a přispívá ke zvýšení konkurenceschopnosti zemí EU jako celku. Do této priority dále patří vyvážený rozvoj regionů; rozvoj městských a venkovských oblastí. Rozvoj venkovských oblastí se zaměří na sjednocení rozvojových a investičních aktivit, především těch, které byly determinovány rozdílnou polohou vůči urbanizovaným oblastem během svého historického vývoje, a které budou realizovány s vazbou na programy rozvoje zabezpečované Ministerstvem zemědělství.

Finanční prostředky budou přímo investovány jak do rozvojových a motivačních projektů, strategického plánování a koordinace, tak do infrastruktury a staveb vedoucích k přímému rozvoji regionů. Na základě SWOT analýzy NRP půjde především o alokace do:

- realizace systémových aktivit vedoucích k přírůstovým synergickým efektům v území;
- realizace inženýrských sítí pro posílení vzájemných vazeb mezi regiony;
- realizace infrastruktury vedoucí k zajištění dopravního zabezpečení v celorepublikovém a evropském měřítku;
- upevnování vzájemných vztahů subjektů veřejného a soukromého sektoru společnými aktivitami včetně nových forem spolupráce obcí;
- komplexně pojatých projektů regenerace panelových sídlišť zahrnujících výše uvedené body (dopravní a technická infrastruktura, úpravy veřejných prostranství, parkových prostranství, demolice objektů a následná sanace území, sociální infrastruktura, sociální integrace);
- komplexní modernizace bytových domů postavených panelovou technologií vč. snížení energetické náročnosti těchto domů;
- rozvoje infrastruktury z hlediska dopravní dostupnosti a obslužnosti s akcentem na tvorbu bezbariérových tras;
- podpory zvyšování konkurenceschopnosti regionů zaváděním nových pracovních míst;
- rozvoje přeshraniční a mezinárodní spolupráce;
- zajištění srovnatelné úrovně dostupnosti veřejných služeb ve srovnání s ostatními členskými státy EU;
- budování a podpora fungování kulturní infrastruktury.

Vzhledem k uvedeným finančním alokacím navrhujeme stanovit váhu této priority v rámci prostředků z fondů EU pro cíl Konvergence na 4 %. Tato výše váhy odráží snížení o 1 procentní bod oproti poslednímu návrhu ve výši 5 %, který byl projednán v

pracovních skupinách a rovněž prodiskutován Řídicím a koordinačním výborem NRP dne 18. 10. 2005.

Výsledný navrhovaný přiděl finančních prostředků reflektuje potřeby regionálního rozvoje, které budou zároveň částečně pokryty z přidělu dalším prioritám a především ze zvýšeného přidělu priority ochrany a zlepšení kvality životního prostředí.

Podíly jednotlivých zdrojů na financování této priority jsou v absolutním vyjádření uvedeny v následující tabulce 2.10.

Tab.2.2: Rozložení SF pro prioritu 10 v období 2007-2013 (mil. EUR)

Priorita NRP		Veřejné zdroje financování						
		Veřejné zdroje celkem	Spolufinancování EU				Spolufin. ČR	
			Váha	Celkem	ERDF	ESF		FS
10.	Vyvážený rozvoj regionů, rozvoj městských a venkovských oblastí	1 419	4,0%	1 064	958	106	0	355

Prioritu Vyvážený rozvoj regionů, rozvoj městských a venkovských oblastí navrhujeme v období 2007 – 2013 rozdělit následovně:

70 % v „Regionální“ OP, který prioritu naplňuje svou podstatou, především v oblasti investic směřujícím k udržení a zvýšení kvality služeb pro sjednocení dílčích aspektů v jednotlivých regionech; investice v tomto operačním programu jsou infrastrukturního charakteru, a proto celkově financovány z fondu ERDF;

20 % v „Integrovaný“ OP, který řeší problematiku kombinovaných projektů a zabývá se komplexním řešením ekonomických disparit, komunálních služeb, stabilizačních projektů, rozvoje sídel včetně regenerace panelových domů s vazbou na jejich spádová území včetně nových forem spolupráce obcí; cíle tohoto programu podporují regionální a nadregionální infrastrukturní projekty s cíli vyrovnání regionálních úrovní a je celkově financován z fondu ERDF;

10 % v OP „Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost“, který prioritu naplňuje v jednotlivých regionech především v oblastech integrace osob ohrožených sociálním vyloučením, rozvoje institucí a kvality služeb zaměřených na sociální integraci a odstraňování bariér na trhu práce a dalších; posilování sociální soudržnosti vychází z investic do lidského kapitálu, speciálně se zaměřením na zaměstnanost a integraci sociálně slabých skupin; financování této části priority bude probíhat z prostředků fondu ESF.

Priorita je v souladu s návrhem Nařízení Rady o všeobecných ustanovení pro ERDF a ESF, jejichž cílem je podpora měst a venkova. Jde především o vybudování udržitelných společenství ve venkovských oblastech. Tuto prioritu lze rovněž značit za průřezové téma, neboť zohledňuje územní rozměr politiky soudržnosti. V případě podpory venkovských oblastí bude nastavena komplementarita mezi podporou z ERDF a ESF na jedné straně a z Evropského fondu pro rozvoj venkova na straně druhé.

5.2.11. Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost – Praha

Priorita „Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost – Praha“ je zařazena do prioritní osy „Vyvážený a harmonický rozvoj území České republiky“. Cílem priority je posílit Prahu jako významné středoevropské centrum socioekonomických, vzdělávacích, výzkumných a inovačních aktivit. Finanční zdroje v této oblasti budou primárně alokovány na zvyšování zaměstnanosti a hospodářského růstu ekonomiky hlavního města

KAPITOLA 5 - ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ MEZI PRIORITY OBLASTI

ČR. Dosažení těchto cílů bude provedeno prostřednictvím rozvoje efektivního a flexibilního trhu práce, kvalifikované a konkurenceschopné pracovní síly, využití výzkumně-vývojového potenciálu regionu a integrace sociálně vyloučených skupin obyvatelstva. Priorita Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost - Praha reflektuje Strategické obecné zásady Společenství (SOZS) pro období 2007-2013. Byly identifikovány následující hlavní rozvojové oblasti:

- zlepšení dostupnosti dopravních a telekomunikačních služeb a zkvalitnění životního prostředí;
- zvýšení konkurenceschopnosti Prahy rozvojem a efektivním využitím svého inovačního potenciálu;
- zvýšení adaptability pracovníků a zaměstnavatelů ;
- zlepšení přístupu na trh práce pro znevýhodněné osoby;
- zkvalitnění vzdělávání a odborné přípravy.

Finanční prostředky budou přímo investovány v souladu se specifickými cíli priority NRP. Na základě SWOT analýzy půjde především o investice do:

- podpory výzkumu, vývoje a inovačních kapacit, podpory zavádění inovací a využívání moderních informačních komunikačních technologií v malých a středních podnicích;
- ochrany životního prostředí zejména podporou využívání obnovitelných zdrojů a snižováním energetické náročnosti;
- regenerace, rekultivace a obnovy poškozených a nevhodně využívaných lokalit;
- rozvoje městské dopravní infrastruktury a hromadné veřejné dopravy
- zvýšení adaptability pracovníků a zaměstnavatelů, která bude dosažena investicemi do odborných znalostí, kvalifikací a kompetencí zaměstnanců a zaměstnavatelů, do přidružených služeb rozvoji zaměstnanosti a do podpůrných programů pro zvýšení spolupráce mezi vědeckými a podnikatelskými pracovišti;
- posílení aktivní politiky zaměstnanosti státu, která se bude zaměřovat především na strukturální a dlouhodobou nezaměstnanost aplikací speciálních programů pro jednotlivce a jejich uplatnění v rámci udržitelného zaměstnání;
- posílení sociální integrace, které bude dosaženo podporou služeb a institucí snižujících bariéry a diskriminaci na trhu práce; opatření budou směřovat k začleňování skupin ohrožených sociálním vyloučením;
- podpory celoživotního učení s cílem dosáhnout zvyšování kvality a dostupnosti nabídky vzdělání, které umožní větší flexibilitu a uplatnění absolventů škol na trhu práce;
- zlepšení veřejné služby, posílení kapacity veřejných institucí a do zvýšení kapacity a efektivnosti poskytovaných veřejných služeb.

Na základě stávajícího stavu jednání o finanční perspektivě pro příští programovací období byly Ministerstvem financí a Evropskou komisí odhadnuty celkové prostředky z fondů EU na tuto prioritu ve výši 189,9 mil. EUR. Konečná výše alokace na tuto prioritu bude záviset na výsledku jednání o finanční perspektivě. Částka na spolufinancování ČR potom odpovídá rovněž hodnotě 189,9 mil. EUR vzhledem

k ekvivalentnímu poměru spolufinancování. Podíly jednotlivých zdrojů na financování této priority jsou v absolutním vyjádření uvedeny v následující tabulce 2.11.

Tab.2.3: Rozložení SF pro prioritu 11 v období 2007-2013 (mil. EUR)

Priorita NRP	Veřejné zdroje financování						
	Veřejné zdroje celkem	Spolufinancování EU					Spolufin. ČR
		Váha	Celkem	ERDF	ESF	FS	
11. Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost - Praha	380	n/a	190	95	95	0	190

Priorita Regionální konkurenceschopnosti a zaměstnanosti - Praha je v rámci období 2007 – 13 rozdělena mezi OP následovně:

50 % v OP Praha – konkurenceschopnost (ERDF), který odpovídá financování výše uvedených investičních potřeb z ERDF;

50 % v OP Praha – Adaptabilita (ESF), který odpovídá financování rozvoje výše uvedených aktivit spojených s investicemi do lidských zdrojů z ESF.

Řešení problémů hlavního města Prahy je součástí cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost v souladu s návrhem nařízení o všeobecných ustanoveních pro ERDF, ESF a FS. Spolufinancování priority ze zdrojů EU je navrženo v poměru 50 % z ERDF a 50 % z ESF, což odpovídá rozložení do dvou tematicky rozdílně zaměřených operačních programů.

5.2.12. Evropská územní spolupráce

Priorita „Evropská územní spolupráce“ je zařazena do prioritní osy „Vyvážený a harmonický rozvoj území České republiky“ a patří mezi cíle naplňující strategii NRP v oblasti plnohodnotného zapojení regionů České republiky do socioekonomických procesů probíhajících v prostoru EU, a to jak na úrovni přeshraniční, tak i nadnárodní a meziregionální spolupráce. Finanční zdroje v této oblasti budou primárně alokovány na podporu příhraničních a periferních regionů České republiky, jejich hospodářskou a sociální integraci a posílení jejich rozvojového potenciálu. Finanční alokace umožní překlenout vzdálenost od ekonomických a sociálních center České republiky nebo v případě příhraničních regionů tyto ekonomicky a sociálně integrovat s podobnými regiony v sousedních státech, součástí čehož je i pomoc v odstraňování bariér vytvořených v důsledku státní hranice. Priorita Evropská územní spolupráce reflektuje Strategické obecné zásady Společenství (SOZS) pro období 2007-2013.

Finanční prostředky budou přímo investovány do infrastruktury, která umožní snížit nebo eliminovat bariéry v důsledku nevýhodného geografického postavení příhraničních a periferních regionů především formou:

- podpory infrastruktury pro rozvoj místního podnikatelského prostředí;
- podpory infrastruktury pro rozvoj místního cestovního ruchu;
- podpory posilování dostupnosti dopravy a informačních a komunikačních technologií;
- integrací oblastí rozdělených národními hranicemi:
 - o integrací trhů zboží a služeb;
 - o integrací trhů práce;

- kumulací investic;
- propojením infrastruktury;
- podpory rozvoje přeshraniční spolupráce, podpory společného vzdělání, výzkumu a vývoje, místních iniciativ a socioekonomických aktivit mezi sousedícími regiony.

Na základě stávajícího stavu jednání o finanční perspektivě pro příští programovací období byly Ministerstvem financí a Evropskou komisí odhadnuty celkové prostředky z fondů EU na tuto prioritu ve výši 347,9 mil. EUR. Konečná výše alokace na tuto prioritu bude záviset na výsledku jednání o finanční perspektivě. Podíly jednotlivých zdrojů na financování této priority jsou v absolutním vyjádření uvedeny v následující tabulce 2.12.

Tab.2.4: Rozložení SF pro prioritu 12 v období 2007-2013 (mil. EUR)

Priorita NRP	Veřejné zdroje financování						
	Veřejné zdroje celkem	Spolufinancování EU					Spolufin. ČR
		Váha	Celkem	ERDF	ESF	FS	
12. Evropská územní spolupráce	464	n/a	348	348	0	0	116

Priorita NRP Evropská územní spolupráce bude v programovacím období 2007 – 2013 zahrnuta do celkem sedmi OP. Pět OP bude, podobně jako je tomu v současném intervenčním období, zaměřeno na přeshraniční spolupráci mezi ČR na jedné straně a Polskem, Slovenskem, Rakouskem, Bavorskem a Saskem na straně druhé a tyto OP tak naváží na strukturu přeshraniční spolupráce, jak byla nastavena v současném období. Zbývající 2 OP budou určeny pro nadnárodní a regionální spolupráci. Priorita bude celá hrazena z prostředků ERDF a je v souladu s návrhem nařízení o ERDF, se zaměřením ERDF pro cíl 3.

5.3. Komentář k obsahu a způsobu zpracování tabulek v přílohách

5.3.1. Příloha 1

Tabulka v příloze č. 1 obsahuje váhové rozdělení jednotlivých priorit NRP mezi navrhované operační programy. Váhy priorit v jednotlivých programech byly stanoveny na základě analýzy provázanosti obsahu priorit a OP se zřetelem na pravidlo monofondovosti operačních programů a na rámcové rozložení vah mezi jednotlivé OP schválené Řídicím a koordinačním výborem NRP.

5.3.2. Příloha 2

Tabulka v příloze č. 2 znázorňuje váhové rozdělení prostředků priorit na jednotlivé OP vyjádřené v procentech. Váhy jsou vztaženy k celkovému objemu prostředků z fondů EU, který byl alokován na cíl 1.

5.3.3. Příloha 3

Tabulka v příloze č. 3 obsahuje váhové rozdělení prostředků priorit na jednotlivé OP vyjádřené v absolutních částkách. Částky jsou propočteny k celkovému objemu prostředků z fondů EU, který byl alokován na cíl 1.

5.3.4. Příloha 4

Přílohy č. 4 a 5 obsahují tabulky s rozložením prostředků z veřejných zdrojů EU a ČR s rozdělením mezi jednotlivé fondy. Při sestavování těchto tabulek byl respektován

třetinový podíl Fondu soudržnosti na celkových zdrojích z fondů EU a ekvivalentní rozdělení prostředků FS mezi sektory dopravy a životního prostředí. V souladu s článkem 51(1) návrhu všeobecného nařízení o ERDF, ESF a FS je spolufinancování z fondů EU kalkulováno ve vztahu k celkovým veřejným výdajům. V tabulkách je v souladu s pokyny MF a MMR kalkulováno s maximální možnou výší spolufinancování ze zdrojů EU, tj. poměr spolufinancování EU:ČR pro strukturální fondy ve výši 75:25, s výjimkou priority č. 11 a OP pro Prahu, kde je poměr spolufinancování 50:50, a pro Fond soudržnosti ve výši 85:15.

Příloha č. 4 obsahuje tabulku s rozdělením podílů jednotlivých priorit na celkových disponibilních prostředcích ze zdrojů EU pro cíl 1 včetně rozdělení mezi jednotlivé fondy. Priority pro cíle 2 a 3 jsou uvedeny odděleně. Váhy jednotlivých priorit a jednotlivých fondů v rámci těchto priorit byly stanoveny ve vazbě na SWOT analýzu NRP a věcné zaměření priorit a fondů, které by je měly financovat v souladu s příslušnými návrhy nařízení o ERDF, ESF a FS.

5.3.5. Příloha 5

Tabulka v příloze č. 5 zobrazuje rozdělení podílů jednotlivých OP na celkových zdrojích z fondů EU pro cíl 1 včetně rozdělení mezi jednotlivé fondy. OP pro cíle 2 a 3 jsou uvedeny odděleně. Váhy jednotlivých OP a podíly jednotlivých fondů EU na jejich financování byly stanoveny na základě provázání dat z tabulek v přílohách č. 1 a 4 při současném zohlednění tzv. pravidla monofondovosti v souladu s ustanovením článku 33(2) návrhu všeobecného nařízení o ERDF, ESF a FS.

Tento podkladový materiál vychází ze všech aktuálních dostupných materiálů včetně předběžných závěrů ex-ante hodnotitelů NRP. Výše uvedený návrh rozložení finančních prostředků je koncipován v intencích závěrů pracovních skupin, ŘKV i hodnotitelů ex-ante. Je zřejmé, že váhy jednotlivých priorit a operačních programů ještě projdou úpravami v závislosti na průběhu formování konečné podoby struktury jednotlivých programových dokumentů.

V úzké souvislosti s tímto procesem bude pokračovat práce pracovní skupiny Finance, která by měla především najít způsob jak a z jakých zdrojů budou jednotlivé strukturální intervence v příštím programovacím období spolufinancovány. Jak vyplývá z tabulek uvedených v přílohách, při stanovení maximálního možného podílu spolufinancování ze zdrojů EU bude nutné z českých veřejných zdrojů zajistit v průběhu let 2007-13 cca 7,756 mld. EUR (226,5 mld. Kč), což představuje průměrné roční nároky na české veřejné finance ve výši 0,86 mld. EUR (25,2 mld. Kč), pokud uvažujeme plné devítileté období v souladu s pravidlem $n+2$. Nutno poznamenat, že v této kalkulaci nejsou zahrnuty prostředky na spolufinancování opatření v oblasti rozvoje venkova, který bude většinově financován ze zdrojů mimo SF a FS.

Ze závěrů aktuální analýzy Ministerstva financí vyplývá, že tento objem spolufinancování nelze zajistit bez zásadní reformy veřejných, především mandatorních a kwazi-mandatorních, výdajů a důsledného přehodnocení národních dotačních titulů, které by měly být, pokud je to z hlediska jejich obsahu a zaměření možné, plně transformovány do programů spolufinancovaných z fondů EU.

V této souvislosti bude jednou z podstatných determinant procesu tvorby struktury operačních programů pro příští období schopnost nositelů těchto programů zajistit potřebné zdroje na spolufinancování. Pro zajištění budoucího hladkého průběhu implementace OP proto bude nezbytné, aby všichni potenciální nositelé těchto programů provedli řádnou analýzu vlastních disponibilních zdrojů a pod vedením Ministerstva financí případně došlo i k úpravě a realokaci výdajů v některých rozpočtových kapitolách.

Pro další zpřesňování reálných potřeb finančních prostředků vázaných k cílům jednotlivých OP bude třeba, aby další specifikace potřeb finančních prostředků již vycházela z podrobnější analýzy od budoucích nositelů OP a to ve dvou směrech. Prvním je finanční ocenění priorit a opatření uvnitř programu odpovědným nositelem OP. Budoucí ŘO by měl provést expertní odhad na kolik je připraven nastavit a udržet administrativní kapacitu pomocí které zabezpečí implementaci svého OP. Budoucí ŘO by měl již v tomto období, tj. při přípravě na nové programovací období 2007-2013, být schopen vyjádřit, zda jím požadované finanční zdroje jsou v souladu, nebo jsou nižší než je skutečná potřeba, a že v budoucím programovacím období bude připraven čerpat veškeré zdroje. Druhým směrem je pak vyváženost a cílená provázanost finančních zdrojů z intervenčních fondů EU a případných dalších zdrojů (např. EIB) s veřejnými rozpočty nositelů OP.

Příloha 1: Návrh rozdělení priorit NRP mezi operační programy pro období 2007-13

Priority NRP	Operační programy									
	OP Podnikání a inovace	OP Výzkum, Vývoj, Inovace	OP RLZ a Zaměstnanost	OP Vzdělávání	OP ŽP	OP Doprava	Regionální OP	Integrovaný OP	OP Technická Asistence	Celkem
1. Konkurenceschopný podnikatelský sektor	70,0%	10,0%		5,0%			15,0%			100,0%
2. Rozvoj udržitelného cestovního ruchu				5,0%			70,0%	25,0%		100,0%
3. Podpora kapacit VaV, inovací	10,0%	60,0%		20,0%			10,0%			100,0%
4. Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti			100,0%							100,0%
5. Vzdělávání		10,0%		70,0%			20,0%			100,0%
6. Posilování sociální soudržnosti			50,0%				25,0%	25,0%		100,0%
7. Modernizace veřejné správy	2,0%	2,0%	2,0%	38,0%	2,0%	2,0%	2,0%	20,0%	30,0%	100,0%
8. Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí	5,0%			1,5%	87,0%		5,0%	1,5%		100,0%
9. Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií						75,0%	20,0%	5,0%		100,0%
10. Vyvážený rozvoj regionů, rozvoj městských a venkovských oblastí			10,0%				70,0%	20,0%		100,0%

Priority NRP	Operační programy			Celkem
	OP ERDF - Praha	OP ESF - Praha	7 OP - EÚS	
11. Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost - Praha	50,0%	50,0%		100,0%
12. Evropská územní spolupráce			100,0%	100,0%

Příloha 2: Podíl priorit NRP a operačních programů na celkovém spolufinancování z ERDF, ESF a FS v rámci cíle Konvergence

Operační programy Priority NRP		OP Podnikání a inovace	OP Výzkum, Vývoj, Inovace	OP RLZ a Zaměstnanost	OP Vzdělávání	OP ŽP	OP Doprava	Regionální OP	Integrovaný OP	OP Technická Asistence	Celkem
1.	Konkurenceschopný podnikatelský sektor	7,00%	1,00%		0,50%			1,50%			10,00%
2.	Rozvoj udržitelného cestovního ruchu				0,25%			3,50%	1,25%		5,00%
3.	Podpora kapacit VaV, inovací	0,60%	3,60%		1,20%			0,60%			6,00%
4.	Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti			8,00%							8,00%
5.	Vzdělávání		1,00%		7,00%			2,00%			10,00%
6.	Posilování sociální soudržnosti			2,00%				1,00%	1,00%		4,00%
7.	Modernizace veřejné správy	0,04%	0,04%	0,04%	0,76%	0,04%	0,04%	0,04%	0,40%	0,60%	2,00%
8.	Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí	1,20%			0,36%	20,88%		1,20%	0,36%		24,00%
9.	Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií						20,25%	5,40%	1,35%		27,00%
10.	Vyvážený rozvoj regionů, rozvoj městských a venkovských oblastí			0,40%				2,80%	0,80%		4,00%
Celkem cíl 1		8,84%	5,64%	10,44%	10,07%	20,92%	20,29%	18,04%	5,16%	0,60%	100,00%

Příloha 3: Podíl priorit NRP a operačních programů na celkovém spolufinancování z ERDF, ESF a FS v rámci cíle Konvergence (v mil. EUR)

Priority NRP	Operační programy									
	OP Podnikání a inovace	OP Výzkum, Vývoj, Inovace	OP RLZ a Zaměstnanost	OP Vzdělávání	OP ŽP	OP Doprava	Regionální OP	Integrovaný OP	OP Technická Asistence	Celkem
1. Konkurenceschopný podnikatelský sektor	1 863	266		133			399			2 661
2. Rozvoj udržitelného cestovního ruchu				67			931	333		1 330
3. Podpora kapacit VaV, inovací	160	958		319			160			1 596
4. Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti			2 129							2 129
5. Vzdělávání		266		1 863			532			2 661
6. Posilování sociální soudržnosti			532				266	266		1 064
7. Modernizace veřejné správy	11	11	11	202	11	11	11	106	160	532
8. Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí	319			96	5 556		319	96		6 386
9. Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií						5 388	1 437	359		7 184
10. Vyvážený rozvoj regionů, rozvoj městských a venkovských oblastí			106				745	213		1 064
Celkem cíl 1	2 352	1 500	2 778	2 679	5 566	5 399	4 800	1 373	160	26 607

Příloha 4: Návrh rozložení SF a FS mezi priority NRP pro období 2007-13 (v mil. EUR)

Priorita NRP	Veřejně zdroje financování											
	Veřejné zdroje celkem	Spolufinancování EU									Spolufinancování ČR	
		Váha	Celkem	%	ERDF	%	ESF	%	FS	%	Celkem	%
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1=3+11	X	3=5+7+9	4=3/1	X	6=5/3	X	8=7/3	X	10=9/3	X	12=11/1	
1. Konkurenceschopný podnikatelský sektor	3 548	10,0%	2 661	75%	2 528	95,0%	133	5,0%			887	25%
2. Rozvoj udržitelného cestovního ruchu	1 774	5,0%	1 330	75%	1 264	95,0%	67	5,0%			443	25%
3. Podpora kapacit VaV, inovací	2 129	6,0%	1 596	75%	1 277	80,0%	319	20,0%			532	25%
4. Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti	2 838	8,0%	2 129	75%	0	0,0%	2 129	100,0%			710	25%
5. Vzdělávání	3 548	10,0%	2 661	75%	798	30,0%	1 863	70,0%			887	25%
6. Posilování sociální soudržnosti	1 419	4,0%	1 064	75%	532	50,0%	532	50,0%			355	25%
7. Modernizace veřejné správy	710	2,0%	532	75%	319	60,0%	213	40,0%			177	25%
8. Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí	7 805	24,0%	6 386	82%	1 766	27,7%	96	1,5%	4 524	70,8%	1 419	18%
9. Zlepšení dostupnosti dopravy, informačních a komunikačních technologií	8 869	27,0%	7 184	81%	2 660	37,0%	0	0,0%	4 524	63,0%	1 685	19%
10. Vyvážený rozvoj regionů, rozvoj městských a venkovských oblastí	1 419	4,0%	1 064	75%	958	90,0%	106	10,0%			355	25%
Celkem cíl 1	34 058	100,0%	26 608	78%	12 102	45,5%	5 457	20,5%	9 049	34,0%	7 450	22%
11. Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost - Praha	380	n/a	190	50%	95	50,0%	95	50,0%			190	50%
12. Evropská územní spolupráce	464	n/a	348	75%	348	100,0%	0	0,0%			116	25%
Celkem cíle 2+3	844	n/a	538	64%	443	82,3%	95	17,7%			306	36%
Celkem cíle 1+2+3	34 902	n/a	27 146	78%	12 545	46,2%	5 552	20,5%	9 049	33,3%	7 756	22%

Příloha 5: Návrh rozložení SF a FS mezi operační programy pro období 2007-13 (v mil. EUR)

Operační program		Veřejné zdroje financování											
		Veřejné zdroje celkem	Spolufinancování EU								Spolufinancování ČR		
			Váha	Celkem	%	ERDF	%	ESF	%	FS	%	Celkem	%
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1=3+11		X	3=5+7+9	4=3/1	X	6=5/3	X	8=7/3	X	10=9/3	X	12=11/1	
1.	OP Podnikání a inovace	3 136	8,84%	2 352	75%	2 352	100%	0	0%			784	25%
2.	OP VVI	2 001	5,64%	1 501	75%	1 501	100%	0	0%			500	25%
3.	OP RLZ a Zaměstnanost	3 704	10,44%	2 778	75%	0	0%	2 778	100%			926	25%
4.	OP Vzdělávání	3 573	10,07%	2 679	75%	0	0%	2 679	100%			893	25%
5.	OP ŽP	6 712	20,92%	5 566	83%	1 042	19%	0	0%	4 524	81%	1 146	17%
6.	OP Doprava	6 489	20,29%	5 399	83%	874	16%	0	0%	4 524	84%	1 090	17%
7.	Regionální OP	6 400	18,04%	4 800	75%	4 800	100%	0	0%			1 600	25%
8.	IOP	1 831	5,16%	1 373	75%	1 373	100%	0	0%			458	25%
9.	OP TA	213	0,60%	160	75%	160	100%	0	0%			53	25%
Celkem cíl 1		34 058	100,00%	26 608	78%	12 102	45%	5 457	21%	9 049	34%	7 450	22%
10.	OP ERDF - Praha	190	n/a	95	50%	95	100%	0	0%			95	50%
11.	OP ESF - Praha	190	n/a	95	50%	0	0%	95	100%			95	50%
12.	7 OP - EÚS	464	n/a	348	75%	348	100%	0	0%			116	25%
Celkem cíle 2+3		844	n/a	538	64%	443	82%	95	18%			306	36%
Celkem cíle 1+2+3		34 902	n/a	27 146	78%	12 545	46%	5 552	20%	9 049	33%	7 756	22%

KAPITOLA 6 - ŘÍZENÍ A KOORDINACE POLITIKY SOUDRŽNOSTI V ČR V OBDOBÍ 2007-2013

Pro řízení a koordinaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti v ČR v programovacím období 2007-2013 vytváří vláda ČR Národní rámec politiky soudržnosti. Smyslem existence Národního rámce politiky soudržnosti (NRPS) je zajistit efektivní využívání prostředků politiky soudržnosti ve prospěch ČR a jejích regionů, harmonizovat z hlediska věcného a časového průběh realizace politiky a dosáhnout plného čerpání evropských prostředků.

6.1. Věcné řízení politiky hospodářské a sociální soudržnosti v ČR – období 2007-2013

6.1.1. Řídící orgán Národního rámce politiky soudržnosti

Pro zajištění plnění úkolů Národního rámce politiky soudržnosti vytváří vláda ČR Řídící orgán Národního rámce politiky soudržnosti (NRPS), který nese celkovou odpovědnost za účinnost, správnost řízení a provádění pomoci poskytované ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti České republiky, a to ve všech cílech uvedené politiky.

Řídící orgán Národního rámce politiky soudržnosti řídí a koordinuje realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti především v oblasti řízení a managementu, sběru dat a jejich elektronické výměny (monitoringu), hodnocení (evaluací), informovanosti a publicity a komunikace s Evropskou komisí.

Řídící orgán Národního rámce politiky soudržnosti plní především tyto úkoly:

- a) zajišťuje přípravu základních strategických dokumentů politiky hospodářské a sociální soudržnosti, kterými jsou Národní rozvojový plán 2007 – 2013 a Národní strategický referenční rámec,
- b) spolupracuje s Evropskou komisí při vytváření strategických obecných zásad Společenství a při jejich případné revizi,
- c) koordinuje přípravu operačních programů politiky hospodářské a sociální soudržnosti pro období 2007 – 2013, zajišťuje jejich návaznost na Národní rozvojový plán 2007 – 2013 a Národní strategický referenční rámec, dále zabezpečuje vzájemnou komplementaritu a provázanost jednotlivých operačních programů,
- d) komunikuje s EIB a EIF o jejich možné účasti na přípravě NRP, NSRR a OP dalších systémových aktivitách týkajících se přípravy projektů, finančních otázek a PPP,
- e) spolupracuje s řídicími orgány OP při předkládání informací Evropské komisi týkajících se velkých projektů,
- f) zajišťuje řízení a koordinaci intervencí politiky soudržnosti, sleduje průběh realizace pomoci, k čemuž ve spolupráci s řídicími orgány operačních programů provádí sběr dat v potřebném rozsahu (monitoring), provádí hodnocení realizace pomoci (evaluace),
- g) stanovuje rámcové podmínky pro nastavení řídicích a kontrolních systémů a zajištění efektivního a správného fungování těchto systémů na úrovni operačních programů ve všech cílech politiky soudržnosti a dohlíží na jejich implementaci,
- h) dohlíží na funkční oddělení řídicích a kontrolních složek na úrovni řízení operačního programu ve všech cílech politiky soudržnosti,

- i) usiluje o předcházení, odhalování a opravování nesrovnalostí,
- j) zajišťuje komplementaritu intervencí politiky hospodářské a sociální soudržnosti s aktivitami společné zemědělské politiky financovanými prostřednictvím Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova a Evropského fondu pro rybářství,
- k) zabezpečuje soulad cílů NSRR s Národním programem reforem a zajišťuje provázání intervencí realizovaných prostřednictvím těchto dokumentů,
- l) ve spolupráci s příslušnými institucemi zajišťuje provázanost investičních aktivit realizovaných prostřednictvím politiky hospodářské a sociální soudržnosti s ostatními investičními politikami realizovanými na území ČR⁵⁹,
- m) v rámci koordinace politiky hospodářské a sociální soudržnosti dohlíží na zajištění souladu s politikami Společenství,
- n) vytváří rámcové směrnice (metodiky), které jsou závazné pro všechny řídicí orgány operačních programů⁶⁰,
- o) vydává pokyny a doporučení řídicím orgánům operačních programů, které reagují na podněty plynoucí z realizace politiky soudržnosti,
- p) rozhoduje o vytvoření národní výkonnostní rezervy, spolupracuje s Evropskou komisí při jejím alokování,
- q) rozhoduje o vytvoření a alokování národní rezervy pro krizové situace,
- r) vytváří jednotný informační systém politiky hospodářské a sociální soudržnosti, zaměřený především na sběr dat pro potřeby sledování (monitoringu) a hodnocení (evaluaci) prováděných intervencí,
- s) spolupracovat s EK při zkoumání ukazatelů nezbytných pro monitorování a evaluaci OP,
- t) zajišťuje vypracování výročních zpráv předkládaných ČR Evropské komisi, zajišťuje vypracování dalších zpráv vyžádaných vládou ČR nebo monitorovacím výborem NRPS,
- u) podílí se na přezkumu výročních zpráv zasílaných Komisi Řídicími orgány,
- v) zajišťuje aby ve výroční zprávě Národnímu programu reforem v ČR byla zahrnuta i část věnovaná OP spolufinancovaným ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti, které se týkají Lisabonského procesu,
- w) provádí hodnocení realizace pomoci v ČR v souladu s příslušnými předpisy EU a doporučeními Evropské komise a dále na podnět Monitorovacího výboru NRPS anebo poradního a koordinačního orgánu anebo Platebního a certifikačního orgánu, případně na podnět těch částí NRPS, které provádějí realizaci politiky soudržnosti či sledují její průběh,
- x) pro cíl Konvergence vytváří evaluační plán,

⁵⁹ Provázáním investičních záměrů jednotlivých institucí s investicemi podporovanými politikou hospodářské a sociální soudržnosti, tj. prosazení investičních záměrů do operačních programů. Ve spolupráci s Ministerstvem financí usiluje o finanční a časovou optimalizaci investičních aktivit v souladu se zásadami uplatňovanými politikou hospodářské a sociální soudržnosti a fiskálními pravidly ČR.

⁶⁰ Jedná se např. o problematiku nastavení řídicích a koordinujících struktur, uznatelných nákladů, indikátorů a jejich plnění, požadavků pro žadatele, veřejných zakázek, veřejné podpory, informovanosti a publicity, provádění evaluací, sběru dat a jejich elektronické výměny, nastavení a činnosti monitorovacích výborů.

- y) zajišťuje plnění úkolů týkajících se informovanosti a publicity, koordinuje provádění uvedených úkolů na úrovni řídicích orgánů operačních programů,
- z) pro naplnění principu partnerství zajišťuje zapojení domácích subjektů do jednotlivých stádií programování, přípravy implementace, monitorování a evaluace strategických a operačních programů,
- aa) stanovuje na národní úrovni pravidla týkající se způsobilosti výdajů (s výjimkou pravidel daných specifickými nařízeními),
- bb) podílí se s příslušnými orgány na tvorbě a činnosti účetního systému, využívaného pro administraci pomoci poskytované prostřednictvím politiky hospodářské a sociální soudržnosti,
- cc) dohlíží na respektování pravidel veřejné podpory (a regionální podpory) při realizaci politiky soudržnosti ze strany řídicích orgánů operačních programů, upravených příslušnými evropskými a národními předpisy,
- dd) dohlíží na zajištění udržitelnosti operací po dobu 5 let ze strany řídicích orgánů OP a na informování Evropské komisi, pokud prošly podstatnou změnou,
- ee) pro usnadnění řízení a koordinace politiky hospodářské a sociální soudržnosti vytváří poradní a koordinační orgány, které jsou tvořené především zástupci řídicích orgánů operačních programů,
- ff) podporuje činnost Monitorovacího výboru a zajišťuje materiální předpoklady jeho činnosti.

Poradní výbor

Řídicí orgán NRPS ustanovuje Poradní výbor NRPS coby svůj poradní orgán, jehož smyslem je podpořit efektivní řízení a koordinaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti v ČR v období 2007-2013. Členy výboru jsou zástupci Řídicího orgánu NRPS, řídicích orgánů jednotlivých operačních programů a Platebního a certifikačního orgánu a případně zástupci dalších institucí. Role a činnosti Poradního výboru RPS budou stanoveny ve statutu vypracovaném Řídicím orgánem NRPS. Řídicí orgán NRPS je oprávněn ustanovit pracovní skupiny s cílem zajistit efektivní koordinaci implementace NRPS.

6.1.2. Obecná ustanovení o řízení operačních programů

S cílem zajistit co nejefektivnější řízení pomoci poskytované politikou hospodářské a sociální soudržnosti jsou výkonem funkcí řídicích orgánů a Platebního a certifikačního orgánu pověřeny především tyto subjekty, a návazně pak jejich konkrétní útvary, které se dosud zabývaly přípravou příslušných programových dokumentů a které disponují v této oblasti potřebnými znalostmi a zkušenostmi.

Řídicí orgán operačního programu odpovídá za řízení a provádění operačního programu v souladu se zásadou řádného finančního řízení.

Řídicí orgán operačního programu především:

- shromažďuje spolehlivá finanční a statistická data umožňující monitorování provádění pomoci a předává tato data Řídicímu orgánu Národního rámce politiky soudržnosti, resp. Evropské komisi, a to zpravidla v elektronické podobě,

- zpracovává výběrová a hodnotící kritéria pro výběr projektů a předkládá je ke schválení monitorovacímu výboru;
- zajišťuje, aby operace byly pro financování vybírány podle kritérií pro operační program a aby po celou dobu provádění byly v souladu s příslušnými předpisy Společenství a členského státu,
- zajišťuje existenci systému pro záznam a uchovávání účetních záznamů v elektronické podobě pro každou operaci v rámci operačního programu a shromažďování údajů o provádění nezbytných pro finanční řízení, sledování, ověřování, audit a hodnocení;
- zajišťuje že příjemci a jiné subjekty zapojené do provádění operací vedou buď nezávislý účetní systém nebo odpovídající účetní kód pro všechny transakce související s operací, aniž jsou dotčeny vnitrostátní účetní předpisy;
- ověřuje dodání spolufinancovaných produktů a služeb a skutečné vynaložení výdajů na operace vykázaných příjemci a jejich soulad s předpisy Společenství a s vnitrostátními;
- vypracování výroční a závěrečné zprávy o provádění pomoci a po schválení monitorovacím výborem je předkládá Evropské komisi;
- předávání veškeré potřebné informace o postupech a ověřeních prováděných v souvislosti s výdaji Platebnímu a certifikačnímu orgánu pro účely potvrzování;
- zajištění shody podporovaných akcí s politikami Společenství;
- zajišťuje soulad s požadavky na poskytování a zveřejňování informací (dle článku 68 všeobecného nařízení (ES));
- nastavuje řídicí a kontrolní systémy a zajišťuje efektivní a správné fungování těchto systémů;
- předchází, odhaluje a opravuje nesrovnalosti;
- řídí činnost monitorovacího výboru a poskytuje mu dokumenty umožňující sledovat kvalitu provádění operačního programu s ohledem na jeho konkrétní cíle;
- stanovuje postupy k zajištění toho, aby všechny dokumenty týkající se výdajů a auditů nezbytné pro zajištění odpovídajícího prověřovacího záznamu byly uchovávány v souladu s požadavky článku 88 všeobecného nařízení (ES).
- zajišťuje, aby se hodnocení operačních programů realizovalo v souladu s evropskými předpisy (podle čl. 46 odst. provádělo v souladu s článkem 45 všeobecného nařízení (ES));
- poskytuje Komisi informace, které jí umožní provést hodnocení velkých projektů.

Řídicí orgán NRPS metodicky vede řídicí orgány operačních programů, vydává pokyny a doporučení s cílem efektivně dosáhnout splnění všech požadovaných úkolů.

Zprostředkující subjekty

Implementační systém jednotlivých operačních programů, včetně určení zprostředkujících subjektů a konkrétní specifikace funkcí, které na ně budou řídicími orgány delegovány, je podrobně popsán v operačních programech.

Zprostředkující subjekt je veřejný nebo soukromý subjekt, který jedná v rámci odpovědnosti řídicích orgánů nebo provádí jejich jménem činnosti týkající se konečných příjemců. Rozhodnutí o míře delegování výkonu některých funkcí na zprostředkující subjekt je v

kompetenci každého řídicího orgánu, který určuje, jaké úkoly může zprostředkující subjekt vykonávat. Tyto úkoly a funkce budou stanoveny v písemné dohodě mezi řídicím orgánem a zprostředkujícím subjektem. Řídicí orgán operačního programu konzultuje svěřené některých svých funkcí zprostředkujícímu subjektu s řídicím orgánem NRPS.

Rozdělení činností mezi řídicí orgány a jejich zprostředkující subjekty bude specifikováno v operačních programech a budou za ně odpovídat řídicí orgány jednotlivých operačních programů.

6.1.3. Sběr dat a jejich elektronická výměna

Řídicí orgán NRPS vytváří především pro účely sledování finanční pomoci informační systém, který je jedním z nezbytných předpokladů pro přijetí pomoci ze strukturálních fondů EU (včetně dat systému Infosys (nařízení Komise (ES) č. 366/2001)).

Způsob komunikace mezi Řídicím orgánem NRPS a Evropskou komisí určí společně Evropská komise a Řídicí orgán NRPS. Data z fyzického monitorování jsou včleněna do výročních zpráv operačních programů vypracovaných příslušnými řídicími orgány. Agregovaná data na úrovni NRPS poskytuje každoročně Řídicí orgán NRPS Monitorovacímu výboru NRPS.

Řídicí orgán NRPS koordinuje tok informací mezi řídicími orgány i mezi řídicími orgány a Platebním a certifikačním orgánem.

6.1.4. Informovanost a publicita

Česká republika jako členský stát nese odpovědnost za zajištění dostatečné informovanosti a publicity pomoci poskytované ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti. Pro tyto účely je vytvářen Komunikační akční plán, jehož cílem je zajištění průhlednosti a plné informovanosti o pomoci čerpané ze strukturálních fondů a celková podpora pozitivního obrazu Národního rozvojového plánu, Národního strategického referenčního rámce, operačních programů, pomoci poskytované prostřednictvím politiky hospodářské a sociální soudržnosti a EU obecně. Rovněž jsou vytvořeny Komunikační akční plány všech operačních programů. Jednotlivé řídicí orgány využijí k zajištění informovanosti a publicity technickou pomoc v souladu se specifickými cílovými skupinami každého operačního programu, jak je určeno v jednotlivých programových dokumentech.

Řídicí orgán NRPS je odpovědný za zajištění propagace všech forem pomoci prostřednictvím opatření technické pomoci v rámci Operačního programu Technická pomoc.

Zejména odpovídá za to, že budou informováni všichni relevantní aktéři, mezi něž patří:

- potenciální koneční příjemci pomoci;
- subjekty podílející se na přípravě projektů;
- hospodářští a sociální partneři;
- kraje a obce;
- profesní a obchodní subjekty;
- subjekty prosazující rovnost žen a mužů;
- nestátní neziskové organizace a další zástupce občanského sektoru;
- veřejnost.

Informační aktivity budou zaměřeny především na:

- zajištění potřebné informovanosti pro všechny cílové skupiny;
- popis aktivit strukturálních fondů a Fondu soudržnosti (příspěvek a výše spolufinancování atd.) společně s informacemi o výdajích v rámci jednotlivých strukturálních fondů;
- poskytnutí srozumitelných a snadno pochopitelných informací o systému a cílech politiky hospodářské a sociální soudržnosti v ČR v období 2007-2013.

Monitorovací výbor NRPS vyhodnotí účinnost komunikační strategie na základě zprávy podávané řídicími orgány na každém jednání Monitorovacího výboru a výsledky tohoto hodnocení budou zveřejněny.

Každá výroční a závěrečná zpráva o pomoci schválená příslušným monitorovacím výborem bude před předložením Evropské komisi obsahovat vyhodnocení kroků přijatých řídicím orgánem a monitorovacím výborem za účelem zajištění kvality a efektivnosti opatření na podporu propagace pomoci. Toto hodnocení bude zveřejněno.

V rámci Řídicího orgánu NRPS bude působit informační úředník, jehož hlavní úlohou bude plánování a zajištění akcí na podporu propagace a informovanosti na národní úrovni a koordinace aktivit všech řídicích orgánů operačních programů v této oblasti. Informační úředník poskytuje informace pro širokou veřejnost, veřejné subjekty, soukromý sektor a další specifické cílové skupiny o podpoře poskytované prostřednictvím strukturálních fondů a Fondu soudržnosti.

Realizace požadavků na zajištění informovanosti a publicity bude zahrnovat širokou škálu informačních a komunikačních nástrojů, které se budou odvíjet od povahy jednotlivých cílových skupin a typu zveřejňovaných informací. Mezi tyto nástroje budou patřit např. příprava propagačních materiálů, pořádání tiskových konferencí, organizování seminářů a konferencí či provozování centrální informační internetové stránky o pomoci ze strukturálních fondů. Součástí všech publikovaných materiálů týkajících se pomoci ze strukturálních fondů se stane logo strukturálních fondů a Fondu soudržnosti a Národního strategického referenčního rámce (variantně a Národního rozvojového plánu nebo Národního rámce politiky soudržnosti).

Informační a publicitní část Řídicího orgánu NRPS metodicky vede informační a publicitní aktivity operačních programů, vydává pokyny a doporučení s cílem efektivně dosáhnout splnění úkolů v této oblasti.

6.1.5. Hodnocení

NRP a NSRR jakož i jednotlivé operační programy jsou předmětem předběžného (ex-ante) a následného (ex-post) hodnocení, jakož i průběžné hodnocení, pokud je pozorován odklon od cílů nebo při revizi OP.

Hodnocení jsou prováděna za účelem měření efektivnosti pomoci poskytované ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti, zejména s ohledem na plnění cílů politiky hospodářské a sociální soudržnosti, globálních, specifických cílů NRP a NSRR a jejich prioritních os a priorit, stejně jako cílů stanovených operačními programy. Při hodnocení se postupuje v souladu s principem proporcionality.

Řídicí orgány jsou odpovědné za shromáždění všech údajů potřebných pro provedení těchto hodnocení. Významným zdrojem požadovaných dat bude informační systém spravovaný Řídicím orgánem NRPS.

Evaluační složky řídicích orgánů NRPS a operačních programů zajišťují provedení všech požadovaných typů evaluací a rovněž hodnocení spojených s dopadem na životní prostředí či speciální území v souladu s evropskými či národními předpisy.

Evaluační složky řídicích orgánů NRPS a operačních programů provádí hodnocení realizace pomoci v ČR v souladu s příslušnými předpisy EU a doporučeními Evropské komise a dále na podnět monitorovacího výboru anebo poradního a koordinačního orgánu řídicího orgánu anebo Platebního a certifikačního orgánu, případně na podnět těch částí řídicího orgánu, které provádějí realizaci politiky soudržnosti či sledují její průběh.

Evaluační složka řídicího orgánu NRPS metodicky vede evaluační aktivity operačních programů, vydává pokyny a doporučení s cílem efektivně dosáhnout splnění úkolů v této oblasti.

Evaluační složka řídicího orgánu NRPS a OP spolupracuje s Evropskou komisí při provádění evaluací Evropské komise spojených s monitorováním OP a rovněž při provádění ex-post evaluace Evropské komise.

6.1.6. Monitorovací výbory

Cílem monitorovacího výboru je dohlížet na účinnost a kvalitu provádění pomoci.

6.1.6.1. Monitorovací výbor Národního rámce politiky soudržnosti

Řídicí orgán NRPS vytváří návrh statutu a jednacího řádu Monitorovacího výboru NRPS. Jednací řád schvaluje Monitorovací výbor při svém prvním zasedání. Monitorovací výbor se schází ke svému jednání minimálně dvakrát ročně. Monitorovací výbor je vytvořen po konzultaci s partnery. Partneři se snaží o vyrovnanou účast žen a mužů. Monitorovací výbor jedná na základě pravomoci ČR a v rámci její jurisdikce. Členy Monitorovacího výboru Národního rámce politiky soudržnosti jmenuje vláda na návrh řídicího orgánu Národního rámce politiky soudržnosti.

Mezi hlavní činnosti Monitorovacího výboru NRPS patří:

- monitorování implementace NRP a NSRR;
- schvalování změn NRP a NSRR spadajících do jeho pravomoci;
- schvalování výroční a závěrečné zprávy o provádění pomoci před jejich odesláním Evropské komisi
- formulování doporučení pro činnost monitorovacích výborů OP s cílem dosažení efektivního systému monitorování realizace politiky soudržnosti v ČR.

Monitorovacímu výboru NRPS předsedá zástupce Řídicího orgánu NRPS.

Členy Monitorovacího výboru jsou (nikoli však výhradně):

- Řídicí orgán NRPS
- Platební a certifikační orgán
- Řídicí orgány operačních programů
- Zástupci regionální rady regionů soudržnosti (variantně krajů) – vždy po jednom zástupci za region/kraj
- Svaz měst a obcí ČR

- Český statistický úřad
- Úřad vlády
- Hospodářská komora ČR
- Agrární komora ČR
- Svaz průmyslu a dopravy
- zástupce oblasti rozvoje lidských zdrojů
- zástupce vysokých škol
- zástupce vědy a výzkumu
- zástupce organizací zaměstnavatelů
- zástupce odborů
- zástupce nestátních neziskových organizací
- Evropská komise (jako pozorovatel a v poradní funkci).

Monitorovací výbor NRPS formuluje doporučení pro činnost monitorovacích výborů operačních programů s cílem harmonizovat úsilí efektivně využívat podpory poskytované prostřednictvím politiky hospodářské a sociální soudržnosti.

Funkci Sekretariátu Monitorovacího výboru NRPS vykonává Řídící orgán NRPS.

6.1.6.2. Monitorovací výbory operačních programů

Monitorovacímu výboru operačního programu předsedá zástupce řídicího orgánu příslušného operačního programu. Složení monitorovacího výboru bude založeno na principu partnerství a při jeho sestavování bude respektováno vyvážené zastoupení žen a mužů.

Řídící orgán operačního programu vytváří návrh statutu a jednacího řádu monitorovacího výboru. Jednací řád schvaluje monitorovací výbor při svém prvním jednání. Jednání monitorovacího výboru každého operačního programu se zúčastní zástupce Řídícího orgánu NRPS. Činnosti monitorovacího výboru se jako pozorovatel a poradce zúčastní rovněž zástupce Evropské komise.

Cílem monitorovacího výboru je dohlížet na účinnost a kvalitu provádění pomoci. Za tímto účelem monitorovací výbor zejména:

- posuzuje a schvaluje jakékoli návrhy na úpravu obsahu operačního programu;
- posuzuje a schvaluje kritéria pro výběr projektů financovaných v rámci každého opatření;
- pravidelně kontroluje pokrok, který byl učiněn směrem k dosažení specifických cílů;
- posuzuje a schvaluje výroční a závěrečné zprávy o provádění pomoci před jejich odesláním Evropské komisi a odesláním v kopii Řídícímu orgánu NRPS a Platebnímu a certifikačnímu orgánu;
- může kdykoli navrhnout řídicímu orgánu jakoukoli úpravu nebo přezkoumání pomoci cílem dosáhnout cílů nebo zlepšit řízení pomoci.

Funkci Sekretariátu monitorovacího výboru operačního programu vykonává řídicí orgán operačního programu.

6.2. Finanční řízení a kontrola

6.2.1. Platební a certifikační orgán

Pro implementaci pomoci ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti je v České republice ustaven jediný Platební a certifikační orgán (PCA), a to odbor Národního fondu Ministerstva financí. Platební a certifikační orgán je součástí Národního rámce politiky soudržnosti.

Platební a certifikační orgán nedisponuje rozhodovacími pravomocemi v oblasti alokace prostředků na jednotlivé projekty, výběru projektů, uzavírání smluv na projekty atd.

Systém finančních toků strukturálních fondů a Fondu soudržnosti probíhá po třech základních liniích:

- 1) stanovení závazku EU a zaslání zálohové platby (tzv. payment on account) z Evropské komise Platebnímu orgánu;
- 2) zasilání průběžných plateb a platby konečného zůstatku z Evropské komise Platebnímu orgánu na základě žádostí a certifikovaných výdajů;
- 3) platba konečným příjemcům prostřednictvím platební jednotky.

Předpokladem pro zaslání žádosti o průběžnou platbu a závěrečnou platbu Evropské komisi je certifikace uskutečněných výdajů (dále jen certifikace), kterou provádí Platební a certifikační orgán.

Certifikací se rozumí kontrola, která musí ověřit, zda příslušné řídicí orgány, zprostředkovatelské subjekty, popřípadě jiné subjekty realizující projekt splnily požadavky z evropské legislativy; a dále, zda výkaz výdajů, který předloží řídicí orgán, obsahuje všechny náležitosti, které jsou uvedené v příslušné metodice (Metodice finančních toků a kontroly strukturálních fondů a Fondu soudržnosti).

Platební a certifikační orgán vykonává následující funkce:

- a) vytváří a aktualizuje metodické pokyny pro provádění certifikace výdajů SF/CF,
- b) spolupracuje na tvorbě metodických pokynů pro řízení pomoci z rozpočtu EU,
- c) zajišťuje metodické vedení institucím zapojeným do implementace SF/CF,
- d) vypracovává a předkládá Evropské komisi žádosti ověřené výkazy výdajů a žádosti o platby (průběžné i konečné) pro všechny programy na základě výkazů výdajů předložených řídicími orgány
- e) ověřuje správnost výkazů výdajů SF/CF,
- f) ověřuje, že výkaz výdajů je přesný, vychází ze spolehlivého účetního systému a je založen na ověřitelných podkladech;
- g) monitoruje manuály pracovních postupů užívané subjekty zapojenými do implementace SF/CF a ověřuje dodržování těchto postupů,
- h) zabezpečuje, aby koneční příjemci či příjemci pomoci obdrželi příspěvek z EU bez zbytečného odkladu,
- i) certifikuje výkazy uskutečněných výdajů SF/CF,
- j) provádí kontroly na místě u subjektů zapojených do implementace SF/CF,
- k) vypracovává žádosti o platby z rozpočtu EU ze SF/CF,

- l) průběžně monitoruje a ověřuje soulad činností a postupů řídicích orgánů a zprostředkujících subjektů s právními předpisy ČR a EU,
- m) ověřuje aplikaci procesů řízení a systému kontroly řídicích orgánů a zprostředkujících subjektů,
- n) zajišťuje efektivní správu a řízení finančních prostředků plynoucích z rozpočtu EU v rámci SF/CF,
- o) řídí a koordinuje toky finančních prostředků poskytnutých z rozpočtu EU a zabezpečuje plynulost toku finančních prostředků z PCA ke konečným příjemcům,
- p) provádí kontrolu a schvaluje žádosti o platby ze zdrojů SF/CF,
- q) vyhodnocuje čerpání alokací,
- r) přijímá platby z rozpočtu EU a zabezpečuje převody prostředků,
- s) metodicky řídí vypracovávání odhadů čerpání prostředků poskytnutých z rozpočtu EU a předává tyto odhady Komisi,
- t) zajišťuje koncepci, metodiku, tvorbu, rozvoj a činnost účetního systému využívaného pro administraci SF/CF,
- u) zajišťuje metodické řízení v oblasti účtování o prostředcích SF/CF,
- v) ve spolupráci s řídicím orgánem NRPS zajišťuje, že příspěvek ze SF nenahrazuje veřejné a jim ekvivalentní výdaje ČR;
- w) společně s Evropskou komisí určuje v případě cíle Konvergence úroveň veřejných a podobných výdajů a garantuje tuto úroveň dodržovat;
- x) spolupracuje s Evropskou komisí při ověřování adicionality mid-term a ex-post, zajišťuje vrácení neoprávněně vyplacených prostředků v případě porušení pravidla trvanlivosti operací.

Platební a certifikační orgán a jednotky, na které byly delegovány pravomoci Platebního a certifikačního orgánu, a koneční příjemci jsou povinni vést účetnictví zahrnující všechny operace, které se vyskytly v průběhu realizace projektů financovaných prostřednictvím strukturálních fondů.

Účetnictví se vede v souladu se zákonem o účetnictví. Pro účely přepočtu EUR na Kč se používá kurz ČNB platný v den uskutečnění transakce. Účetnictví je vedeno v elektronické formě. Účetní záznamy musí být dostatečným způsobem chráněny, aby se zabránilo jejich možnému zneužití. Toto ustanovení platí jak pro zabezpečení příslušného počítačového programu, tak i pro fyzickou ochranu písemných záznamů.

6.2.2. Finanční kontrola a korekce

Finanční kontrola operačních programů bude probíhat v souladu s evropskými předpisy a příslušným národním předpisem dále metodickými pokyny pro finanční toky a kontrolu pro strukturální fondy přijatými vládou České republiky a metodickými pokyny vydanými Ministerstvem financí.

6.2.3. Kontrolní orgány

Zajišťují provádění auditů za účelem ověření účinného fungování řídicího a kontrolního systému operačního programu. Dále zajišťují provádění auditů na vzorku operací vhodném

pro ověření vykázaných výdajů. Kontrolní orgány jsou spolu s řídicími orgány nápomocny Evropské komisi při kontrolách na místě vykonávaných Evropskou komisí, provádějí kontroly na místě, pokud o to Evropská komise požádá. Kontrolní orgán zajistí, aby audity byly prováděny dle mezinárodně uznávaných standardů. Kontrolní orgány informují o svých zjištěních Řídicí orgán Národního rámce politiky soudržnosti. V součinnosti s ŘO NRPS navrhuje doporučení k nápravě, zvláště v systémové oblasti.

Kontrolní orgán se ve spolupráci s řídicím orgánem zavazuje, že předloží Komisi do devíti měsíců od schválení operačního programu strategii auditu pro všechny subjekty, které provádějí audity, metodu, která bude použita, metodu výběru vzorků pro audity operací a orientační plán auditů zajišťující provedení auditů u hlavních subjektů a rovnoměrné rozložení auditů v celém programovém období. V případě, že se pro několik operačních programů používá společný systém, může být předložena jedna strategie auditu. Jsou-li audity a kontroly prováděny jiným subjektem než kontrolním orgánem, zajistí kontrolní orgán, aby takové subjekty byly funkčně nezávislé.

Do dne 30. června každého roku od roku 2008 do roku 2015 ve spolupráci s řídicím orgánem předkládá:

- a) Komisi výroční kontrolní zprávy předkládající zjištění z auditů provedených během předchozího roku v souladu se strategií auditu operačního programu jakož i nedostatky zjištěné v řídicích a kontrolních systémech programu. Informace týkající se auditů provedených v letech 2015 a 2016 budou zahrnuty do závěrečné zprávy o kontrole, která je podkladem pro prohlášení o uzavření,
- b) vydává stanovisko k tomu, zda fungování řídicího a kontrolního systému poskytuje přiměřenou záruku, že výkazy výdajů předložené Komisi jsou správné a že související transakce jsou zákonné a řádné,
- c) předkládá prohlášení o částečném uzavření, ve kterém vyhodnotí zákonnost a řádnost dotyčných výdajů dle článku 86a všeobecného nařízení,
- d) předloží Komisi nejpozději do 31. prosince 2016 prohlášení o uzavření, ve kterém vyhodnotí platnost žádosti o platbu konečného zůstatku a zákonnost a řádnost souvisejících transakcí zahrnutých do závěrečného výkazu výdajů, který potvrdí závěrečná zpráva o kontrole.

SEZNAM ZKRATEK

AIP ČR - Asociace inovačního podnikání
BAN - business angels networks
CSG - Community Strategy Guidelines 2007-2013, EK
CVCA - The Czech Venture Capital Association
CZELO - Czech Liaison Office for Research and Development
VaV - dle kontextu „výzkum a vývoj nebo věda a technika“
EBN - European Business and Innovation Centre Network
EIS - European Innovation Scoreboard
ICT - informačních a komunikačních technologií
MSP – Malé a střední podnikání (podnikatelé)
SII - souhrnný inovační index
SVTP ČR - Společnost vědeckotechnických parků
ERDF – Evropský fond regionálního rozvoje
ESF – Evropský sociální fond